

Προκλήσεις και προϋποθέσεις για τη βιώσιμη μετάβαση βασικών τομέων παραγωγής της ελληνικής γεωργίας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η χορηγούσα αρχή μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για αυτές.

Η ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ στο πλαίσιο του προγράμματος CAP4food «Βιώσιμοι γεωργικοί τομείς για βιώσιμα τρόφιμα», το οποίο υλοποιεί με την υποστήριξη της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχεδίασε την παρούσα έκδοση, στο πλαίσιο της οποίας προβλεπόταν η εκπόνηση τηλεφωνικής έρευνας (βλ. Μέρος Α').

Η εν λόγω τηλεφωνική έρευνα διεξήχθη σε συνεργασία με την εταιρεία ερευνών και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών ΚΑΠΑ Research.

Επιμέλεια - Επίβλεψη:

Έλλη Τσιφόρου | Διευθύνουσα Σύμβουλος, ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Δήμητρα Χουχορέλου | Δ/ση Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Έργων, ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Γραφιστική επιμέλεια:

Κατερίνα Μπράτσου | Δ/ση Marketing & Επικοινωνίας, ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει μέχρι σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μέσο ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρος του έργου.

© Copyrights 2024, ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ Α.Ε. 2024

Περιεχόμενα	
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΜΕΡΟΣ Α. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ & ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ	8
A.1 ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΕΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	8
A.1.1 Γενικά Στοιχεία.....	8
A.1.2 Προκλήσεις Βιωσιμότητας	8
A.1.3 Πρακτικές - Εργαλεία (Παραγωγή, Γνώση & Καινοτομία, Αλυσίδα Τροφίμων).....	12
A.1.4 ΚΑΠ (Στήριξη, Ενημέρωση, Προσδοκίες).....	19
A.1.5 Σχέση με Κοινωνία/Καταναλωτές - Προοπτικές.....	23
A.1.6 Κύρια ευρήματα (Σύγκριση ανά τομέα)	25
A.2 ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ	41
A.2.1 Γενικά Στοιχεία.....	41
A.2.2 Δραστηριοποίηση Αγροτικών Συνεταιρισμών μέσω Οργανώσεων Παραγωγών	41
A.2.3 Προκλήσεις Βιωσιμότητας	42
A.2.4 Πρακτικές - Εργαλεία (Παραγωγή, Γνώση & Καινοτομία, Αλυσίδα Τροφίμων)	44
A.2.5 ΚΑΠ (Στήριξη, Ενημέρωση, Προσδοκίες).....	51
A.2.6 Σχέση με Κοινωνία/Καταναλωτές - Προοπτικές.....	58
A.2.7 Κύρια ευρήματα (Σύγκριση με μεμονωμένες εκμεταλλεύσεις)	60
ΜΕΡΟΣ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ, ΒΑΘΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΠ ΒΑΣΙΚΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	72
1.1 ΤΟΜΕΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ	72
1.1.1 Πυρηνόκαρπα και άλλα φρούτα	72
1.2.2 Εσπεριδοειδή	79
1.2.3 Καρποί με κέλυφος.....	82
1.2.4 Κηπευτικά	84
1.2 ΤΟΜΕΑΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑΣ ΕΛΙΑΣ	91
1.3 ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ	94
1.4 ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	98
1.5 ΤΟΜΕΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΒΑΘΜΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ	114
2.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	114
2.2 ΤΟΜΕΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ	116
2.3 ΤΟΜΕΑΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑΣ ΕΛΙΑΣ.....	118
2.4 ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ	119
2.5 ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	119
2.6 ΤΟΜΕΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	120
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΠ - ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ (1ος ΠΥΛΩΝΑΣ)	122
3.1 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΒΑΣΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) 2021/2015	122
3.2 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	123
3.2.1 Τομεακό Πρόγραμμα Φρούτων και Λαχανικών.....	123
3.2.2 Τομεακό Πρόγραμμα Ελαιόλαδου και Επιτραπέζιας ελιάς	124
3.2.3 Τομεακό Πρόγραμμα Οίνου.....	124
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	126
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 - ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ (Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις)	128
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 - ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ (Συλλογικά Σχήματα)	129

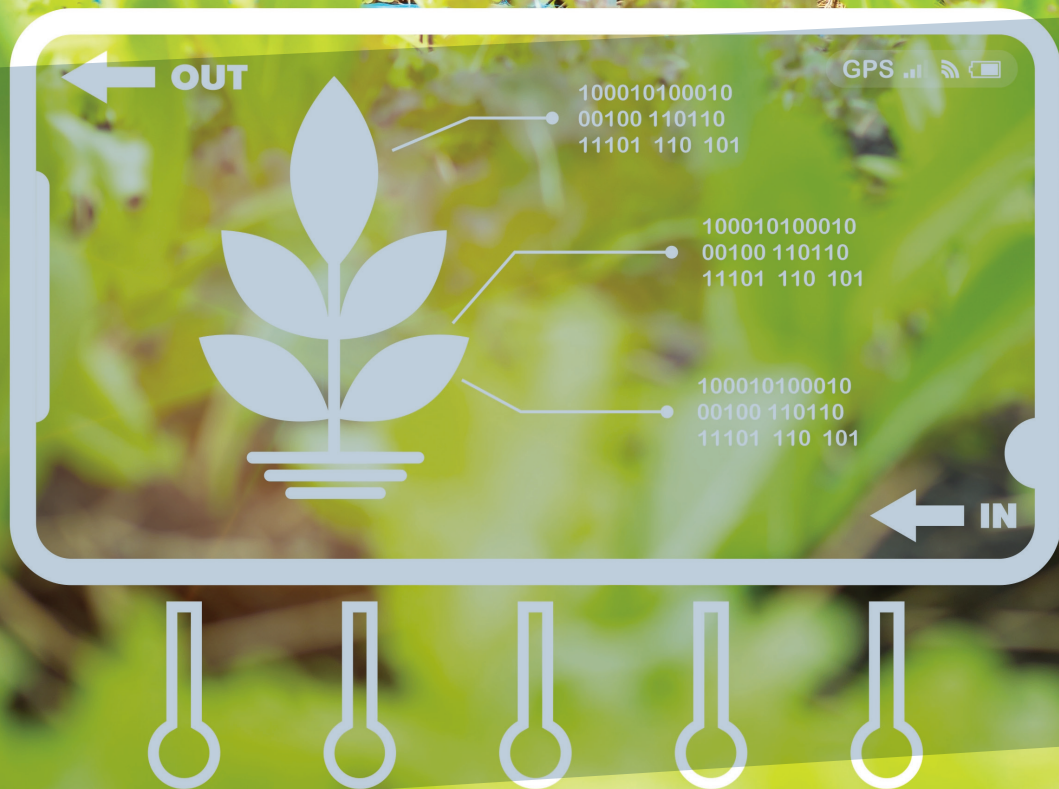
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.	Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια πυρηνόκαρπων φρούτων (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)	72
Πίνακας 2.	Εγχώρια παραγωγή και εξωτερικό εμπόριο επιτραπέζιων ροδάκινων και νεκταρινιών (χιλ. τόνοι).....	74
Πίνακας 3.	Παραγωγή, εξωτερικό εμπόριο και κατανάλωση νωπών μήλων στην Ελλάδα (χιλ. τόνοι)	76
Πίνακας 4.	Εξωτερικό εμπόριο Ελλάδος στα νωπά μήλα (Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2023/22, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι, ευρώ/κιλό).....	77
Πίνακας 5.	Εγχώρια παραγωγή και κατανάλωση ακτινιδίων (2020-2022, χιλ. τόνοι).....	78
Πίνακας 6.	Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια εσπεριδοειδών (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)	80
Πίνακας 7.	Εγχώρια παραγωγή καρπών με κέλυφος (2018-2022, χιλ. τόνοι)	82
Πίνακας 8.	Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια κηπευτικών (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι).....	85
Πίνακας 9.	Εξωτερικό εμπόριο μεταποιημένων προϊόντων πατάτας στην Ελλάδα (2022-2020, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι).....	88
Πίνακας 10.	Εγχώρια παραγωγή, εμπόριο και κατανάλωση φράουλας (2020-2022, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι).....	90
Πίνακας 11.	Αξία και όγκος εξαγωγών εγχώριων ελαιοκομικών προϊόντων (2022/2021, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι).....	92
Πίνακας 12.	Έκταση και εγχώρια παραγωγή σιτηρών (2021-2023, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι).....	95
Πίνακας 13.	Όγκος εγχώριας οινοποιήσιμης παραγωγής ανά περίοδο και κατηγορία (χιλ. εκατόλιτρα).....	99
Πίνακας 14.	Αξία και όγκος εγχώριων εξαγωγών κρασιού ανά περίοδο και κατηγορία (2022/23-2021/22, χιλ. ευρώ, χιλ. εκατόλιτρα, ευρώ/λίτρο).....	100
Πίνακας 15.	Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια σταφυλιών και σταφίδας (μ.ό. 2018-2020, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι)	101
Πίνακας 16.	Εγχώρια παραγωγή γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων (2017-2022, χιλ. τόνοι)	103
Πίνακας 17.	Παραδόσεις εγχώριου αιγοπρόβειου γάλακτος και αυτάρκεια (2018-2020, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι).....	104
Πίνακας 18.	Παραγωγή, παραδόσεις και εγχώριες τιμές παραγωγού στο αιγοπρόβειο γάλα (2022/21, χιλ. τόνοι, ευρώ/100 κιλά).....	106
Πίνακας 19.	Εγχώρια παραγωγή, εμπόριο και κατανάλωση τυριών (2018-2022, χιλ. τόνοι).....	107
Πίνακας 20.	Παραγωγή, εξωτερικό εμπόριο και κατανάλωση φέτας (2019-2022, χιλ. τόνοι).....	107
Πίνακας 21.	Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια τυροκομικών προϊόντων (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)	108
Πίνακας 22.	Παραδόσεις και αυτάρκεια αγελαδινού γάλακτος Ελλάδος (2018-2020, χιλ. τόνοι).....	109
Πίνακας 23.	Εισαγωγές αγελαδινού γάλακτος σε ισοδύναμο νωπού προϊόντος (2018-2021, χιλ. τόνοι)	110
Πίνακας 24.	Παραγωγή, παραδόσεις και εγχώριες τιμές παραγωγού στο αγελαδινό γάλα (2021-2022, χιλ. τόνοι, ευρώ/100 κιλά).....	111
Πίνακας 25.	Εγχώρια παραγωγή, κατανάλωση και αυτάρκεια γιαουρτιού (2018-2020, χιλ. τόνοι)	112

Πίνακας 26.	Εγχώρια παραγωγή, κατανάλωση και αυτάρκεια βουτύρου (2018-2020, χιλ. τόνοι).....	113
Πίνακας 27.	Αναγνωρισμένες Οργανώσεις (ΟΠ και ΕΟΠ) στην Ελλάδα ανά τομέα και νομική μορφή (2019/20).....	115
Πίνακας 28.	Αναγνωρισμένες Ομάδες Παραγωγών (Ομπ) στην Ελλάδα ανά τομέα και νομική μορφή (2019/20)	115
Πίνακας 29.	Οι 20 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον τομέα των οπωροκηπευτικών (2018).....	116
Πίνακας 30.	Οι 20 μεγαλύτερες* ΟΠ και ΕΟΠ στον τομέα των οπωροκηπευτικών (2019/20).....	117
Πίνακας 31.	Οι 20 μεγαλύτερες* ΟΠ και ΕΟΠ στον τομέα ελαιόλαδου και ελιάς (2019/20).....	118
Πίνακας 32.	Οι 10 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον αμπελοοινικό τομέα (2018)	120
Πίνακας 33.	Οι 8 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις στα γαλακτοκομικά προϊόντα (2018).....	120
Πίνακας 34.	Οι 10 μεγαλύτερες* ΟΠ στο γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα (2019/20).....	121
Πίνακας 35.	Χρηματοδότηση ΠΔΠ 2021-2027 για τα μέτρα αγοράς της ΚΑΠ στην Ελλάδα (εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές).....	123

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1.	Ετήσια μεταβολή εξαγωγών νωπών ροδάκινων και νεκταρινιών Ελλάδος (2012-2021)	72
Γράφημα 2.	Μέση τιμή ροδάκινων στην ΕΕ και στην Ελλάδα (Ιούνιος-Ιούλιος 2016-2022, ευρώ/100 κιλά).....	73
Γράφημα 3.	Έκταση και εγχώρια παραγωγή πορτοκαλιών (2012-2021, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)	79
Γράφημα 4.	Μέση μηνιαία τιμή πορτοκαλιών στην ΕΕ και στην Ελλάδα (2022/23, ευρώ/100 κιλά)	80
Γράφημα 5.	Έκταση και εγχώρια παραγωγή πατάτας (2012-2021, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)	87
Γράφημα 6.	Έκταση καλλιέργειας ελαιώνων και εγχώρια παραγωγή ελαιόλαδου (2012-2021, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)	93
Γράφημα 7.	Έκταση και εγχώρια παραγωγή σιτηρών (2013-2022, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)	95
Γράφημα 8.	Έκταση αμπελώνων και εγχώρια οινοποιήσιμη παραγωγή (2011-2020, χιλ. εκτάρια, χιλ. εκατόλιτρα).....	99
Γράφημα 9.	Μέση μηνιαία τιμή παραγωγού στο αιγοπρόβειο γάλα (2022/21, ευρώ/100 κιλά).....	106
Γράφημα 10.	Εξέλιξη μέσης τιμής παραγωγού στο αγελαδινό γάλα (2012-2021, ευρώ/100 κιλά)	110

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της στρατηγικής μας προτεραιότητας για την ενίσχυση ενός τεκμηριωμένου δημοσίου διαλόγου αναφορικά με κρίσιμα ζητήματα που απασχολούν την ελληνική αλλά και την ευρωπαϊκή γεωργία, συνεχίζουμε, με την ανά χειράς έκδοση, την παράδοση των ετήσιων ερευνών - μελετών που παρέχουν πολύτιμα, ευελπιστούμε, στοιχεία σε σχέση με την κατάσταση πραγμάτων, τις προκλήσεις, τις προοπτικές αλλά και τις ευκαιρίες στον πρωτογενή τομέα της χώρας.

Η παρούσα έρευνα - μελέτη με θέμα **«Προκλήσεις και προϋποθέσεις για τη βιώσιμη μετάβαση βασικών τομέων παραγωγής της ελληνικής γεωργίας»**, δημοσιεύεται έχοντας την εμπειρία του πρώτου έτους εφαρμογής της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) 2023-2027 αλλά και σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη συγκυρία, καθώς από τις αρχές του τρέχοντος έτους τα ζητήματα της οικονομικής, της περιβαλλοντικής/κλιματικής και της κοινωνικής βιωσιμότητας της γεωργίας έχουν αναδειχθεί επιτακτικά στη δημόσια σφαίρα, ως απόρροια των μαζικών κινητοποιήσεων του αγροτικού κόσμου σε Ελλάδα και ΕΕ.

Η συγκεκριμένη έκδοση επικεντρώνει στην κατάσταση πραγμάτων αλλά και στα ζητήματα οικονομικής, περιβαλλοντικής/κλιματικής και κοινωνικής βιωσιμότητας που απασχολούν βασικούς τομείς της φυτικής/ζωικής παραγωγής στον εγχώριο πρωτογενή τομέα (**οπωροκηπευτικά, ελαιοκομία, δημητριακά, αμπελοκομία, γάλα/γαλακτοκομικά προϊόντα**). Οι τομείς αυτοί επελέγησαν όχι μόνο λόγω της βαρύτητάς τους σε σχέση με το παραγωγικό προφίλ της ελληνικής γεωργίας, αλλά και λόγω της σύνδεσής τους με βασικά είδη διατροφής που συγκεντρώνουν το υψηλό ενδιαφέρον των καταναλωτών, σε μία περίοδο όπου ο πληθωρισμός των τροφίμων συνεχίζει να παραμένει υψηλός, προσθέτοντας μια επιπλέον διάσταση στο σύνθετο κουβάρι του αγροτικού/αγροδιατροφικού ζητήματος.

Στο πρώτο μέρος της έκδοσης παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της τηλεφωνικής έρευνας που υλοποιήθηκε **σε συνεργασία με την εταιρεία ΚΑΠΑ Research** σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του αγροτικού πληθυσμού της χώρας ανά προαναφερόμενο τομέα παραγωγής, τόσο σε επίπεδο μεμονωμένων αγροτικών εκμεταλλεύσεων όσο και συλλογικών σχημάτων (Αγροτικών Συνεταιρισμών, Οργανώσεων & Ομάδων Παραγωγών). Μέσω της τηλεφωνικής έρευνας συλλέχθηκαν στοιχεία όσον αφορά στα ειδικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν και τις λύσεις που εφαρμόζουν οι ερωτηθέντες σε σχέση με την οικονομική, περιβαλλοντι-

κή/κλιματική και κοινωνική βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και του τομέα δραστηριοποίησής τους, την άποψή τους για τη στήριξη που λαμβάνουν από την ΚΑΠ, καθώς και το επίπεδο ενημέρωσης και τις ευρύτερες προσδοκίες τους σε σχέση την ΚΑΠ 2023-2027.

Στο δεύτερο μέρος της έκδοσης παρουσιάζονται στοιχεία που συλλέχθηκαν κι έτυχαν επεξεργασίας από στελέχη της GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ και αφορούν στα βασικά οικονομικά μεγέθη (εκτάσεις, παραγωγή, αξία κ.λπ.) των τομέων παραγωγής ενδιαφέροντος της έρευνας - μελέτης, καθώς και άλλες χρήσιμες πληροφορίες όπως ο βαθμός οργάνωσης των εν λόγω τομέων και η παρεχόμενη τομεακή στήριξη της ΚΑΠ 2023-2027. Το δεύτερο μέρος βασίστηκε, μεταξύ άλλων, σε αρθρογραφία καθώς και σε προηγούμενες εκδόσεις της GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ (βλ. Βιβλιογραφία).

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν σε σχέση με τη βιωσιμότητα και τις προοπτικές των τομέων στόχευσης της έρευνας - μελέτης αλλά και της ελληνικής γεωργίας ευρύτερα, είναι σημαντικά και καταδεικνύουν με σαφήνεια τόσο την αγωνία των ερωτηθέντων για την οικονομική, περιβαλλοντική/κλιματική και κοινωνική τους βιωσιμότητα όσο και την αδήριτη ανάγκη ενίσχυσης της οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ παραγωγών μέσω συλλογικών σχημάτων, της διάχυσης της γνώσης και της τεχνολογικής καινοτομίας, αλλά και της ανανέωσης των γενεών στον τομέα.

Ωστόσο, η κρίσιμη πρόκληση της ανανέωσης δεν αφορά μόνο στην εισαγωγή νέων/νεοεισερχόμενων στο επάγγελμα με στοχευμένες παρεμβάσεις αλλά και στη χάραξη ρηξικέλευθων στρατηγικών για τη βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα της ελληνικής γεωργίας, οι οποίες θα αξιοποιήσουν με τον βέλτιστο τρόπο, μεταξύ άλλων, τη διαθέσιμη στήριξη της ΚΑΠ και θα επανατοποθετήσουν τον αγροτικό πληθυσμό και τα συλλογικά του σχήματα στον πυρήνα μιας ανταγωνιστικής αλλά και περιβαλλοντικά βιώσιμης και δίκαιης εθνικής οικονομίας και κοινωνίας. Ευελπιστούμε ο αναγνώστης να βρει στην έκδοση χρήσιμα στοιχεία που συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Θερμές ευχαριστίες θα πρέπει να απευθυνθούν στην ομάδα των στελεχών της GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, στην εταιρεία ΚΑΠΑ Research, καθώς και στη **Γενική Διεύθυνση Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**, η οποία μας υποστηρίζει στο έργο της ενημέρωσης του αγροτικού κόσμου της χώρας και όλων των ενδιαφερομένων σε σχέση με τις εξελίξεις και την πολύτιμη εργαλειοθήκη της ΚΑΠ.

A.1.1 Γενικά Στοιχεία

Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικές συνεντεύξεις σε 328 γεωργούς (αγρότες και κτηνοτρόφους) ανά την Ελλάδα, που δραστηριοποιούνται στους υπό μελέτη τομείς παραγωγής. Το 65% των γεωργών δραστηριοποιούνται στη φυτική παραγωγή, ενώ το 35% στη ζωική.

Η μαζική πλειοψηφία των γεωργών (80%) δραστηριοποιείται στον πρωτογενή τομέα πάνω από 20 έτη, ενώ μόλις 4% δραστηριοποιείται κάτω των 10 ετών. Οι περισσότεροι (70%) απασχολούν τουλάχιστον 1 επιπλέον άτομο στην επιχείρησή τους και κατά κύριο λόγο (59%) από 1 έως 3 άτομα. Ως προς το οικονομικό μέγεθος της γεωργικής τους δραστηριότητας οι ερωτώμενοι το χαρακτηρίζουν ως μικρής (58%) ή μεσαίας (39% κλίμακας).

Από τους δραστηριοποιούμενους στη φυτική παραγωγή, το κύριο προϊόν παραγωγής τους είναι τα ελαιοκομικά προϊόντα (40%), ακολουθούμενα κατά σειρά από τα δημητριακά (26%), τα οπωροκηπευτικά (23%) και τέλος τα αμπελοκομικά προϊόντα (12%). Η πλειοψηφία (60%) καλλιεργούν το κύριο προϊόν τους σε έκταση έως 60 στρέμματα, αρκετοί (30%) σε έκταση 60 έως 300 στρεμμάτων και λιγότεροι (9%) σε έκταση άνω των 300 στρεμμάτων.

Από τους δραστηριοποιούμενους στη ζωική παραγωγή, υπερισχύει η παραγωγή πρόβειου γάλακτος (58%) ακολουθούμενη από το αίγαιο (18%) και το αγελαδινό γάλα (12%). Το πλήθος ζώων ανά εκμετάλλευση ποικίλει καθώς 38% εκτρέφουν έως 100 ζώα, 48% από 100 έως 500 ζώα ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό (16%) όσων εκτρέφουν πάνω από 500 ζώα. Όσον αφορά τη μέθοδο εκτροφής υπερισχύει με 59% η εκτακτική (35% μη μετακινούμενοι και 24% μετακινούμενοι κτηνοτρόφοι), και ακολουθούν η ενσταβλισμένη (18%) και η μικτή (22%). Τέλος, να σημειωθεί ότι το 79% των ερωτώμενων γαλακτοπαραγωγών δεν ιδιοπαράγει τυροκομικά προϊόντα.

A.1.2 Προκλήσεις Βιωσιμότητας

Πόσο σας ανησυχεί κάθε τι από τα παρακάτω για τις μελλοντικές εξελίξεις στον τομέα παραγωγής σας;

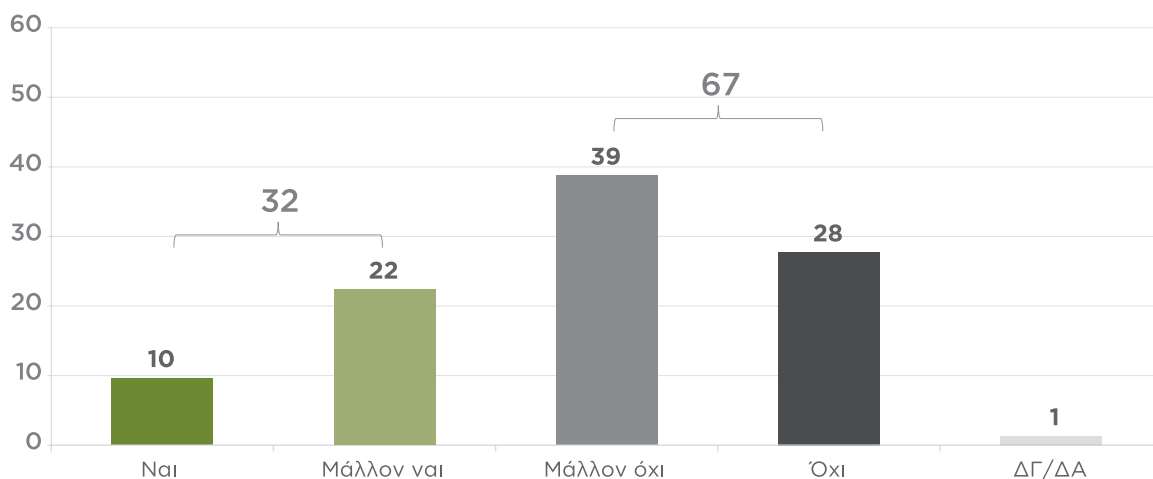

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

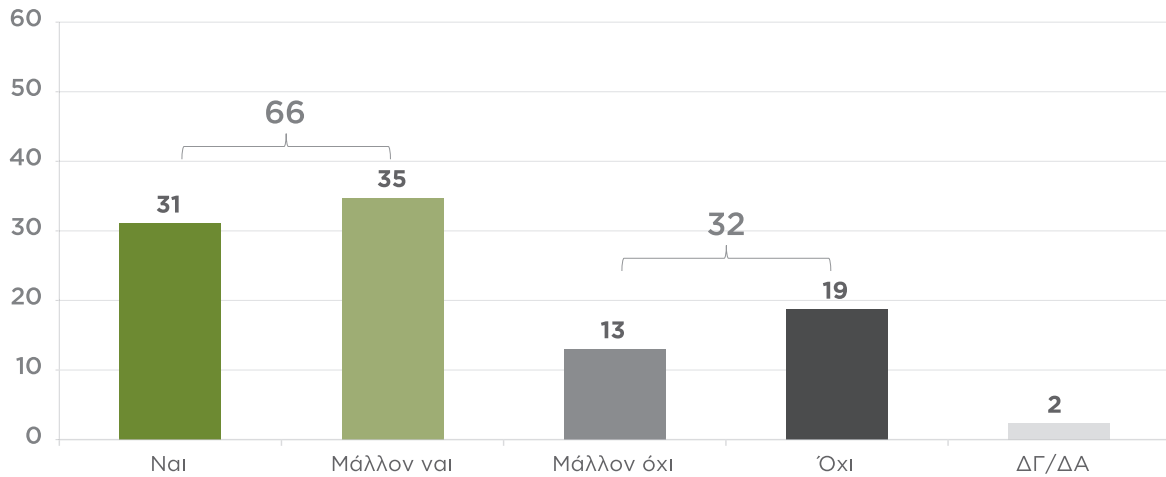
Πόσο σημαντική θεωρείτε κάθε μία από τις παρακάτω προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα του τομέα παραγωγής σας;

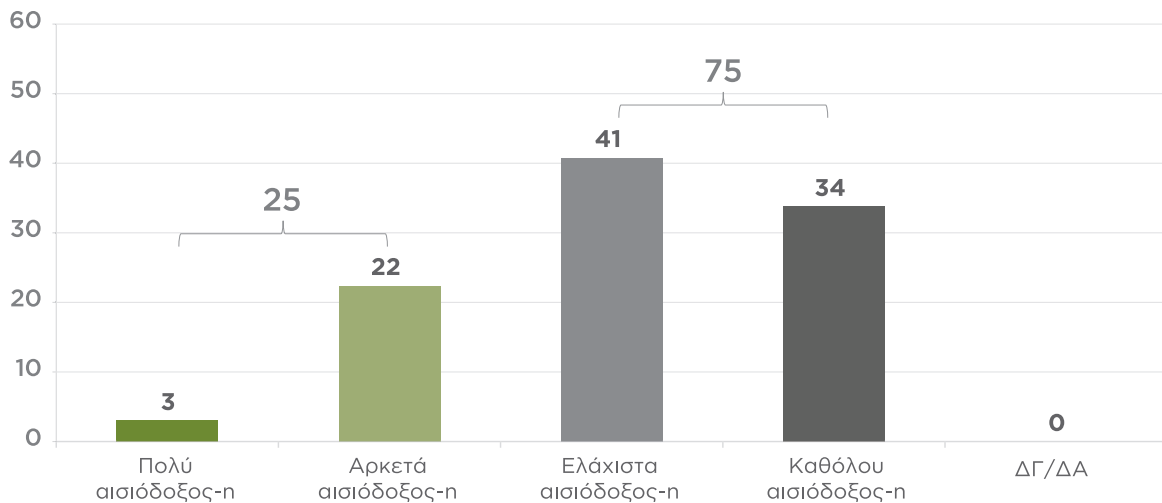
Θεωρείτε ότι η απασχόλησή σας στον συγκεκριμένο τομέα παραγωγής θα μπορέσει να σας διασφαλίσει ικανοποιητικό εισόδημα μεσοπρόθεσμα;

Πιστεύετε ότι η υιοθέτηση πιο φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων παραγωγής συμβαδίζει με τη διατήρηση της παραγωγικότητας/ανταγωνιστικότητας της εκμετάλλευσής σας;

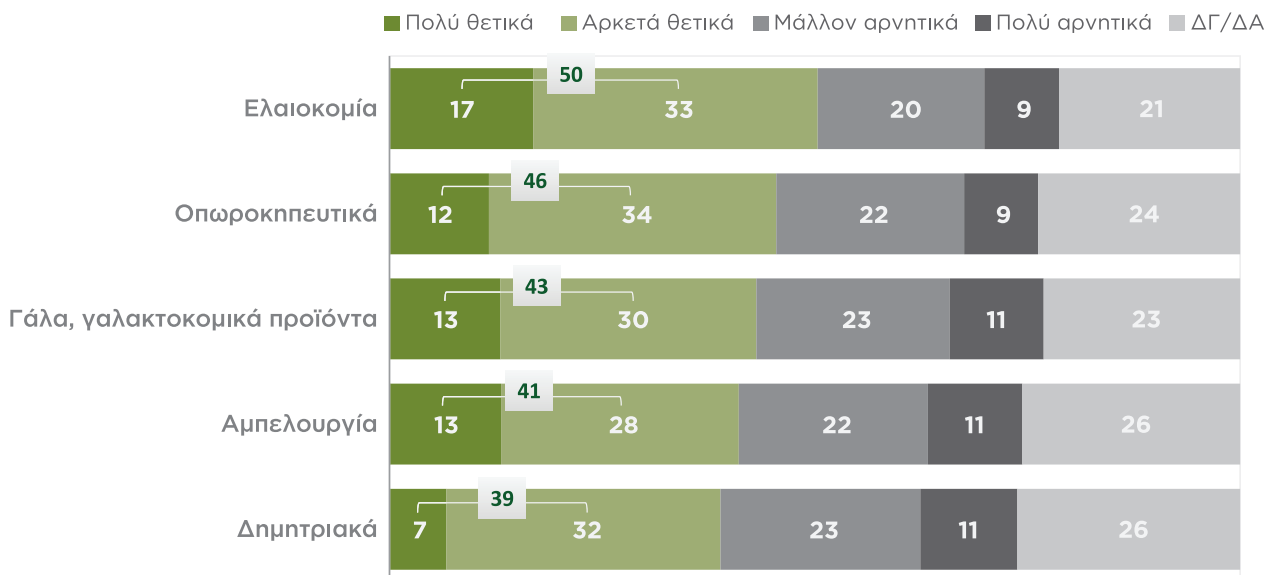

Σκεπτόμενος-η συνολικά την κατάσταση του τομέα στον οποίο δραστηριοποιείστε, θα λέγατε ότι είστε:

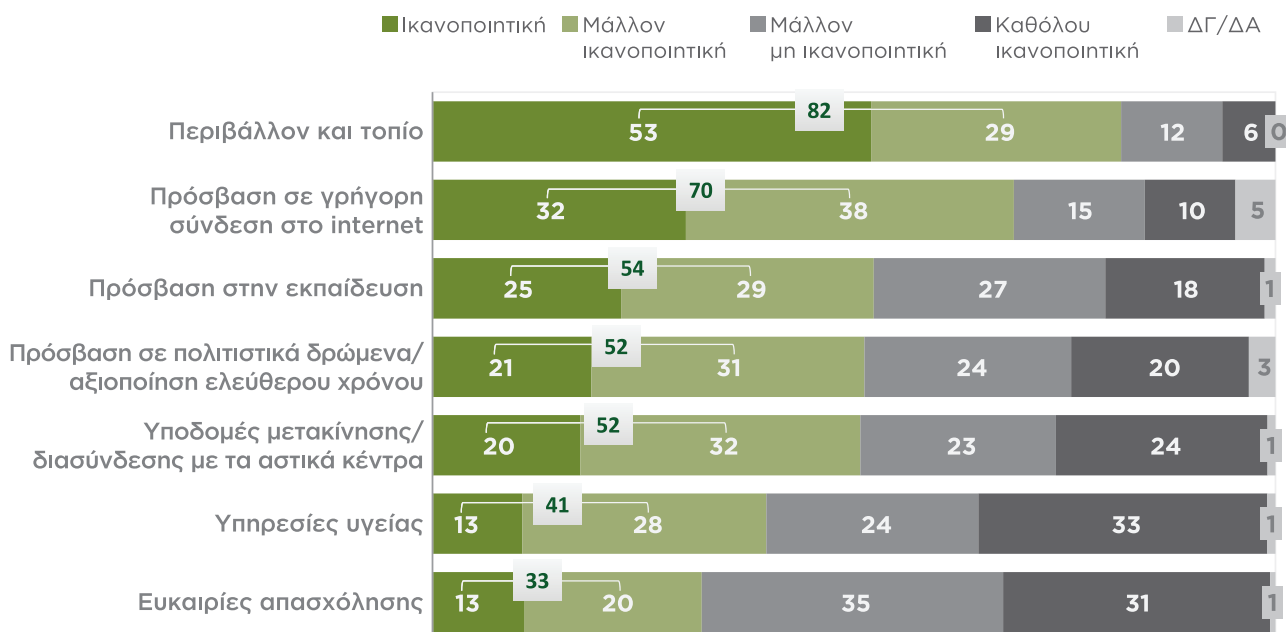

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Έχετε άποψη για τη βιωσιμότητα άλλων τομέων παραγωγής της ελληνικής γεωργίας;
Πώς θα την αξιολογούσατε συνολικά (οικονομική-περιβαλλοντική-κοινωνική);

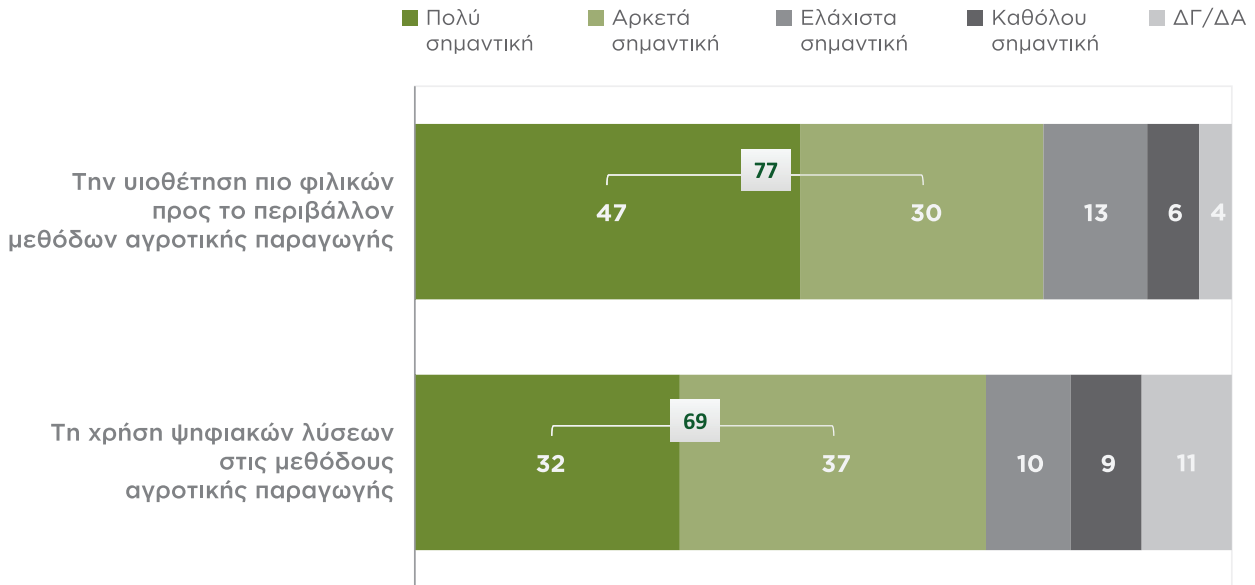

Σε γενικές γραμμές, πώς θα χαρακτηρίζατε την κατάσταση της ελληνικής υπαίθρου όσον αφορά σε:

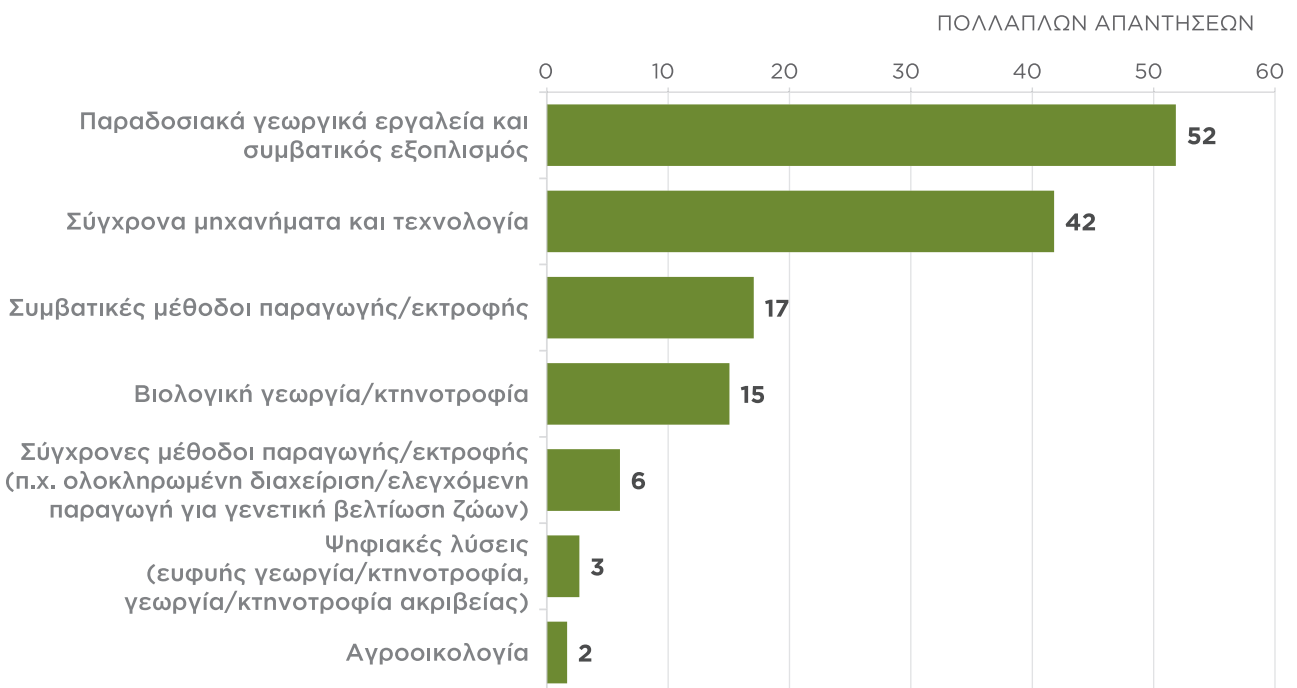

A.1.3 Πρακτικές - Εργαλεία (Παραγωγή, Γνώση & Καινοτομία, Αλυσίδα Τροφίμων)

Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές και περιβαλλοντικές/κλιματικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η εκμετάλλευσή σας, πόσο σημαντική θεωρείτε:

Ποιο από τα παρακάτω περιγράφει καλύτερα τις πρακτικές και τα εργαλεία που χρησιμοποιείτε στην εκμετάλλευσή σας;

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

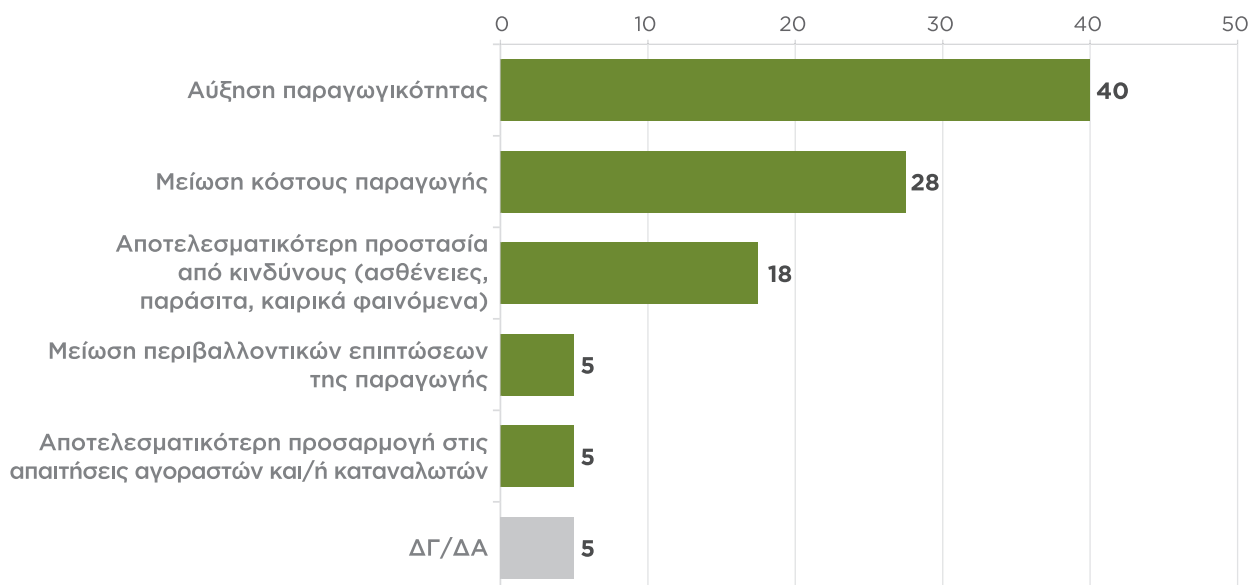
Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιείτε κάποια από τις παρακάτω ψηφιακές λύσεις στην παραγωγή σας;

Όσοι εφαρμόζουν ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

Ποιο το κυριότερο κριτήριο για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων στην εκμετάλλευσή σας;

Όσοι εφαρμόζουν, ή θα ήθελαν να εφαρμόσουν, ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

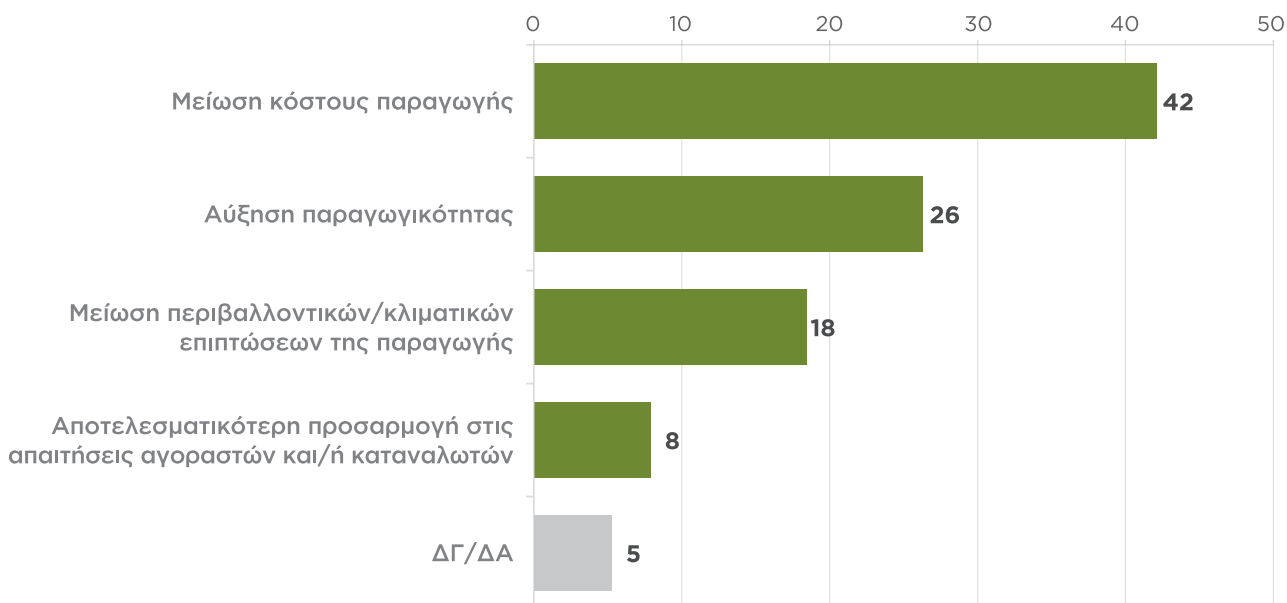
Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιείτε κάποια από τις παρακάτω ψηφιακές λύσεις στην παραγωγή σας;

Όσοι εφαρμόζουν ψηφιακές λύσεις (ζωική παραγωγή)

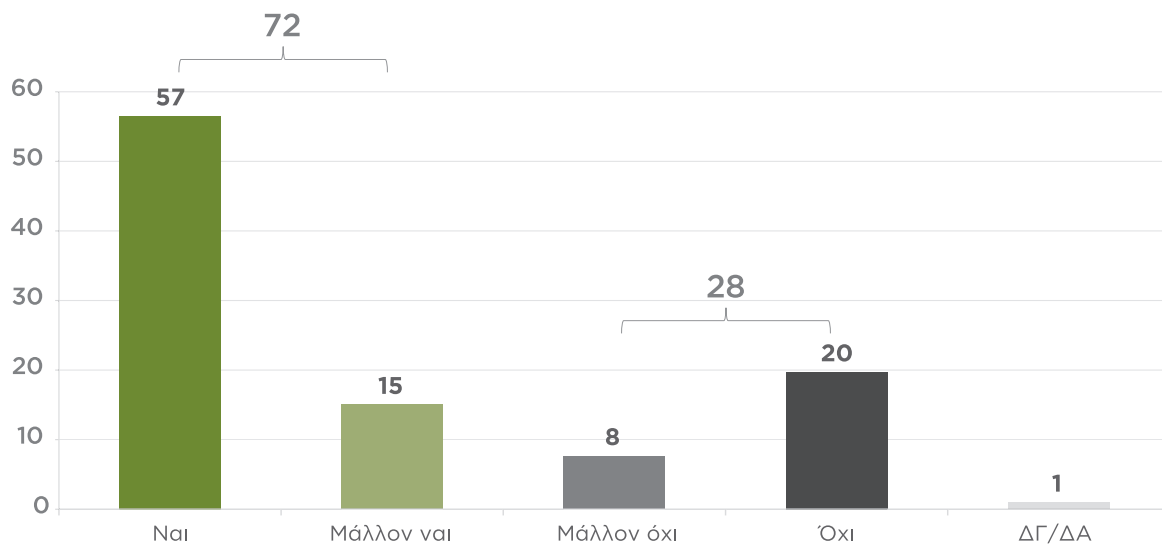
Ποιο το κυριότερο κριτήριο για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων στην εκμετάλλευσή σας;

Όσοι εφαρμόζουν, ή θα ήθελαν να εφαρμόσουν, ψηφιακές λύσεις (ζωική παραγωγή)

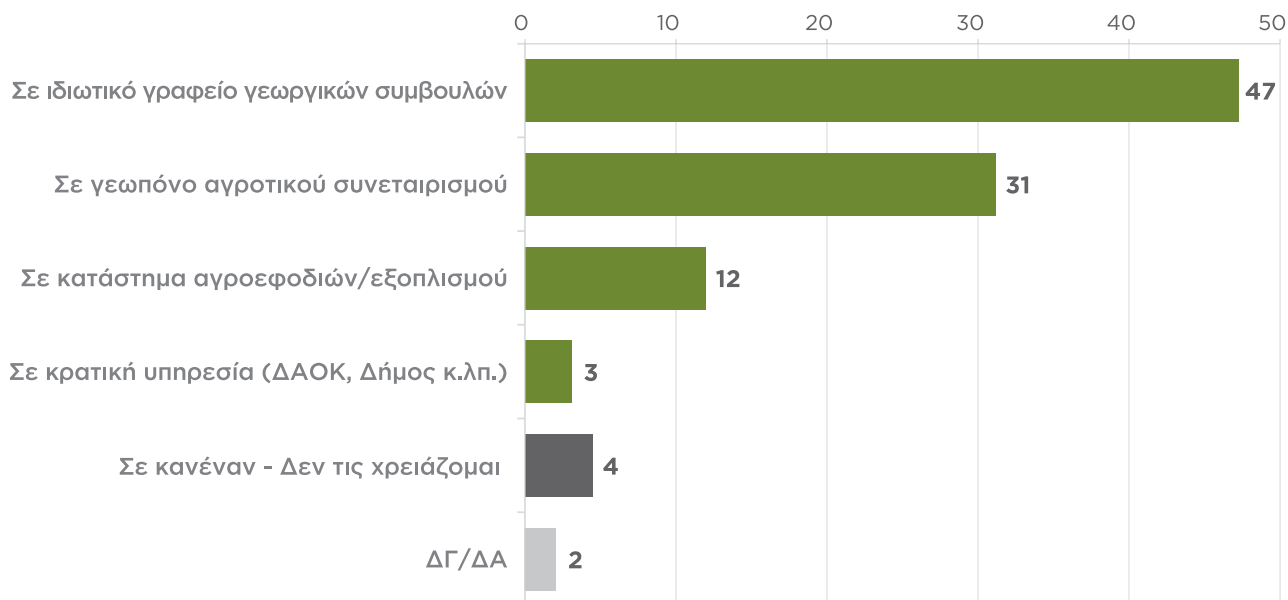

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

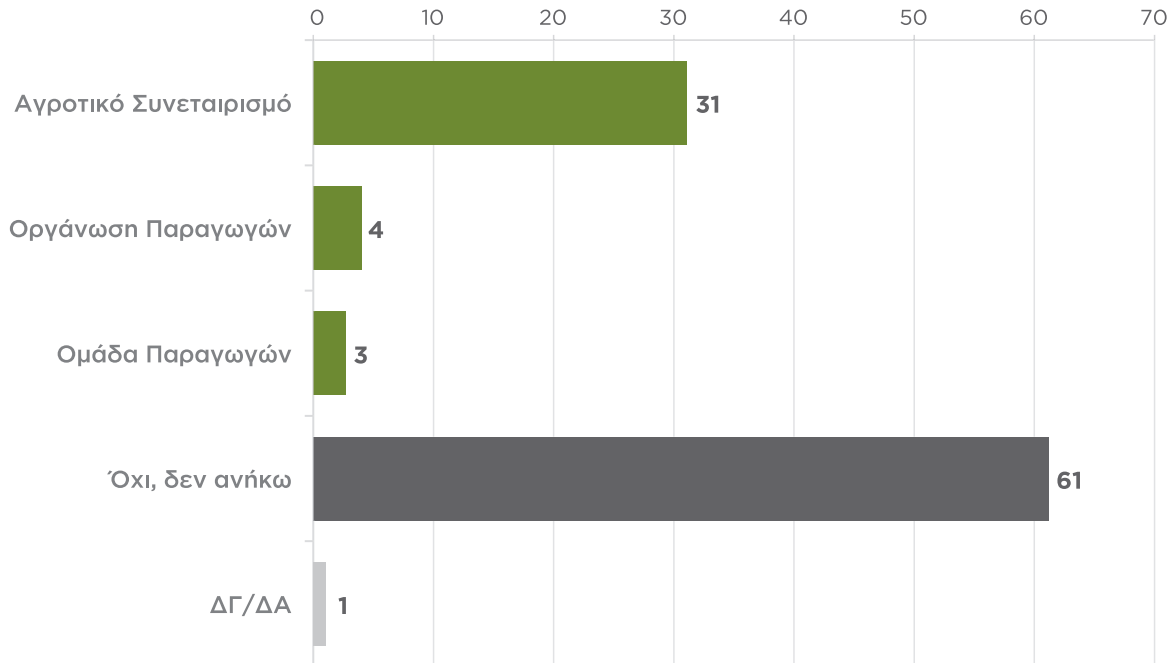
Έχετε πρόσβαση σε συμβουλευτικές υπηρεσίες/υποστήριξη για την ενίσχυση της βιωσιμότητας της εκμετάλλευσής σας;

Σε ποιον απευθύνεστε συνήθως για γεωργικές συμβουλές;

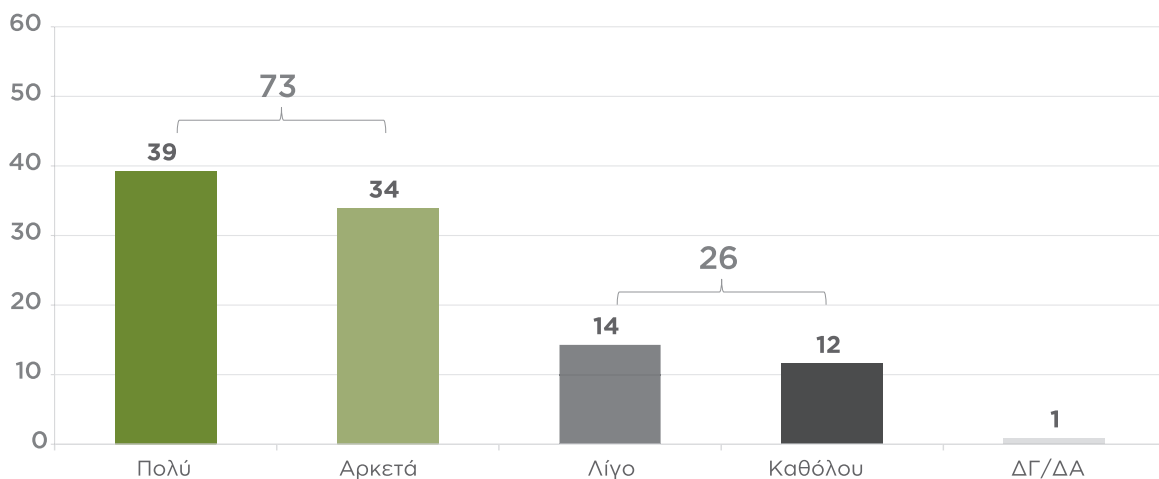

Ανήκετε σε συλλογικό σχήμα για το κύριο προϊόν της γεωργικής σας εκμετάλλευσης;

Είναι επωφελής για τη βιωσιμότητα της γεωργικής σας εκμετάλλευσης η συμμετοχή σας σε συλλογικό σχήμα;

Όσοι ανήκουν σε συλλογικά σχήματα

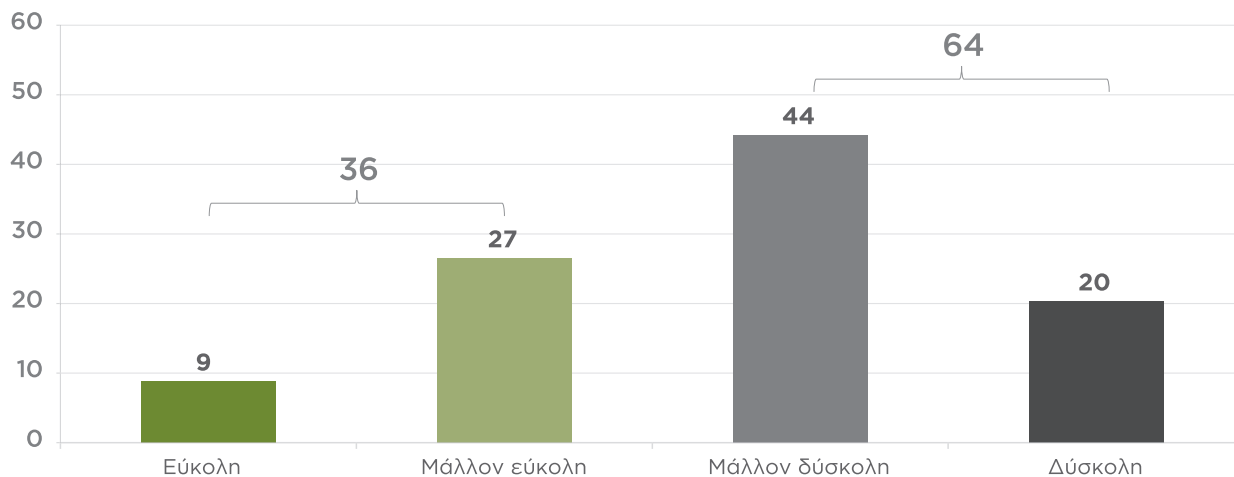
A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Με ποιον τρόπο είναι επωφελής;

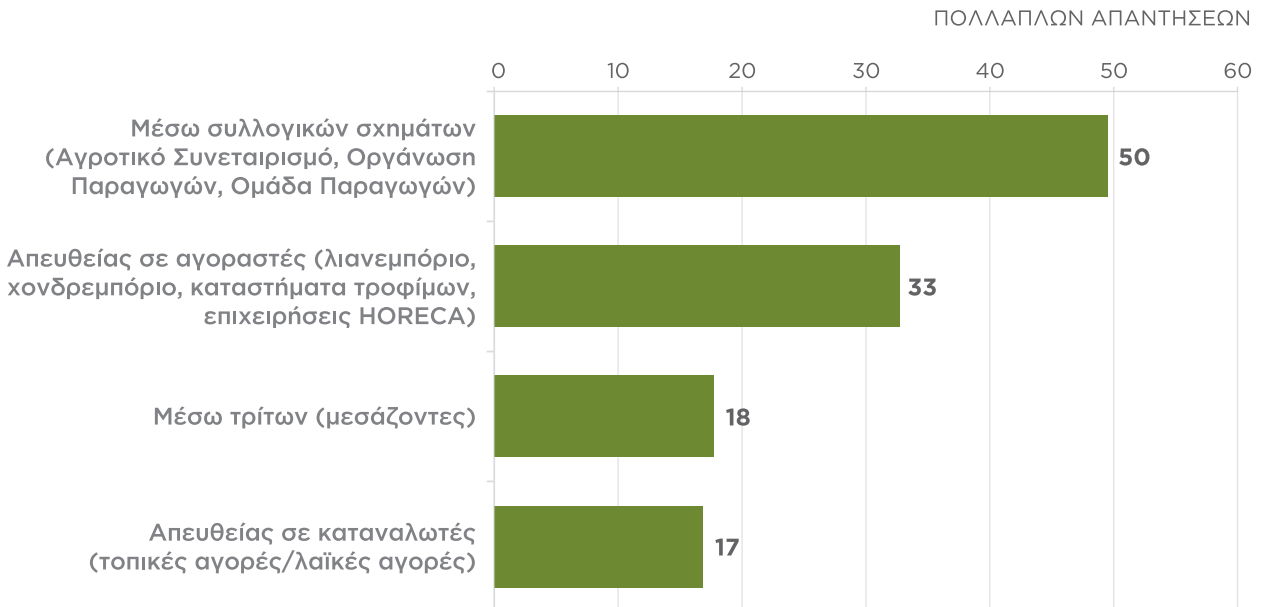
Όσοι ανήκουν σε συλλογικά σχήματα

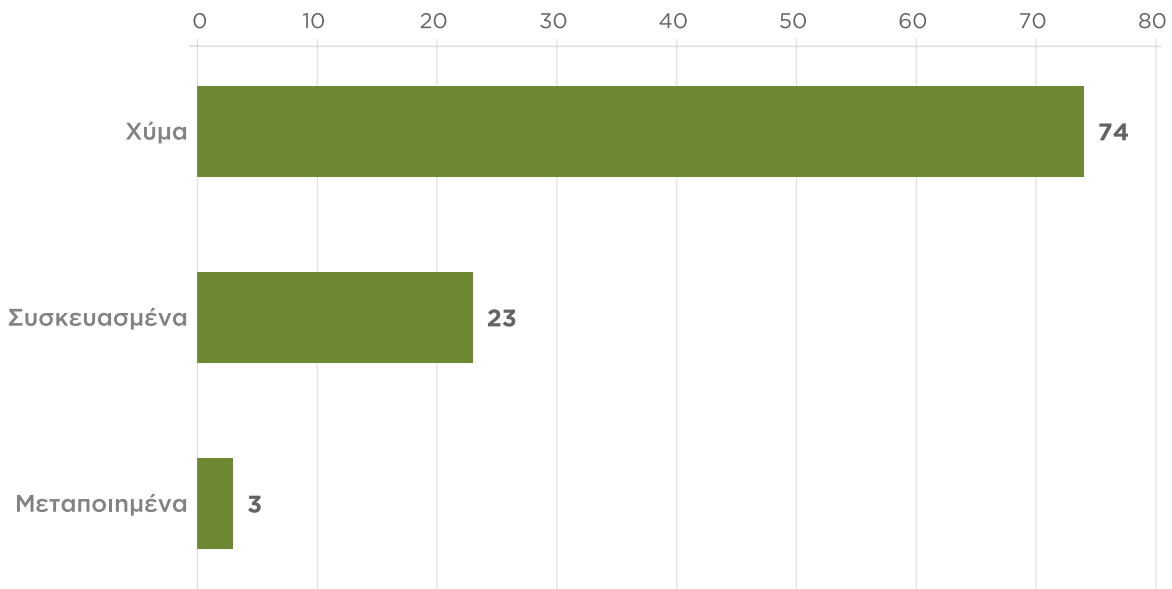
Πώς θα χαρακτηρίζατε την πρόσβαση στην αγορά και τη δημιουργία σταθερών σχέσεων με αγοραστές;

Μέσω ποιου καναλιού διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;

Στην περίπτωση που έχετε απευθείας συναλλαγές με αγοραστές, σε ποια μορφή διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;

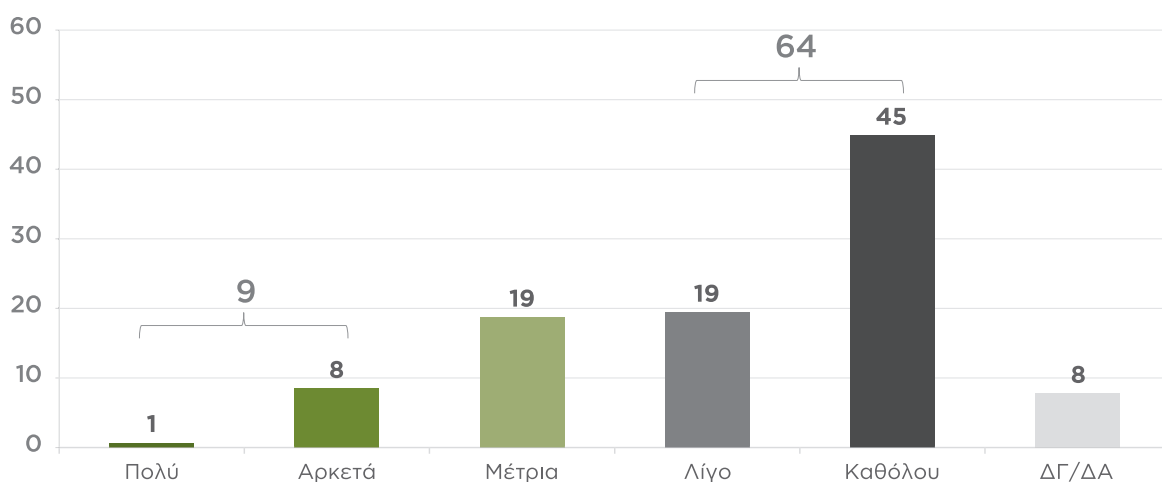

A.1.4 ΚΑΠ (Στήριξη, Ενημέρωση, Προσδοκίες)

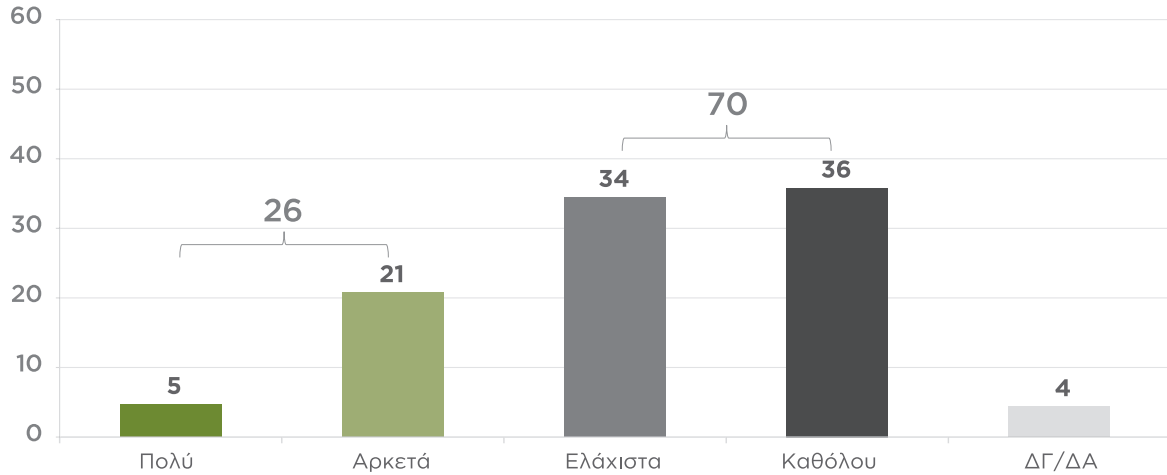
Λαμβάνετε/έχετε αιτηθεί κάποια μορφή στήριξης από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ); Αν ναι, ποια;

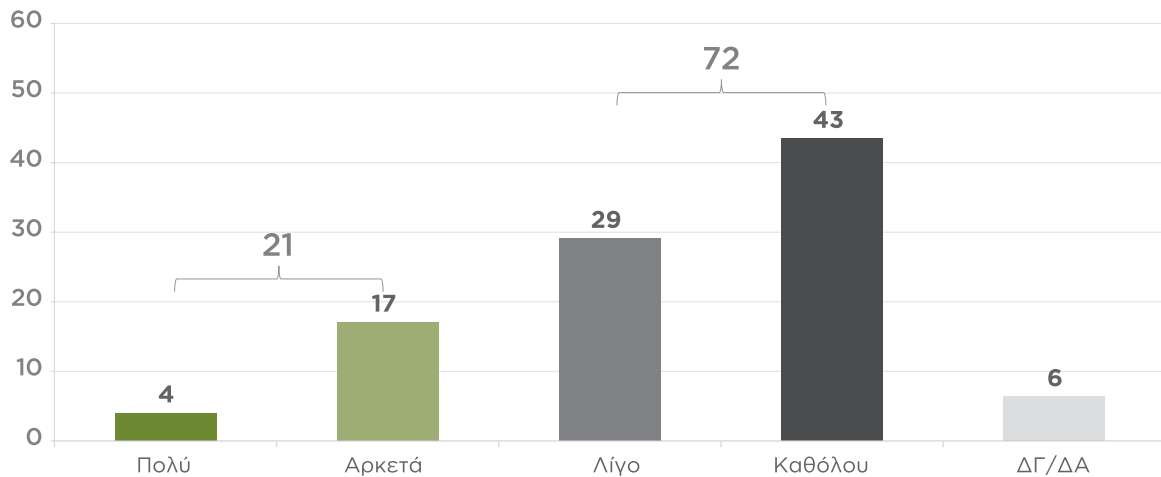
Πόσο ικανοποιημένος είστε με τη στήριξη που λαμβάνετε από την ΚΑΠ;

Πόσο ενημερωμένος-η θα λέγατε ότι είστε για το εθνικό στρατηγικό σχέδιο για την Κοινή Αγροτική Πολιτική που εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2023;

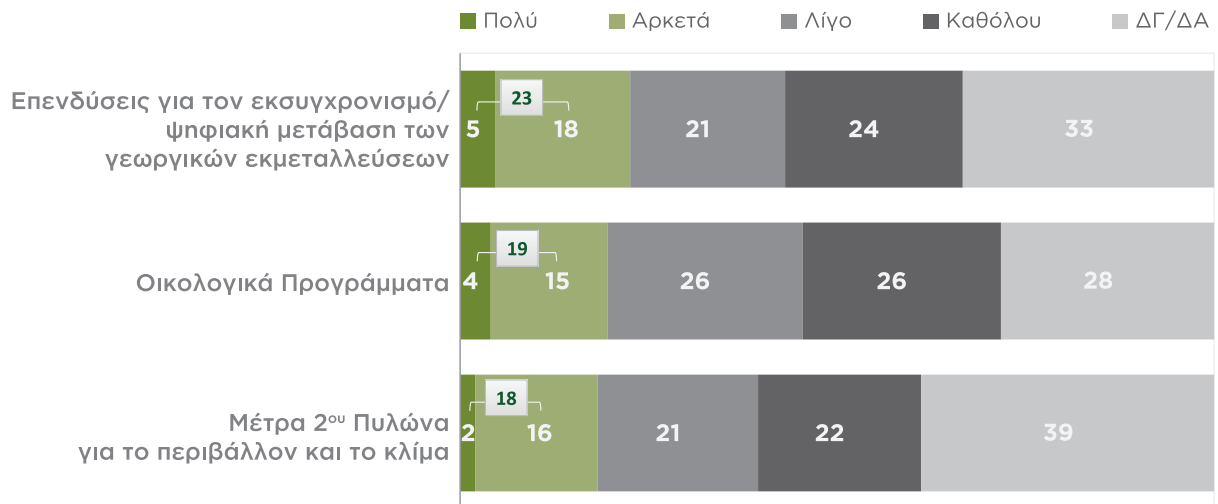

Πόσο ενημερωμένος-η θα λέγατε ότι είστε σχετικά με τους φιλόδοξους ευρωπαϊκούς στόχους για τη συμμόρφωση του γεωργικού τομέα σε απαιτήσεις που αφορούν την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και την προστασία των φυσικών πόρων;

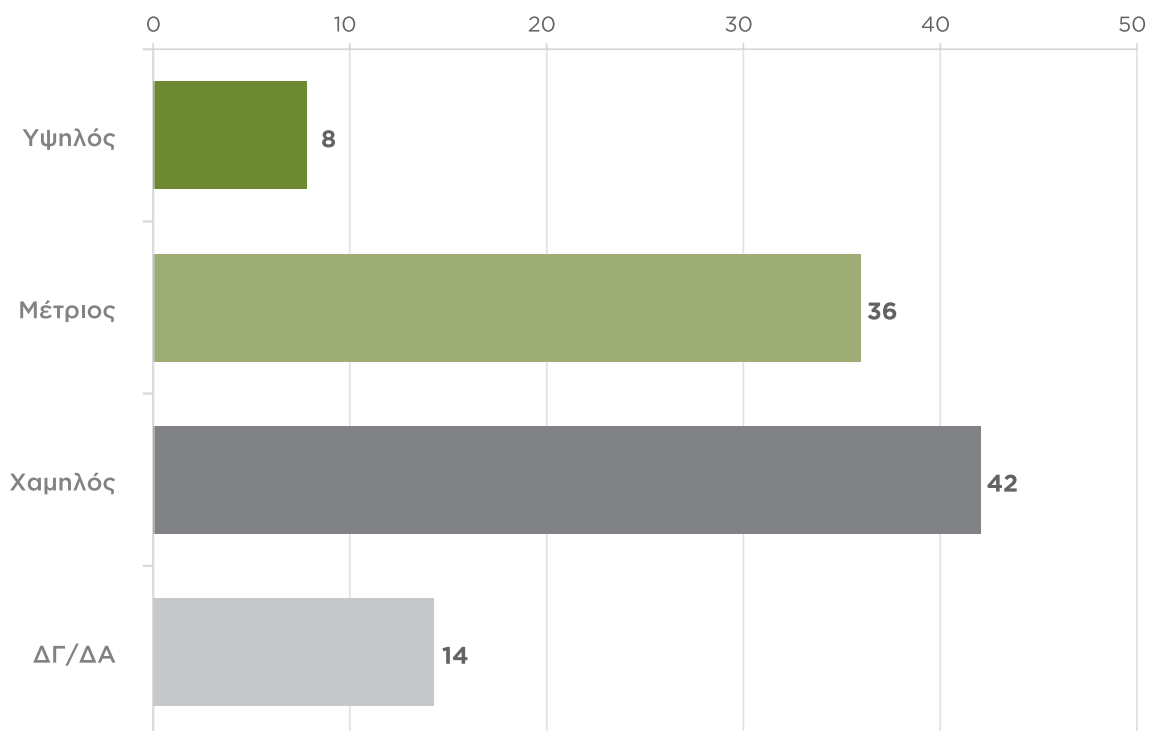

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Πόσο αποτελεσματικά θεωρείτε τα μέτρα στήριξης που παρέχει το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ προς αυτή την κατεύθυνση;

Ποιος είναι ο βαθμός προσδοκιών σας σχετικά με το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027 για τη βελτίωση της βιωσιμότητας της εκμετάλλευσής σας;

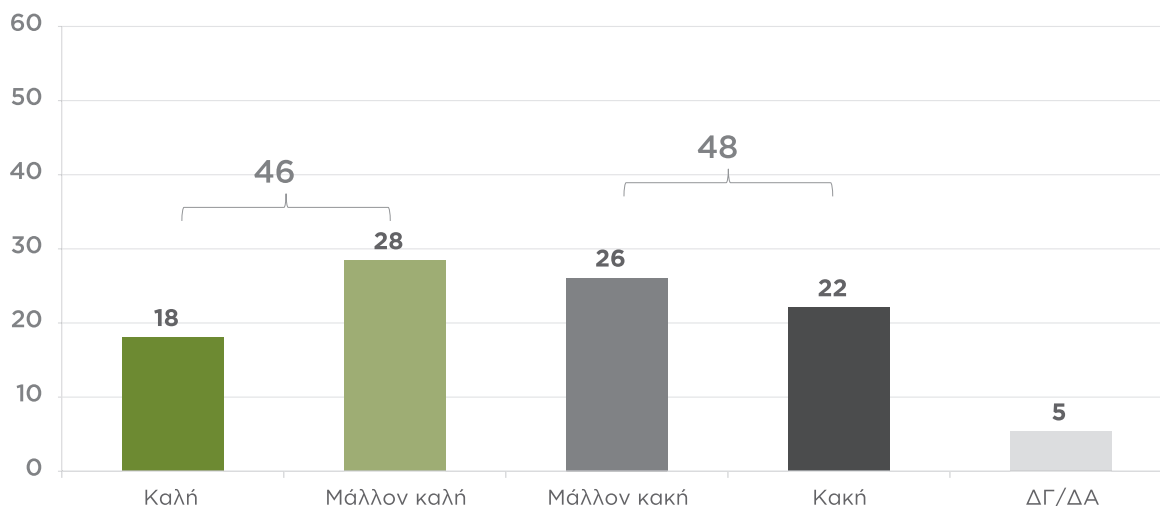

Συγκεκριμένα τι αφορούν οι προσδοκίες σας από την ΚΑΠ 2023-2027, αλλά και ευρύτερα από το κοινοτικό και εθνικό θεσμικό/χρηματοδοτικό πλαίσιο, για τη βελτίωση της βιωσιμότητας της εκμετάλλευσής σας;

A.1.5 Σχέση με Κοινωνία/Καταναλωτές - Προοπτικές

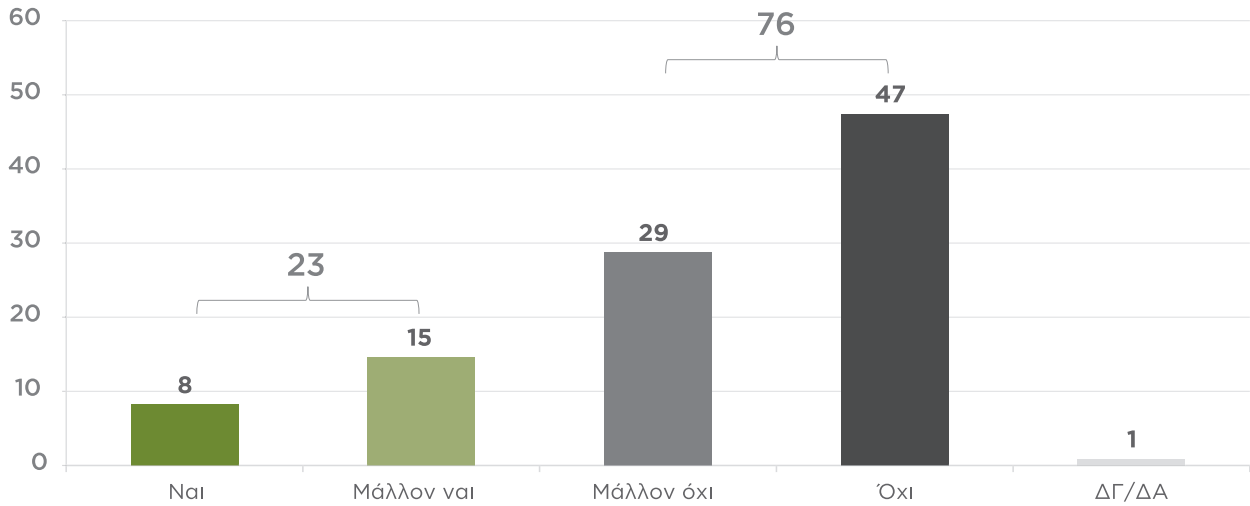
Πιστεύετε ότι οι Έλληνες έχουν μια καλή ή μια κακή εικόνα για τον γεωργικό τομέα και τους γεωργούς;

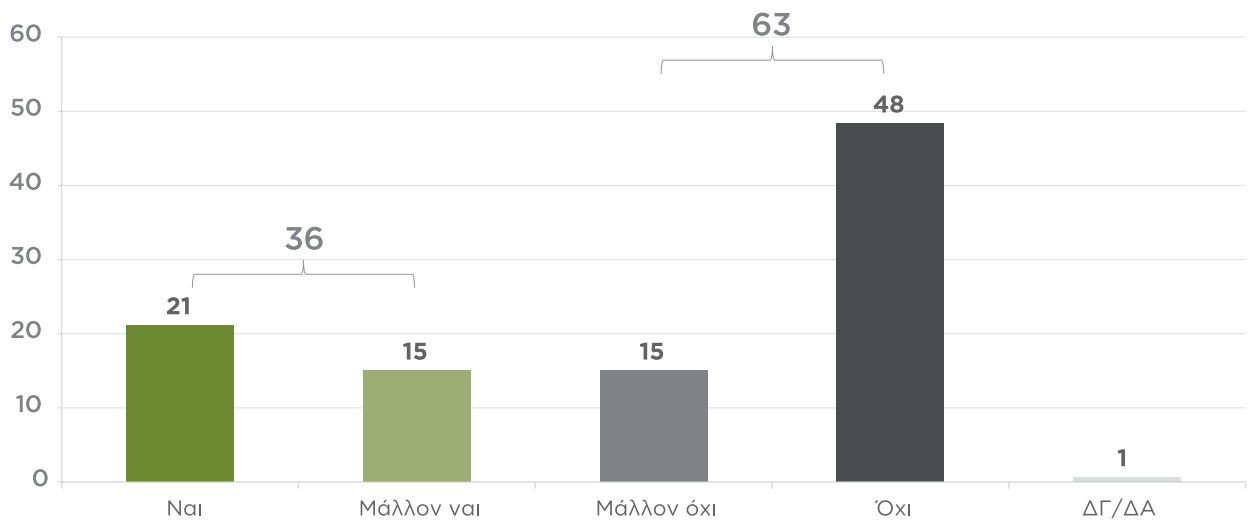
Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι κύριες ευθύνες των γεωργών απέναντι στην κοινωνία;

Γενικά θα λέγατε ότι είστε αισιόδοξος για το μέλλον της ελληνικής γεωργίας;

Εάν το παιδί σας ήθελε να γίνει γεωργός θα το ενθαρρύνετε;

A.1.6 Κύρια ευρήματα (Σύγκριση ανά τομέα)

Πόσο σας ανησυχεί κάθε τι από τα παρακάτω για τις μελλοντικές εξελίξεις στον τομέα παραγωγής σας;

Κατηγορία	Πολύ/Αρκετά						Λίγο/Καθόλου					
	🍌	🌾	🍏	🍇	🥕	🥛	🍌	🌾	🍏	🍇	🥕	🥛
Τα υψηλά κόστη παραγωγής	98	98	100	96	100	98	3	2	0	4	0	2
Η εγκατάλειψη του επαγγέλματος/η έλλειψη νέων και νεοεισερχόμενων	92	90	84	95	79	96	8	10	16	5	21	2
Η έλλειψη εθνικής στρατηγικής/στήριξης	87	88	94	83	92	92	12	10	6	17	8	8
Η έλλειψη διαφάνειας και δίκαιων όρων συναλλαγής στην αλυσίδα τροφίμων	87	96	84	83	79	92	9	4	6	13	21	6
Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής	95	80	78	100	79	88	5	20	22	0	21	10
Η έλλειψη ευρωπαϊκής στρατηγικής/στήριξης	82	94	81	83	79	90	17	6	19	17	14	8
Η πτώση των τιμών των προϊόντων	77	92	88	83	100	86	23	8	13	17	0	14
Η έλλειψη εργατών γης	90	76	84	100	79	82	9	24	16	0	14	16
Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων	81	78	78	96	86	76	17	22	22	4	14	16
Η έλλειψη γνώσεων/δεξιοτήτων ανάλογων με τις προκλήσεις/απαιτήσεις της εποχής	68	80	69	74	72	78	30	20	31	26	29	18
Οι αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες των Ελλήνων	65	73	50	74	64	88	34	26	44	26	21	10
Οι εθνικοί και ευρωπαϊκοί κανονισμοί για το περιβάλλον/κλίμα	73	77	63	61	57	71	23	22	34	22	29	18
Ο διεθνής ανταγωνισμός	67	73	66	57	86	59	31	26	34	44	14	35

Ανησυχίες για μελλοντικές εξελίξεις

Προκύπτει ότι οι παραγωγοί εκφράζουν υψηλό βαθμό ανησυχίας σε σχέση με τις εξελίξεις στον τομέα που δραστηριοποιούνται. Τα υψηλά κόστη παραγωγής είναι η πρωταρχική ανησυχία όλων των παραγωγών, ανεξαρτήτως τομέα. Ωστόσο, οι υπόλοιπες πηγές ανησυχίας δεν προτεραιοποιούνται στον ίδιο βαθμό για όλους τους παραγωγούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πτώση των τιμών, που απασχολεί σε ιδιαίτερα υψηλό βαθμό τον τομέα των οπωροκηπευτικών (100% κηπευτικά, 88% οπωρώνες) αλλά όχι στον ίδιο βαθμό τον ελαιοκομικό τομέα (77%). Υψηλότερος βαθμός ανησυχίας σημειώνεται συνολικά από τους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δημητριακών και της αμπελοκομίας, ενώ χαμηλότερος από τους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των κηπευτικών. Οι κυριότερες πηγές ανησυχίας ανά τομέα, πέραν των υψηλών κοστών παραγωγής που ανησυχούν κατά κύριο λόγο όλους, είναι:

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής | Η εγκατάλειψη του επαγγέλματος/η έλλειψη νέων και νεοεισερχόμενων

Η έλλειψη διαφάνειας και δίκαιων όρων συναλλαγής στην αλυσίδα τροφίμων | Η έλλειψη ευρωπαϊκής στρατηγικής/στήριξης

Η έλλειψη εθνικής στρατηγικής/στήριξης | Η πτώση των τιμών των προϊόντων

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής | Η έλλειψη εργατών γης | Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων

Η πτώση των τιμών των προϊόντων | Η έλλειψη εθνικής στρατηγικής/στήριξης

Η εγκατάλειψη του επαγγέλματος/η έλλειψη νέων και νεοεισερχόμενων | Η έλλειψη εθνικής στρατηγικής/στήριξης | Η έλλειψη διαφάνειας και δίκαιων όρων συναλλαγής στην αλυσίδα τροφίμων

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Πόσο σημαντική θεωρείτε κάθε μία από τις παρακάτω προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα του τομέα παραγωγής σας;

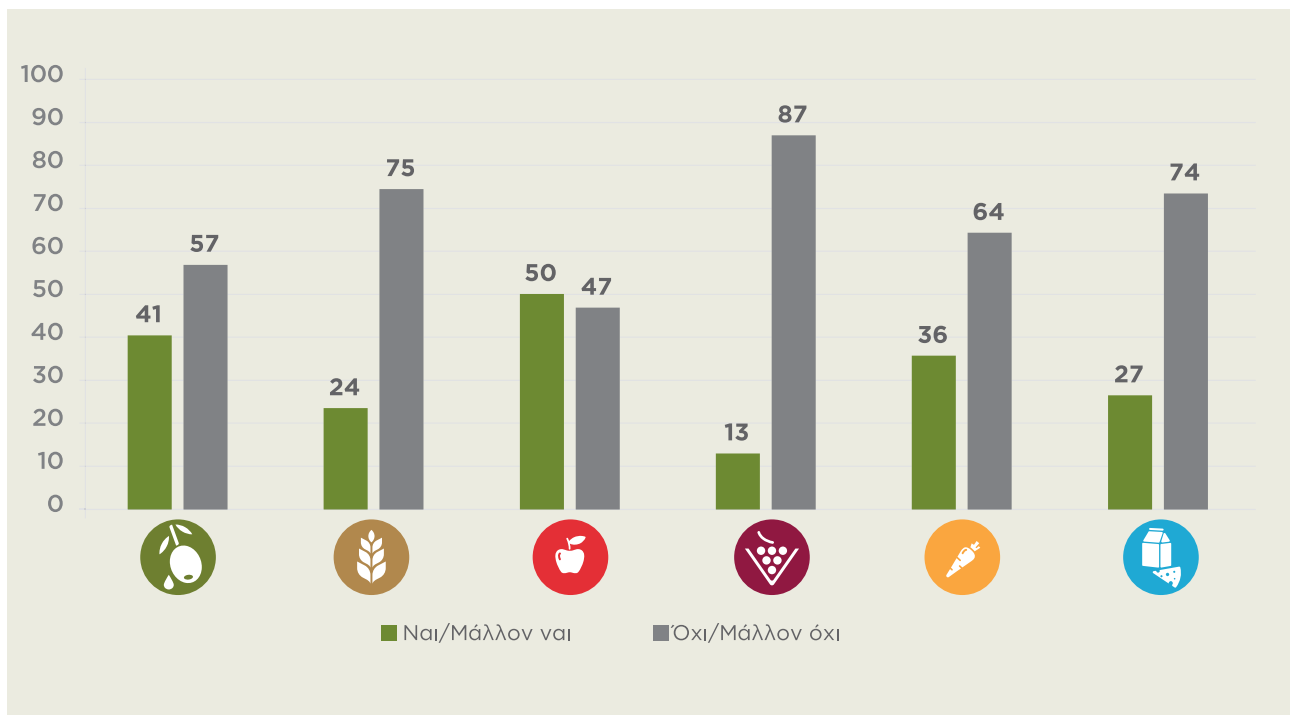
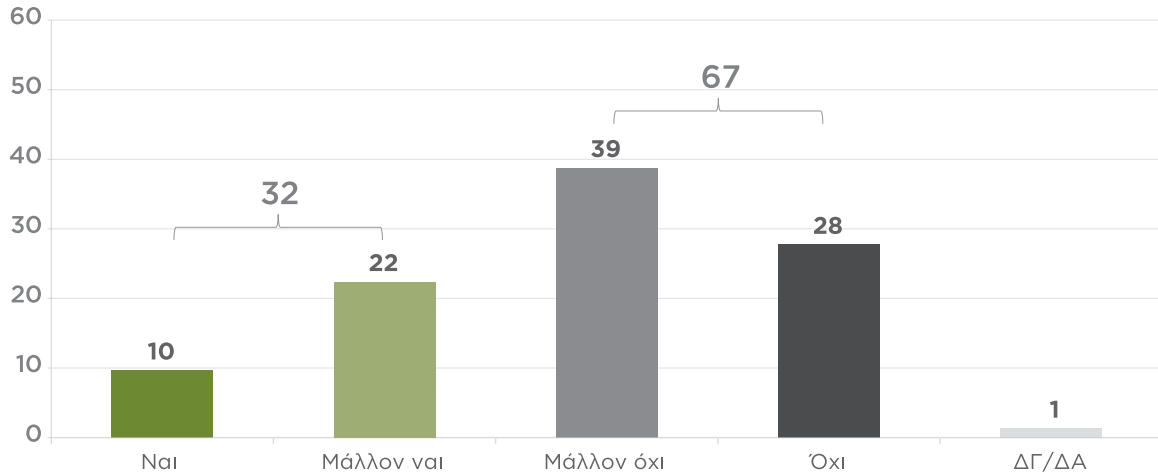

Προκλήσεις	Πολύ/Αρκετά						Λίγο/Καθόλου					
	🍌	🌾	🍏	🍇	🥕	📦	🍌	🌾	🍏	🍇	🥕	📦
Παραγωγή ασφαλών, υγιεινών, ποιοτικών τροφίμων για τον καταναλωτή	98	96	97	96	100	98	1	4	3	4	0	2
Προστασία των φυσικών πόρων και αντιμετώπιση/καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής	92	82	97	100	92	90	6	18	3	0	8	8
Ανανέωση των γενεών/είσοδος νέων στο γεωργικό επάγγελμα	92	88	97	96	77	90	6	12	3	4	23	10
Διασφάλιση παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας	90	82	97	91	92	90	9	16	3	9	8	10
Μία πιο ισορροπημένη και δίκαιη αλυσίδα τροφίμων για τους παραγωγούς/συλλογικά σχήματα	89	90	91	91	85	88	9	4	9	9	8	6

Σημαντικές προκλήσεις βιωσιμότητας

Οι προκλήσεις που αναφέρονται στην οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα απασχολούν έντονα όλους τους τομείς. Κοινή πρόκληση αποτελεί η παραγωγή υγιεινών, ποιοτικών τροφίμων για τον καταναλωτή, ενώ για τους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον αμπελοκομικό τομέα κυριαρχεί η πρόκληση της προστασίας των φυσικών πόρων και αντιμετώπισης/καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής. Υψηλότερος βαθμός αξιολόγησης της σημασίας των προκλήσεων σημειώνεται συνολικά από τους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των φρούτων και της αμπελοκομίας, ενώ χαμηλότερος από τους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δημητριακών.

**Θεωρείτε ότι η απασχόλησή σας στον συγκεκριμένο τομέα παραγωγής θα μπό-
ρέσει να σας διασφαλίσει ικανοποιητικό εισόδημα μεσοπρόθεσμα;**

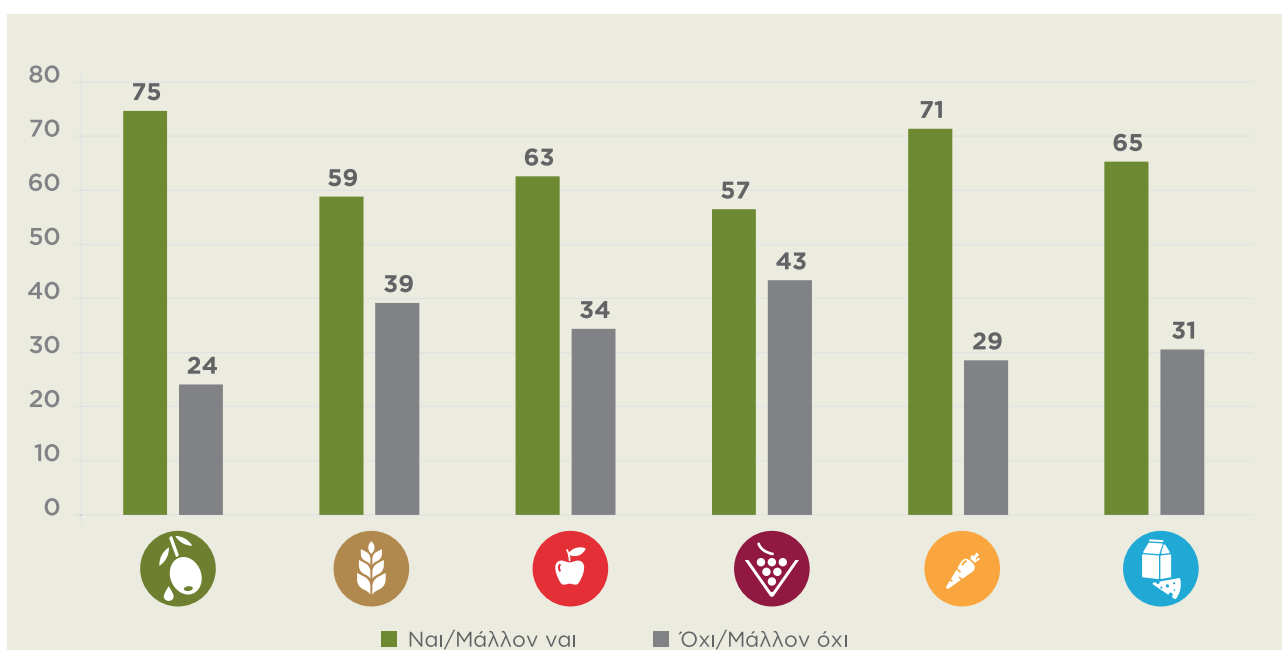
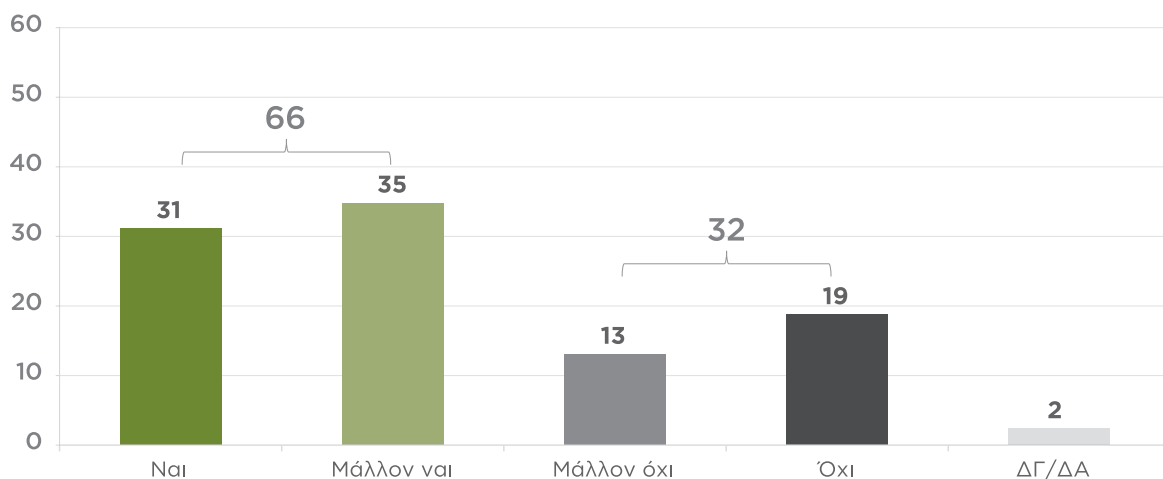

Εκτίμηση οικονομικής βιωσιμότητας

Αποθαρρημένοι εμφανίζονται όλοι οι παραγωγοί όσον αφορά τη διασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος μεσοπρόθεσμα. Οι αμπελοπαραγωγοί είναι οι πλέον απαισιόδοξοι (87%), με τους παραγωγούς σιτηρών (75%) και γάλακτος/γαλακτοκομικών προϊόντων (74%) να ακολουθούν.

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

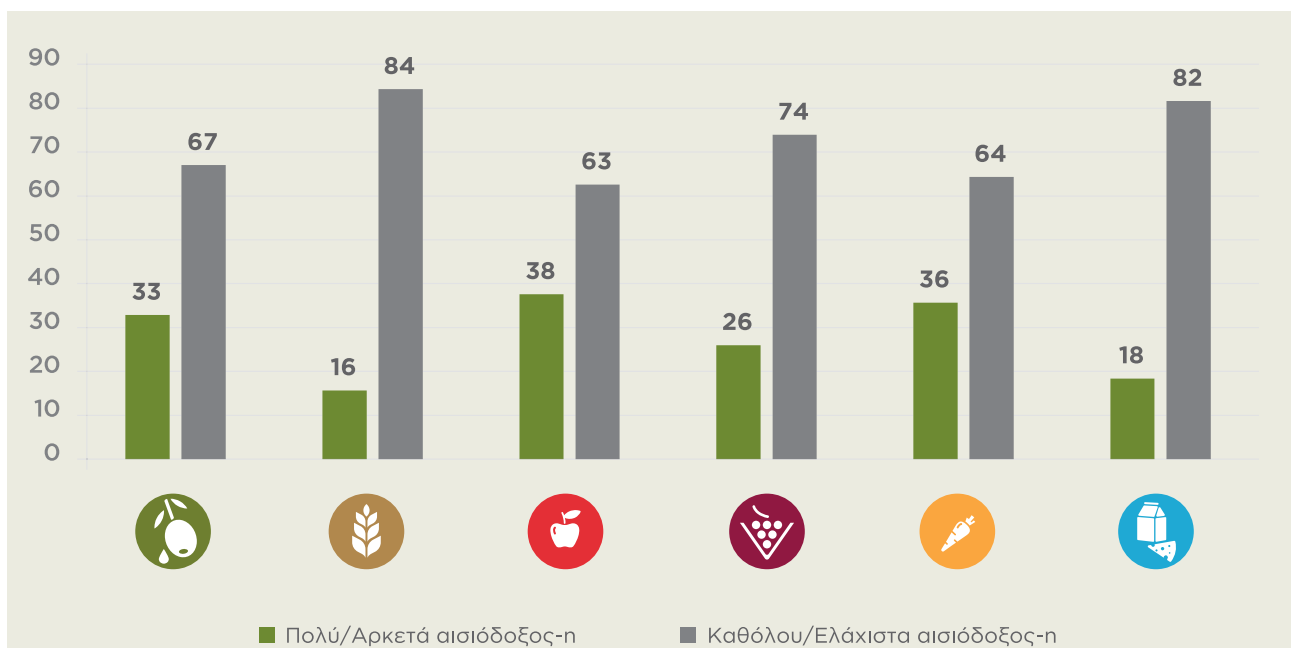
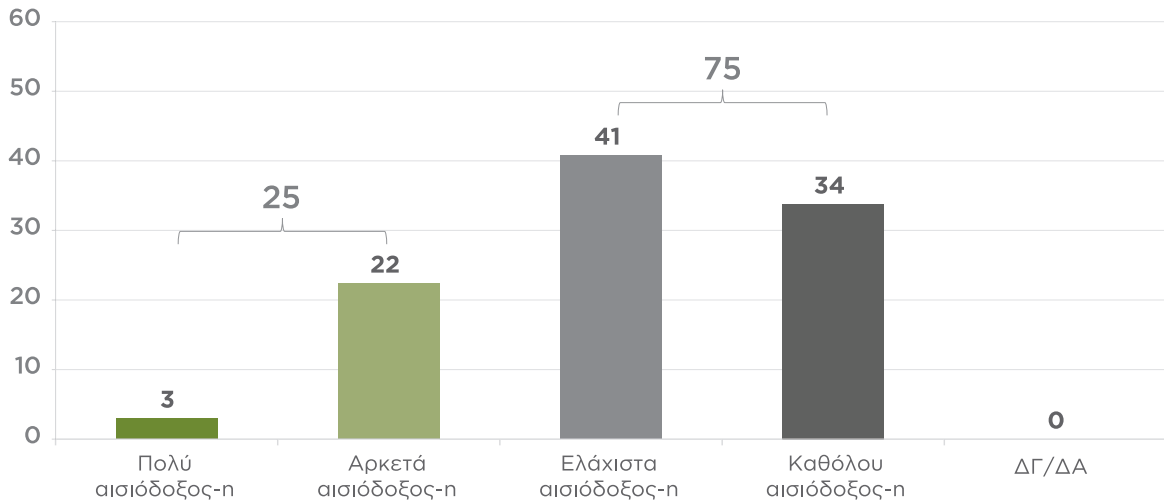
Πιστεύετε ότι η υιοθέτηση πιο φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων παραγωγής συμβαδίζει με τη διατήρηση της παραγωγικότητας/ανταγωνιστικότητας της εκμετάλλευσής σας;

Σχέση περιβαλλοντικής και οικονομικής βιωσιμότητας

Ενθαρρυντική είναι η στάση των παραγωγών αναφορικά με τη σχέση περιβαλλοντικής και οικονομικής βιωσιμότητας καθώς φαίνεται να αναγνωρίζουν ότι μπορούν να συνδυαστούν, στο πλαίσιο της παραγωγικής τους δραστηριότητας. Υψηλότερος βαθμός αναγνώρισης της δυνατότητας εξισορρόπησης των δύο διαστάσεων της βιωσιμότητας εμφανίζεται στους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον ελαιοκομικό τομέα (75%), ενώ χαμηλότερος στον αμπελοκομικό τομέα (57%).

Σκεπτόμενος-η συνολικά την κατάσταση του τομέα στον οποίο δραστηριοποιείστε, θα λέγατε ότι είστε:

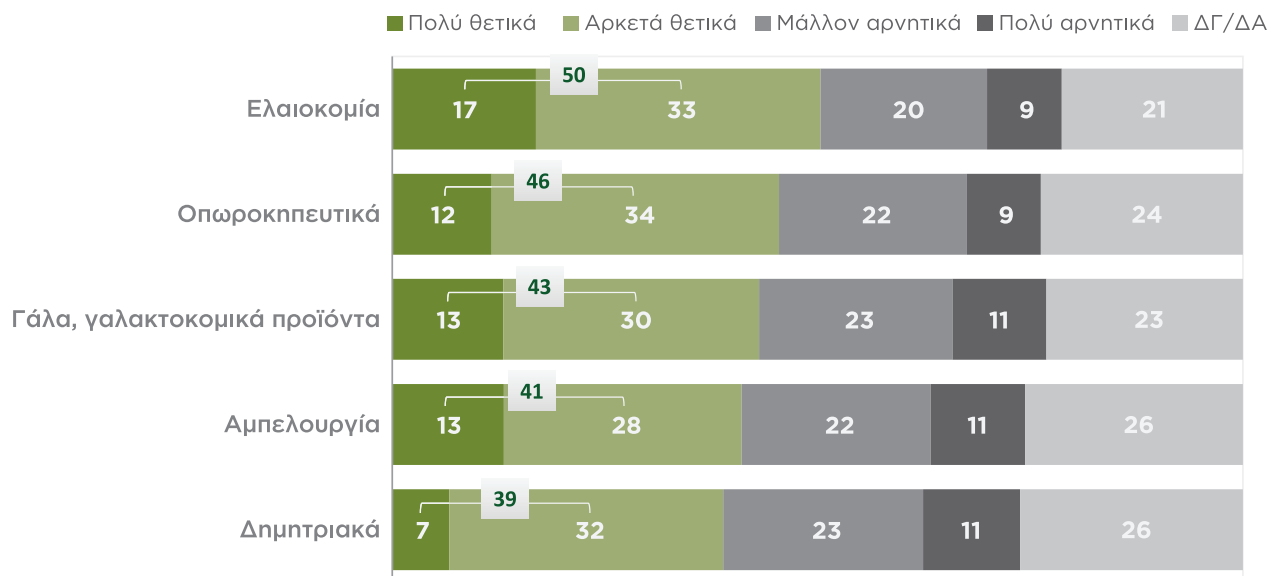

Βαθμός αισιοδοξίας αναφορικά με τον τομέα δραστηριοποίησης

Απαισιόδοξοι εμφανίζονται συνολικά οι παραγωγοί ανεξαρτήτως τομέα δραστηριοποίησης. Υψηλότερος βαθμός απαισιοδοξίας εμφανίζεται στους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δημητριακών (84%), ενώ πιο αισιόδοξοι είναι οι παραγωγοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα των οπωροκηπευτικών (63-64%).

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Έχετε άποψη για τη βιωσιμότητα άλλων τομέων παραγωγής της ελληνικής γεωργίας; Πώς θα την αξιολογούσατε συνολικά (οικονομική-περιβαλλοντική-κοινωνική);

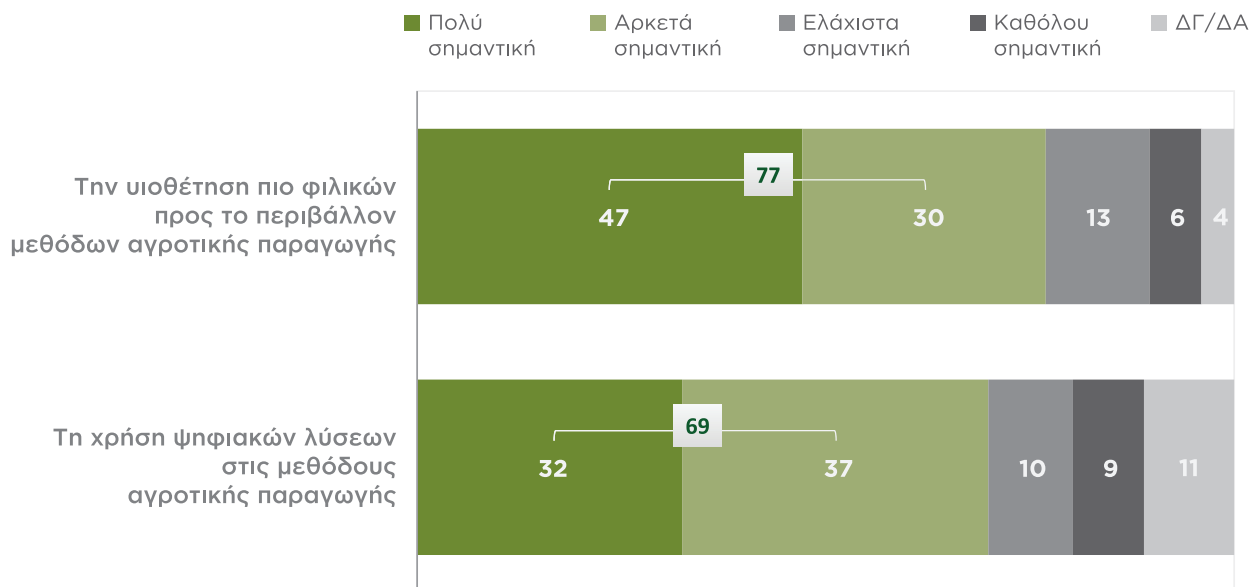

	Πολύ/Αρκετά θετικά						Πολύ/Μάλλον αρνητικά					
	🍌	🌾	🍏	🍇	🥕	🥛	🍌	🌾	🍏	🍇	🥕	🥛
Ελαιοκομία	42	63	61	43	38	34	19	26	29	27		
Οπωροκπευτικά	47	41	44	44	45	29	35	35	27			
Γάλα, γαλακτοκομικά προϊόντα	42	41	44	48	29	28	33	25	17	36		
Αμπελουργία	43	33	56	43	33	34	37	25	29	33		
Δημητριακά	42	47	41	29	37	23	31	36	43	31		

Βαθμός αισιοδοξίας αναφορικά με άλλους τομείς δραστηριοποίησης

Είναι αξιοσημείωτη η αισιοδοξία των παραγωγών για τομείς εκτός δραστηριοποίησής τους, ιδιαίτερα δεδομένης της απαισιοδοξίας που εμφάνισαν αναφορικά με τον τομέα στον οποίο δραστηριοποιούνται οι ίδιοι. Συνολικά οι παραγωγοί εκτιμούν ως βιώσιμότερο τον ελαιοκομικό τομέα, ενώ ως ο λιγότερο βιώσιμος εκτιμάται ο τομέας των δημητριακών.

Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές και περιβαλλοντικές/κλιματικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η εκμετάλλευσή σας, πόσο σημαντική θεωρείτε:

Την υιοθέτηση πιο φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων αγροτικής παραγωγής

Πολύ/Αρκετά σημαντική

Καθόλου/ελάχιστα σημαντική

Τη χρήση ψηφιακών λύσεων στις μεθόδους αγροτικής παραγωγής

Υιοθέτηση φιλοπεριβαλλοντικών μεθόδων παραγωγής και χρήση ψηφιακών λύσεων

Η υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων παραγωγής εκτιμάται σημαντική γενικότερα από τους παραγωγούς, σημειώνοντας ωστόσο επιμέρους αποκλίσεις ως προς τον βαθμό σημασίας από 100% στον τομέα των κηπευτικών έως 69% στον τομέα του γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Ως υψηλής σημασίας εκτιμάται η υιοθέτηση ψηφιακών λύσεων συνολικά, με επιμέρους αποκλίσεις ως προς τον βαθμό σημασίας από 83% στον αμπελοκομικό τομέα έως 57% στον τομέα των κηπευτικών.

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Ποιο το κυριότερο κριτήριο για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων στην εκμετάλλευσή σας;

Όσοι εφαρμόζουν, ή θα ήθελαν να εφαρμόσουν, ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

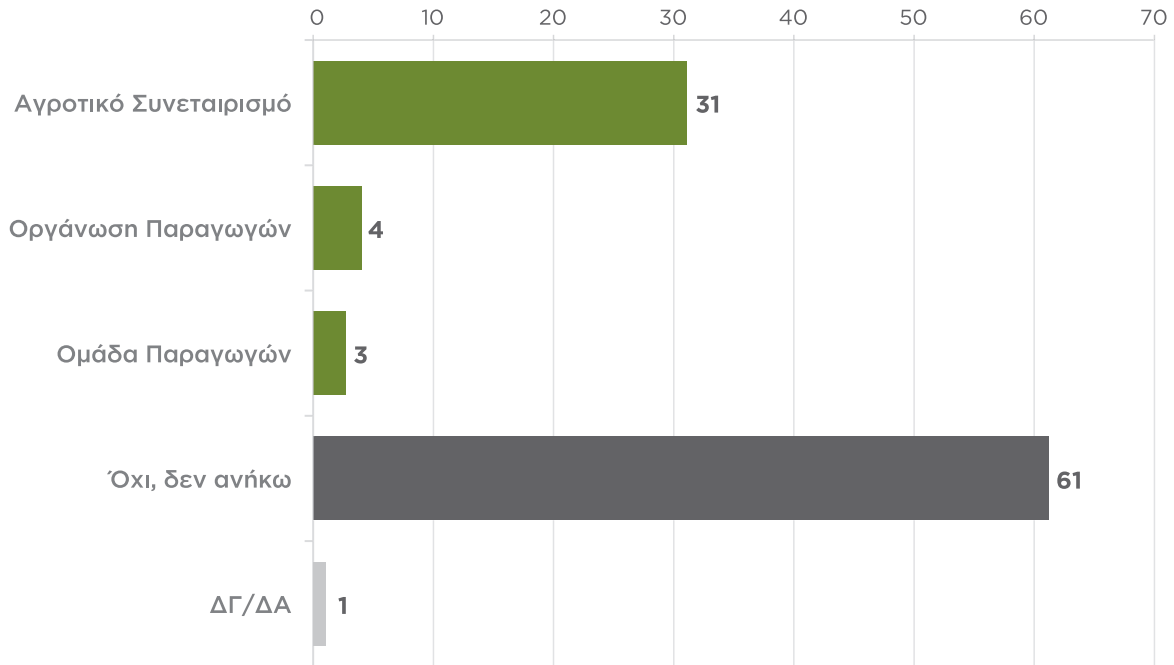

Αύξηση παραγωγικότητας	42	43	38	0	33	26
Μείωση κόστους παραγωγής	8	29	13	67	67	42
Αποτελεσματικότερη προστασία από κινδύνους (ασθένειες, παράσιτα, καιρικά φαινόμενα)	17	29	38	0	0	
Μείωση περιβαλλοντικών επιπτώσεων της παραγωγής	17	0	0	0	0	18
Αποτελεσματικότερη προσαρμογή στις απαιτήσεις αγοραστών και/ή καταναλωτών	8	0	0	33	0	8

Κριτήρια εφαρμογής ψηφιακών λύσεων

Οι ερωτηθέντες που ήδη εφαρμόζουν ή κρίνουν ως σημαντική την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων, προτάσσουν ως κυριότερο κριτήριο την αύξηση της παραγωγικότητας. Σημαντικές, ωστόσο, είναι οι αποκλίσεις ανά τομέα δραστηριοποίησης καθώς ο αμπελοκομικός τομέας δεν αξιολογεί την αύξηση της παραγωγικότητας ως κριτήριο εφαρμογής, αλλά τη μείωση κόστους παραγωγής (67%) και την αποτελεσματικότερη προσαρμογή στις απαιτήσεις αγοραστών/καταναλωτών (33%), κριτήριο που δεν φαίνεται να απασχολεί τους υπόλοιπους τομείς. Η μείωση του κόστους παραγωγής αποτελεί το κυριότερο κριτήριο και για τους τομείς κηπευτικών (67%) και γάλακτος/γαλακτοκομικών προϊόντων (42%), αναγνωρίζοντας και την αύξηση της παραγωγικότητας ως σημαντικό κριτήριο (33% και 26% αντίστοιχα). Η μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της παραγωγής φαίνεται να απασχολεί μόνο τους τομείς γάλακτος/γαλακτοκομικών προϊόντων (18%) και ελαιοκομίας (17%). Γενικότερα τα κριτήρια για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων εμφανίζουν σημαντικές αποκλίσεις ανά τομέα παραγωγής.

Ανήκετε σε συλλογικό σχήμα για το κύριο προϊόν της γεωργικής σας εκμετάλλευσης;

Αγροτικό Συνεταιρισμό	41	24	47	35	21	22
Οργάνωση Παραγωγών	3	6	3	0	0	6
Ομάδα Παραγωγών	1	4	3	4	7	2
Όχι, δεν ανήκω	54	67	47	61	71	67

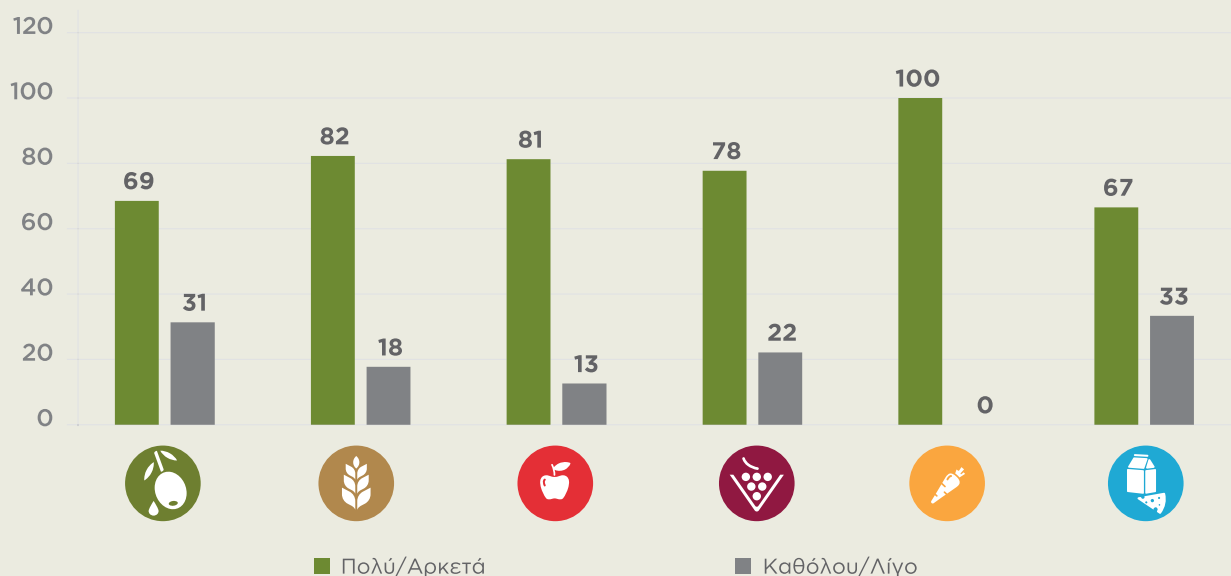
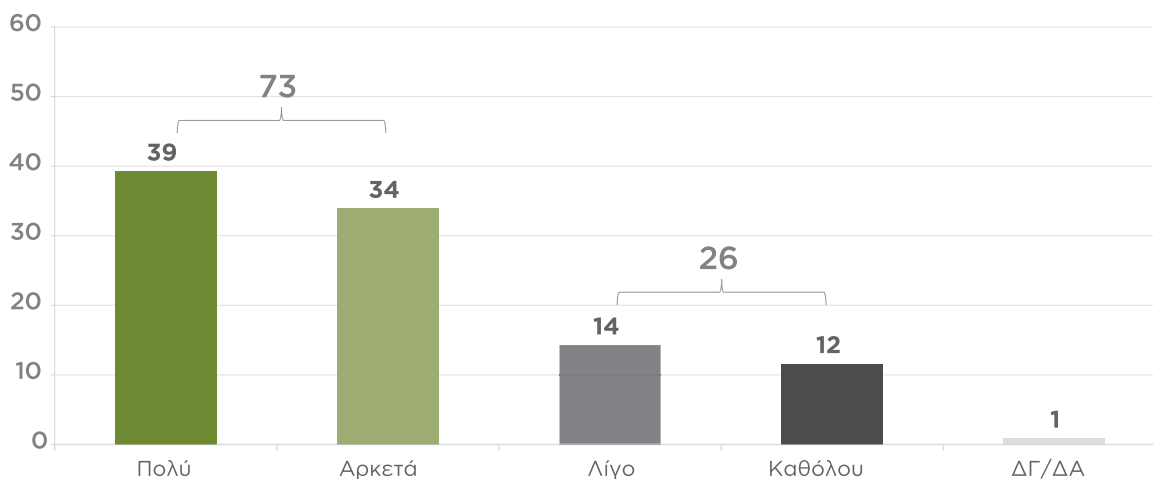
Συμμετοχή σε συλλογικά σχήματα

Γενικότερα οι ερωτηθέντες παραγωγοί δεν συμμετέχουν σε συλλογικά σχήματα. Ειδικότερα, μόνο στον τομέα των φρούτων η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμμετέχει σε συλλογικά σχήματα (53%), με τους τομείς ελιάς και ελαιολάδου (44%), αμπελοκομίας (39%), δημητριακών (33%), γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων (31%) και τέλος των κηπευτικών (29%) να ακολουθούν. Σε ότι αφορά την κυρίαρχη μορφή συλλογικού σχήματος στην οποία ανήκουν οι ερωτηθέντες που απάντησαν θετικά, οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί προηγούνται με σημαντική διαφορά των Οργανώσεων και Ομάδων Παραγωγών.

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Είναι επωφελής για τη βιωσιμότητα της γεωργικής σας εκμετάλλευσης η συμμετοχή σας σε συλλογικό σχήμα;

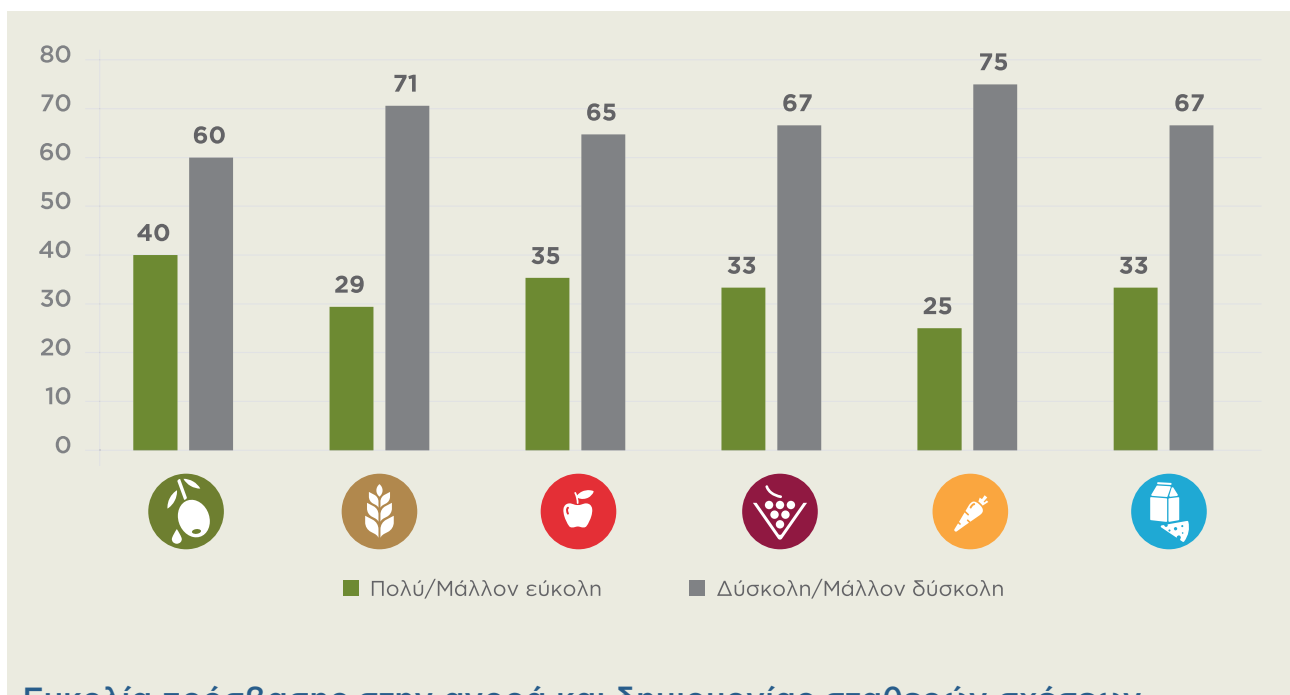
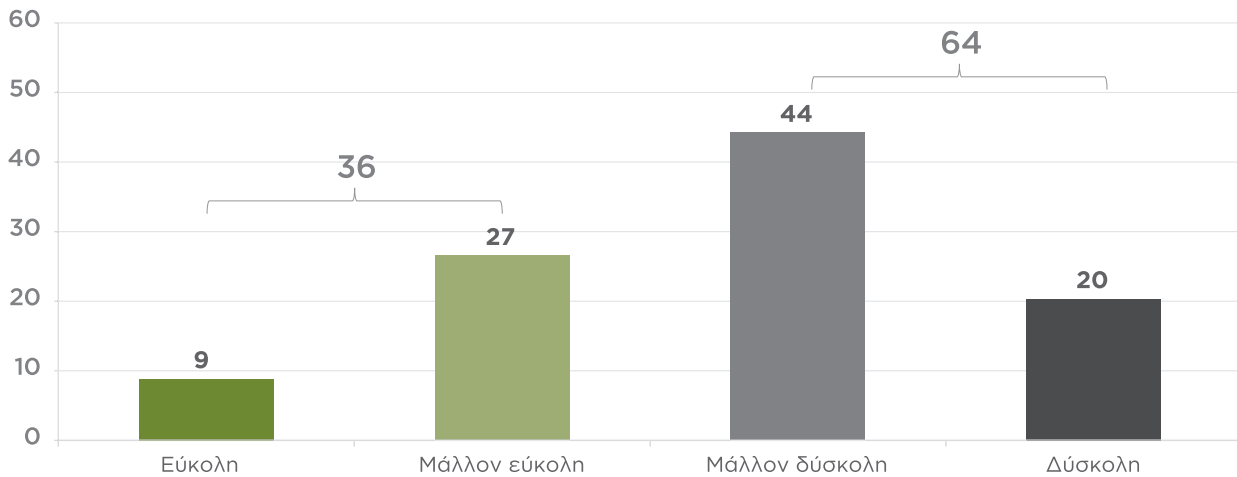
Όσοι ανήκουν σε συλλογικά σχήματα

Οφέλη συμμετοχής σε συλλογικά σχήματα

Παρότι ο βαθμός οργάνωσης σε συλλογικά σχήματα μεταξύ των ερωτηθέντων παραγωγών, όπως διαπιστώθηκε και στην προηγούμενη ερώτηση, είναι πολύ χαμηλός, όσοι πράγματι συμμετέχουν σε κάποιου είδους συλλογικό σχήμα είναι ιδιαίτερος ικανοποιημένοι. Υψηλότερος βαθμός αναγνώρισης των ωφελειών εμφανίζεται στους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα των κηπευτικών (100%), ενώ χαμηλότερος στους παραγωγούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (67%).

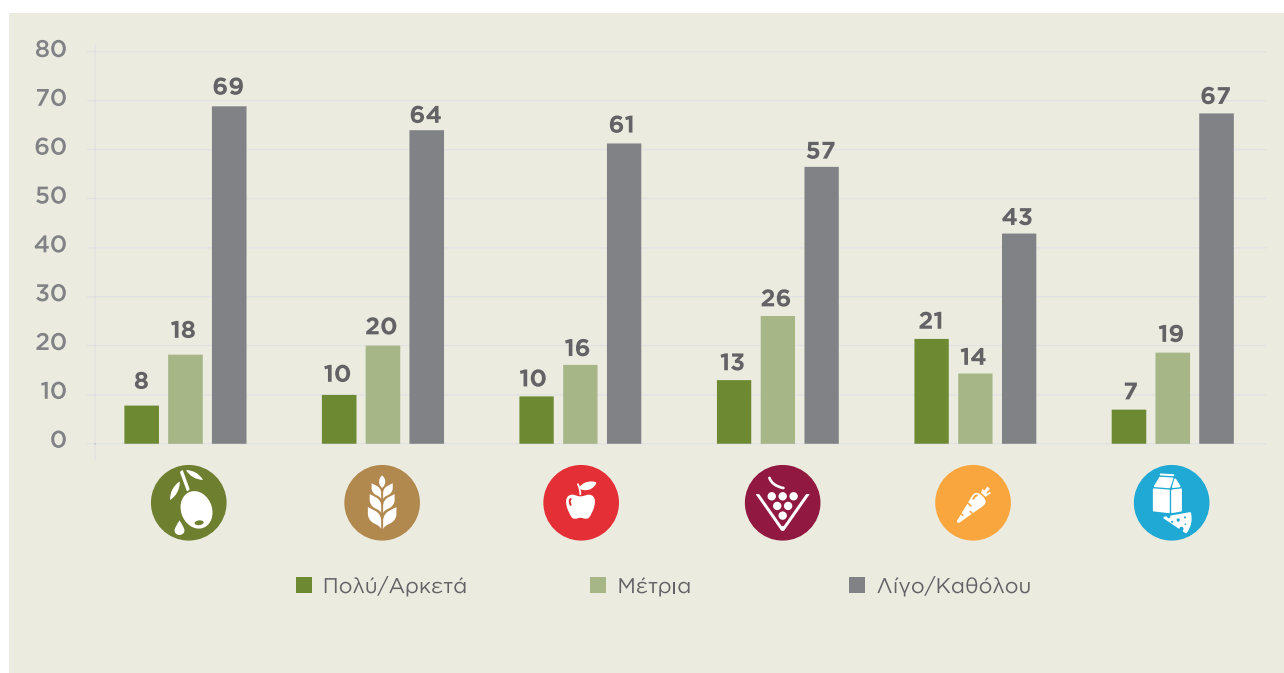
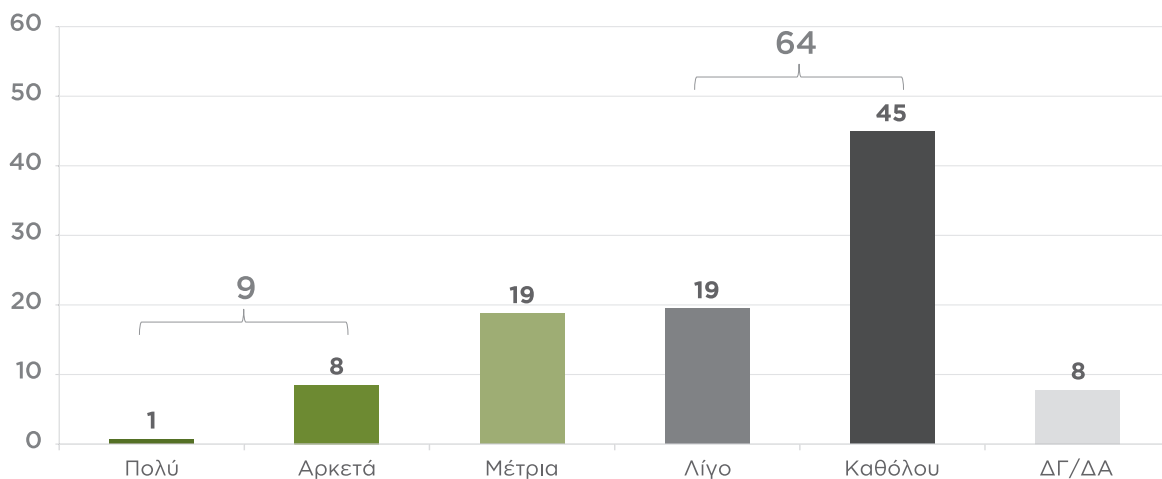
Πόσο εύκολη θα χαρακτηρίζατε την πρόσβαση στην αγορά και τη δημιουργία σταθερών σχέσεων με αγοραστές;

Ευκολία πρόσβασης στην αγορά και δημιουργίας σταθερών σχέσεων με αγοραστές

Δύσκολη, σε γενικές γραμμές, χαρακτηρίζεται η πρόσβαση στην αγορά και η δημιουργία σταθερών σχέσεων με αγοραστές για τους μεμονωμένους παραγωγούς. Μεγαλύτερος βαθμός δυσκολίας εκτιμάται στον τομέα των κηπευτικών (75%) ενώ ο χαμηλότερος στον ελαιοκομικό τομέα (60%).

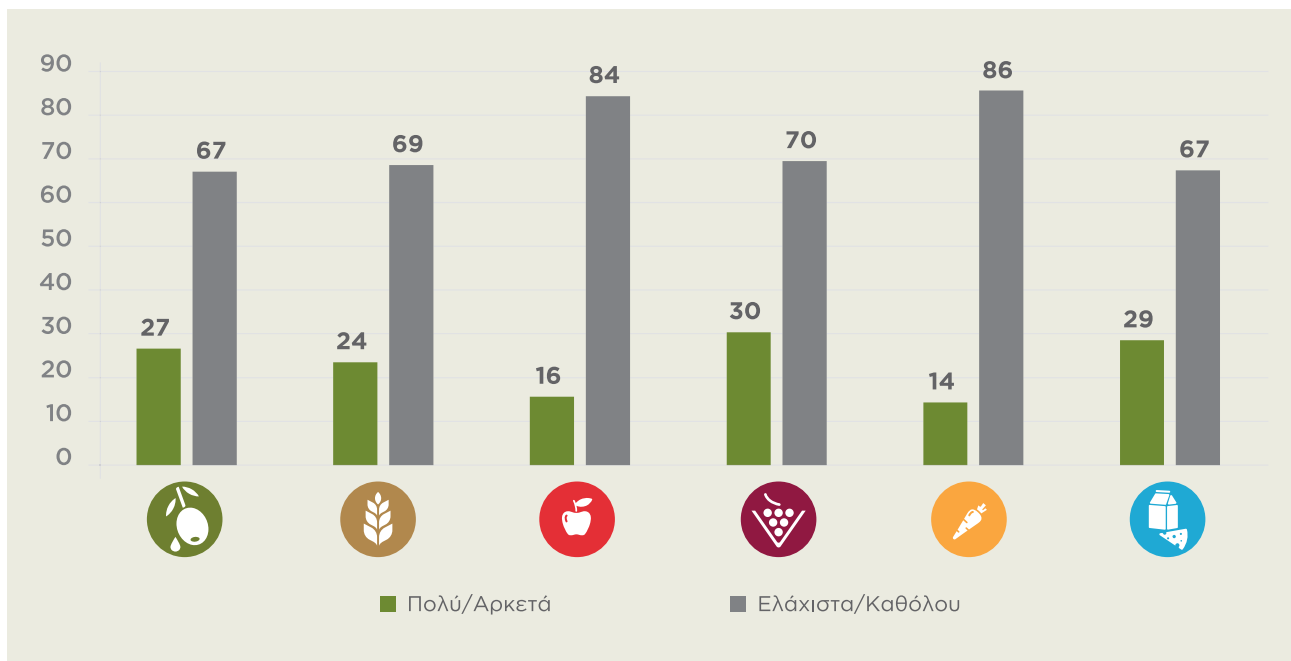
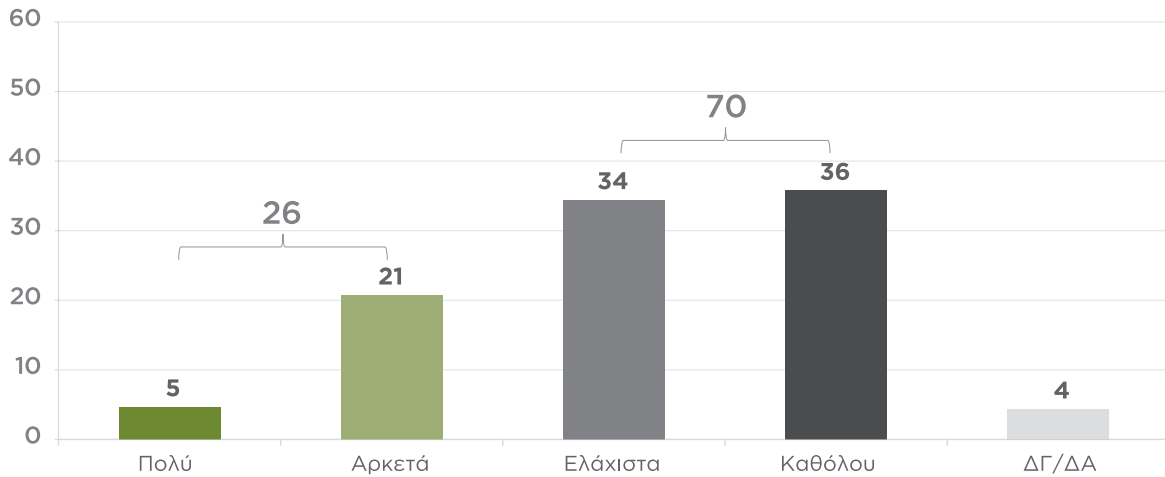
Πόσο ικανοποιημένος είστε με την στήριξη που λαμβάνετε από την ΚΑΠ;

Βαθμός ικανοποίησης από τη στήριξη της ΚΑΠ

Ιδιαίτερα χαμηλό βαθμό ικανοποίησης εμφανίζουν οι ερωτηθέντες μεμονωμένοι παραγωγοί από τη στήριξη που λαμβάνουν μέσω της ΚΑΠ. Περισσότερο δυσαρεστημένοι εμφανίζονται οι παραγωγοί του ελαιοκομικού τομέα (69%) ενώ λιγότερο δυσαρεστημένοι οι παραγωγοί του τομέα των κηπευτικών (43%).

Πόσο ενημερωμένος-η θα λέγατε ότι είστε για το εθνικό στρατηγικό σχέδιο για την Κοινή Αγροτική Πολιτική που εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2023;

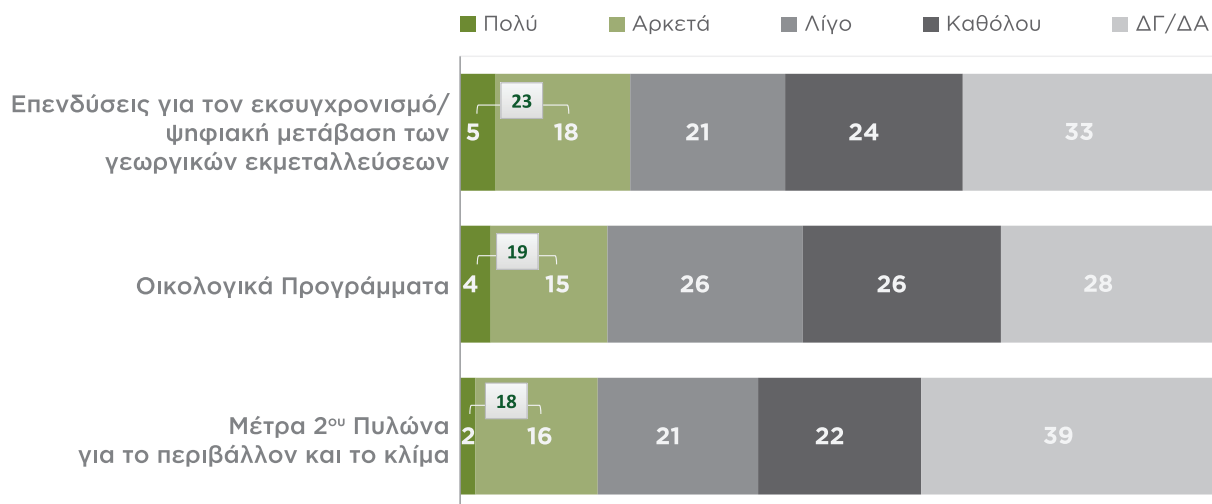

Ενημέρωση για το Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ

Ιδιαίτερα χαμηλός εκτιμάται ο βαθμός ενημέρωσης των παραγωγών επί του εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027 (ΣΣ ΚΑΠ). Ελλιπέστερη ενημέρωση επισημαίνουν οι παραγωγοί οπωροκηπευτικών (86% κηπευτικών και 84% οπωρώνων).

A.1 | Έρευνα σε Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

Πόσο αποτελεσματικά θεωρείτε τα μέτρα στήριξης που παρέχει το εθνικό στρατηγικό σχέδιο της ΚΑΠ προς αυτή την κατεύθυνση;

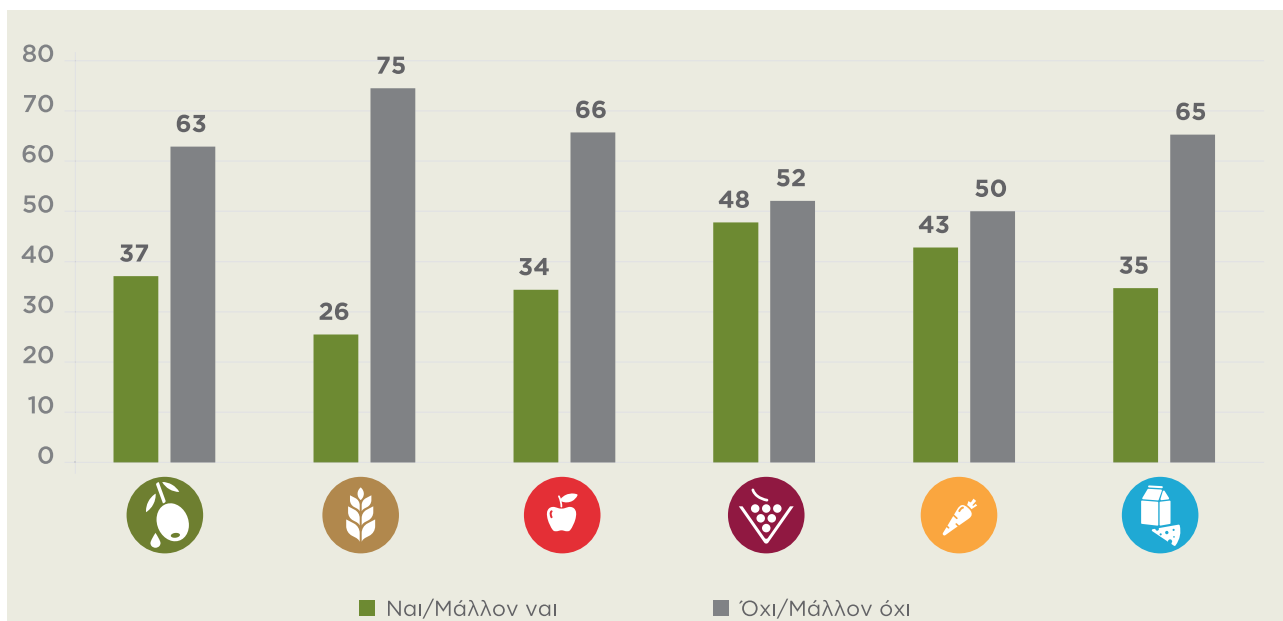
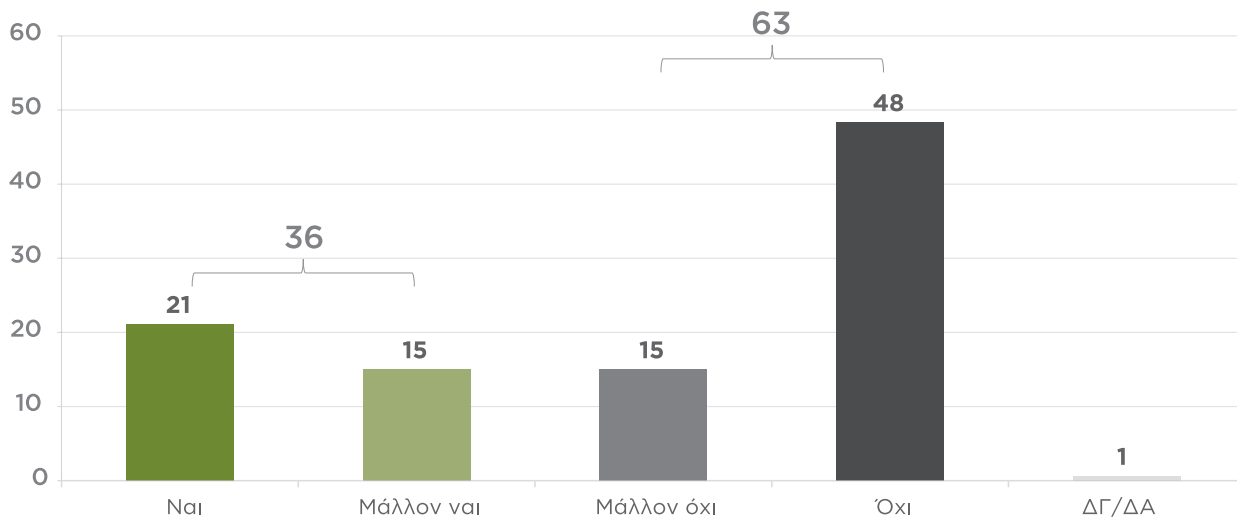

	Πολύ/Αρκετά						Λίγο/Καθόλου					
	🍏	🌾	🍏	🍇	🥕	🥛	🍏	🌾	🍏	🍇	🥕	🥛
Επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό/ ψηφιακή μετάβαση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	24	24	25	13	7	15	57	55	47	43	64	50
Οικολογικά Προγράμματα	22	29	22	13	8	10	46	33	47	39	46	46
Μέτρα 2 ^{ου} Πυλώνα για το περιβάλλον και το κλίμα	24	28	22	30	7	19	46	45	50	26	57	44

Αποτελεσματικότητα μέτρων στήριξης Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027

Μάλλον ή/και καθόλου αποτελεσματικά κρίνονται τα μέτρα στήριξης που παρέχει το ΣΣ ΚΑΠ ως προς την ανταπόκριση στους φιλόδοξους ευρωπαϊκούς στόχους για τη συμμόρφωση του γεωργικού τομέα σε απαιτήσεις που αφορούν την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και την προστασία των φυσικών πόρων. Περισσότερο αρνητικοί εμφανίζονται οι παραγωγοί κηπευτικών ενώ λιγότερο οι παραγωγοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δημητριακών. Παρότι ο βαθμός ικανοποίησης συνολικά για όλους τους τομείς είναι μεγαλύτερος για τη στήριξη μέσω επενδύσεων για τον εκσυγχρονισμό/ψηφιακή μετάβαση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (23%), παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις ανά τομέα, όπως χαρακτηριστικά οι αμπελοπαραγωγοί που εκτιμούν περισσότερο τη στήριξη που λαμβάνουν από τα Μέτρα του 2^{ου} Πυλώνα (30%) και οι δραστηριοποιούμενοι στον τομέα των δημητριακών που εκτιμούν περισσότερο τη στήριξη που λαμβάνουν από τα Οικολογικά Προγράμματα (29%).

Εάν το παιδί σας ήθελε να γίνει γεωργός θα το ενθαρρύνετε;

Προοπτικές ανανέωσης του επαγγέλματος

Οι ερωτηθέντες παραγωγοί δεν θα ενθάρρυναν την επόμενη γενιά να συνεχίσει το γεωργικό επάγγελμα. Περισσότερο αρνητικοί εμφανίζονται οι παραγωγοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δημητριακών (75%) και λιγότερο οι παραγωγοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα των κηπευτικών (50%).

A.2.1 Γενικά Στοιχεία

Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικές συνεντεύξεις σε 165 συλλογικά σχήματα (55% Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, 22% Οργανώσεις Παραγωγών, 23% Ομάδες Παραγωγών) ανά την Ελλάδα, τα οποία δραστηριοποιούνται στους υπό μελέτη τομείς παραγωγής.

Η μαζική πλειοψηφία των ερωτηθέντων συλλογικών σχημάτων (87%) παρουσιάζει δραστηριότητα άνω των 10 ετών και ένα σημαντικό ποσοστό (30%) άνω των 40 ετών.

Το πλήθος των παραγωγών-μελών ποικίλει. Ενδεικτικά, στο 40% των ερωτηθέντων συλλογικών σχημάτων συμμετέχουν από 10 έως 99 παραγωγοί-μέλη ενώ στο 41% συμμετέχουν από 100 έως 499 παραγωγοί-μέλη.

Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών, η πλειοψηφία (51%) κυμαίνεται από 1 έως 15 εκατ. ευρώ ενώ αρκετά συλλογικά σχήματα (44%) παρουσιάζουν μικρότερο κύκλο εργασιών ο οποίος δεν υπερβαίνει το 1 εκατ. ευρώ.

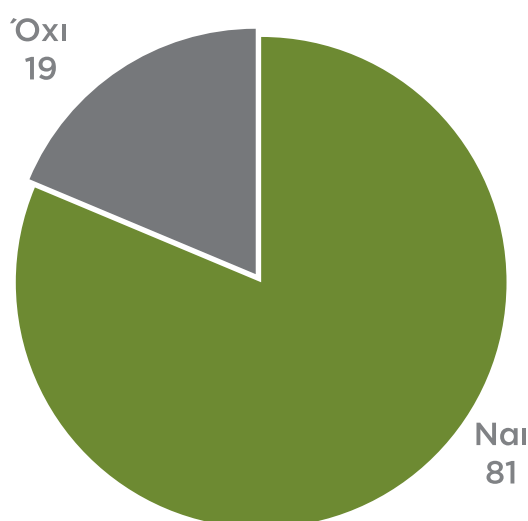
Τα περισσότερα συλλογικά σχήματα διαθέτουν αποθήκη και μονάδα τυποποίησης/συσκευασίας, ενώ αρκετά συλλογικά σχήματα -κι αναλόγως του τομέα δραστηριοποίησης τους- διαθέτουν κι άλλες υποδομές/εξοπλισμό όπως μονάδα διαλογής, ψυγείο, μονάδα μεταποίησης, ελαιοτριβείο, κατάστημα λιανικής πώλησης (εφόδια, προϊόντα) και φορτηγά οχήματα.

Το κυριότερο προϊόν παραγωγής των ερωτηθέντων συλλογικών σχημάτων αποτελούν τα οπωροκηπευτικά (60%), με ελαιοκομικά προϊόντα (18%), τα δημητριακά (10%), τα αμπελοκομικά προϊόντα (10%) και τέλος το γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα (2%) να ακολουθούν.

A.2.2 Δραστηριοποίηση Αγροτικών Συνεταιρισμών μέσω Οργανώσεων Παραγωγών

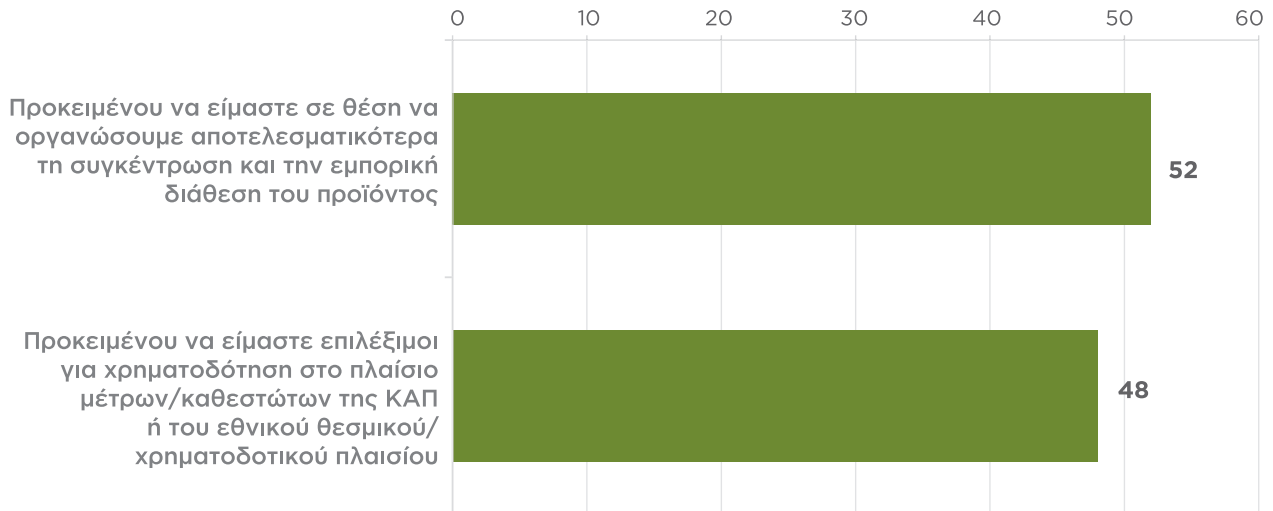
Έχετε λάβει αναγνώριση ως Οργάνωση Παραγωγών για το κύριο προϊόν δραστηριοποίησης του συλλογικού σας σχήματος;

Όσοι εκπροσωπούν Αγροτικούς Συνεταιρισμούς

Για ποιον λόγο έχετε επιδιώξει να λάβετε αναγνώριση ως Οργάνωση Παραγωγών;

Όσοι εκπροσωπούν Αγροτικούς Συνεταιρισμούς

A.2.3 Προκλήσεις Βιωσιμότητας

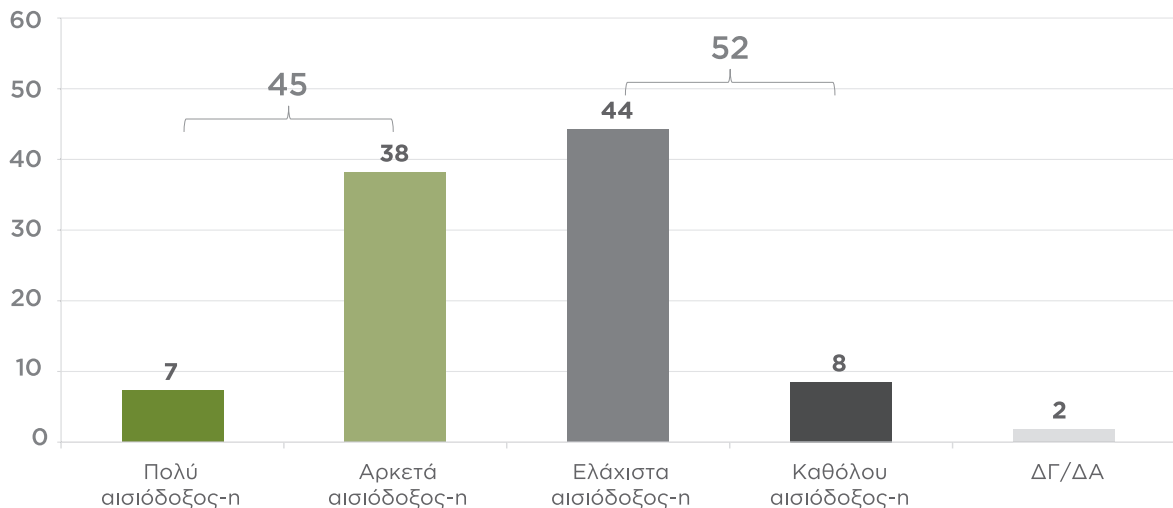
Πόσο σας ανησυχεί κάθε τι από τα παρακάτω για τις μελλοντικές εξελίξεις στον τομέα παραγωγής στον οποίο δραστηριοποιείται το συλλογικό σχήμα;

Πόσο σημαντική θεωρείτε κάθε μία από τις παρακάτω προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα του τομέα παραγωγής στον οποίο δραστηριοποιείται το συλλογικό σχήμα;

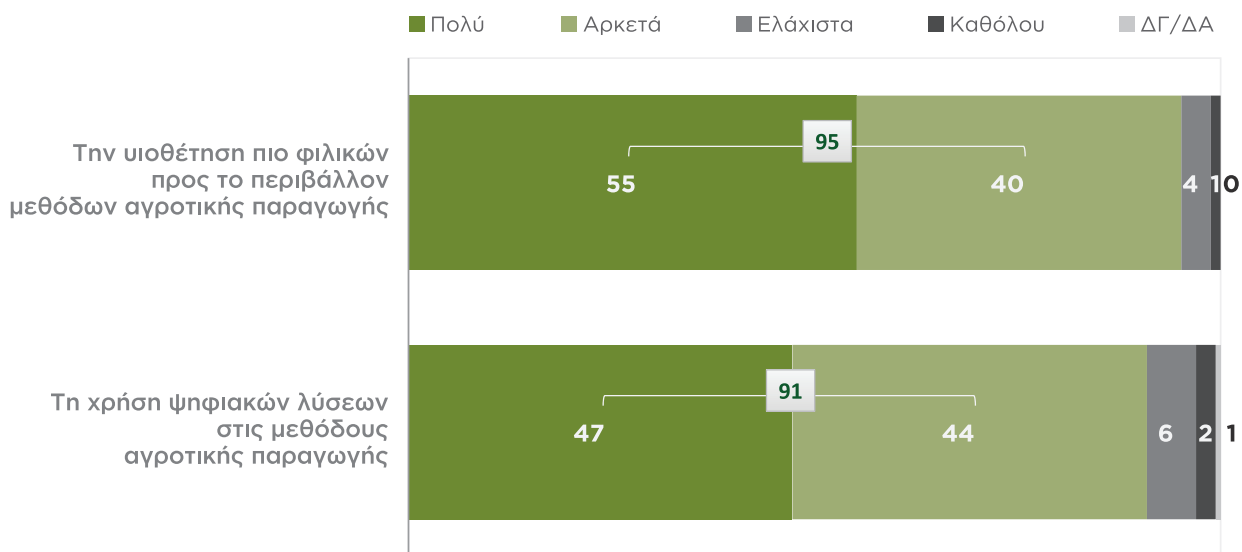

Σκεπτόμενος-η την πορεία και ανάπτυξη συνολικά των συλλογικών σχημάτων που δραστηριοποιούνται στην ελληνική γεωργία, θα λέγατε ότι είστε:

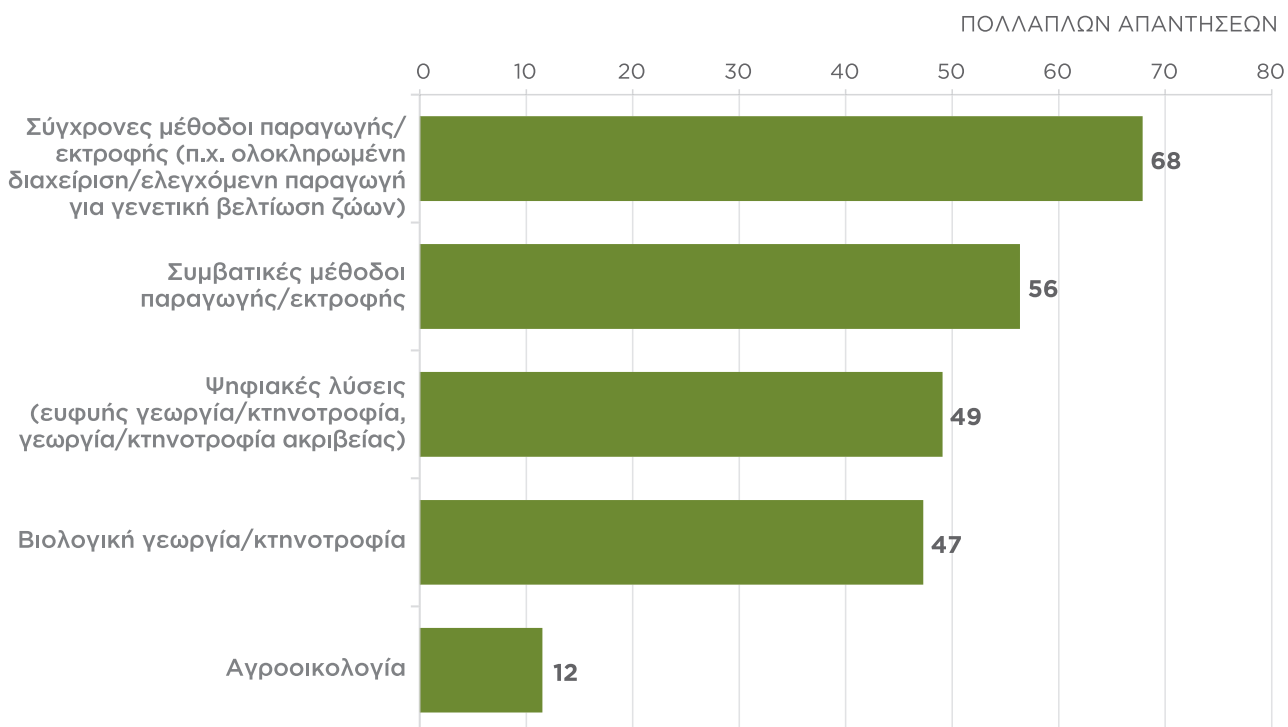

A.2.4 Πρακτικές – Εργαλεία (Παραγωγή, Γνώση & Καινοτομία, Αλυσίδα Τροφίμων)

Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές και περιβαλλοντικές/κλιματικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει το συλλογικό σας σχήμα, πόσο σημαντική θεωρείτε:

Εφαρμόζετε ως συλλογικό σχήμα κάτι από τα παρακάτω;

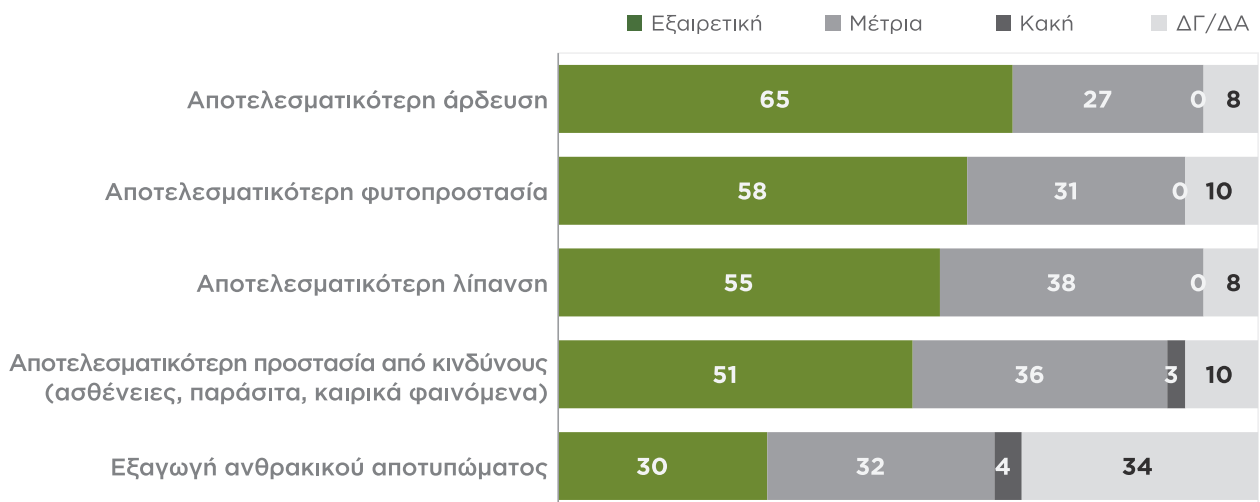
Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιείτε κάποια από τις παρακάτω ψηφιακές λύσεις;

Όσοι εφαρμόζουν ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

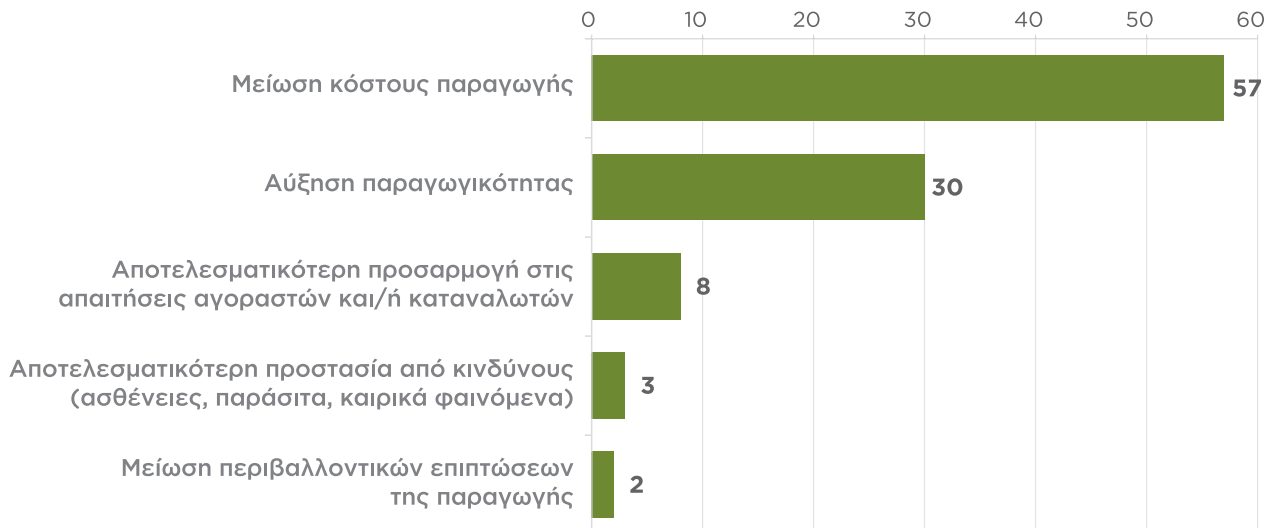
Πώς αξιολογείτε τη συνολική αποτελεσματικότητα ψηφιακών λύσεων στις εκμεταλλεύσεις των παραγωγών-μελών του συλλογικού σχήματος ως προς τα παρακάτω;

Όσοι εφαρμόζουν ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

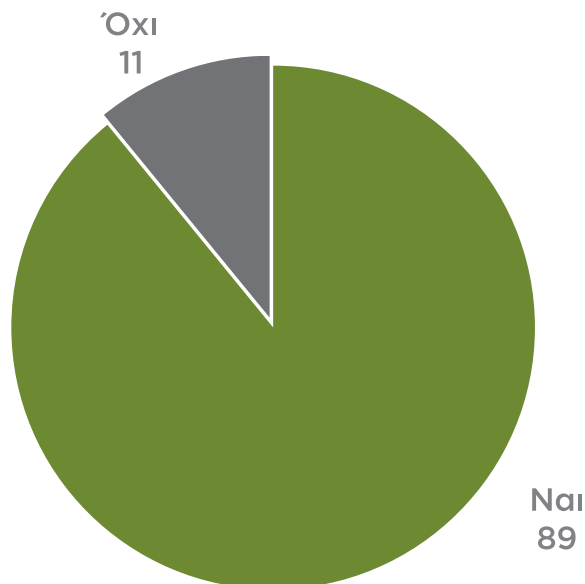

Ποιο το κυριότερο κριτήριο για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων στις εκμεταλλεύσεις των παραγωγών-μελών του συλλογικού σχήματος;

Όσοι εφαρμόζουν, ή θα ήθελαν να εφαρμόσουν, ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

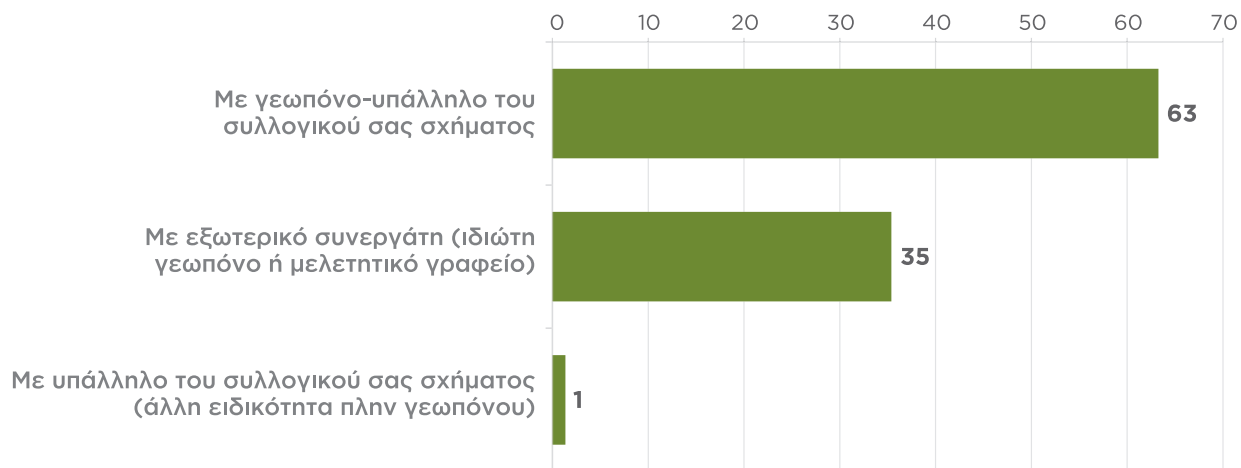

Παρέχετε συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης στους παραγωγούς-μέλη σας για την ενίσχυση της βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεών τους και του συλλογικού σας σχήματος συνολικά;

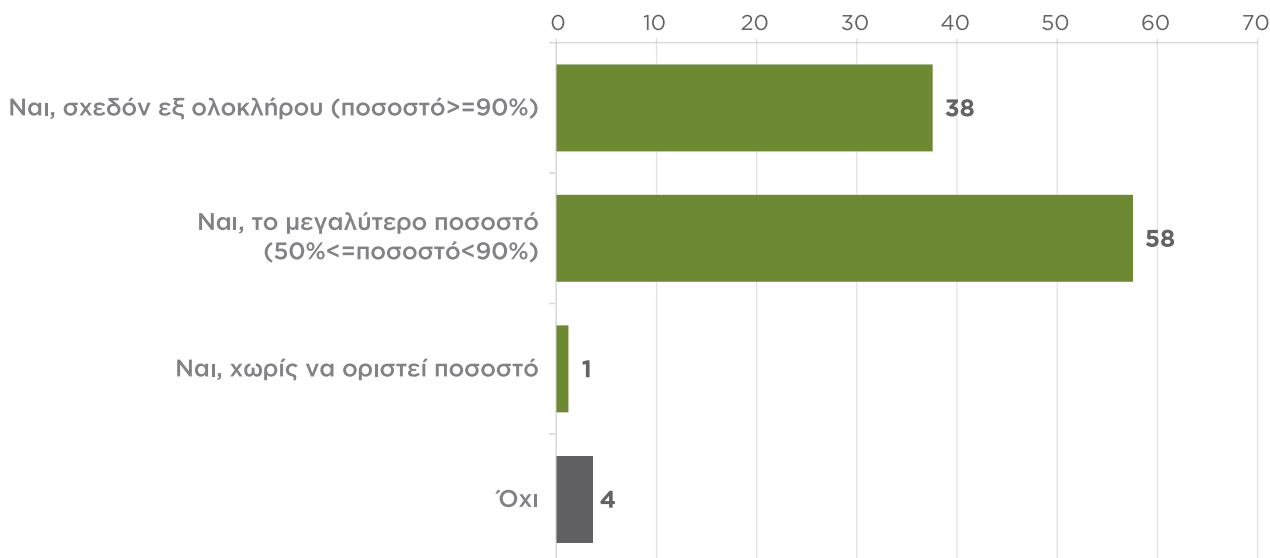

Με ποιον τρόπο τις παρέχετε;

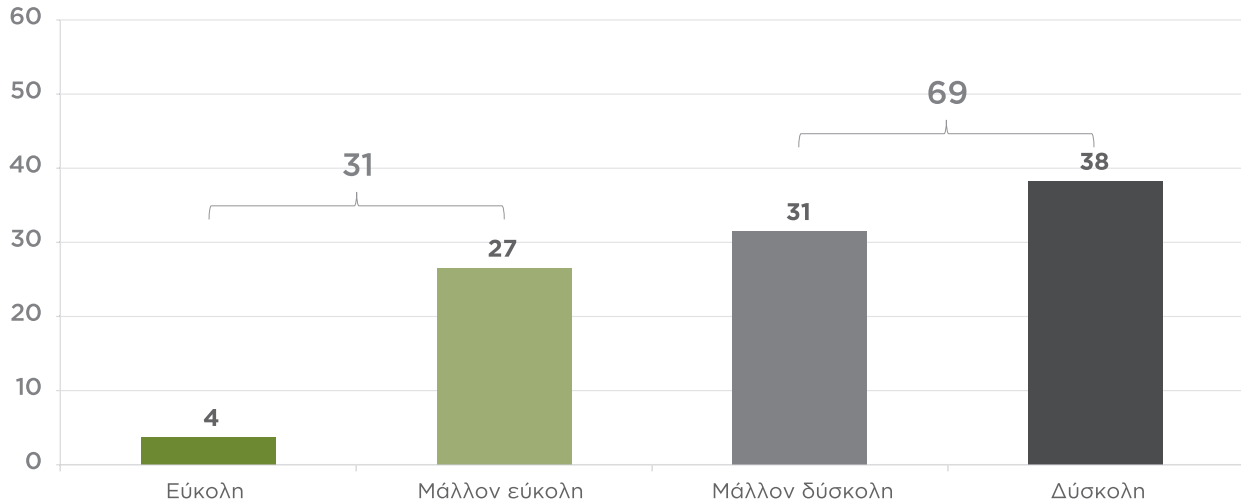
Όσοι παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης

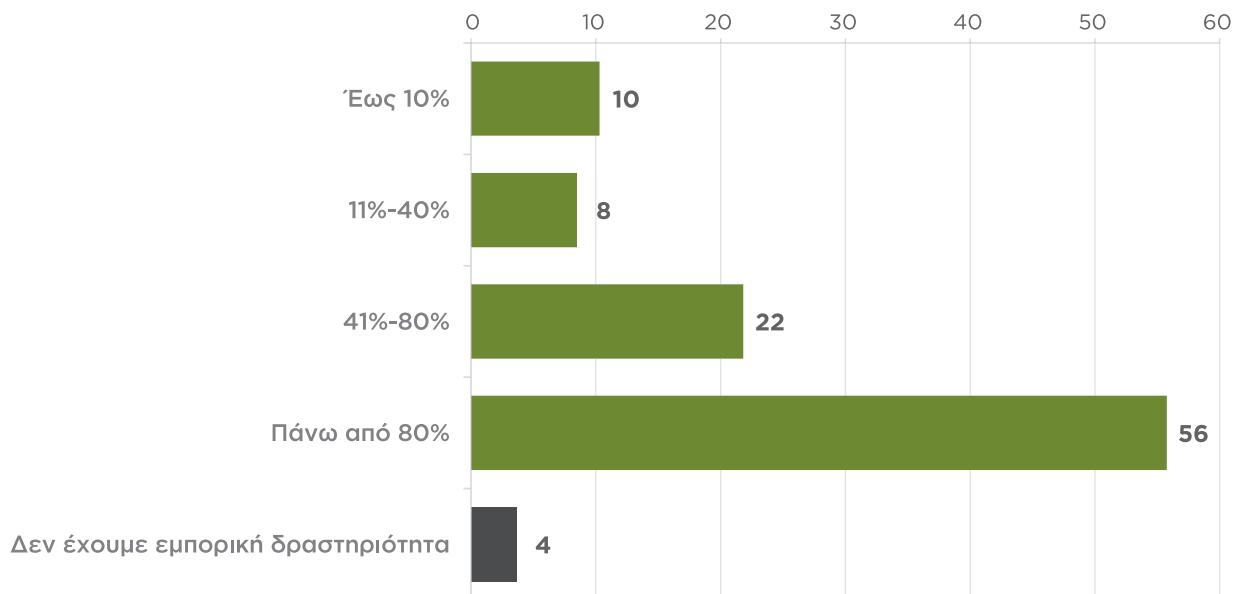
Οι παραγωγοί-μέλη του συλλογικού σχήματος έχουν υποχρέωση παράδοσης της παραγωγής τους σε αυτό;

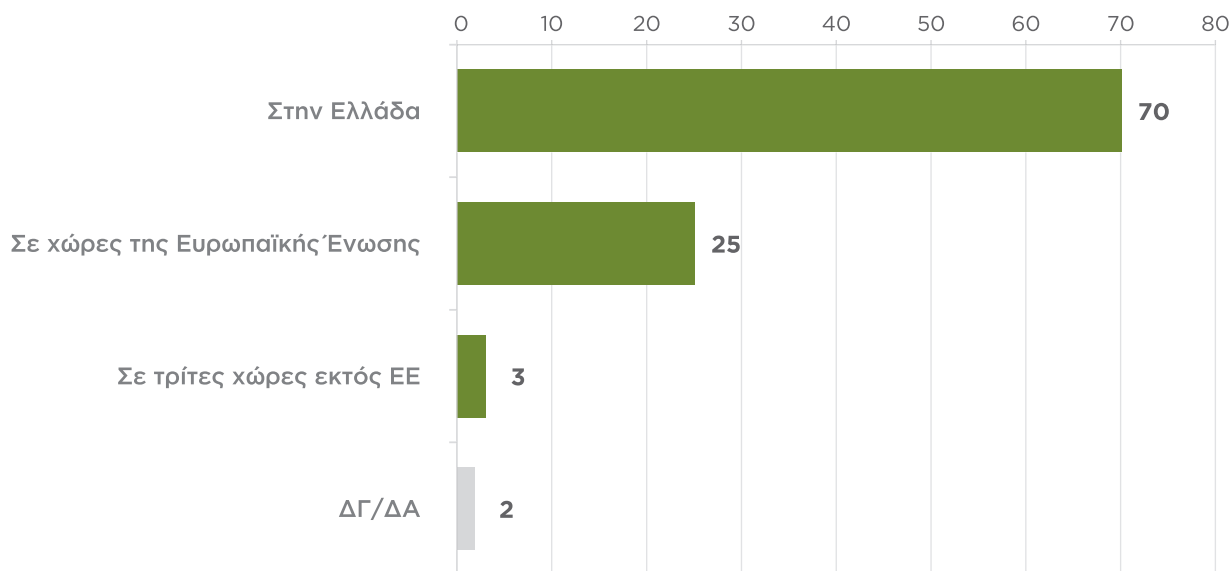
Πώς θα χαρακτηρίζατε την πρόσβαση στην αγορά και τη δημιουργία σταθερών σχέσεων με αγοραστές;

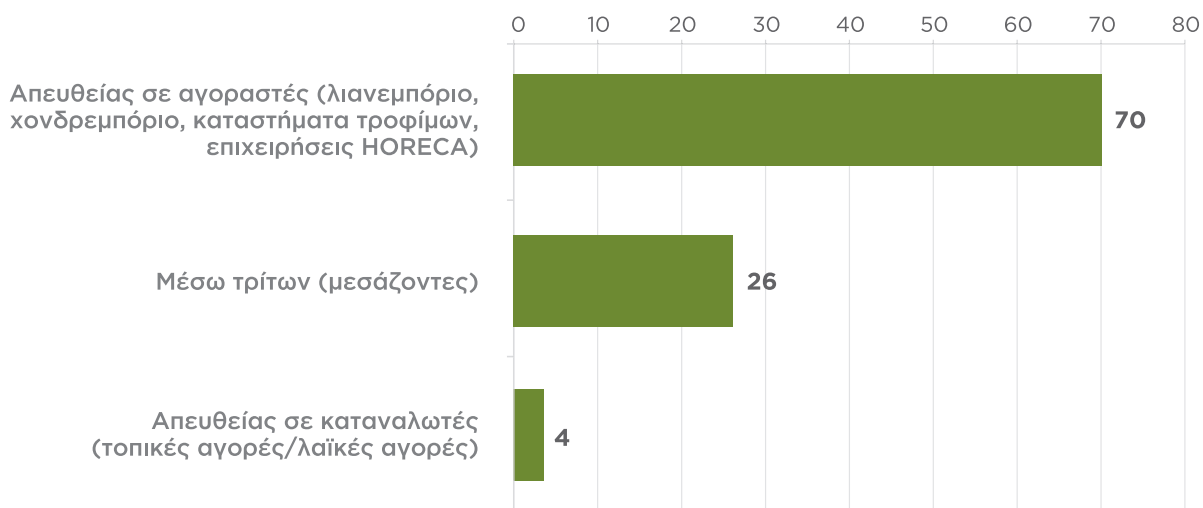
Τι ποσοστό επί της παραγωγής σας διοχετεύετε απευθείας στην αγορά;

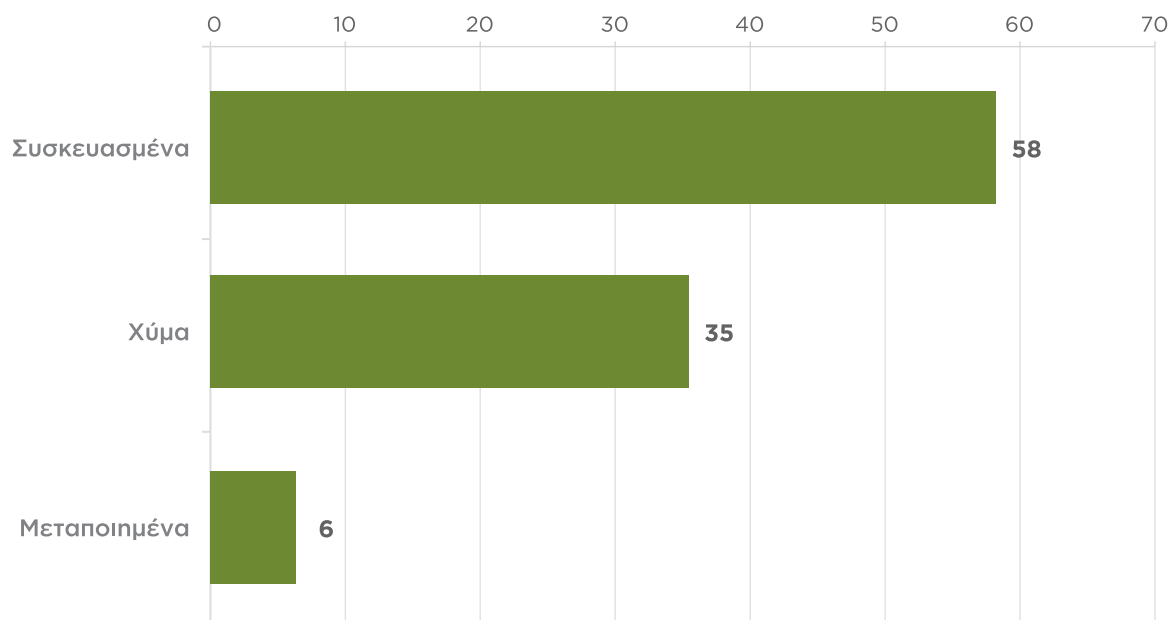
Πού διοχετεύετε κυρίως τα προϊόντα σας;

Μέσω ποιου καναλιού διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;

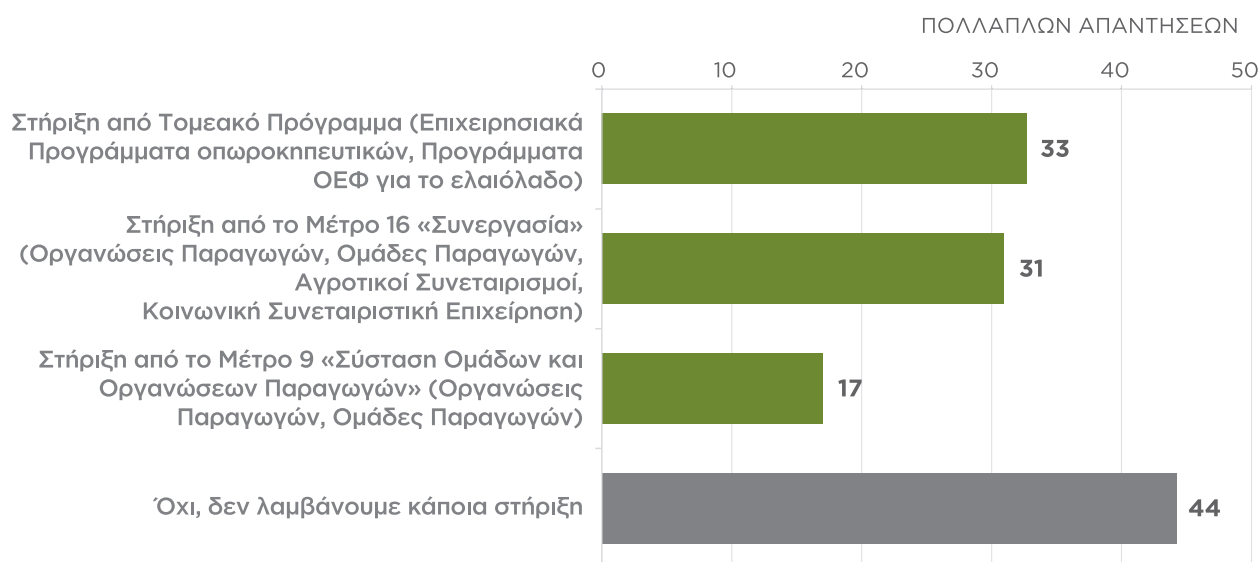

**Στην περίπτωση που έχετε απευθείας συναλλαγές με αγοραστές,
σε ποια μορφή διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;**

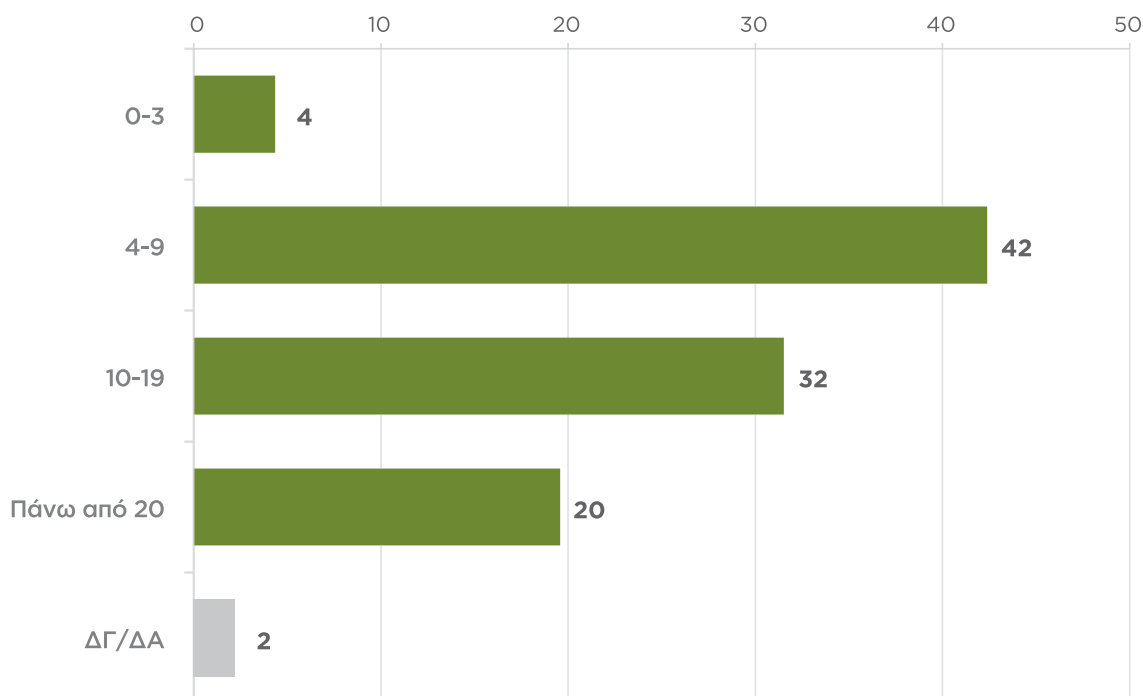
A.2.5 ΚΑΠ (Στήριξη, Ενημέρωση, Προσδοκίες)

Λαμβάνετε αυτή τη στιγμή κάποια στήριξη από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ); Αν ναι, ποια;

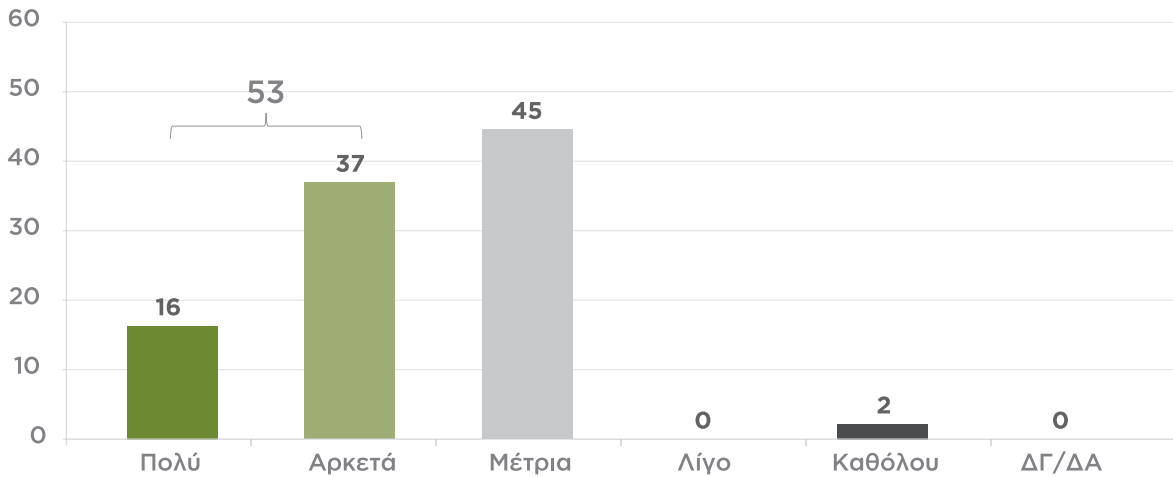
Πόσα χρόνια λαμβάνετε αυτή τη στήριξη της ΚΑΠ;

Όσα συλλογικά σχήματα λαμβάνουν οποιαδήποτε στήριξη

Πόσο ικανοποιημένος είστε με τη στήριξη που λαμβάνετε από την ΚΑΠ;

Όσα συλλογικά σχήματα λαμβάνουν οποιαδήποτε στήριξη

Ποια παρέμβαση σας έχει βοηθήσει περισσότερο;

Όσα συλλογικά σχήματα συμμετέχουν συγκεκριμένα σε Τομεακά Προγράμματα

Ποιος θα έπρεπε να είναι ο κυριότερος στόχος των Τομεακών Προγραμμάτων;

Όσα συλλογικά σχήματα συμμετέχουν συγκεκριμένα σε Τομεακά Προγράμματα

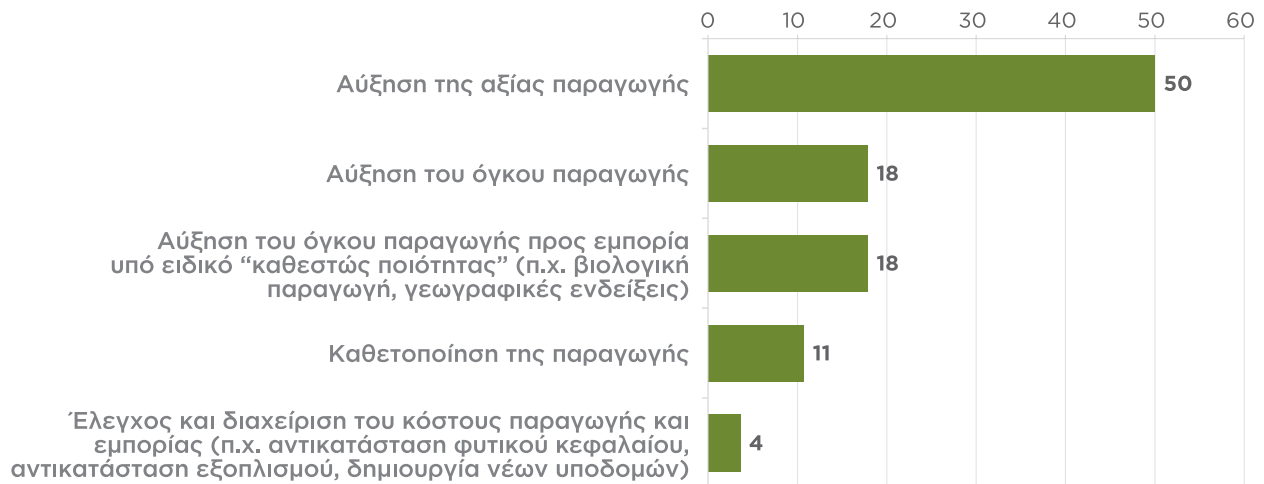
Ποιος στόχος σας ενδιαφέρει περισσότερο;

Όσα συλλογικά σχήματα συμμετέχουν συγκεκριμένα στο Μέτρο 16

Ποιος στόχος σας ενδιαφέρει περισσότερο;

Όσα συλλογικά σχήματα συμμετέχουν συγκεκριμένα στο Μέτρο 9

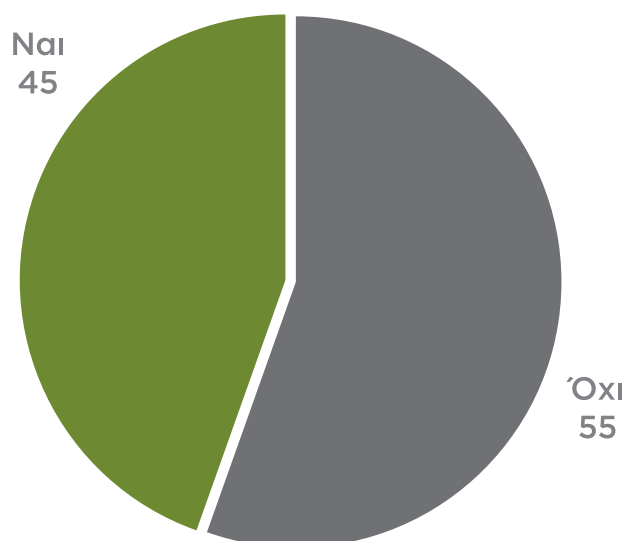
Για ποιον λόγο δεν λαμβάνετε στήριξη από την ΚΑΠ;

Όσα συλλογικά σχήματα δεν λαμβάνουν στήριξη

Είστε ενημερωμένος-η σε σχέση με τη δυνατότητα που παρέχει η νέα ΚΑΠ 2023-2027 για χρηματοδοτική υποστήριξη Τομεακών Προγραμμάτων σε άλλους τομείς (εκτός των οπωροκηπευτικών και του ελαιολάδου);

Όσα συλλογικά σχήματα δεν λαμβάνουν στήριξη

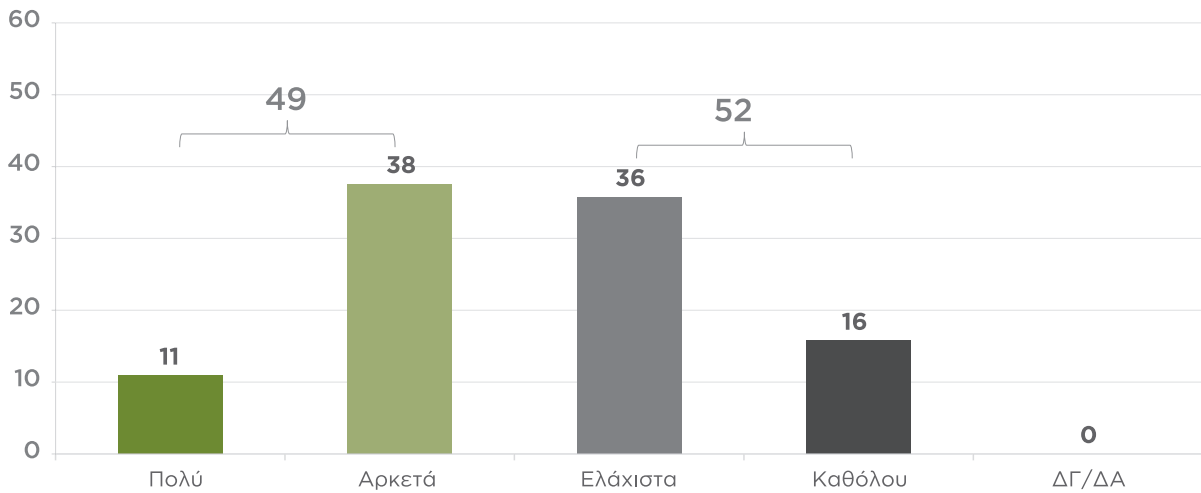

Ποιοι τομείς θα έπρεπε να προτεραιοποιηθούν στο ενδεχόμενο της παροχής μίας τέτοιας στήριξης;

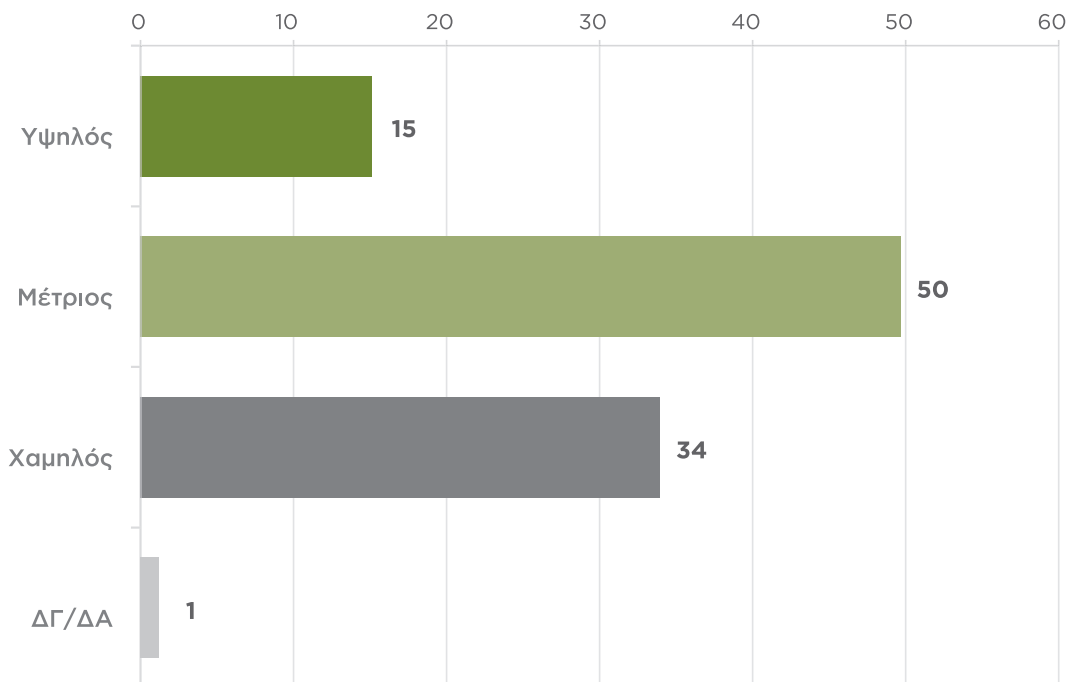
Όσα συλλογικά σχήματα δεν λαμβάνουν στήριξη

Πόσο ενημερωμένος-η θα λέγατε ότι είστε για το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής που εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2023;

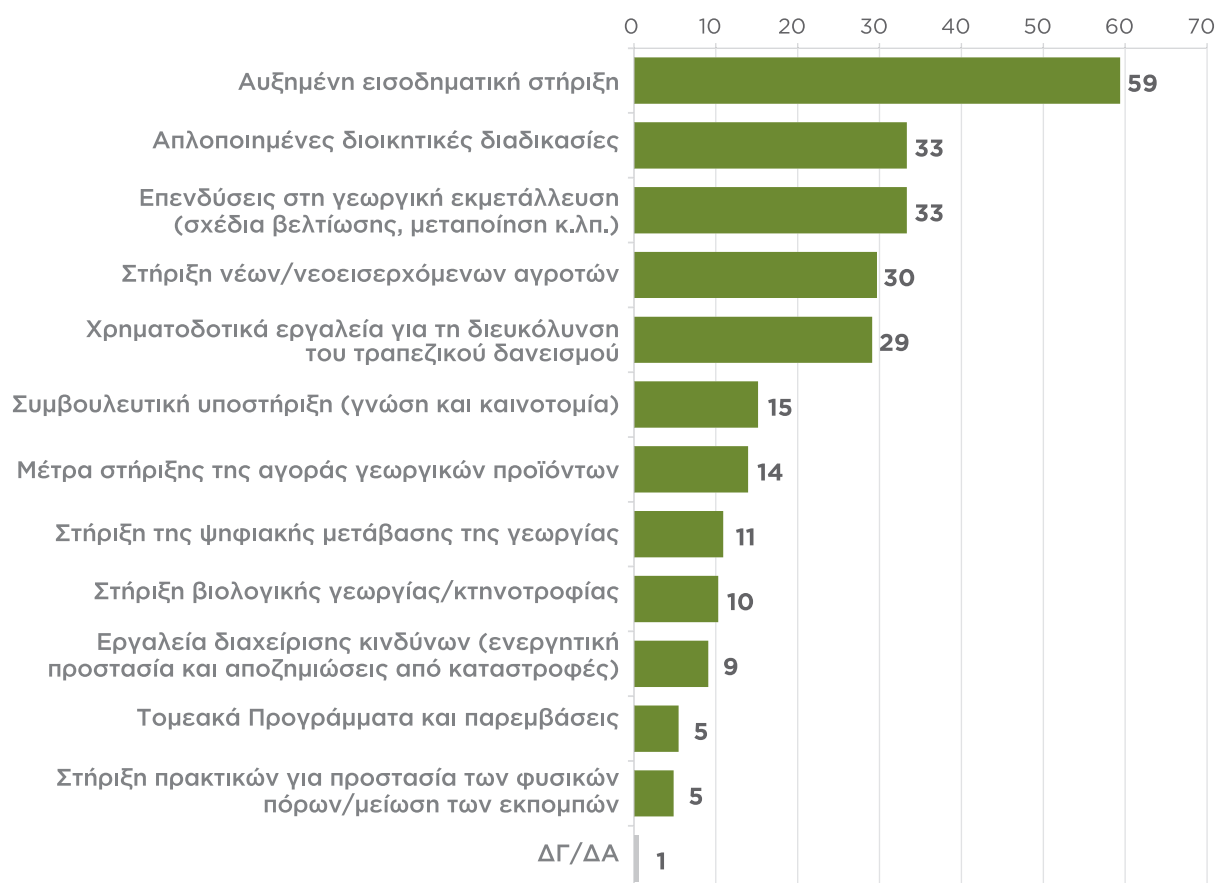
Ποιος είναι ο βαθμός προσδοκιών σας σχετικά με το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027 για τη βελτίωση της βιωσιμότητας του συλλογικού σας σχήματος;

A.2 | Έρευνα σε Συλλογικά Σχήματα

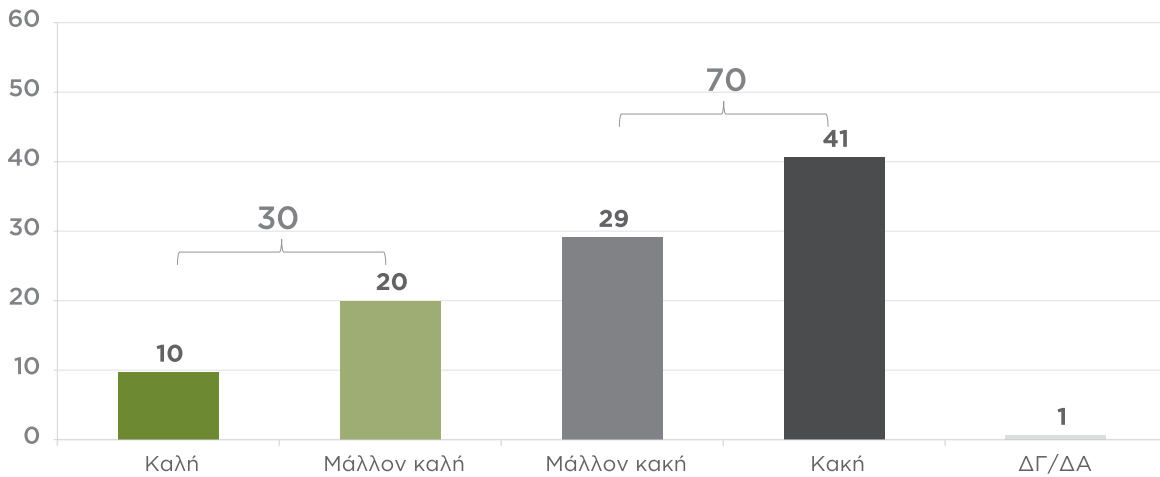
Συγκεκριμένα τι αφορούν οι προσδοκίες σας από την ΚΑΠ 2023-2027, αλλά και ευρύτερα από το κοινοτικό και εθνικό θεσμικό/χρηματοδοτικό πλαίσιο, για τη βελτίωση των δραστηριοτήτων του συλλογικού σας σχήματος;

ΕΩΣ 3 ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

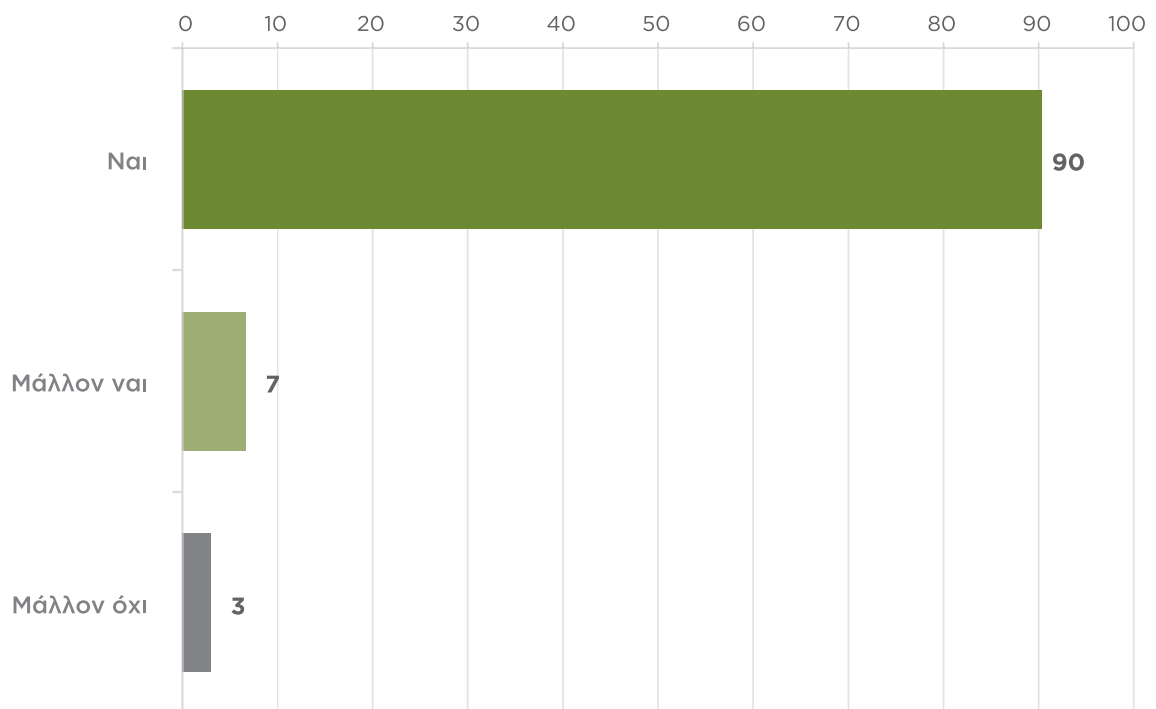

A.2.6 Σχέση με Κοινωνία/Καταναλωτές - Προοπτικές

Πιστεύετε ότι οι Έλληνες έχουν μια καλή ή μια κακή εικόνα για τα συλλογικά σχήματα;

Θα ενθαρρύνετε έναν νέον γεωργό να ενταχθεί σε συλλογικό σχήμα;

Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο βασικότερος προβληματισμός που αποθαρρύνει κάποιον γεωργό να συμμετέχει σε συλλογικό σχήμα;

Ποιος θα ήταν ο βασικότερος λόγος για να πείσετε κάποιον γεωργό να συμμετέχει σε συλλογικό σχήμα;

A.2.7 Κύρια ευρήματα (σύγκριση με μεμονωμένες εκμεταλλεύσεις)

Συλλογικά σχήματα

Πόσο σας ανησυχεί κάθε τι από τα παρακάτω για τις μελλοντικές εξελίξεις στον τομέα παραγωγής στον οποίο δραστηριοποιείται το συλλογικό σχήμα;

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Πόσο σας ανησυχεί κάθε τι από τα παρακάτω για τις μελλοντικές εξελίξεις στον τομέα παραγωγής σας;

Πηγές ανησυχίας για μελλοντικές εξελίξεις

Τα υψηλά κόστη παραγωγής αποτελούν την κυρίαρχη ανησυχία όλων των παραγωγών είτε δραστηριοποιούνται μεμονωμένα είτε μέσω συλλογικού σχήματος.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες πηγές ανησυχίας, αξιοσημείωτη είναι η σημασία που δίνουν τα συλλογικά σχήματα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, σε σύγκριση με τους μεμονωμένους παραγωγούς.

Χαρακτηριστική είναι και η έμφαση που δίνεται από τα συλλογικά σχήματα στην έλλειψη εργατών γης, κάτι που δεν φαίνεται να απασχολεί στον ίδιο βαθμό τους μεμονωμένους παραγωγούς.

Τέλος, η ανησυχία των μεμονωμένων παραγωγών ως προς την έλλειψη διαφάνειας και δίκαιων όρων συναλλαγής στην αλυσίδα τροφίμων, ιεραρχείται αρκετά χαμηλότερα σε σχέση με όσους δραστηριοποιούνται μέσω συλλογικών σχημάτων.

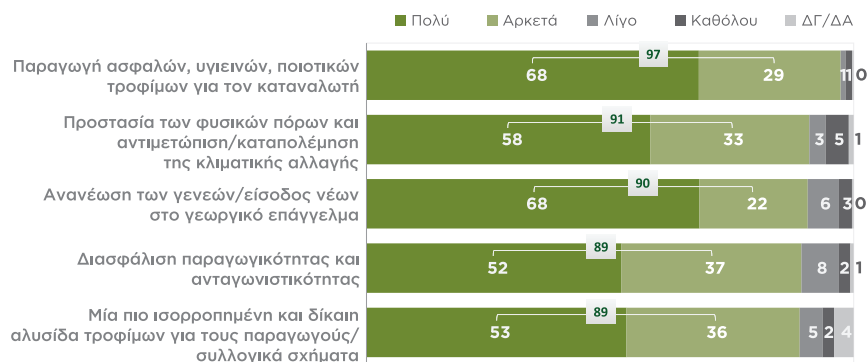
Συλλογικά σχήματα

Πόσο σημαντική θεωρείτε κάθε μία από τις παρακάτω προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα του τομέα παραγωγής στον οποίο δραστηριοποιείται το συλλογικό σχήμα;

Μεμονωμένες αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Πόσο σημαντική θεωρείτε κάθε μία από τις παρακάτω προκλήσεις που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα του τομέα παραγωγής σας;

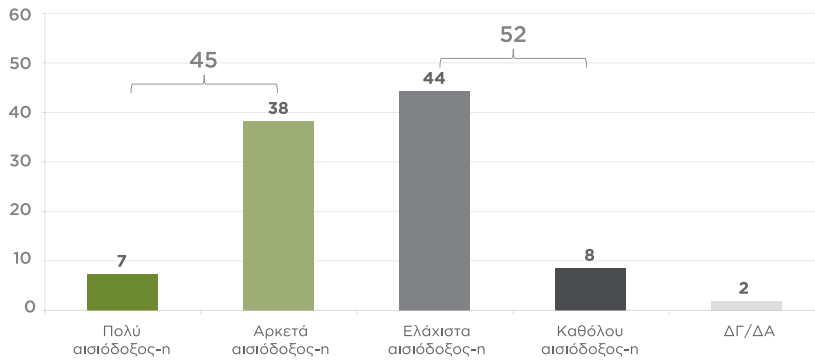
Σημαντικές προκλήσεις βιωσιμότητας

Οι προκλήσεις οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας απασχολούν έντονα όλους τους παραγωγούς είτε δραστηριοποιούνται μεμονωμένα είτε μέσω συλλογικού σχήματος.

Μεγαλύτερες αποκλίσεις εμφανίζονται όσον αφορά τα ζητήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον και το κλίμα, καθώς και της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας, τα οποία φαίνεται να ανησυχούν περισσότερο τα συλλογικά σχήματα σε σχέση με τους μεμονωμένους παραγωγούς.

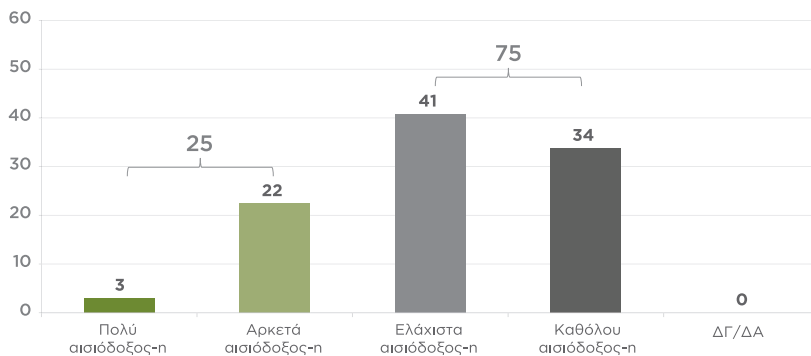
Συλλογικά σχήματα

Σκεπτόμενος-η την πορεία και ανάπτυξη συνολικά των συλλογικών σχημάτων που δραστηριοποιούνται στην ελληνική γεωργία, θα λέγατε ότι είστε:

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Σκεπτόμενος-η συνολικά την κατάσταση του τομέα στον οποίο δραστηριοποιείστε, θα λέγατε ότι είστε:

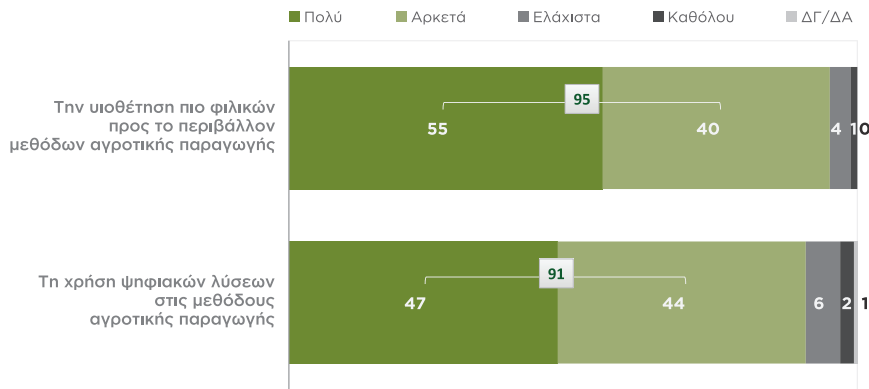

Βαθμός αισιοδοξίας σε σχέση με τη δραστηριοποίησή τους

Ιδιαίτερα αισθητή είναι η διαφορά στον βαθμό αισιοδοξίας των γεωργών που συμμετέχουν σε συλλογικά σχήματα σε σχέση με όσους δραστηριοποιούνται μεμονωμένα.

Συλλογικά σχήματα

Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές και περιβαλλοντικές/κλιματικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει το συλλογικό σας σχήμα, πόσο σημαντική θεωρείτε:

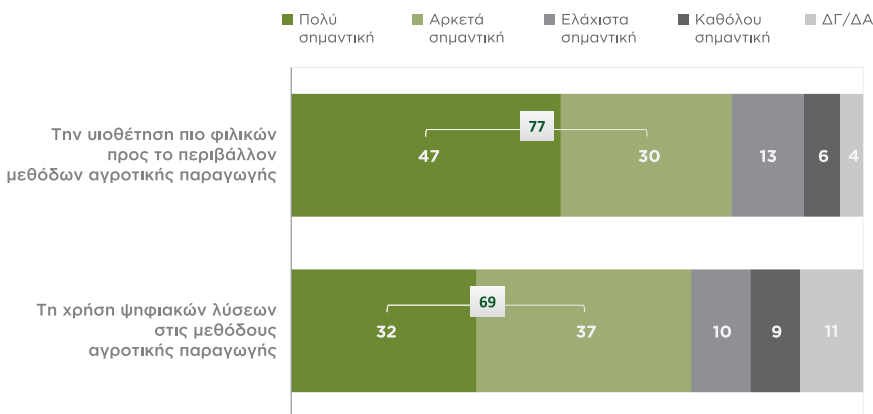

Υιοθέτηση φιλοπεριβαλλοντικών μεθόδων παραγωγής και χρήση ψηφιακών λύσεων

Ιδιαίτερα αισθητή είναι η διαφορά στην αναγνώριση της σημασίας της υιοθέτησης φιλοπεριβαλλοντικών μεθόδων παραγωγής και της χρήσης ψηφιακών λύσεων, ανάλογα με τη συμμετοχή των παραγωγών σε συλλογικό σχήμα (95% και 91% αντίστοιχα) ή όχι (77% και 69% αντίστοιχα).

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

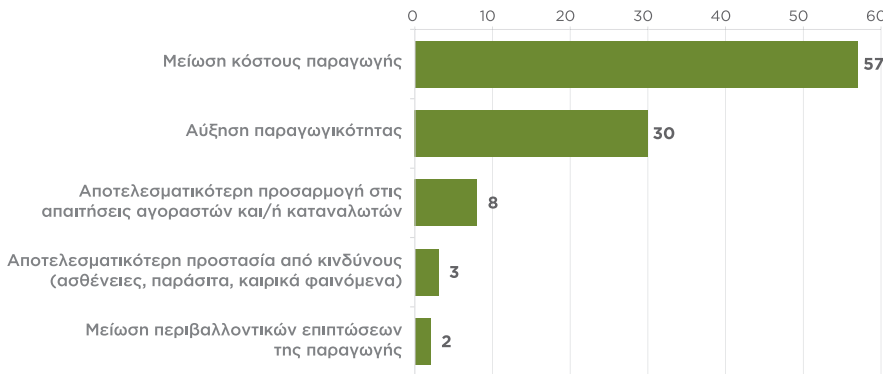
Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές και περιβαλλοντικές/κλιματικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η εκμετάλλευσή σας, πόσο σημαντική θεωρείτε:

Συλλογικά σχήματα

Ποιο το κυριότερο κριτήριο για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων στις εκμεταλλεύσεις των παραγωγών-μελών του συλλογικού σχήματος;

Όσοι εφαρμόζουν, ή θα ήθελαν να εφαρμόσουν, ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Ποιο το κυριότερο κριτήριο για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων στην εκμετάλλευσή σας;

Όσοι εφαρμόζουν, ή θα ήθελαν να εφαρμόσουν, ψηφιακές λύσεις (φυτική παραγωγή)

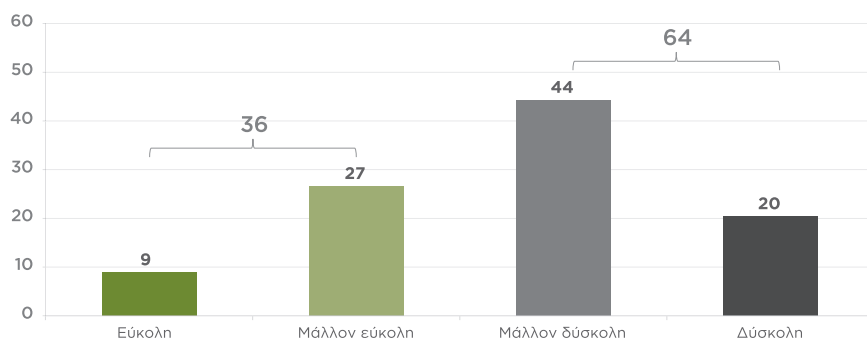
Κριτήρια εφαρμογής ψηφιακών λύσεων

Όσοι εφαρμόζουν, ή θα ήθελαν να εφαρμόσουν, ψηφιακές λύσεις στις εκμεταλλεύσεις τους και συμμετέχουν σε συλλογικό σχήμα ιεραρχούν ως κυριότερο κριτήριο τη μείωση του κόστους παραγωγής (57%) και ακολουθεί το κριτήριο της αύξησης παραγωγικότητας (30%).

Τα ίδια δύο κριτήρια εφαρμογής αξιολογούν ως κυριότερα και όσοι δραστηριοποιούνται μεμονωμένα, ωστόσο με διαφορετική ιεράρχηση στη σειρά αλλά και στην ένταση (28% και 40% αντίστοιχα).

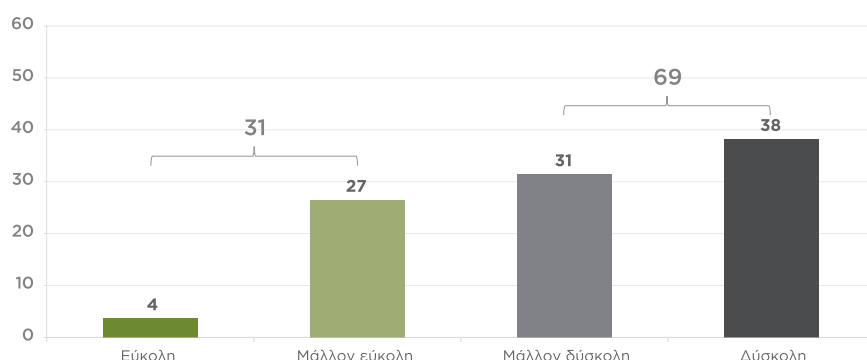
Συλλογικά σχήματα

Πώς θα χαρακτηρίζατε την πρόσβαση στην αγορά και τη δημιουργία σταθερών σχέσεων με αγοραστής;

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Πώς θα χαρακτηρίζατε την πρόσβαση στην αγορά και τη δημιουργία σταθερών σχέσεων με αγοραστής;

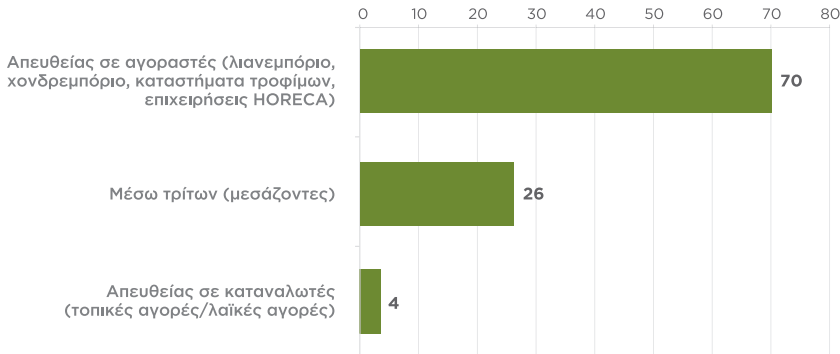
Ευκολία πρόσβασης στην αγορά και δημιουργίας σταθερών σχέσεων με αγοραστής

Δύσκολη, σε γενικές γραμμές, χαρακτηρίζεται η πρόσβαση στην αγορά και η δημιουργία σταθερών σχέσεων με αγοραστής.

Οι διαφορές ανάμεσα σε όσους παραγωγούς συμμετέχουν σε συλλογικά σχήματα και σε όσους δραστηριοποιούνται μεμονωμένα, εντοπίζονται κυρίως στις ακραίες τιμές: δηλαδή, **πλέον αποθαρρημένοι** είναι κυρίως οι μεμονωμένοι παραγωγοί (38%) σε σχέση με τους συμμετέχοντες σε συλλογικά σχήματα (20%), ενώ **πλέον αισιόδοξοι** είναι οι συμμετέχοντες σε συλλογικά σχήματα (9%) σε σχέση με τους μεμονωμένους παραγωγούς (4%).

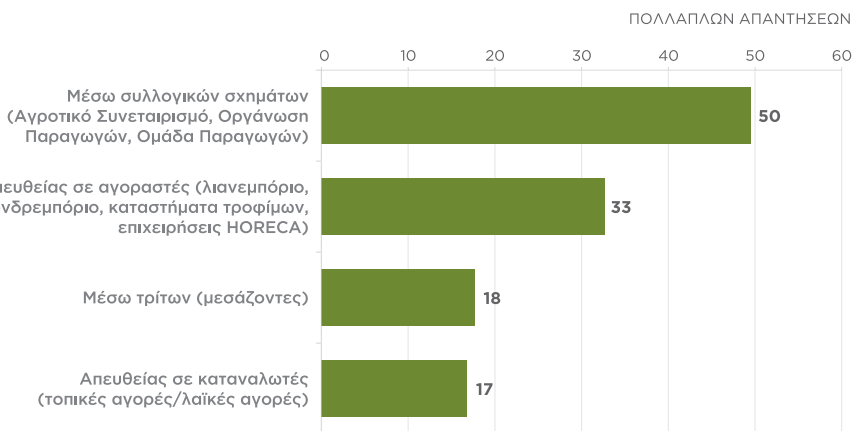
Συλλογικά σχήματα

Μέσω ποιου καναλιού διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Μέσω ποιου καναλιού διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;

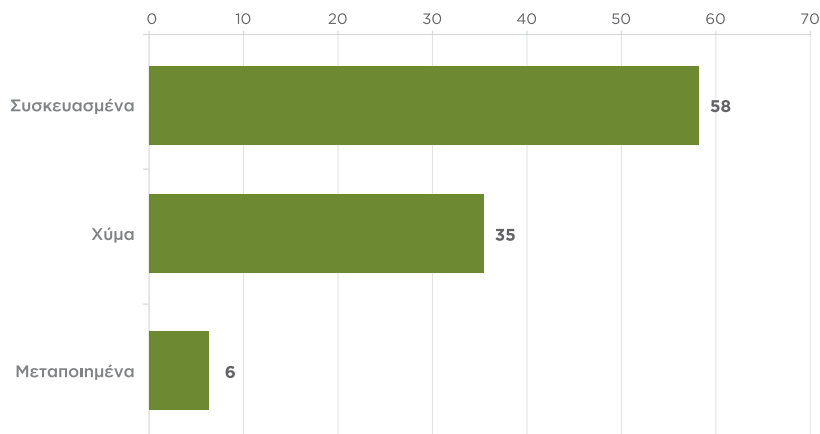
Κανάλια διοχέτευσης προϊόντων στην αγορά

Οι μεμονωμένοι παραγωγοί διοχετεύουν τα προϊόντα τους στην αγορά κυρίως μέσω των συλλογικών σχημάτων (50%) ενώ ακολουθούν οι υπόλοιπες επιλογές καναλιών διοχέτευσης.

Τα συλλογικά σχήματα διοχετεύουν τα προϊόντα τους κατά κύριο λόγο απευθείας σε αγοραστές (70%) και λιγότερο μέσω τρίτων (26%).

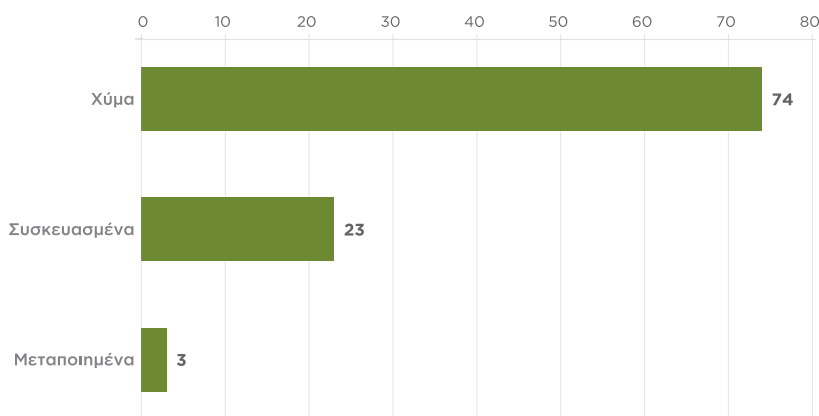
Συλλογικά σχήματα

Στην περίπτωση που έχετε απευθείας συναλλαγές με αγοραστές, σε ποια μορφή διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Στην περίπτωση που έχετε απευθείας συναλλαγές με αγοραστές, σε ποια μορφή διοχετεύετε τα προϊόντα σας στην αγορά;

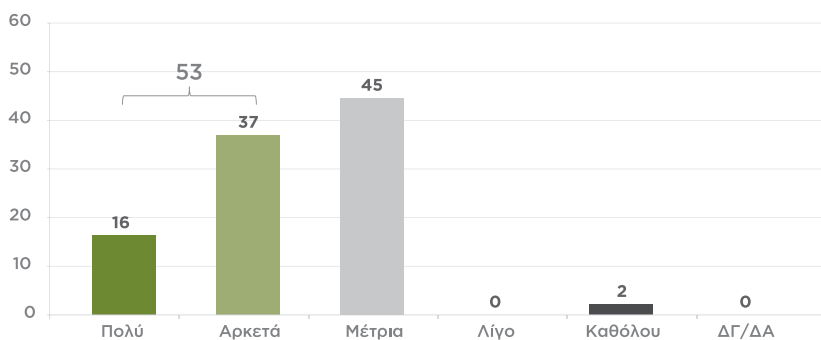
Διοχέτευση προϊόντων στην αγορά

Τα συσκευασμένα προϊόντα αποτελούν την κύρια μορφή διοχέτευσης των προϊόντων στην αγορά όσων παραγωγών συμμετέχουν σε συλλογικά σχήματα (58%) ενώ το χύδην όσων δραστηριοποιούνται μεμονωμένα (74%).

Συλλογικά σχήματα

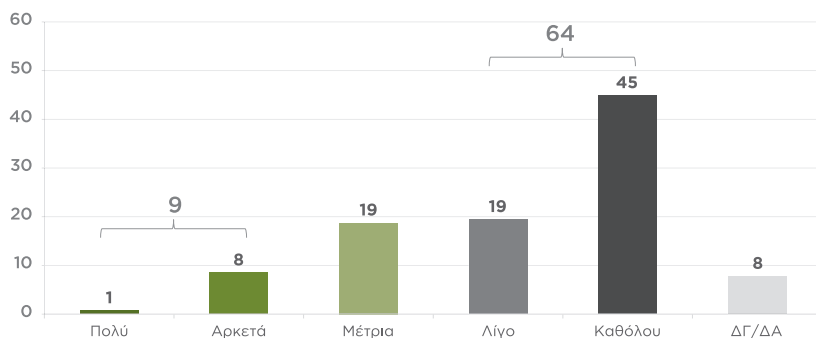
Πόσο ικανοποιημένοι είστε με τη στήριξη που λαμβάνετε από την ΚΑΠ;

Όσα συλλογικά σχήματα λαμβάνουν οποιαδήποτε στήριξη

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Πόσο ικανοποιημένοι είστε με τη στήριξη που λαμβάνετε από την ΚΑΠ;

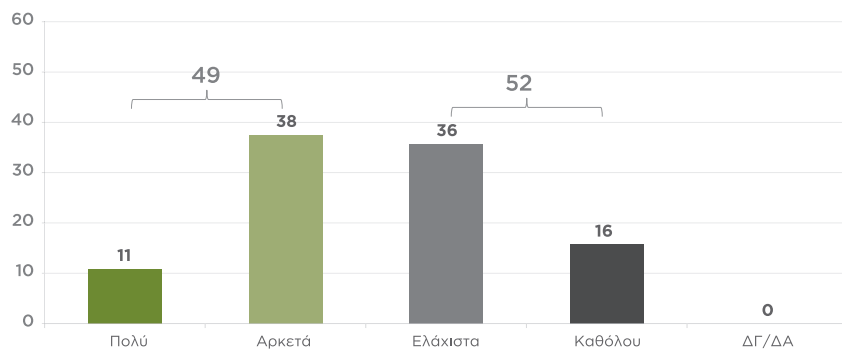
Βαθμός ικανοποίησης από τη στήριξη της ΚΑΠ

Από τις κυριότερες διαφορές μεταξύ των παραγωγών που εκπροσωπούν τα συλλογικά σχήματα και αυτών που δραστηριοποιούνται μεμονωμένα, είναι ο βαθμός ικανοποίησης από τη στήριξη που λαμβάνουν από την ΚΑΠ.

Υψηλός βαθμός **θετικής** αξιολόγησης δίνεται στην πρώτη περίπτωση (53%), ενώ υψηλός βαθμός **αρνητικής** αξιολόγησης δίνεται στη δεύτερη περίπτωση (64%).

Συλλογικά σχήματα

Πόσο ενημερωμένος-η θα λέγατε ότι είστε για το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής που εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2023;

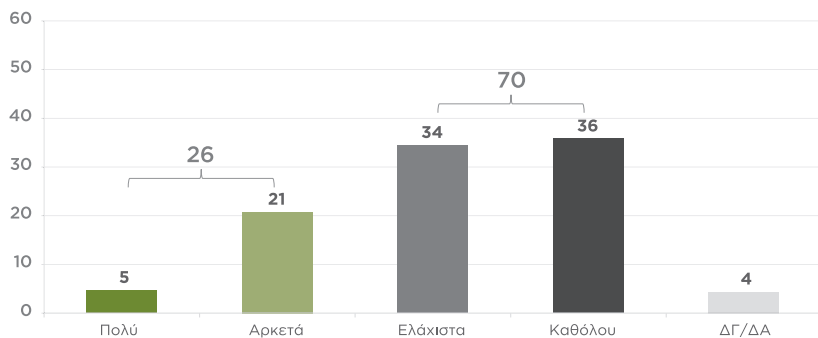
Ενημέρωση για το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ

Ιδιαίτερα αισθητή είναι η διαφορά και σε ότι αφορά τον βαθμό ενημέρωσης των παραγωγών επί του εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027 (ΣΣ ΚΑΠ).

Πολύ ή αρκετά ενημερωμένοι αισθάνονται όσοι συμμετέχουν σε συλλογικά σχήματα (49%), ενώ ελάχιστα ή καθόλου οι μεμονωμένοι παραγωγοί (26%).

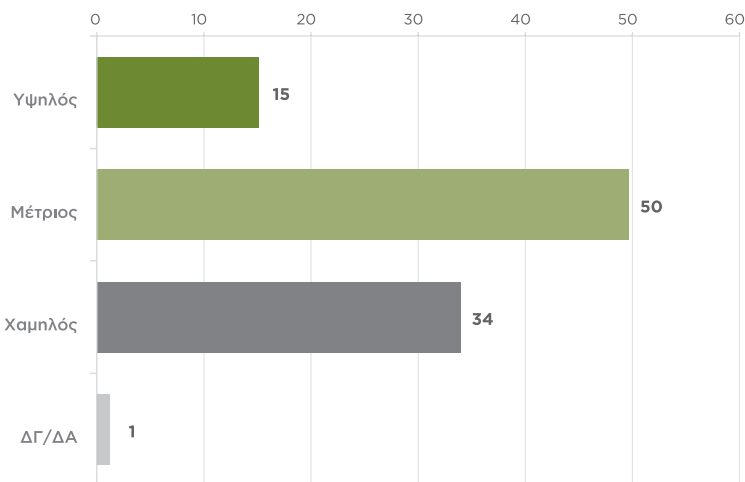
Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Πόσο ενημερωμένος-η θα λέγατε ότι είστε για το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Κοινή Αγροτική Πολιτική που εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2023;

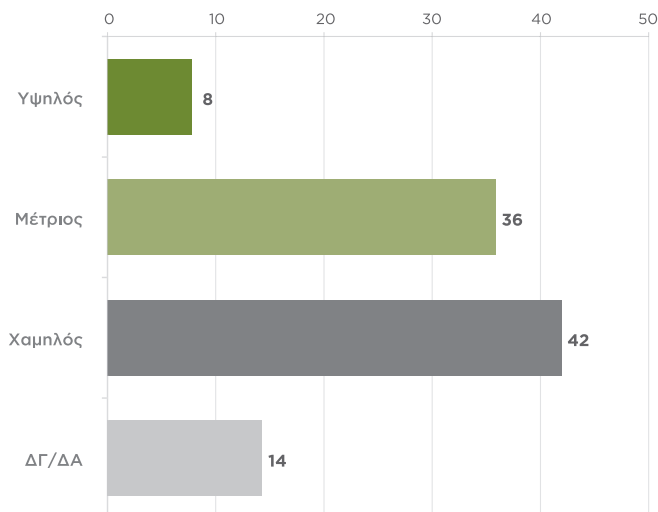
Συλλογικά σχήματα

Ποιος είναι ο βαθμός προσδοκιών σας σχετικά με το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027 για τη βελτίωση της βιωσιμότητας του συλλογικού σας σχήματος;

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Ποιος είναι ο βαθμός προσδοκιών σας σχετικά με το εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ για την περίοδο 2023-2027 για τη βελτίωση της βιωσιμότητας της εκμετάλλευσής σας;

Βαθμός προσδοκιών βιωσιμότητας από το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ

Αντίστοιχα, υψηλότερα τοποθετούν τα συλλογικά σχήματα τον βαθμό των προσδοκιών τους σχετικά με το ΣΣ ΚΑΠ σε σχέση με τους μεμονωμένους παραγωγούς.

Συλλογικά σχήματα

Συγκεκριμένα τι αφορούν οι προσδοκίες σας από την ΚΑΠ 2023-2027, αλλά και ευρύτερα από το κοινοτικό και εθνικό θεσμικό/χρηματοδοτικό πλαίσιο, για τη βελτίωση των δραστηριοτήτων του συλλογικού σας σχήματος;

Μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Συγκεκριμένα τι αφορούν οι προσδοκίες σας από την ΚΑΠ 2023-2027, αλλά και ευρύτερα από το κοινοτικό και εθνικό θεσμικό/χρηματοδοτικό πλαίσιο, για τη βελτίωση της βιωσιμότητας της εκμετάλλευσής σας;

Είδος προσδοκιών από το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ

Οι προσδοκίες όλων αφορούν κατά κύριο λόγο την αυξημένη εισοδηματική στήριξη (59% στα συλλογικά σχήματα και 75% στους μεμονωμένους παραγωγούς).

Ωστόσο, μεγαλύτερο εύρος προσδοκιών έχουν τα συλλογικά σχήματα καθώς φαίνεται ότι τους απασχολούν σε σημαντικό βαθμό και άλλα θέματα όπως η απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών (33%), οι επενδύσεις στη γεωργική τους εκμετάλλευση (33%), η στήριξη των νέων αγροτών (30%), η διευκόλυνση του τραπεζικού δανεισμού (29%).

Εν αντιθέσει, το εύρος προσδοκιών των μεμονωμένων παραγωγών από το ΣΣ ΚΑΠ φαίνεται πως εξαντλείται στην αύξηση της εισοδηματικής στήριξης (75%) και στη στήριξη των νέων αγροτών (32%).

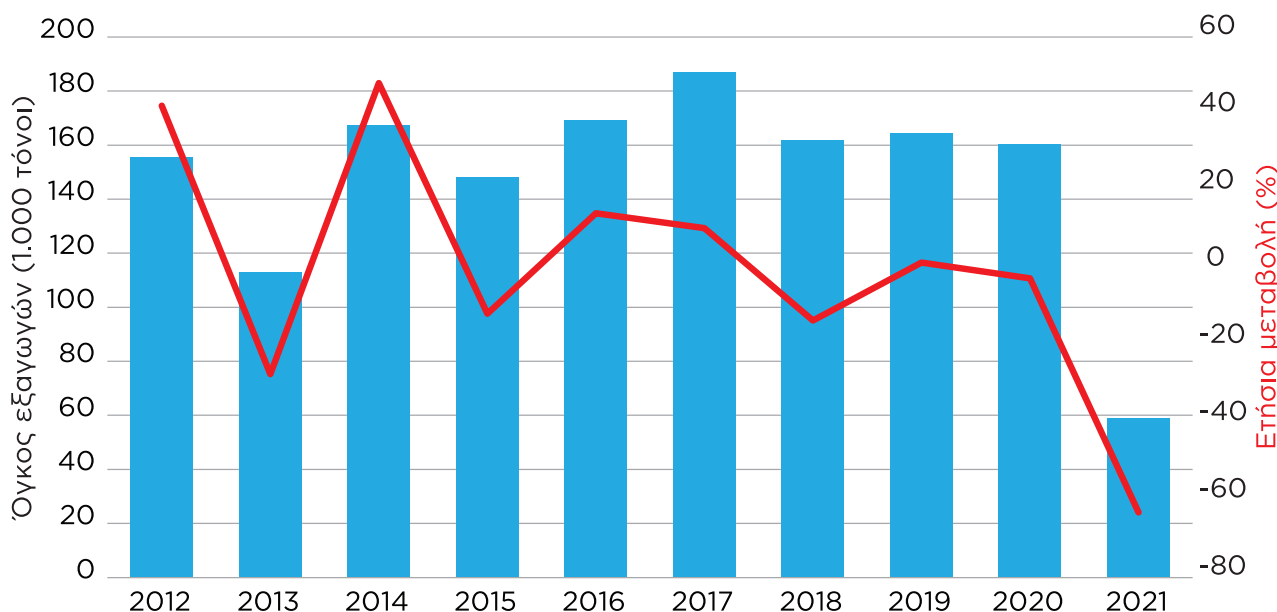
1.1 ΤΟΜΕΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ

1.1.1 Πυρηνόκαρπα και άλλα φρούτα

Η καλλιέργεια **ροδάκινων** και **νεκταρινιών** καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης και της εγχώριας παραγωγής πυρηνόκαρπων φρούτων και αποτελεί σημαντική γεωργική δραστηριότητα με επώνυμα και ποιοτικά προϊόντα (Ροδάκινα Νάουσας ΠΟΠ). Απασχολεί περισσότερους από 22.000 παραγωγούς, παράγει σημαντικό όγκο προϊόντων και συνεισφέρει στις εξαγωγές γεωργικών προϊόντων με συνολική αξία νωπών και μεταποιημένων προϊόντων που εκτιμάται, το 2020, σε 380 εκατ. ευρώ περίπου. Ωστόσο, ο τομέας αντιμετωπίζει κρίσιμες προκλήσεις στο επίπεδο του παραγωγικού δυναμικού, κυρίως λόγω των έντονων και συχνά απότομων διακυμάνσεων της παραγωγής εξαιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών.

Σημαντικές, επίσης, προκλήσεις αντιμετωπίζονται στον εξαγωγικό προσανατολισμό του τομέα, ιδιαίτερα μετά τις επιπτώσεις του ρωσικού εμπάργκο στα νωπά προϊόντα, από τον Αύγουστο του 2014 και έπειτα, αλλά και λόγω της όξυνσης του ανταγωνισμού στα μεταποιημένα προϊόντα εξαιτίας του εμπορικού προστατευτισμού των ΗΠΑ, που επέβαλαν, από τον Οκτώβριο του 2019 μέχρι τον Μάρτιο του 2021 τη σημαντική άνοδο των εισαγωγικών δασμών (+25%) στην εγχώρια κονσέρβα ροδάκινου, το πλέον δυναμικό εξαγωγικό προϊόν του τομέα. Οι επιπτώσεις των προκλήσεων αυτών, και ιδιαίτερα οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες, επέδρασαν στον όγκο εξαγωγών νωπών προϊόντων το 2013, το 2015, το 2018 και κυρίως το 2021 κατά το οποίο περιορίστηκαν σε 59 χιλ. τόνους, μέγεθος έντονα μειωμένο ως προς το προηγούμενο έτος (-63%).

Γράφημα 1. Ετήσια μεταβολή εξαγωγών νωπών ροδάκινων και νεκταρινιών Ελλάδος (2012-2021)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Access2Markets, 15.2.2022)

Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή νωπών ροδάκινων και νεκταρινιών (μ.ό. 929 χιλ. τόνοι) υπερέβη την κατανάλωση και η αυτάρκεια παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο (121%).

Πίνακας 1. Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια πυρηνόκαρπων φρούτων (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)

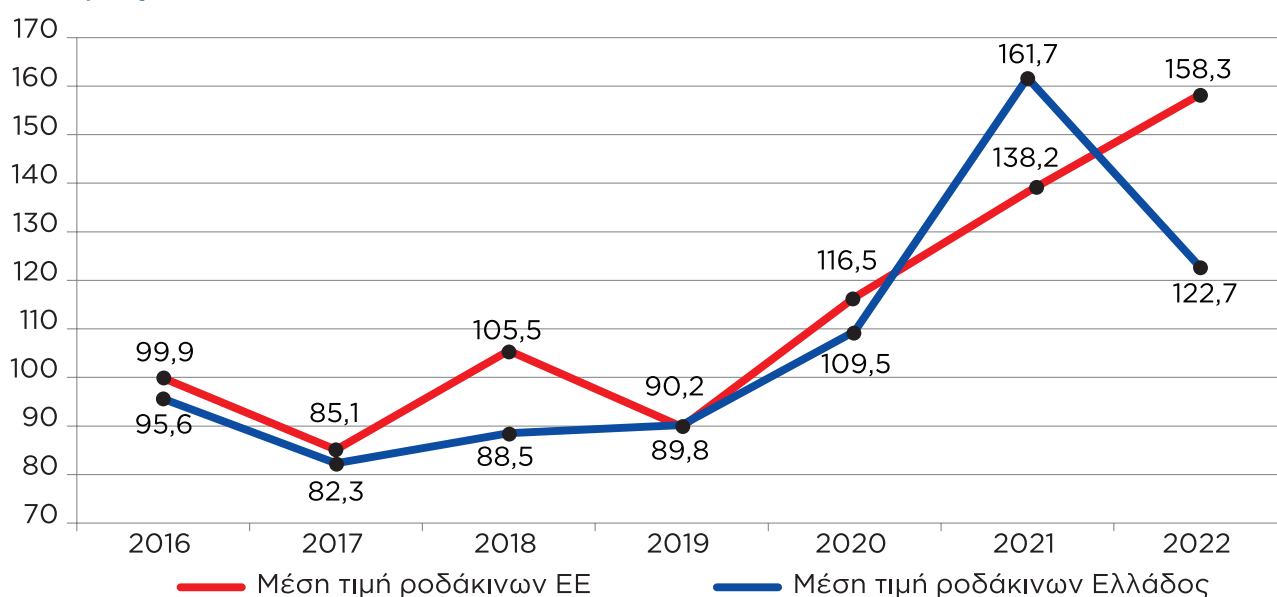
	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Κατανάλωση	Αυτάρκεια (%)
Ροδάκινα και νεκταρίνια	929	2	162	768	120,9
Βερίκοκα	118	0	23	95	123,8
Κεράσια	89	0	23	66	135,0
Δαμάσκνα	24	1	7	17	140,4

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

Το 2021 οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες περιόρισαν δραστικά την εγχώρια παραγωγή νωπών ροδάκινων και νεκταρινιών ως προς το προηγούμενο έτος (-34%) με συνέπεια την έντονη άνοδο των τιμών. Στα ροδάκινα ειδικότερα, η εγχώρια μέση τιμή παραγωγού (έξω από το συσκευαστήριο) στο διάστημα Ιουνίου-Ιουλίου 2022 ανήλθε σε 161,7 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας έντονη αύξηση ως προς το 2021 (+48%). Ωστόσο, το 2022 η εγχώρια παραγωγή ανέκαμψε από το χαμηλό επίπεδο του προηγούμενου έτους (+46%) και η ζήτηση στην ευρωπαϊκή αγορά βελτιώθηκε, κυρίως εξαιτίας της μείωσης της παραγωγής της Ισπανίας λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών (-30%), σε συνδυασμό με την άνοδο της κατανάλωσης στην αγορά της ΕΕ (+9%)¹.

Εντούτοις, σύμφωνα με νεότερα δεδομένα², στην Ελλάδα η μέση τιμή παραγωγού στα ροδάκινα, παρά τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες της αγοράς, περιορίστηκε στο διάστημα Ιουνίου-Ιουλίου του 2022 σε 122,7 ευρώ/100 κιλά, καταγράφοντας απότομη πτώση ως προς το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-24%), σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (μέσος όρος των 4 σημαντικότερων παραγωγικών χωρών της ΕΕ) που ανήλθε σε 158,3 ευρώ/100 κιλά, καταγράφοντας αισθητή αύξηση. Η απρόσμενη αυτή εξέλιξη, σε συνδυασμό με τη μεγάλη άνοδο του κόστους παραγωγής είχε ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο στο εισόδημα των παραγωγών του προϊόντος.

Γράφημα 2. Μέση τιμή ροδάκινων στην ΕΕ και στην Ελλάδα (Ιούνιος-Ιούλιος 2016-2022, ευρώ/100 κιλά)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG-Agri, July 2022, Dashboard Peaches, 4.8.2022)

¹ USDA/FAS, "European Union, Stone Fruit Annual", 23.8.2022

² Τσιφόρος Ι., «Ανακάμπτει η παραγωγή ροδάκινων και νεκταρινιών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 9.6.2023

Γενικότερα πάντως, η ανάκαμψη της εγχώριας παραγωγής στα επιτραπέζια ροδάκινα και νεκταρίνια συνέβαλε στην άνοδο των ελληνικών εξαγωγών, που ανήλθαν το 2022 σε 127 χιλ. τόνους, αξίας 97 εκατ. ευρώ, βελτιώνοντας παράλληλα την εξαγωγική επίδοση ως ποσοστό επί της προσφοράς.

Πίνακας 2. Εγχώρια παραγωγή και εξωτερικό εμπόριο επιτραπέζιων ροδάκινων και νεκταρινιών (χιλ. τόνοι)

	2022*	2021	2020	Μ. όρος		Μεταβολή (%)	
				2017/19	2022/21	2021/20	
Παραγωγή επιτραπέζιων	472	314	483	517	50,6	-35,1	
Εισαγωγές	2	4	2	2	-45,5	82,2	
Προσφορά	474	318	485	518	49,4	-34,6	
Εξαγωγές	127	59	160	171	48,4	-63,2	
Εξαγωγική επίδοση (%)	26,7	18,6	33,0	33,0			

Πηγές: Eurostat (24.5.2023) | Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Access2Markets, 17.5.2023), (*) Εκτίμηση

Ωστόσο, παρά την άνοδο του όγκου, η μέση τιμή των εξαγωγών της χώρας στα νωπά ροδάκινα και νεκταρίνια περιορίστηκε το 2022 σε 0,76 ευρώ/κιλό, παρουσιάζοντας αισθητή μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (-7,3%). Πέντε χώρες (Ρουμανία, Πολωνία, Γερμανία, Ουκρανία και Βουλγαρία) εξακολουθούν να αποτελούν τις κυριότερες χώρες προορισμού, καλύπτοντας από κοινού το μεγαλύτερο μέρος του όγκου (71%). Σημειώνεται, όμως, η πολύ χαμηλή τιμή εξαγωγής προς τη Βουλγαρία (0,34 ευρώ/κιλό), που εξακολουθεί να βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από τη μέση εξαγωγική τιμή της χώρας (-55%), ενώ καλύτερες αγορές από άποψη υψηλότερων τιμών ήταν η Γερμανία, η Τσεχία και η Κροατία (πάνω από 1 ευρώ/κιλό).

Σημαντικό μέρος της παραγωγής νωπών προϊόντων αποτελούν τα **συμπύρνα ροδάκινα και νεκταρίνια** που οδηγούνται στη μεταποίηση (μ.ό. 422 χιλ. τόνοι ετησίως στην τριετία 2018-2020) για την παρασκευή κονσερβών και άλλων συναφών προϊόντων, οι εξαγωγές των οποίων καταγράφουν συνεχή άνοδο στο διάστημα των τελευταίων ετών, θέτοντας τη Ελλάδα σε ηγετική θέση στις παγκόσμιες εξαγωγές. Το 2022, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, οι εξαγωγές της χώρας στα προϊόντα αυτά περιορίστηκαν σε 228 χιλ. τόνους (-14%), αλλά με σημαντική αύξηση της αξίας που ανήλθε σε 347,6 εκατ. ευρώ (+24%), ως συνέπεια της μεγάλης ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής (1,52 ευρώ/κιλό) σε σχέση με την αντίστοιχη του 2021 (+45%).

Οι ΗΠΑ εξακολουθούν να αποτελούν την κυριότερη χώρα προορισμού των ελληνικών εξαγωγών στα μεταποιημένα προϊόντα, με όγκο 34 χιλ. τόνων, αξίας 61,5 εκατ. ευρώ το 2022 και ακολουθούν η Γερμανία, η Γαλλία, το Ην. Βασίλειο και η Πολωνία, πέντε χώρες που καλύπτουν από κοινού σημαντικό μέρος του όγκου και της αξίας εξαγωγών (49% και 51% αντίστοιχα). Οι, πρόωρες, προβλέψεις, για το 2023 πάντως, στην εγχώρια παραγωγή συμπύρνων ροδάκινων και νεκταρινιών, αν και αρκετά πρόωρες, εκτιμούν μικρή μεταβολή, ο όγκος των οποίων αναμένεται να κυμανθεί σε 331 χιλ. τόνους, μέγεθος μειωμένο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (-4%).

Η καλλιέργεια **βερίκοκων** απασχολεί σημαντικό αριθμό παραγωγών (12.000 παραγωγοί) με αξιόλογη παραγωγή και θετικό εμπορικό ισοζύγιο επί σειρά ετών. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020, η εγχώρια παραγωγή νωπών προϊόντων (μ.ό. 118 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση και ο βαθμός αυτάρκειας παρέμεινε υψηλός (124%). Οι εξαγωγές εκτιμήθηκαν σε 23 χιλ. τόνους, αξίας 18,6 εκατ. ευρώ και

κατά το μεγαλύτερο μέρος τους απευθύνθηκαν στην ΕΕ, κυρίως προς τη Βουλγαρία, τη Γερμανία και τη Ρουμανία. Το 2021 ο όγκος της εγχώριας παραγωγής νωπών βερίκοκων μειώθηκε σημαντικά ως προς το προηγούμενο έτος (-39%), ενώ έντονη ήταν και η μείωση των εξαγωγών που περιορίστηκαν σε 15 χιλ. τόνους (-30%). Στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2022 οι εξαγωγές ανήλθαν σε 20,7 χιλ. τόνους, αξίας 20,6 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αισθητή αύξηση ως προς το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (+42% και +32% αντίστοιχα).

Σημαντικές, επίσης, θεωρούνται οι εξαγωγές μεταποιημένων προϊόντων βερίκοκων (μ.ό. 25,2 χιλ. τόνοι, αξίας 23,8 εκατ. ευρώ), με κυριότερο προορισμό τη Γαλλία (40%) και τη Γερμανία (28%). Το 2021 οι εξαγωγές μεταποιημένων προϊόντων βερίκοκων περιορίστηκαν σημαντικά ως προς τον όγκο (-25%), αλλά με μικρότερο ρυθμό ως προς την αξία (-10%) λόγω της αύξησης της μέσης τιμής εξαγωγής (+19%). Άνοδο, ωστόσο, παρουσίασε η αξία εξαγωγής των προϊόντων στο διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου 2022 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2021 (+20%), παρά τη μείωση του όγκου (-7%), με αισθητή αύξηση της μέσης τιμής εξαγωγής (+30%).

Στα **κεράσια**, η εγχώρια παραγωγή κατά το διάστημα της τριετίας 2018-2020 (μ.ό. 89 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση και ο βαθμός αυτάρκειας του προϊόντος παρέμεινε υψηλός (135%). Οι εξαγωγές εκτιμήθηκαν σε 23 χιλ. τόνους, απευθυνόμενες κατά το μεγαλύτερο μέρος τους στη Γερμανία, την Ιταλία και την Ολλανδία. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή κερασιών παρουσίασε πτώση ως προς το προηγούμενο έτος, εκτιμώμενη σε 87 χιλ. τόνους (-14%), ενώ πτώση κατέγραψαν οι εξαγωγές σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος ως προς τον όγκο (-15%) και μεγαλύτερη ως προς την αξία (-29%) ως συνέπεια της μείωσης της μέσης τιμής εξαγωγής. Να σημειωθεί, επίσης, ότι η πορεία των εξαγωγών στα νωπά κεράσια επιδεινώθηκε το 2022, μια και στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2022 οι εξαγωγές περιορίστηκαν σε 23,4 χιλ. τόνους, αξίας 47,2 εκατ. ευρώ, μεγέθη μειωμένα ως προς το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-10,6% και -2,3% αντίστοιχα).

Στα **δαμάσκηνα**, η εγχώρια παραγωγή κατά το διάστημα της τριετίας 2018-2020 (μ.ό. 24 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση και ο βαθμός αυτάρκειας διατηρήθηκε υψηλός (140%). Οι περισσότερες εξαγωγές απευθύνθηκαν στην Αίγυπτο (51%), ενώ μικρότερες ποσότητες εξήχθησαν σε αρκετές χώρες της ΕΕ (Βουλγαρία, Γερμανία, Ρουμανία, Ιταλία, Κύπρος). Το 2021 η παραγωγή του προϊόντος παρέμεινε στο ίδιο σχεδόν επίπεδο με το προηγούμενο έτος, αλλά οι εξαγωγές μειώθηκαν σημαντικά ως προς τον όγκο και την αξία.

Η καλλιέργεια **μήλων** στην Ελλάδα θεωρείται σημαντική γεωργική δραστηριότητα, περιλαμβάνοντας επώνυμα και ποιοτικά προϊόντα (Μήλα Ζαγοράς Πηλίου ΠΟΠ, Φιρίκι Πηλίου ΠΟΠ, Μήλα Ντελίσιους Πιλαφά Τριπόλεως ΠΟΠ, Μήλα Καστοριάς ΠΓΕ) με θετική συνεισφορά στην απασχόληση (10.000 παραγωγοί) και στις εξαγωγές. Στο διάστημα της πενταετίας 2018-2022, η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 288 χιλ. τόνοι) υπερκαλύπτει την κατανάλωση και ο βαθμός αυτάρκειας παραμένει υψηλός (124%).

Ωστόσο, η παραγωγή μήλων στην Ελλάδα δοκιμάστηκε έντονα το 2022 λόγω της εκτόξευσης των τιμών σε ορισμένες κρίσιμες εισροές (ενέργεια, λιπάσματα, μεταφορές) με συνέπεια τη μεγάλη άνοδο του κόστους παραγωγής και συντήρησης των προϊόντων³. Παράλληλα, σε χαμηλό επίπεδο κυμάνθηκαν οι τιμές των προϊόντων, μια και σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG-Agri, Dashboard apples 2022/23), η μέση εγχώρια τιμή παραγωγού (έξω από το συσκευαστήριο) ανήλθε το 2022 σε 95,67 ευρώ/100 κιλά (+3%), αδυνατώντας να μετριάσει ουσιαστικά την επιδείνωση του εισοδήματος των παραγωγών.

³ Τσιφόρος Ι., «Μειώνεται η παραγωγή και η κατανάλωση μήλων στην ΕΕ», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 8.12.2023

Η εγχώρια παραγωγή μήλων ανήλθε το 2022 σε 289 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας οριακή μεταβολή ως προς το προηγούμενο έτος (+0,8%). Μείωση, όμως, κατέγραψαν οι εξαγωγές, ο όγκος των οποίων περιορίστηκε το 2022 σε περίπου 73 χιλ. τόνους, αξίας 25,2 εκατ. ευρώ, κυρίως εξαιτίας των δυσμενών καιρικών συνθηκών και της μικροκαρπίας που υποβάθμισαν την ποιότητα των προϊόντων σε ορισμένες περιοχές. Επιπλέον, οι ελληνικές εξαγωγές νωπών μήλων σημείωσαν μείωση ως προς τον όγκο (-6,7%) και πολύ μεγαλύτερη ως προς την αξία (-34,5%) λόγω της πτώσης της μέσης τιμής εξαγωγής σε 0,35 ευρώ/κιλό (-29%). Η Αίγυπτος εξακολουθεί να αποτελεί την κυριότερη χώρα προορισμού, καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος του όγκου (64% το 2022) και ακολουθούν με απόσταση η Ιορδανία, η Κύπρος, η Σαουδική Αραβία και το Ισραήλ.

Πίνακας 3. Παραγωγή, εξωτερικό εμπόριο και κατανάλωση νωπών μήλων στην Ελλάδα (χιλ. τόνοι)

	2022	2021	2020	2019	2018	Μεταβολή (%)	
						2022/21	2021/20
Παραγωγή	289	287	304	277	286	0,8	-5,5
Εισαγωγές	13	31	21	26	15	-57,7	47,3
Προσφορά	302	317	324	303	300	-4,8	-2,1
Εξαγωγές	73	78	75	89	72	-6,7	4,5
Κατανάλωση	229	239	250	214	229	-4,2	-4,1

Πηγές: Eurostat (Apple production, 17.11.2023) | Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Access2Markets, 15.9.2023)

Σημειώνεται, όμως, η σημαντική μείωση του όγκου εξαγωγών προς την Αίγυπτο (-11% το 2022), κυρίως λόγω των περιοριστικών μέτρων που επέβαλε η χώρα (επιβολή φόρου 10% επί της αξίας των τιμολογίων και δαπανηρό πιστωτικό σύστημα πληρωμών με Letter of Credit), ενώ πολύ μεγαλύτερη ήταν η πτώση της μέσης τιμής εξαγωγής που περιορίστηκε το 2022 σε 0,25 ευρώ/κιλό έναντι της σημαντικά υψηλότερης του προηγούμενου έτους (0,49 ευρώ/κιλό). Επιπλέον, πολύ χαμηλή παραμένει η μέση τιμή εξαγωγής σε ορισμένες Βαλκανικές χώρες (Βουλγαρία, Αλβανία) που απορρόφησαν σημαντικό μέρος του όγκου (13% το 2022).

Η εγχώρια παραγωγή μήλων, σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, 17.11.2023), περιορίστηκε το 2023 σε 219.130 τόνους, μέγεθος σημαντικά μειωμένο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (-24,2%). Η πτώση αυτή προήλθε κυρίως από τις εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες που ενέσκηψαν στη Θεσσαλία, η οποία κάλυπτε το μεγαλύτερο μέρος του όγκου παραγωγής μήλων μεταξύ των περιφερειών της χώρας (33% το 2022).

Η δυσμενής αυτή εξέλιξη είχε ως συνέπεια τον περιορισμό του όγκου εξαγωγών. Ήδη, στο διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2023 οι ελληνικές εξαγωγές περιορίστηκαν σε 43,7 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας αισθητή μείωση ως προς το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-11%). Ωστόσο, άνοδο κατέγραψε η αξία στο ίδιο συγκρινόμενο διάστημα που ανήλθε σε 20,4 εκατ. ευρώ (+17%) λόγω της αύξησης της μέσης τιμής εξαγωγής σε 0,47 ευρώ/κιλό, έναντι της σημαντικά χαμηλότερης του προηγούμενου έτους.

Ανάλογες εξελίξεις σημείωσαν και οι εισαγωγές με έντονη μείωση του όγκου (-38%), αλλά με σημαντική άνοδο της μέσης τιμής εισαγωγής που ανήλθε σε 0,84 ευρώ/κιλό (+37%). Να σημειωθεί,

ωστόσο, ότι τα εισαγόμενα προϊόντα από ορισμένες χώρες, όπως η Βόρεια Μακεδονία και η Αλβανία, διατίθενται στην εγχώρια αγορά συνήθως χωρίς έλεγχο ανίχνευσης υπολειμμάτων φυτοφαρμάκων και με ιδιαίτερα χαμηλή μέση τιμή εισαγωγής, που παραμένει πέντε φορές μικρότερη από την εγχώρια μέση τιμή εξαγωγής. Πρόκειται για μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας επί σειρά ετών⁴, ενώ ζήτημα εξακολουθεί να αποτελεί η έλλειψη εποχικών εργατών για τη συγκομιδή του προϊόντος.

Πίνακας 4. Εξωτερικό εμπόριο Ελλάδος στα νωπά μήλα (Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2023/22, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι, ευρώ/κιλό)

	Εννεάμηνο 2023			Εννεάμηνο 2022			Μεταβολή 2023/22 (%)		
	Αξία	Όγκος	Μ. τιμή	Αξία	Όγκος	Μ. τιμή	Αξίας	Όγκου	Μ. τιμής
Εξαγωγές	20.378	44	0,47	17.390	49	0,35	17,2	-11,0	31,7
Εισαγωγές	4.781	8	0,84	5.648	9	0,61	-15,4	-38,4	37,5

Πηγή: Eurostat, *Fresh apples monthly trade*, HS code: 080810, 15.11.2023

Επισημαίνεται, πάντως, το χαμηλό επίπεδο των τιμών εξαγωγής νωπών μήλων της χώρας, η μέση τιμή των οποίων στο εννεάμηνο του 2023 (0,47 ευρώ/κιλό) παραμένει μικρότερη εκείνης του 2021 (0,49 ευρώ/κιλό). Κρίνεται, συνεπώς, απόλυτα αναγκαία η προσπάθεια των εξαγωγικών επιχειρήσεων του τομέα να ενισχύσουν την εξαγωγική δραστηριότητά τους με σκοπό την προβολή και προώθηση των προϊόντων σε αναπτυγμένες αγορές, ιδιαίτερα σε χώρες της Μέσης Ανατολής που προσφέρουν υψηλότερες τιμές, αλλά και σε άλλες που παρουσιάζουν ενδιαφέρον (Ασία, Λατινική Αμερική).

Να σημειωθεί επιπλέον ότι η εγχώρια αγορά δεν φαίνεται υποστηρικτική προς την παραγωγική πλευρά του τομέα. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG-Agri, Dashboard apples, 18.10.2023) η μέση εγχώρια τιμή παραγωγού στα νωπά μήλα ανήλθε στο διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2023 σε 98,12 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας οριακή μεταβολή σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (+0,3%), σε αντίθεση βέβαια με τη σημαντική άνοδο των τιμών του προϊόντος στη λιανική αγορά που είχε ως συνέπεια τον περιορισμό της κατανάλωσης. Ζήτημα, εξάλλου, αποτελεί η πολύ μικρή διάθεση μήλων στη μεταποίηση, με αποτέλεσμα την περιορισμένη αξιοποίηση μη εμπορεύσιμων προϊόντων που καλύπτουν συνήθως σημαντικό μέρος της παραγωγής. Θεωρείται, συνεπώς, αναγκαία η διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας του τομέα για την παρασκευή επεξεργασμένων προϊόντων, όπως οι χυμοί μήλων, αλλά και άλλων συναφών προϊόντων, τα οποία, πέραν της εγχώριας αγοράς, παρουσιάζουν αυξημένο εξαγωγικό ενδιαφέρον.

Η καλλιέργεια **ακτινιδίων** απασχολεί σημαντικό αριθμό παραγωγών (9.400 παραγωγοί), περιλαμβάνει επώνυμα προϊόντα (Ακτινίδιο Σπερχειού ΠΟΠ, Ακτινίδια Πιερίας ΠΓΕ) και παρουσιάζει δυναμισμό και εξωστρέφεια. Κατά το διάστημα της τριετίας 2020-2022, σε ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο κυμάνθηκε ο βαθμός αυτάρκειας του προϊόντος (223%), με την εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 309 χιλ. τόνοι) να παραμένει υπερδιπλάσια της κατανάλωσης. Η παραγωγή του προϊόντος παρουσίασε σημαντική άνοδο στη διάρκεια των τελευταίων ετών και η Ελλάδα εξακολουθεί, σύμφωνα με στοιχεία του FAO⁵, να παραμένει 2η στη σειρά παραγωγός χώρα ακτινιδίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά την Ιταλία.

⁴ Τσιφόρος Ι., «Άνοδο καταγράφει η αγορά μήλων σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 11.1.2022

⁵ FAO data, Crop production and trade, 2023

Σύμφωνα με νεότερα δεδομένα⁶, η εγχώρια παραγωγή ακτινιδίων περιορίστηκε το 2022 σε 307 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας κάμψη ως προς το προηγούμενο έτος (-2%), αλλά με σημαντική άνοδο των εξαγωγών που ανήλθαν σε 185 χιλ. τόνους (+13%) και με αισθητή βελτίωση της εξαγωγικής επίδοσης ως ποσοστό επί της προσφοράς (60%). Σημειώνεται, όμως, η πτώση της κατανάλωσης (-18%), κυρίως εξαιτίας της άνοδου των τιμών στη λιανική αγορά.

Πίνακας 5. Εγχώρια παραγωγή και κατανάλωση ακτινιδίων (2020-2022, χιλ. τόνοι)

	2022	2021	2020	Μεταβολή (%)	
				2022/21	2021/20
Παραγωγή	307	313	307	-2,1	1,9
Εισαγωγές	3	2	2	17,6	-4,3
Προσφορά	310	316	310	-1,9	1,9
Εξαγωγές	185	163	167	13,4	-2,1
Κατανάλωση	124	152	143	-18,4	6,6
Εξαγωγική επίδοση (%)	59,9	51,8	53,9		

Πηγές: Eurostat, Crop production, 2.5.2023 | Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Access2Markets, 20.3.2023)

Στις εξαγωγές ακτινιδίων, επτά χώρες (Ισπανία, ΗΠΑ, Ιταλία, Γερμανία, Πολωνία, Καναδάς και Ην. Βασίλειο) εξακολουθούν να αποτελούν τον κυριότερο προορισμό των ελληνικών προϊόντων. Καλύτερες, πάντως, από άποψη μέσης τιμής εξαγωγής, παραμένουν οι αγορές του Καναδά, των ΗΠΑ και του Ην. Βασιλείου, ενώ αντίθετα ιδιαίτερα χαμηλές θεωρούνται οι τιμές εξαγωγής στην Αίγυπτο, τη Βουλγαρία και την Ουκρανία. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι η μέση εξαγωγική τιμή του προϊόντος περιορίστηκε το 2022 σε 1,13 ευρώ/κιλό, καταγράφοντας αισθητή μείωση ως προς το προηγούμενο έτος (-6%).

Η μείωση της εγχώριας μέσης τιμής εξαγωγής στα ακτινίδια προήλθε κυρίως από τη μικροκαρπία των προϊόντων που κάλυψε σημαντική έκταση της καλλιέργειας, με συνέπεια τον περιορισμό της εμπορεύσιμης αξίας τους, όπως επισημάνθηκε από τις Οργανώσεις Παραγωγών του τομέα στις αρχές Μαρτίου του 2023. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την πτώση της κατανάλωσης και την εκτόξευση του κόστους των παραγωγικών εισροών (ενέργεια, λιπάσματα) στη διάρκεια του 2022, είχε ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο στο εισόδημα των παραγωγών του προϊόντος, καθιστώντας απόλυτα αναγκαία τη στήριξή τους. Εντούτοις, το αίτημά τους δεν εισακούστηκε από την πλευρά του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Σε σχέση με την περίοδο 2022/2023 οι εξαγωγές ακτινιδίων της χώρας (στοιχεία ΥπΑΑΤ, 7.4.2023) ανήλθαν σε 184.765 τόνους, σημειώνοντας αύξηση ως προς το αντίστοιχο προηγούμενο διάστημα (+4,8%). Ωστόσο, η αξία και η μέση τιμή εξαγωγής παρουσιάζουν σημαντική μείωση. Σύμφωνα με ορισμένες αρχικές εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, EU trade by HS6, 20.4.2023) στο 1ο δίμηνο του 2023 οι ελληνικές εξαγωγές ακτινιδίων ανήλθαν σε 63.928 τόνους, αξίας 59.645 χιλ. ευρώ, παρουσιάζοντας άνοδο ως προς τον όγκο (+21%), αλλά με αισθητή μείωση της αξίας (-14%) λόγω της πτώσης της μέσης τιμής εξαγωγής (0,93 ευρώ/κιλό) σε σχέση με την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους (1,13 ευρώ/κιλό). Η αρνητική αυτή εξέλιξη φαίνεται να αποτελεί μια από τις πλέον κρίσιμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας, σε βραχυπρόθεσμο, τουλάχιστον, επίπεδο.

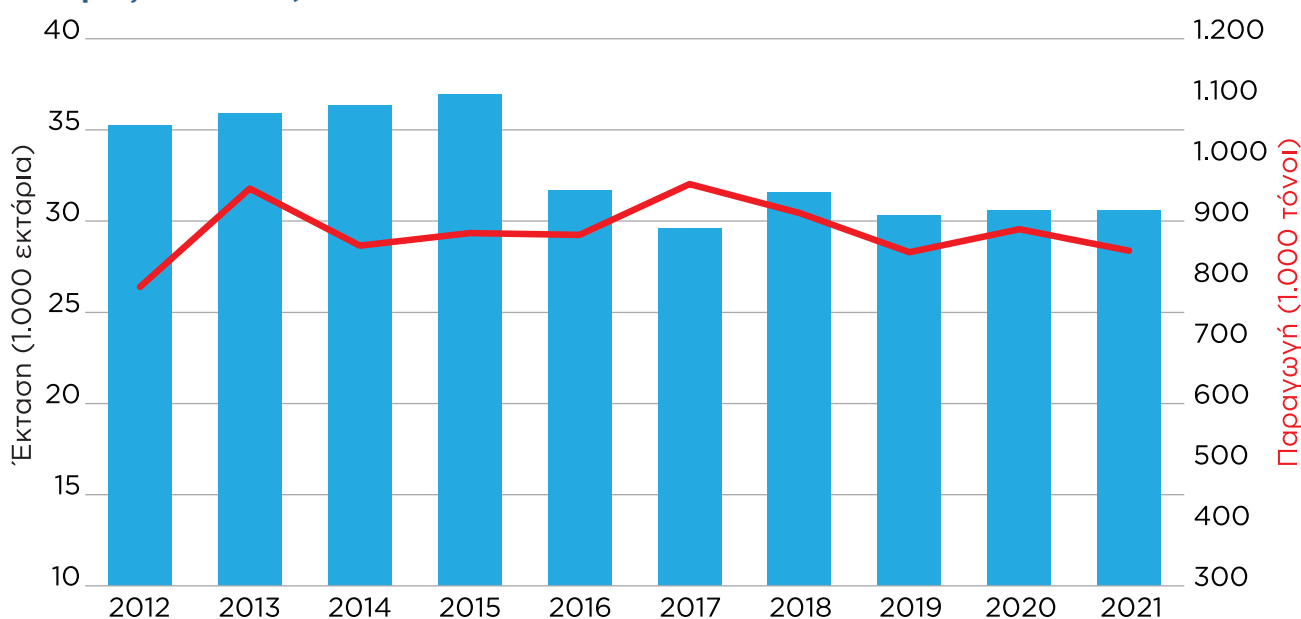
⁶ Τσιφόρος Ι., «Σημαντική η άνοδος των εξαγωγών στα ακτινίδια», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 12.5.2023

Αυτάρκης παρέμεινε η χώρα και στα **αχλάδια** (105%) κατά το διάστημα της τριετίας 2018-2020, με τις εξαγωγές (μ.ό. 7 χιλ. τόνοι) να απευθύνονται κυρίως στη Βουλγαρία, την Αλβανία και την Ιορδανία. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή αχλαδιών παρουσίασε πτώση ως προς το προηγούμενο έτος λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, εκτιμώμενη σε 67 χιλ. τόνους (-16%). Το έλλειμμα στην εγχώρια αγορά καλύφθηκε με σημαντική αύξηση του όγκου εισαγωγών (+58%), προερχόμενες κυρίως από την Αργεντινή (33%) και δευτερευόντως από την Ιταλία, ενώ οι εξαγωγές κυμάνθηκαν στο ίδιο σχεδόν επίπεδο. Οι προβλέψεις για το 2022 εκτίμησαν σημαντική άνοδο της εγχώριας παραγωγής στους 101 χιλ. τόνους (+51%).

1.2.2 Εσπεριδοειδή

Η καλλιέργεια **πορτοκαλιών** καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό της έκτασης και της παραγωγής εσπεριδοειδών, με σημαντική συμβολή στην απασχόληση (31.000 παραγωγοί) και στις εξαγωγές, με παραγωγή 300 χιλ. τόνων στο διάστημα της τριετίας 2018-2020, αξίας 138 εκατ. ευρώ. Η εγχώρια παραγωγή παρουσιάζει σταθερότητα, αν και στο διάστημα των προηγούμενων ετών καταγράφηκε περιορισμός του όγκου κυρίως εξαιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών. Ωστόσο, η Ελλάδα παρέμεινε στην 3η θέση μεταξύ των παραγωγικών χωρών πορτοκαλιών της ΕΕ, με όγκο 887 χιλ. τόνων την περίοδο 2020/21, αλλά με σημαντική απόσταση από την Ισπανία (3,5 εκατ. τόνοι) και την Ιταλία (1,8 εκατ. τόνοι).

Γράφημα 3. Έκταση και εγχώρια παραγωγή πορτοκαλιών (2012-2021, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *Short-term Outlook Summer 2022, July 2022*

Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή πορτοκαλιών (μ.ό. 902 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση και ο βαθμός αυτάρκειας κυμάνθηκε σε υψηλό επίπεδο (149%).

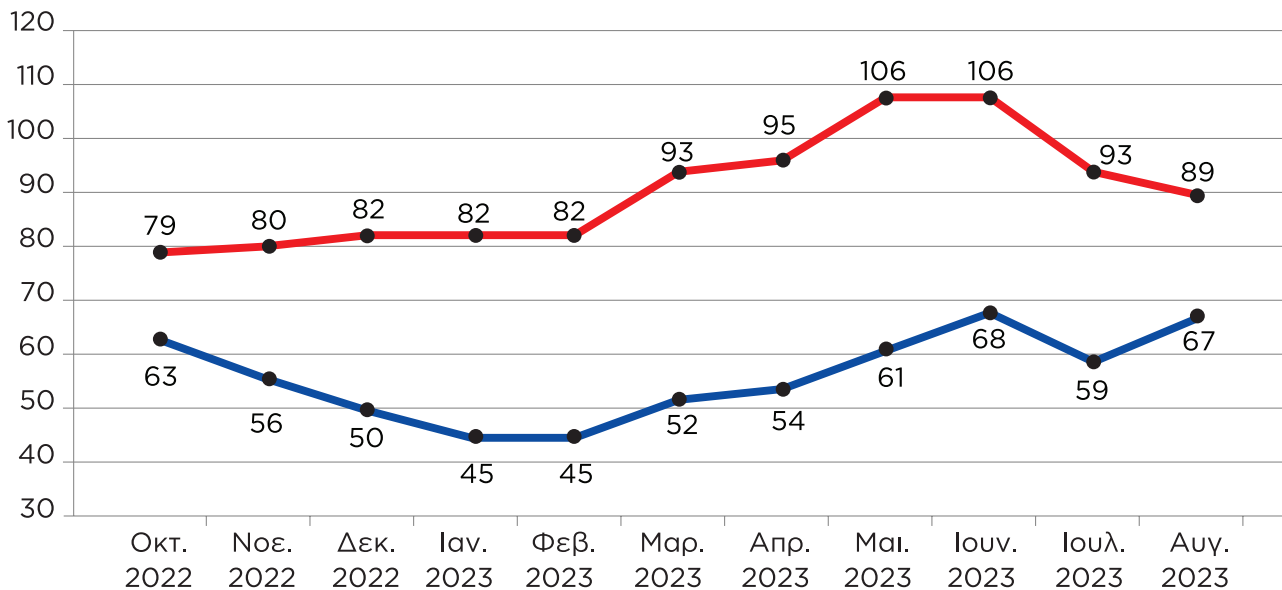
Πίνακας 6. Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια εσπεριδοειδών (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)

	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Κατανάλωση	Αυτάρκεια (%)
Πορτοκάλια	902	5	300	607	148,6
Μανταρίνια	174	2	98	78	222,6
Λεμόνια	86	23	16	93	92,2

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, 17.10.2023), η εγχώρια παραγωγή νωπών πορτοκαλιών ανήλθε το 2022 σε 874 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας αύξηση σε σύγκριση με το 2021 (+7%). Άνοδο, επίσης, σημείωσε η εγχώρια μέση τιμή νωπών πορτοκαλιών στη διάρκεια της περιόδου 2022/23, ανερχόμενη τον Αύγουστο του 2023 σε 67 ευρώ/100 κιλά, μέγεθος σημαντικά αυξημένο σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους (+115%). Εξακολουθεί, όμως, να παραμένει σημαντικά μικρότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου (89 ευρώ/100 κιλά) που παρουσίασε ανάλογη άνοδο (+116%)⁷.

Γράφημα 4. Μέση μηνιαία τιμή πορτοκαλιών στην ΕΕ και στην Ελλάδα (2022/23, ευρώ/100 κιλά)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG-Agri, Citrus Dashboard, 6.9.2023)

Ωστόσο, οι εξαγωγές νωπών πορτοκαλιών της χώρας περιορίστηκαν το 2022 σε 266 χιλ. τόνους, αξίας 137 εκατ. ευρώ, μεγέθη σημαντικά μειωμένα σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος ως προς τον όγκο (-19%) και την αξία (-12,5%). Μικρή, επίσης, ήταν η βελτίωση της μέσης τιμής εξαγωγής που ανήλθε σε 0,51 ευρώ/κιλό έναντι της αντίστοιχης του 2021 (0,48 ευρώ/κιλό).

Η Ρουμανία εξακολουθεί να αποτελεί την κυριότερη χώρα προορισμού των ελληνικών πορτοκαλιών, καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος όγκου και αξίας (20% και 21% αντίστοιχα). Ωστόσο, καλύτερες αγορές, από άποψη υψηλότερης εξαγωγικής τιμής, παραμένουν η Πολωνία, η Τσεχία και η Αυστρία.

⁷ Τσιφόρος Ι., «Πτώση κατέγραψε η αγορά πορτοκαλιών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 26.10.2023

Αντίθετα, εξαιρετικά χαμηλές παραμένουν οι τιμές εξαγωγής σε ορισμένες Βαλκανικές χώρες (Αλβανία, Βουλγαρία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βόρεια Μακεδονία), οι οποίες απορροφούν σημαντικό μέρος του συνολικού όγκου εξαγωγών (55 χιλ. τόνοι το 2022) με τιμές χαμηλότερες μέχρι και 57% της μέσης εξαγωγικής τιμής της χώρας. Το κρίσιμο αυτό ζήτημα, που συνδέεται με αδυναμίες και ελλείψεις στον έλεγχο της διακίνησης των προϊόντων στους συνοριακούς σταθμούς, παρά τις επανειλημμένες επισημάνσεις (και προτάσεις) των εξαγωγικών φορέων της χώρας, δεν φαίνεται να έχει αντιμετωπιστεί.

Σημειώνεται, πάντως, ότι οι ελληνικές εξαγωγές νωπών πορτοκαλιών παρουσίασαν σημαντική άνοδο στη διάρκεια του 2023. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, monthly trade 17.10.2023) στο διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, ο όγκος εξαγωγών της χώρας ανήλθε σε 261 χιλ. τόνους, αξίας 155 εκατ. ευρώ, μεγέθη ιδιαίτερα αυξημένα σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του προηγούμενου έτους ως προς τον όγκο (+44%) και κυρίως ως προς την αξία (+80%), ως συνέπεια της ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής (0,59 ευρώ/κιλό) σε σχέση με την αντίστοιχη του 2022 (0,47 ευρώ/κιλό).

Ένα μέρος της εγχώριας παραγωγής πορτοκαλιών (μ.ό. 140 χιλ. τόνοι στην τριετία 2018-2020) οδηγείται στη μεταποίηση για την παρασκευή **χυμών πορτοκαλιού**, το εμπορικό ισοζύγιο των οποίων παραμένει θετικό με τις εξαγωγές (18 χιλ. τόνοι, αξίας 19 εκατ. ευρώ το 2022) να υπερτερούν των εισαγωγών, κυρίως ως προς τον όγκο. Το μεγαλύτερο μέρος των εξαγόμενων προϊόντων αφορά συμπυκνωμένους χυμούς, οι εξαγωγές των οποίων περιορίστηκαν το 2022 σε 10 χιλ. τόνους, με σημαντική μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος ως προς τον όγκο (-21%) και μικρότερη ως προς την αξία (-9%), απευθυνόμενες σε πέντε κυρίως χώρες (Ρουμανία, Κίνα, Βουλγαρία, Αλγερία και Ην. Βασίλειο) που κάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος της κατηγορίας (88% του όγκου το 2022). Ακολουθούν με μικρότερο μερίδιο οι εξαγωγές μη-συμπυκνωμένων χυμών που παρουσίασαν σημαντική άνοδο του όγκου και της αξίας και έπονται οι κατεψυγμένοι που σημείωσαν πολύ μεγάλη αύξηση στην αξία (και στον όγκο), λόγω και της έντονης ανόδου της μέσης εξαγωγικής τιμής (+63%).

Οι προοπτικές στις εξαγωγές χυμών πορτοκαλιού κατά τη διάρκεια του 2023 φαίνονται ευνοϊκές. Ήδη, οι εξαγωγές συμπυκνωμένων προϊόντων στο διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2023 ανήλθαν σε 8.690 τόνους, αξίας 8,9 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας σημαντική άνοδο σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022 ως προς τον όγκο (+24%) και την αξία (+36%). Σημαντική, εξάλλου, άνοδος καταγράφεται στις εξαγωγές μη-συμπυκνωμένων προϊόντων, ο όγκος των οποίων ανήλθε στο οκτάμηνο του 2023 σε 5.390 τόνους, αξίας 5,7 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022 σημαντική αύξηση ως προς τον όγκο (+18%) και πολύ μεγαλύτερη ως προς την αξία (+63%) λόγω της έντονης ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής (+38%).

Στα **μανταρίνια**, κατά το διάστημα της τριετίας 2018-2020, η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 174 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση και ο βαθμός αυτότητας βρέθηκε σε πολύ υψηλό επίπεδο (223%). Οι εξαγωγές μανταρινιών παρουσίασαν ανοδική πορεία στο διάστημα της τριετίας 2018-2020, ανερχόμενες σε 98 χιλ. τόνους, αξίας 48,5 εκατ. ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών απευθύνεται σε πέντε κυρίως χώρες (Ρουμανία, Βουλγαρία, Γερμανία, Πολωνία και Βόρεια Μακεδονία) που καλύπτουν το 67% του συνολικού όγκου. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή μανταρινιών περιορίστηκε ως προς το προηγούμενο έτος σε 145 χιλ. τόνους (-16%) λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, ενώ ο όγκος εξαγωγών ενισχύθηκε (+12%), αλλά με πτώση της αξίας (-17%).

Στα **λεμόνια**, κατά το διάστημα της τριετίας 2018-2020, η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 86 χιλ. τόνοι) υπολείφθηκε της κατανάλωσης, αλλά ο βαθμός αυτότητας θεωρήθηκε ικανοποιητικός (92%). Οι εξαγωγές (μ.ό. 16 χιλ. τόνοι) απευθύνθηκαν σε πέντε κυρίως χώρες (Βουλγαρία, Ρουμανία, Αλβανία, Σερβία και Βόρεια Μακεδονία) καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος (73%). Ωστόσο, το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος παρέμεινε ελλειμματικό, με σημαντικές εισαγωγές (μ.ό. 23 χιλ. τόνοι), προερχόμενες κυρίως από την Αργεντινή (48%). Το 2021 οι εξαγωγές λεμονιών ενισχύθηκαν ως προς το προηγούμενο έτος με ρυθμό ταχύτερο των εισαγωγών με συνέπεια τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου του προϊόντος, χωρίς σημαντικές μεταβολές στον προορισμό τους.

Γενικότερα πάντως, οι χαμηλές τιμές εξαγωγής εσπεριδοειδών σε ορισμένους προορισμούς αποτελούν σοβαρό μειονέκτημα της εξαγωγικής δραστηριότητας του τομέα. Κοινό χαρακτηριστικό αποτελούν οι πολύ φθηνές εξαγωγές σε ορισμένες Βαλκανικές χώρες (Βουλγαρία, Αλβανία, Βόρεια Μακεδονία) που απορροφούν σημαντικό μέρος των εξαγόμενων εσπεριδοειδών της χώρας (90 χιλ.τόνοι το 2020), με τιμές που υπολείπονται της μέσης τιμής παραγωγού. Θεωρείται, συνεπώς, αναγκαία η ενδυνάμωση της εγχώριας εξαγωγικής δραστηριότητας στα εσπεριδοειδή προκειμένου να βελτιωθούν οι τιμές εξαγωγής και να διευρυνθεί η πρόσβαση των προϊόντων σε απαιτητικές ευρωπαϊκές και διεθνείς αγορές, ζήτημα που αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας επί σειρά ετών.

1.2.3 Καρποί με κέλυφος

Οι καρποί με κέλυφος αποτελούν προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας, καθώς είναι πλούσιοι σε πρωτεΐνες, φυτικές ίνες, καλά (ακόρεστα) λιπαρά, βιταμίνες και ιχνοστοιχεία και η ζήτησή τους στην εγχώρια και τη διεθνή αγορά διατηρείται υψηλή.

Η καλλιέργεια καρπών με κέλυφος στην Ελλάδα καλύπτει σχετικά μικρή έκταση (περίπου 500 χιλ. στρέμματα στην πενταετία 2018-2022), αλλά η παραγωγή καρπών παρουσίασε σημαντική άνοδο στη διάρκεια των τελευταίων ετών⁸. Η εγχώρια παραγωγή ανήλθε το 2022 σε 149 χιλ. τόνους, μέγεθος ιδιαίτερα αυξημένο σε σύγκριση με το 2018 (+47%) και η Ελλάδα, μετά την Ισπανία και την Ιταλία, παραμένει στην 3η θέση μεταξύ των παραγωγικών χωρών της ΕΕ. Τα καρύδια αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής (41% το 2022) και ακολουθούν τα αμύγδαλα και τα κάστανα, ενώ μικρότερα μερίδια αντιστοιχούν στα φιστίκια και τα φουντούκια.

Πίνακας 7. Εγχώρια παραγωγή καρπών με κέλυφος (2018-2022, χιλ. τόνοι)

	2022	2021	2020	2019	2018	Μεταβολή (%)	
						2022/21	2021/20
Καρύδια	60,7	66,0	36,4	31,0	31,9	-8,0	81,2
Αμύγδαλα	39,6	26,8	28,2	22,0	26,7	47,7	-5,1
Κάστανα	37,3	30,7	34,1	29,0	35,2	21,3	-9,9
Φιστίκια	9,2	10,9	9,8	9,5	6,6	-15,5	11,2
Φουντούκια	1,9	1,8	1,2	1,1	0,8	5,1	47,9
Σύνολο	148,6	136,1	109,7	92,5	101,2	9,2	24,1

Πηγή: Eurostat, Nuts production, 5.12.2023

Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020, η εγχώρια παραγωγή **καρυδιών** (μ.ό. 33,5 χιλ. τόνοι) κάλυψε σε ικανοποιητικό βαθμό την κατανάλωση (βαθμός αυτόρκειας 90%). Κατά το διάστημα της διετίας 2021-2022 η εγχώρια παραγωγή καρυδιών κατέγραψε μεγάλη άνοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη τριετία, κυμαινόμενη σε επίπεδο υψηλότερο των 60 χιλ. τόνων. Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής συγκεντρώνεται στην περιφέρεια Θεσσαλίας (56% το 2022), με δεύτερη στη σειρά την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (12%). Ωστόσο, αρνητικό παραμένει το εξωτερικό εμπόριο του προϊόντος, μια και οι εισαγωγές υπερτερούν των εισαγωγών ως προς τον όγκο και την αξία. Στα εισαγόμενα προϊόντα

⁸ Τσιφόρος Ι., «Περιορίστηκε η παραγωγή καρπών με κέλυφος στην ΕΕ», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 29.12.2023

(4,5 χιλ. τόνοι, αξίας 21 εκατ. ευρώ το 2022) κυριαρχούν τα καρύδια χωρίς κέλυφος (83% του όγκου). Από την άλλη πλευρά, περιορισμένες παρέμειναν οι εξαγωγές (1 χιλ. τόνοι, αξίας 2,9 εκατ. ευρώ), περιλαμβάνοντας κυρίως καρύδια με κέλυφος (60% του όγκου) και με μειωμένη μέση εξαγωγική τιμή (4,1 ευρώ/κιλό, έναντι των 5,2 ευρώ/κιλό του 2021).

Περίπου 100 χιλ. στρέμματα κάλυψε η καλλιέργεια **κάστανων** το 2020, αναπτυσσόμενη κυρίως σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας, αποτελώντας σημαντική πηγή εισοδήματος για τους παραδασόβιους πληθυσμούς. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 32,4 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτότητας 112%), με σημαντικό όγκο εξαγωγών (μ.ό. άνω των 4 χιλ. τόνων). Σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις, το μεγαλύτερο μέρος των παραγόμενων προϊόντων προέρχεται από τις περιφέρειες Θεσσαλίας (38% το 2022), Κεντρικής Μακεδονίας (27%) και Πελοποννήσου (16%). Η εγχώρια παραγωγή παρουσίασε άνοδο το 2022 ανερχόμενη σε 37 χιλ. τόνους, αλλά με περιορισμό της εμπορεύσιμης ποσότητας, μια και η ποιότητα των προϊόντων υποβαθμίστηκε εξαιτίας των εκτεταμένων προσβολών στους καρπούς (φαϊά σήψη καστανιάς). Το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος παραμένει θετικό, με σημαντικές εξαγωγές (4 χιλ. τόνοι, αξίας 8,6 εκατ. ευρώ το 2022) και πολύ περιορισμένες εισαγωγές (270 τόνοι). Τα κάστανα με κέλυφος αποτελούν το σύνολο σχεδόν των εξαγόμενων προϊόντων, με μειωμένη, ωστόσο, μέση εξαγωγική τιμή (2 ευρώ/κιλό, έναντι των 1,3 ευρώ/κιλό του 2021).

Η καλλιέργεια **αμύγδαλων** κάλυψε έκταση 237 χιλ. στρεμμάτων το 2020, ενώ στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή εκτιμήθηκε σε 29 χιλ. τόνους, καλύπτοντας μέρος της κατανάλωσης (βαθμός αυτότητας 82%). Σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις, σημαντική αύξηση παρουσίασε η εγχώρια παραγωγή, ανερχόμενη το 2022 σε 40 χιλ. τόνους, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας συγκεντρώνεται στις περιφέρειες Θεσσαλίας και Κεντρικής Μακεδονίας (53% και 22% αντίστοιχα). Το εξωτερικό εμπόριο του προϊόντος παρέμεινε αρνητικό, με τις εισαγωγές (8 χιλ. τόνοι, αξίας 40 εκατ. ευρώ το 2022) να διατηρούνται σε υψηλό επίπεδο έναντι των εξαγωγών (3 χιλ. τόνοι, αξίας 14,5 εκατ. ευρώ). Το σύνολο σχεδόν των εισαγόμενων προϊόντων αποτελούν τα αμύγδαλα χωρίς κέλυφος (97% του όγκου), προερχόμενα κυρίως από τις ΗΠΑ (73% του όγκου), με αισθητά αυξημένη μέση τιμή εισαγωγής (4,9 ευρώ/κιλό, έναντι των 4,3 ευρώ/κιλό του 2021). Τα εξαγόμενα προϊόντα αφορούν, σχεδόν στο σύνολό τους, σε αμύγδαλα χωρίς κέλυφος (96% του όγκου), παρουσιάζοντας βελτιωμένη μέση εξαγωγική τιμή (5,1 ευρώ/κιλό, έναντι των 4,7 ευρώ/κιλό του 2021).

Μικρότερη έκταση καλύπτει η καλλιέργεια **κελυφωτού φιστικιού** (51 χιλ. στρέμματα το 2020) που αναπτύχθηκε σημαντικά στη διάρκεια των τελευταίων ετών, περιλαμβάνοντας ορισμένα ευρύτερα γνωστά προϊόντα με γεωγραφική ένδειξη ΠΟΠ (Φιστίκι Αιγίνης, Κελυφωτό Φιστίκι Φθιώτιδας, Φιστίκι Μεγάρων), ενώ πλεονασματικό παραμένει το εμπορικό ισοζύγιο των προϊόντων επί σειρά ετών. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 9 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτότητας 108%). Η παραγωγή περιορίστηκε το 2022 σε 9 χιλ. τόνους, αλλά με βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων που επέτρεψε την άνοδο των εξαγωγών (3 χιλ. τόνοι, αξίας 25 εκατ. ευρώ). Το μεγαλύτερο μέρος των εξαγόμενων προϊόντων αναφέρεται στα φιστίκια με κέλυφος (95% του όγκου το 2022), οι εξαγωγές των οποίων υπερδιπλασιάστηκαν σε σύγκριση με το 2021, καταγράφοντας παράλληλα αισθητή άνοδο της μέσης εξαγωγικής τιμής (7,3 ευρώ/κιλό). Η Ιταλία παραμένει η κυριότερη χώρα προορισμού, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει η σημαντική άνοδος των εξαγωγών του προϊόντος στις αγορές της Γερμανίας, της Σουηδίας και της Ολλανδίας, με τιμές αισθητά υψηλότερες του μέσου όρου.

Η καλλιέργεια αραχίδας, αν και καλύπτει μικρή έκταση (17 χιλ. στρέμματα το 2020), παρουσίασε σημαντική ανάπτυξη στη διάρκεια των προηγούμενων ετών με την απασχόληση ενός μικρού αλλά συνεχώς αυξανόμενου αριθμού καλλιεργητών (690 παραγωγοί). Ο καρπός της αραχίδας είναι ευρύτερα γνωστός ως **αράπικο φιστίκι**, με την αξιοποίηση του οποίου παρασκευάζονται εδώδιμα προϊόντα (ξηροί καρποί, αραχιδέλαιο ή φιστικέλαιο, φιστικοβούτυρο, άλευρα κ.ά.) και ζωοτροφές από την έκθλιψη των

σπόρων (αραχιδόπιτα). Στην Ελλάδα, η κατανάλωση του προϊόντος περιορίστηκε το 2020 λόγω της μείωσης της ζήτησης ως συνέπεια των μέτρων της πανδημίας, ενώ μεγάλη παραμένει η εξάρτηση από εισαγωγές που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών. Η εγχώρια παραγωγή αράπικου φιστικιού στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 εκτιμήθηκε, κατά μέσο όρο, σε 6,6 χιλ. τόνους ετησίως, με σημαντικό όγκο εισαγωγών (13,3 χιλ. τόνοι), περιορισμένες εξαγωγές και πολύ χαμηλό βαθμό αυτάρκειας (35%). Το 2021 η παραγωγή του προϊόντος παρουσίασε πτώση ως προς το προηγούμενο έτος (-33%), αλλά η ζήτηση σημείωσε έντονη και απότομη άνοδο με πολλαπλασιασμό των εισαγωγών, ο όγκος των οποίων υπερέβη το επίπεδο των 58 χιλ. τόνων, αξίας 80 εκατ. ευρώ, με την Αργεντινή και την Κίνα να καλύπτουν το 84% του όγκου. Σημαντική, όμως, ήταν και η άνοδος των εξαγωγών, που ανήλθαν σε 5,7 χιλ. τόνους, καταγράφοντας τριπλασιασμό ως προς το προηγούμενο έτος.

Στα **φουντούκια**, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις χαρακτηρίζονται μικρές (6 χιλ. στρέμματα το 2020) και με περιορισμένο όγκο παραγωγής. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 1 χιλ. τόνοι) κάλυψε μικρό μέρος της κατανάλωσης (βαθμός αυτάρκειας 42%) με αποτέλεσμα τη σημαντική εξάρτηση από εισαγωγές. Παρά τη βελτίωσή της στο διάστημα των τελευταίων ετών, η εγχώρια παραγωγή φουντουκιών παραμένει περιορισμένη (1.850 τόνοι το 2022). Ελλειμματικό, εξάλλου, παραμένει το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος, με αξιόλογο όγκο εισαγωγών (1.600 τόνοι, αξίας 8,6 εκατ. ευρώ το 2022) και ελάχιστες εξαγωγές (180 τόνοι). Τα φουντούκια χωρίς κέλυφος εξακολουθούν να αποτελούν το σύνολο σχεδόν των εισαγόμενων προϊόντων, με κυριότερο προμηθευτή την Τουρκία (89% του όγκου το 2022) και μέση τιμή εισαγωγής (5,4 ευρώ/κιλό) παρόμοια με την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους.

Γενικότερα, οι εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες που επικράτησαν στη διάρκεια του 2023 (παγετοί την άνοιξη, ξηρασία και καύσωνες το καλοκαίρι, έντονες βροχοπτώσεις το φθινόπωρο) και ιδιαίτερα οι καταστροφές στις καλλιέργειες από τις πλημμύρες στη Θεσσαλία, η οποία το 2022 κάλυπτε περίπου το 50% των παραγόμενων καρπών, συνέβαλαν στη μεγάλη μείωση της παραγωγής. Σύμφωνα με ορισμένες προσωρινές εκτιμήσεις (στοιχεία Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Νοέμβριος 2023), η εγχώρια παραγωγή στους καρπούς με κέλυφος προβλέπεται ότι το 2023 περιορίστηκε σε 77 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας πτώση κατά 48% ως προς το προηγούμενο έτος. Η πτώση αναμένεται εντονότερη στα καρύδια και τα αμύγδαλα (-58% και -55% αντίστοιχα) και κάπως μικρότερη στα κάστανα (-34%) και στα φιστίκια (-16%).

Οι δυσμενείς αυτές εξελίξεις είχαν ως συνέπεια τον περιορισμό του όγκου εξαγωγών. Ήδη, στο διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2023 οι ελληνικές εξαγωγές στο σύνολο των νωπών και ξηρών καρπών, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις (Eurostat, nuts trade, 15.11.2023), περιορίστηκαν σε 3,8 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας αισθητή μείωση σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022 (-10%). Ωστόσο, όπως σημειώνεται στις τελευταίες προβλέψεις⁹, η ζήτηση θα παραμένει ισχυρή στην ΕΕ την περίοδο 2023/24, με άνοδο της κατανάλωσης, ιδιαίτερα στα αμύγδαλα (+10%) και στα καρύδια (+4%), αλλά και στα φιστίκια, ωθούμενη από το μεγάλο έλλειμμα του προϊόντος στην ευρωπαϊκή αγορά.

1.2.4 Κηπευτικά

Η **επιτραπέζια ντομάτα** αποτελεί, από άποψη όγκου, το κυριότερο προϊόν των κηπευτικών, με αξιόλογη συμβολή στην απασχόληση (5.600 παραγωγοί), η παραγωγή της οποίας προέρχεται κυρίως από τις υπό κάλυψη καλλιέργειες (65%). Στη διάρκεια των προηγούμενων ετών η εγχώρια παραγωγή παρουσίασε

⁹ USDA, Tree nuts world markets and trade, 26.10.2023

σταθερότητα, με εξαίρεση το 2019 κατά το οποίο σημειώθηκε απότομη πτώση (-13%), κυρίως εξαιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή επιτραπέζιας ντομάτας (μ.ό. 511 χιλ. τόνοι) κάλυψε πλήρως την κατανάλωση (βαθμός αυτάρκειας 103%). Το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος παρέμεινε θετικό ως προς τον όγκο (μ.ό. 37 χιλ. τόνοι, αξίας 11,5 εκατ. ευρώ), αλλά αρνητικό ως προς την αξία (μ.ό. εισαγωγών 16 εκατ. ευρώ). Οι εξαγωγές επιτραπέζιας ντομάτας απευθύνθηκαν κυρίως στη Βουλγαρία (82%). Σημαντικές, ωστόσο, ήταν οι εισαγωγές (20 χιλ. τόνοι), προερχόμενες κυρίως από την Αλβανία, την Πολωνία και τη Σερβία. Επισημαίνεται, όμως, ότι η εξαγωγική δραστηριότητα στις επιτραπέζιες ντομάτες υστέρησε σε αξία λόγω της πολύ χαμηλής μέσης τιμής εξαγωγής (31 ευρώ/100 κιλά), που παρέμεινε 2,5 φορές μικρότερη της αντίστοιχης στα εισαγόμενα προϊόντα (79 ευρώ/100 κιλά). Η απόκλιση αυτή συνδέεται στενά με τις φθηνές εξαγωγές του προϊόντος προς ορισμένες χώρες, ιδιαίτερα προς τη Βουλγαρία (21 ευρώ/100 κιλά).

Πίνακας 8. Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια κηπευτικών (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)

	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Κατανάλωση	Αυτάρκεια (%)
Ντομάτες επιτραπέζιες	511	20	37	495	103,3
Καρπούζια	469	2	192	278	168,5
Πατάτες	462	192	44	610	75,8
Πιπεριές	155	7	19	143	108,5
Αγγούρια, αγγουράκια	155	1	40	115	134,3
Κρεμμύδια ξερά	121	1	0,5	122	99,3
Σπανάκι	76	3	2	77	98,4
Λάχανα	75	2	3	74	101,9
Φράουλες	73	1	43	31	237,5
Πεπόνια	69	1	6	64	108,0
Μαρούλια	52	2	1	54	97,8

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

Το 2021 η εγχώρια παραγωγή επιτραπέζιας ντομάτας ανήλθε σε 582 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας αύξηση ως προς το προηγούμενο έτος (+8,6%), ενώ έντονη ήταν η άνοδος του όγκου εισαγωγών (+44%), με κυριότερο προμηθευτή την Τουρκία που κάλυψε το 35% του συνολικού όγκου. Μικρότερη ήταν η άνοδος του όγκου των ελληνικών εξαγωγών (+6,7%), χωρίς σημαντική βελτίωση της μέσης τιμής εξαγωγής. Ωστόσο, στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2022, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2021, η αξία εξαγωγών του προϊόντος αυξήθηκε αισθητά (+14%) παρά τη μείωση του όγκου (-23%), με σημαντική άνοδο της μέσης τιμής εξαγωγής (+46%).

Πέραν όμως των φθηνών εξαγωγών, κρίσιμο ζήτημα εξακολουθεί να αποτελεί το χαμηλό επίπεδο της εγχώριας μέσης τιμής παραγωγού σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, σε συνδυασμό με τη μικρή βελτίωσή τους στη διάρκεια της προηγούμενης περιόδου, με συνέπεια να περιορίζεται η δυνατότητα αντιμετώπισης της μεγάλης ανόδου του κόστους παραγωγής της καλλιέργειας στη διάρκεια της διετίας 2021-2022. Ενδεικτικά, στο διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου 2022 η μέση εγχώρια τιμή παραγωγού

στα ντοματίνια (cherry tomatoes) ανήλθε, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁰, σε 199 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας μικρή αύξηση ως προς το αντίστοιχο διάστημα του 2021 (+5%). Ωστόσο, η αντίστοιχη μέση τιμή στην ΕΕ ήταν σε πολύ υψηλότερο επίπεδο (272 ευρώ/100 κιλά) και η αύξηση ήταν μεγαλύτερη (+26%).

Ανάλογες αποκλίσεις, εξάλλου, σημειώνονται και σε άλλες μικρόκαρπες ποικιλίες (vine tomatoes), όπου η εγχώρια μέση τιμή (146 ευρώ/100 κιλά) υπολείπεται σημαντικά του ευρωπαϊκού μέσου όρου (162 ευρώ/100 κιλά) που παρουσίασε πολύ μεγαλύτερη άνοδο στο ίδιο συγκρινόμενο διάστημα (+60%).

Σημαντική θεωρείται η εγχώρια παραγωγή **βιομηχανικής ντομάτας**, που αποτελεί μεσογειακό προϊόν, από τη μεταποίηση του οποίου παρασκευάζονται πολυάριθμα διατροφικά προϊόντα με θετικό εμπορικό ισοζύγιο επί σειρά ετών. Στην Ελλάδα, η παραγωγή βιομηχανικής ντομάτας περιορίστηκε στο διάστημα των προηγούμενων ετών, εκτιμώμενη το 2020 σε 372 χιλ. τόνους, μέγεθος αισθητά μειωμένο σε σχέση με τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-9%), θέτοντας τη χώρα στην 4η θέση μεταξύ των παραγωγικών χωρών της ΕΕ, σε απόσταση από την Ιταλία (5,7 εκατ. τόνοι), την Ισπανία (2,5 εκατ. τόνοι) και την Πορτογαλία (1,2 εκατ. τόνοι) που διατήρησαν και βελτίωσαν την παραγωγή του προϊόντος. Ωστόσο, οι ελληνικές εξαγωγές στα κυριότερα μεταποιημένα προϊόντα βιομηχανικής ντομάτας (αποφλοιωμένες ντομάτες, πολτός ντομάτας, σάλτσες και χυμοί ντομάτας) παραμένουν σημαντικές, με όγκο 85 χιλ. τόνων το 2020, αξίας 61 εκατ. ευρώ¹¹. Το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων αυτών απευθύνεται κυρίως στο Ην. Βασίλειο (31%) και σε αρκετά Κράτη Μέλη της ΕΕ (Βέλγιο, Σουηδία, Πολωνία, Αυστρία, Ολλανδία, Γερμανία κ.ά.). Το 2021 η παραγωγή βιομηχανικής ντομάτας περιορίστηκε σε 313 χιλ. τόνους, ενώ οι εξαγωγές στα αναφερόμενα προϊόντα ενισχύθηκαν (101 χιλ. τόνοι), παρουσιάζοντας σημαντική άνοδο ως προς το 2020 (+18,5%), σε αντίθεση με τις εισαγωγές που περιορίστηκαν στους 17 χιλ. τόνους (-20%).

Σταθερή παρέμεινε η εγχώρια παραγωγή **αγγουριών** στη διάρκεια των προηγούμενων ετών, με σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα και θετικό εμπορικό ισοζύγιο. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 155 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτότητας 134%), με μέσο όρο όγκου εξαγωγών εκτιμώμενο σε 40 χιλ. τόνους, αξίας 29 εκατ. ευρώ. Τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνθηκαν κυρίως στη Βουλγαρία (37%) και σε ορισμένες χώρες της ΕΕ (Γερμανία, Ρουμανία, Πολωνία, Τσεχία) που απορρόφησαν το 45% του όγκου. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή αγγουριών κυμάνθηκε στο ίδιο σχεδόν επίπεδο με το προηγούμενο έτος, αλλά οι εξαγωγές κατέγραψαν σημαντική άνοδο ανερχόμενες σε 51 χιλ. τόνους περίπου (+26%), αξίας 47 εκατ. ευρώ (+64%), με σχετικά μικρές μεταβολές στις κυριότερες χώρες προορισμού. Θετικά εξάλλου εξελίχθηκαν οι εξαγωγές του προϊόντος στη διάρκεια του 2022. Συγκεκριμένα, στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2022 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2021 καταγράφηκε άνοδος του όγκου και της αξίας εξαγωγών (+6% και +11% αντίστοιχα).

Η καλλιέργεια **καρπουζιών** αντιμετώπισε σημαντικά προβλήματα στο διάστημα των προηγούμενων ετών. Η παραγωγή του προϊόντος κινήθηκε ανοδικά μέχρι το 2018, αλλά το 2019 κατέγραψε απότομη πτώση λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών (-45%), ενώ το 2020 η ανάκαμψη της παραγωγής συνέπεσε με τις δυσμενείς επιπτώσεις της πανδημίας στη ζήτηση των προϊόντων, με συνέπεια την καθίζηση των τιμών παραγωγού και την κρίση στην αγορά του προϊόντος. Ωστόσο, οι εξαγωγές ενισχύθηκαν το 2020, με όγκο που υπερέβη το επίπεδο των 205 χιλ., θέτοντας την Ελλάδα στην 6η θέση της παγκόσμιας εξαγωγής καρπουζιών μετά την Ισπανία, το Μεξικό, την Ιταλία, το Μαρόκο και τις ΗΠΑ (στοιχεία Eurostat - Comext, Μάιος 2021). Στο διάστημα, πάντως, της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή καρπουζιών (μ.ό. 469 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτότητας 168%) και το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος παρέμεινε θετικό, με μέσο όρο όγκου εξαγωγών της τάξεως των 192 χιλ. τόνων, αξίας 55 εκατ. ευρώ.

Το μεγαλύτερο μέρος των εξαγόμενων προϊόντων απευθύνθηκε κυρίως στην αγορά της ΕΕ, ιδιαίτερα σε πέντε χώρες (Γερμανία, Ιταλία, Πολωνία, Ρουμανία και Βουλγαρία) που κάλυψαν το 61%. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή καρπουζιών περιορίστηκε σε 352 χιλ. τόνους (-18% ως προς το 2020) λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, ενώ οι εξαγωγές παρουσίασαν οριακή μεταβολή εκτιμώμενες σε 208 χιλ.

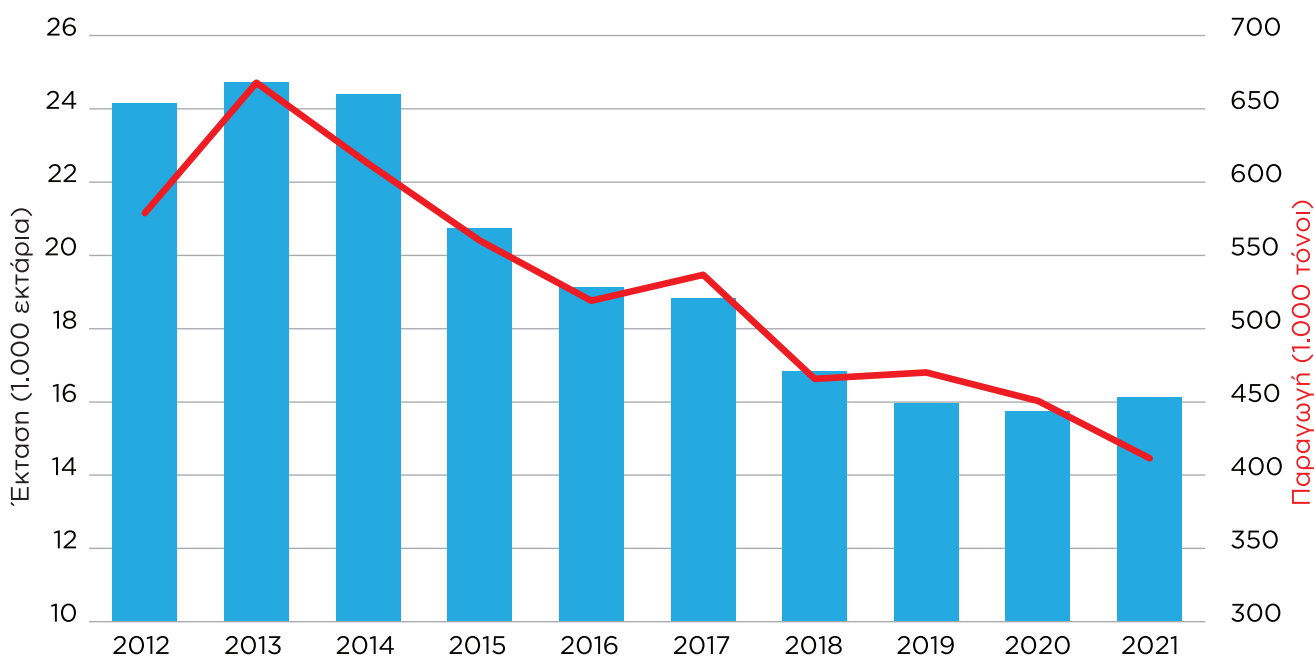
¹⁰ European Commission, DG-Agri, "The tomato market in the EU-Prices for fresh products", 29.6.2022

¹¹ Τσιφόρος Ι., «Αντιμέτωπα με μειωμένη εγχώρια ζήτηση και χαμηλές τιμές εξαγωγής τα κηπευτικά το 2020», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 25.6.2021

τόνους. Ωστόσο, το 2022 η αξία εξαγωγών καρπουζιών ενισχύθηκε, ανερχόμενη στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2022 σε 71 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση ως προς το αντίστοιχο διάστημα του 2021 (+23%), με άνοδο της μέσης τιμής εξαγωγής (+36%), παρά τη μείωση του όγκου.

Η καλλιέργεια **πατάτας** αντιμετώπισε σημαντικές προκλήσεις στο διάστημα των τελευταίων ετών, κυρίως εξαιτίας της συνεχούς μείωσης της έκτασης και της παραγωγής, των διαθρωτικών αδυναμιών του τομέα με τον μεγάλο αριθμό εκμεταλλεύσεων μικρού μεγέθους, τη μειωμένη ζήτηση από τις συνέπειες της πανδημίας, το αυξανόμενο κόστος παραγωγής, αλλά και τη μεγάλη εξάρτηση από εισαγωγές σε νωπά και μεταποιημένα προϊόντα.

Γράφημα 5. Έκταση και εγχώρια παραγωγή πατάτας (2012-2021, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, crop production, 2.9.2022

Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή πατάτας (μ.ό. 462 χιλ. τόνοι) κάλυψε μέρος της κατανάλωσης (βαθμός αυτάρκειας 76%). Η εγχώρια παραγωγή νωπής πατάτας αναμένεται¹² να περιοριστεί το 2023 σε 339 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση ως προς το 2022 (-13%), αλλά και σε σχέση με τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-21%). Η πτώση συνδέεται με τη μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης, η οποία περιορίστηκε το 2023 σε 125 χιλ. στρέμματα, παρουσιάζοντας μείωση ως προς το προηγούμενο έτος (-5%) και ακόμα μεγαλύτερη σε σύγκριση με τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-15%), ενώ αρνητικά επίδρασαν και οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

Το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος παραμένει ελλειμματικό επί σειρά ετών, με σημαντικό και αυξανόμενο όγκο εισαγωγών. Το 2022 οι εισαγωγές νωπής πατάτας στην Ελλάδα ανήλθαν σε 208 χιλ. τόνους, αξίας 90,8 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, σημαντική άνοδο ως προς τον όγκο (+25%) και πολύ μεγαλύτερη ως προς την αξία (+53%) λόγω της αύξησης της μέσης τιμής εισαγωγής που ανήλθε σε 0,43 ευρώ/κιλό (+22%). Η Αίγυπτος εξακολουθεί να αποτελεί την κυριότερη χώρα προέλευσης (44% του όγκου), με δεύτερη στη σειρά τη Γαλλία και τρίτη την Κύπρο. Σημαντική άνοδος, εξάλλου, αναμένεται στις εισαγωγές στη διάρκεια του 2023, ο όγκος των οποίων προβλέπεται να υπερβεί το επίπεδο των 240 χιλ. τόνων.

Αντίθετα, οι ελληνικές εξαγωγές νωπής πατάτας περιορίστηκαν το 2022 σε 30,3 χιλ. τόνους, αξίας 11,4

¹² Τσιφόρος Ι., «Μειώνεται η παραγωγή πατάτας στην ΕΕ», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 05.01.2024

εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, σημαντική μείωση ως προς τον όγκο (-18%), αλλά με μικρή αύξηση της αξίας λόγω της βελτίωσης της μέσης τιμής εξαγωγής που ανήλθε σε 0,38 ευρώ/κιλό. Τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνονται σε τέσσερις κυρίως χώρες (Ρουμανία, Πολωνία, Βουλγαρία και Αλβανία) που κάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος του όγκου (72%). Σημειώνονται, πάντως, οι πολύ χαμηλές τιμές εξαγωγής στη Βουλγαρία και την Αλβανία που εξακολουθούν να υπολείπονται σημαντικά του μέσου όρου, παρά τη μεγάλη άνοδο του κόστους παραγωγής και συντήρησης των προϊόντων στη διάρκεια του 2022 λόγω της εκτόξευσης των τιμών σε ορισμένες κρίσιμες εισροές (ενέργεια, λιπάσματα).

Ωστόσο, το 2023 αναμένεται σημαντική άνοδος των ελληνικών εξαγωγών νωπής πατάτας, ωθούμενη από τη μεγάλη αύξηση των τιμών του προϊόντος στην ευρωπαϊκή αγορά. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, 16.12.2023), στο διάστημα Ιανουαρίου-Οκτωβρίου του 2023, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022, οι εξαγωγές ανήλθαν σε 50 χιλ. τόνους, αξίας 22,7 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας έντονη άνοδο στον όγκο (+71%) και διπλασιασμό της αξίας λόγω της αύξησης της μέσης τιμής εξαγωγής που ανήλθε σε 0,45 ευρώ/κιλό.

Σε εξαιρετικά υψηλό επίπεδο βρίσκεται το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου της χώρας στα κυριότερα μεταποιημένα προϊόντα πατάτας, με τις εισαγωγές (92 χιλ. τόνοι, αξίας περίπου 100 εκατ. ευρώ το 2022) να εξακολουθούν να παραμένουν πολλαπλάσιες των εξαγωγών (4,7 χιλ. τόνοι, αξίας 15 εκατ. ευρώ), παρουσιάζοντας μάλιστα μεγάλη άνοδο στο διάστημα της τριετίας 2020-2022 ως προς τον όγκο και την αξία (+41% και +77% αντίστοιχα).

Τα παρασκευασμένα και κατεψυγμένα προϊόντα εξακολουθούν να αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών (93% του όγκου το 2022), με κυριότερους προμηθευτές το Βέλγιο, την Ολλανδία και τη Γαλλία που κάλυψαν το 91% του όγκου της κατηγορίας. Από την άλλη πλευρά, οι εξαγωγές αναφέρονται κυρίως στα παρασκευασμένα και μη κατεψυγμένα προϊόντα (3,9 χιλ. τόνοι, αξίας 14 εκατ. ευρώ το 2022), το μεγαλύτερο μέρος των οποίων καλύπτουν οι συσκευασμένες τηγανητές πατάτες (πατατάκια και τσιπς) με όγκο 3,6 χιλ. τόνων, αξίας 12,4 εκατ. ευρώ, αποτελώντας το μοναδικό μεταποιημένο προϊόν με θετικό εμπορικό ισοζύγιο, με κυριότερες χώρες προορισμού την Κύπρο, τη Βουλγαρία και την Αλβανία

Πίνακας 9. Εξωτερικό εμπόριο μεταποιημένων προϊόντων πατάτας στην Ελλάδα (2022-2020, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι)

	2022		2021		2020	
	Αξία	Όγκος	Αξία	Όγκος	Αξία	Όγκος
Εισαγωγές	99.917	92	72.948	84	56.385	65
Παρασκευασμένα και κατεψυγμένα	86.487	86	60.090	77	45.710	59
Παρασκευασμένα, μη κατεψυγμένα	8.551	2	9.236	4	7.042	2
Νιφάδες, κόκκοι και πέλετες	2.968	2	2.155	2	2.164	2
Άλευρα, σιμιγδάλι και σκόνη	1.911	2	1.467	2	1.469	2
Εξαγωγές	15.034	5	10.911	4	8.740	3
Παρασκευασμένα, μη κατεψυγμένα	13.956	4	10.017	3	8.265	3
Παρασκευασμένα και κατεψυγμένα	656	0,5	584	0,5	169	0,2
Άλευρα, σιμιγδάλι και σκόνη	170	0,2	187	0,3	210	0,1
Νιφάδες, κόκκοι και πέλετες	252	0,1	123	0,5	96	0
Εμπορικό ισοζύγιο	-84.883	-87	-62.037	-80	-47.645	-62

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Access2Markets, 14.11.2023), HS codes: 200410/20, 110510/20

Όπως προκύπτει από τα αναφερόμενα στοιχεία, το έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου της χώρας στα κυριότερα μεταποιημένα προϊόντα πατάτας υπερέβη το 2022 το επίπεδο των 87 χιλ. τόνων, παρουσιάζοντας αισθητή άνοδο ως προς το προηγούμενο έτος (+9%) και πολύ μεγαλύτερη σε σύγκριση με το 2020 (+40%). Είναι, συνεπώς, προφανές ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα της χώρας στην αξιοποίηση της πατάτας για την παρασκευή και το εμπόριο μεταποιημένων προϊόντων εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από εισαγωγές, αποτελώντας μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας επί σειρά ετών.

Εντούτοις, η καλλιέργεια πατάτας εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική γεωργική δραστηριότητα στην Ελλάδα, μια και απασχολεί σημαντικό αριθμό παραγωγών (6.500 καλλιεργητές) και παράγει ορισμένα ευρύτερα γνωστά ποιοτικά προϊόντα με γεωγραφικές ενδείξεις (Πατάτα Νάξου ΠΓΕ, Πατάτα Νευροκοπίου Δράμας ΠΓΕ). Ωστόσο, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας παραμένουν κρίσιμες και επιβάλλουν τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων για τη στήριξη του παραγωγικού δυναμικού από συλλογικά σχήματα, με σκοπό τον περιορισμό του κόστους παραγωγής, τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων και τη δημιουργία οικονομίας κλίμακας, αλλά και για την υλοποίηση παραγωγικών επενδύσεων στην περαιτέρω αξιοποίηση των προϊόντων.

Η καλλιέργεια **πιπεριάς**, παρουσίασε σταθερότητα παραγωγής κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών συμβάλλοντας σημαντικά στην απασχόληση (12.500 παραγωγοί). Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 155 χιλ. τόνοι) κάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτόρκειας 109%), ενώ θετικό παρέμεινε το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος, με μέσο όρο όγκου εξαγωγών εκτιμώμενο σε 19 χιλ. τόνους, αξίας 26 εκατ. ευρώ. Τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνονται κυρίως στην αγορά της ΕΕ, ιδιαίτερα σε πέντε χώρες (Βουλγαρία, Ρουμανία, Αυστρία, Κύπρος και Σλοβακία) που απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος του όγκου (77%). Σημαντικός, ωστόσο, θεωρείται ο ανταγωνισμός από ορισμένες τρίτες χώρες (Βόρεια Μακεδονία, Τουρκία) που προμηθεύουν την εγχώρια αγορά με φθηνά προϊόντα, με τιμές που υπολείπονται σημαντικά της μέσης τιμής εισαγωγής. Το 2021 η παραγωγή του προϊόντος βελτιώθηκε ως προς το προηγούμενο έτος και οι εισαγωγές περιορίστηκαν (-9%), ενώ οριακή ήταν η μεταβολή στις εξαγωγές, χωρίς σημαντικές αλλαγές στους κυριότερους προορισμούς.

Στην καλλιέργεια **κρεμμυδιών**, το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής αποτελούν τα ξερά κρεμμύδια (81% στην τριετία 2018-2020), ο όγκος των οποίων εκτιμήθηκε το 2020 σε 115 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας μείωση ως προς το 2019 (-6%), μέγεθος σημαντικά μικρότερο και από τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-31%). Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή του προϊόντος (μ.ό. 121 χιλ. τόνοι) κάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτόρκειας 99,3%), με περιορισμένες εμπορικές συναλλαγές. Ωστόσο, το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος ήταν αρνητικό μια και οι εισαγωγές (μ.ό. 1,3 χιλ. τόνοι), προερχόμενες κυρίως από την Ινδία, τη Γαλλία, την Ολλανδία και την Ισπανία, υπερτερούν των εξαγωγών (0,5 χιλ. τόνοι). Το 2021 η παραγωγή περιορίστηκε σε 75 χιλ. τόνους (-31% ως προς το 2020), κυρίως εξαιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών, ενώ βελτίωση παρουσίασαν οι εξαγωγές (697 τόνοι) με κυριότερο προορισμό τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία.

Στο **σπανάκι**, η παραγωγή αυξήθηκε στη διάρκεια των προηγούμενων ετών, αλλά το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος παραμένει αρνητικό ως προς τον όγκο. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 76 χιλ. τόνοι) κάλυψε σε σημαντικό βαθμό την κατανάλωση (βαθμός αυτόρκειας 98%) με μέσο όρο όγκου εισαγωγών εκτιμώμενο σε 3 χιλ. τόνους και με σχετικά μικρότερες εξαγωγές (2 χιλ. τόνοι). Τα εισαγόμενα προϊόντα προέρχονται κυρίως από την Τουρκία και το Βέλγιο, ενώ οι εξαγωγές απευθύνονται κυρίως στη Βουλγαρία, τον Καναδά και τις ΗΠΑ. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή βελτιώθηκε (+2%), με σημαντική άνοδο στον όγκο εξαγωγών ως προς το προηγούμενο έτος (+48%) και με ρυθμό υψηλότερο των εισαγωγών. Ωστόσο, το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος παρέμεινε ελλειμματικό.

Στα **λάχανα**, η παραγωγή παρουσίασε πτώση στη διάρκεια των προηγούμενων ετών, εκτιμώμενη το 2020 σε 69 χιλ. τόνους, μέγεθος σημαντικά μειωμένο ως προς τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-22%). Ωστόσο, το εμπορικό ισοζύγιο του προϊόντος, σε όρους όγκου, παρέμεινε θετικό. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 75 χιλ. τόνοι) κάλυψε πλήρως την κατανάλωση (βαθμός αυτόρκειας 102%) με μέσο όρο όγκου εξαγωγών εκτιμώμενο σε 3 χιλ. τόνους,

κυρίως στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, και με σχετικά μικρότερες εισαγωγές. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή αυξήθηκε (+5,6%) και οι εξαγωγές λάχανων παρουσίασαν έντονη άνοδο ως προς το προηγούμενο έτος (+51%), χωρίς σημαντικές μεταβολές στις κυριότερες χώρες προορισμού.

Η παραγωγή **μαρουλιών** εκτιμήθηκε το 2020 σε 51 χιλ. τόνους, μέγεθος αισθητά μειωμένο ως προς τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-17%). Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 52 χιλ. τόνοι) κάλυψε ικανοποιητικά την κατανάλωση (βαθμός αυτάρκειας 97%). Ωστόσο, οι εισαγωγές ήταν διπλάσιες των εξαγωγών, προερχόμενες κυρίως από την Αίγυπτο, την Ισπανία και την Ολλανδία, ενώ τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνονται κυρίως στη Βουλγαρία και δευτερευόντως στη Ρουμανία. Το 2021 η εγχώρια παραγωγή μαρουλιών παρουσίασε οριακή μεταβολή ως προς το προηγούμενο έτος, ενώ το εξωτερικό εμπόριο του προϊόντος παρέμεινε αρνητικό, με τις εισαγωγές (2 χιλ. τόνοι) να παραμένουν υπερδιπλάσιες των εξαγωγών (0,9 χιλ. τόνοι).

Η καλλιέργεια **φράουλας** αναπτύχθηκε δυναμικά στη διάρκεια των τελευταίων ετών, με σημαντική άνοδο της παραγωγής, προερχόμενη, σχεδόν στο σύνολό της, από τις υπό κάλυψη καλλιέργειες. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων¹³, η εγχώρια παραγωγή νωπής φράουλας ανήλθε το 2022 σε 98 χιλ. τόνους περίπου, παρουσιάζοντας αισθητή άνοδο ως προς το προηγούμενο έτος (+14%). Σημαντική, εξάλλου, ήταν η αύξηση των εξαγωγών, ο όγκος των οποίων το 2022 υπερέβη το επίπεδο των 75 χιλ. τόνων (+10%), με αποτέλεσμα η εξαγωγική επίδοση του προϊόντος, ως ποσοστό της προσφοράς, να διατηρείται σε υψηλό επίπεδο (76,5%). Άνοδο, επίσης, κατέγραψε η κατανάλωση (+25%), αν και το μέγεθός της υπολείπεται του αντίστοιχου του 2020.

Πίνακας 10. Εγχώρια παραγωγή, εμπόριο και κατανάλωση φράουλας (2020-2022, χιλ. τόνοι)

	2022*	2021	2020	Μεταβολή (%)	
				2022/21	2021/20
Παραγωγή	98	86	84	13,7	2,3
Εισαγωγές	0,3	0,7	0,3	-55,0	121,4
Προσφορά	98	87	85	13,1	2,7
Εξαγωγές	75	68	55	9,9	23,7
Κατανάλωση	23	18	29	25,2	-37,0
Εξαγωγική επίδοση (%)	76,5	78,8	65,4		

Πηγή: ΥπΑΑΤ για την παραγωγή και Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το εμπόριο, (*) Προσωρινά στοιχεία

Στις εξαγωγές φράουλας, η Γερμανία εξακολουθεί να αποτελεί τον κυριότερο προορισμό των ελληνικών προϊόντων, καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος και ακολουθούν κατά σειρά η Ρουμανία, η Πολωνία, η Εσθονία και η Βουλγαρία. Ωστόσο, καλύτερη παραμένει η αγορά του Ην. Βασιλείου που παρουσιάζει την υψηλότερη τιμή εξαγωγής (5 ευρώ/κιλό), πολύ μεγαλύτερη του μέσου όρου της χώρας. Αντίθετα, χαμηλές θεωρούνται οι τιμές εξαγωγής στις χώρες της Βαλτικής και στη Βουλγαρία (λίγο πάνω από 1 ευρώ/κιλό).

Κρίνεται, συνεπώς, αναγκαία η ενίσχυση των εξαγωγών της χώρας προς το Ην. Βασίλειο που αποτελεί άλλωστε τη μεγαλύτερη αγορά στα προϊόντα φράουλας της ΕΕ. Πρόκληση, εξάλλου, εξακολουθεί να αποτελεί η ενίσχυση της μέσης τιμής εξαγωγής της χώρας στις φράουλες (1,7 ευρώ/κιλό) που

¹³ Τσιφόρος Ι., «Άνοδο καταγράφουν οι εξαγωγές της χώρας στις φράουλες», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 5.5.2023

παραμένει πολύ χαμηλότερη της αντίστοιχης της Ισπανίας (2,6 ευρώ/κιλό) και της Ιταλίας (3,4 ευρώ/κιλό). Η αντιμετώπιση της πρόκλησης αυτής προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας σε όρους πιστοποίησης, τυποποίησης και συσκευασίας των προϊόντων, σε συνδυασμό με την υλοποίηση προγράμματος προβολής και προώθησης από τις Οργανώσεις Παραγωγών του τομέα, με σκοπό την διεύθυνση σε αγορές ορισμένων τρίτων χωρών (Ην. Αραβικά Εμιράτα, Ην. Βασίλειο κ.ά.) που παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον και προσφέρουν υψηλότερες, συγκριτικά, τιμές.

Στην Ελλάδα, και ιδιαίτερα στην Ηλεία που εξακολουθεί να καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής του προϊόντος (60% και πλέον), αναμένεται μειωμένη απόδοση το 2023 σε σχέση με το προηγούμενο έτος λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών, ενώ ζήτημα εξακολουθεί να αποτελεί η έλλειψη εποχικών εργατών. Ωστόσο, ανοδικά φαίνεται να κινούνται οι εξαγωγές φράουλας της χώρας στις αρχές του 2023. Ήδη, σύμφωνα με εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, EU monthly trade, 20.4.2023), στο πρώτο δίμηνο του 2023 οι εξαγωγές του προϊόντος ανήλθαν σε 11,6 χιλ. τόνους, μέγεθος σημαντικά αυξημένο ως προς το αντίστοιχο διάστημα του 2022 (+38%).

Η καλλιέργεια **πεπονιών** παρουσιάζει πτώση στη διάρκεια των προηγούμενων ετών, εκτιμώμενη το 2020 σε 65 χιλ. τόνους, μέγεθος σημαντικά μειωμένο ως προς τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-20%). Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή του προϊόντος (μ.ό. 69 χιλ. τόνοι) κάλυψε πλήρως την κατανάλωση (βαθμός αυτότητας 108%), με μέσο όρο όγκου εξαγωγών εκτιμώμενο σε 6 χιλ. τόνους. Τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνονται κυρίως στη Βουλγαρία και δευτερευόντως στη Ρουμανία. Σημειώνεται ότι το 2021 η εγχώρια παραγωγή πεπονιών αυξήθηκε ως προς το προηγούμενο έτος. Ωστόσο, πτώση παρουσίασε ο όγκος εξαγωγών (-8%). Γενικότερα πάντως, η αγορά του προϊόντος αντιμετωπίζει μειωμένη ζήτηση, χαμηλές τιμές παραγωγού και σημαντική άνοδο στο κόστος παραγωγής.

1.2 ΤΟΜΕΑΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑΣ ΕΛΙΑΣ

Η καλλιέργεια της ελιάς για την παραγωγή ελαιοκομικών προϊόντων αποτελεί βασικό τομέα της ελληνικής γεωργίας, εκτιμώμενη από το εύρος της εξάπλωσης και τη μεγάλη έκταση που καταλαμβάνει, από τη συμβολή στην απασχόληση για τη συγκομιδή του ελαιόκαρπου (354.000 παραγωγοί), από την παραγωγή σημαντικού όγκου προϊόντων από πολυάριθμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αλλά και από τη θετική συνεισφορά στο εμπορικό ισοζύγιο των γεωργικών προϊόντων της χώρας, με εξαγωγές σημαντικής αξίας που σε καλές περιόδους συγκομιδής, υπερβαίνουν το ύψος του 1 δισ. ευρώ¹⁴.

Η ευνοϊκή συγκυρία της ανόδου της εγχώριας παραγωγής ελαιοκομικών προϊόντων στη διάρκεια του 2022, σε συνδυασμό με την εκτόξευση των τιμών, είχε ως αποτέλεσμα τη μεγάλη άνοδο της αξίας των εξαγωγών. Στο εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο η αξία εξαγωγών της χώρας υπερέβη το 2022 το επίπεδο των 696 εκατ. ευρώ, μέγεθος ιδιαίτερα αυξημένο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (+43%), κυρίως εξαιτίας της ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής που ανήλθε σε 4,7 ευρώ/κιλό, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση ως προς το 2021 (+24%). Μεγάλη, επίσης, ήταν η άνοδος των εξαγωγών στο παρθένο ελαιόλαδο, αλλά και στις παρασκευασμένες επιτραπέζιες ελιές, η αξία των οποίων ανήλθε σε 589 εκατ. ευρώ (+18%) λόγω της σημαντικής ανόδου της μέσης εξαγωγικής τιμής σε σύγκριση με την αντίστοιχη του 2021 (+29%). Στο σύνολό της, η αξία εξαγωγών στα ελαιοκομικά προϊόντα της χώρας υπερέβη το 2022 το επίπεδο των 1.517 εκατ. ευρώ (+30%)¹⁵.

¹⁴ Τσιφόρος Ι., «Εσπασαν το φράγμα του 1 δισ. ευρώ οι εξαγωγές ελαιοκομικών προϊόντων το 2020», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 14.5.2021

¹⁵ Τσιφόρος Ι., «Το έλλειμμα προσφοράς εκτοξεύει τις τιμές στο ελαιόλαδο», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 20.10.2023

Πίνακας 11. Αξία και όγκος εξαγωγών εγχώριων ελαιοκομικών προϊόντων (2022/2021, χιλ. ευρώ, χιλ. τόνοι)

	2022		2021		Μεταβολή 2022/21 (%)	
	Αξία	Όγκος	Αξία	Όγκος	Αξίας	Όγκου
Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο	696.183	149	488.314	130	42,6	14,7
Παρθένο ελαιόλαδο	32.420	8	8.812	3	267,9	201,8
Ελαιόλαδο μειονεκτικό	8.184	3	41.529	16	-80,3	-84,1
Άλλα ελαιόλαδα	64.261	17	34.568	11	85,9	55,1
Πυρηνέλαιο	61.369	31	35.338	29	73,7	6,2
Ελιές νωπές	4.561	2	7.964	5	-42,7	-55,3
Ελιές διατηρημένες σε ξίδι	61.530	16	50.250	17	22,4	-4,4
Ελιές παρασκευασμένες	589.200	203	499.136	223	18,0	-8,8
Σύνολο	1.517.708	428	1.165.911	433	30,2	-1,1

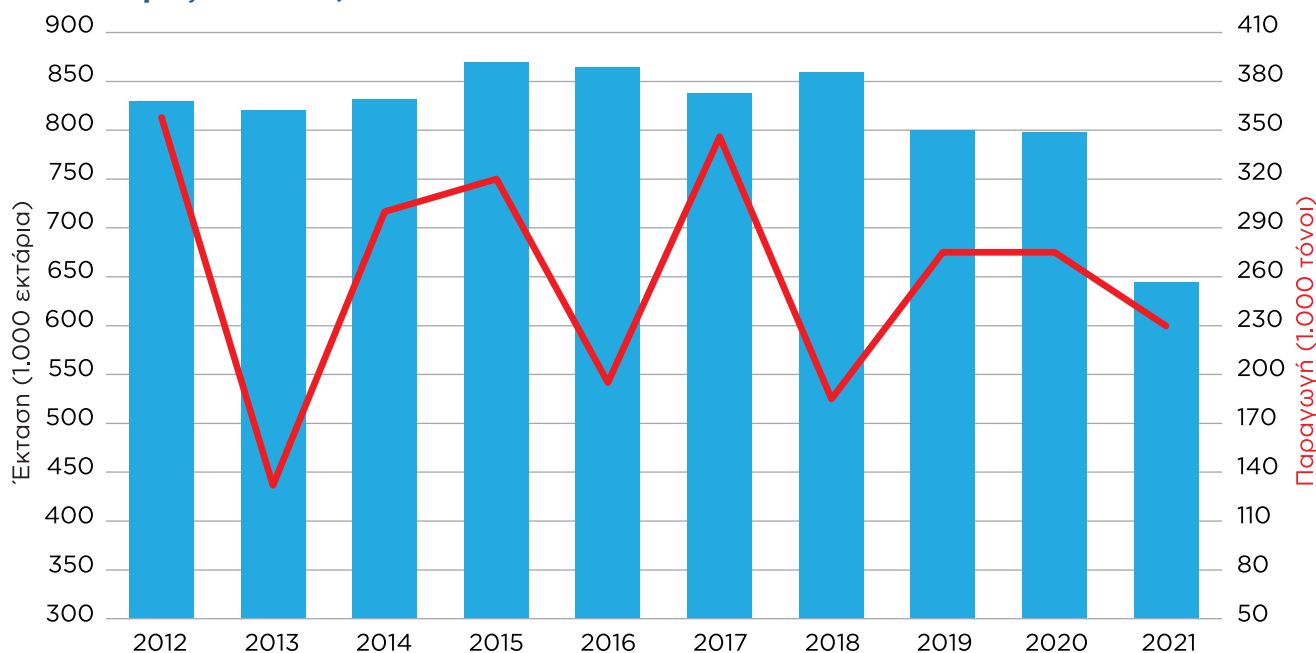
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Access2Markets, 15.9.2023)

Στη διάρκεια των τελευταίων ετών η καλλιέργεια ελαιώνων για την παραγωγή ελαιόλαδου δοκιμάστηκε από φυσικές καταστροφές και από την αυξημένη ένταση και συχνότητα δυσμενών καιρικών συνθηκών (παγετοί, καύσωνες, ξηρασία) με συνέπεια την απότομη πτώση της παραγωγής του προϊόντος, ιδιαίτερα από τις πυρκαγιές του 2013 (-63%), αλλά και από τις εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες του 2016 και του 2018 (-39% και -47% αντίστοιχα). Να σημειωθεί, όμως, ότι παρόμοια ακραία φυσικά φαινόμενα έπληξαν την παραγωγή και άλλων σημαντικών παραγωγικών χωρών ελαιόλαδου στην ΕΕ. Χαρακτηριστικές ήταν οι περιπτώσεις στην Ιταλία (2014, 2016 και 2018) με πτώση της παραγωγής κυμαινόμενη από 50-60%, αλλά και στην Ισπανία (2012, 2014 και 2016) με πτώση από 25-50%.

Σημαντικές, επίσης, ήταν οι επιπτώσεις από τις πυρκαγιές και τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες που επικράτησαν στην Ελλάδα το 2021, οι οποίες, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁶, περιόρισαν την έκταση της καλλιέργειας των ελαιώνων και τον όγκο παραγωγής ελαιόλαδου σε 227 χιλ. τόνους, μέγεθος σημαντικά μειωμένο ως προς το 2020 (-17%), αλλά και σε σχέση με τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (-11%).

¹⁶ European Commission, DG-Agri, "Market situation in the olive oil and table olives sectors", 28.7.2022

Γράφημα 6. Έκταση καλλιέργειας ελαιώνων και εγχώρια παραγωγή ελαιόλαδου (2012-2021, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Ευρωπαϊκής Επιτροπής (*Short-term outlook, Spring 2022, 15.3.2022*)

Ωστόσο, παρά την αστάθεια, η Ελλάδα, με βάση τον μέσο όρο παραγωγής ελαιόλαδου στο διάστημα της πενταετίας 2017-2021 (255 χιλ. τόνοι) παραμένει στην 3η θέση μεταξύ των παραγωγικών χωρών της ΕΕ, μετά την Ισπανία (1.391 χιλ. τόνοι) και την Ιταλία (296 χιλ. τόνοι), διατηρώντας τη θέση αυτή και σε παγκόσμιο επίπεδο. Πέραν όμως της σημασίας του μεγέθους, συγκριτικό πλεονέκτημα αποτελεί το γεγονός ότι η Ελλάδα κατέχει παγκοσμίως τη μεγαλύτερη αναλογία στο ποιοτικά υπέρτερο εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο, με ποσοστό της τάξεως του 80% της συνολικής παραγωγής, όταν η αντίστοιχη αναλογία στην Ιταλία και στην Ισπανία κυμαίνεται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα (65% και 30% αντίστοιχα). Παραμένει, όμως, η πρόκληση της περιορισμένης τυποποίησης του προϊόντος, μια και κατά το 2020 το 62% του όγκου εξαγωγών εξαιρετικού παρθένου ελαιόλαδου της χώρας αφορούσε σε μη τυποποιημένα προϊόντα, με συνέπεια την απώλεια σημαντικού ύψους προστιθέμενης αξίας από τις φθηνές εξαγωγές των προϊόντων αυτών, κυρίως προς την Ιταλία.

Επιπλέον, η Ελλάδα έχει κατοχυρώσει 33 επώνυμα, τοπικά και ποιοτικά προϊόντα ελαιόλαδου με ονομασίες γεωγραφικής ένδειξης, ο μεγαλύτερος αριθμός των οποίων (20 περιπτώσεις) αφορά προϊόντα ΠΟΠ. Εντούτοις, η κατοχύρωση αυτή, από μόνη της, δεν αρκεί για να αποδώσει προστιθέμενη αξία στην τοπική οικονομία από την αξιοποίηση των ποιοτικών αυτών προϊόντων εάν δεν συνοδεύεται από ικανό μέγεθος διάθεσης στην αγορά με όρους πιστοποίησης, τυποποίησης και επώνυμης συσκευασίας ώστε να αναγνωρίζεται και να ενισχύεται η ταυτότητά τους, γεγονός που εξακολουθεί να αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας.

Φυσικά, θέμα αυτάρκειας δεν τίθεται στο ελαιόλαδο μια και η εγχώρια παραγωγή στο διάστημα της τριετίας 2018-2020, εκτιμήθηκε κατά μέσο όρο σε 245 χιλ. τόνους, μέγεθος πολύ μεγαλύτερο της κατανάλωσης (βαθμός αυτάρκειας 248%), με σημαντικό μέσο όγκο εξαγωγών (148 χιλ. τόνοι), αξίας 478 εκατ. ευρώ.

Η Ιταλία εξακολουθεί να αποτελεί την κυριότερη χώρα προορισμού στην αξία και τον όγκο εξαγωγών της χώρας στο εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο (56% και 60% αντίστοιχα το 2022), αν και το σύνολο των εξαγωγών προς τη χώρα αυτή αναφέρεται σε μη-τυποποιημένα προϊόντα. Καλύτερες, ωστόσο, αγορές, από άποψη υψηλότερης μέσης τιμής εξαγωγής, παραμένουν η Ελβετία και η Ολλανδία. Με εντονότερους ρυθμούς, όμως, συνεχίστηκαν οι εξαγωγές εξαιρετικού παρθένου

ελαιόλαδου της χώρας στη διάρκεια του 2023. Ήδη, σύμφωνα με εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, EU monthly trade, 15.9.2023) στο πρώτο εξάμηνο του 2023, οι εξαγωγές του προϊόντος ανήλθαν σε 117,5 χιλ. τόνους, αξίας 673,7 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας μεγάλη αύξηση σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους ως προς τον όγκο (+105%) και ακόμα μεγαλύτερη ως προς την αξία (+169%) λόγω της σημαντικής ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής που υπερέβη το επίπεδο των 5,7 ευρώ κιλό (+31,5%).

Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες που επικράτησαν στην Ελλάδα στη διάρκεια του έτους 2023, κυρίως εξαιτίας της εξαιρετικά ξηρής και θερμής άνοιξης, σε συνδυασμό με την ακαρπία των ελαιώνων (παρενιαυτοφορία), αναμένεται να περιορίσουν σημαντικά την εγχώρια παραγωγή ελαιόλαδου. Αποθαρρυντικές, εξάλλου, παραμένουν οι προβλέψεις της Εθνικής Διεπαγγελματικής Οργάνωσης του τομέα που εκτιμά πτώση της εγχώριας παραγωγής ελαιόλαδου κατά την ελαιοκομική περίοδο 2023/24, κυμαινόμενη μεταξύ 160 έως 180 χιλ. τόνους, μέγεθος πολύ χαμηλότερο του αντίστοιχου της περιόδου 2022/23, ενώ πιο αισιόδοξη θεωρείται η πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εκτιμά περιορισμό της εγχώριας παραγωγής ελαιόλαδου κατά 20% περίπου.

Έντονες, επίσης, ήταν οι επιπτώσεις των δυσμενών καιρικών συνθηκών στην εγχώρια παραγωγή **επιτραπέζιας ελιάς**, ο όγκος της οποίας περιορίστηκε το 2021 σε 175 χιλ. τόνους, καταγράφοντας σημαντική μείωση ως προς το προηγούμενο έτος (-24%). Στο διάστημα, πάντως, της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή του προϊόντος (μ.ό. 217 χιλ. τόνοι) ήταν μέγεθος πολλαπλάσιο της κατανάλωσης. Σημαντικές ήταν, εξάλλου, και οι εξαγωγές σε νωπά, διατηρημένα και παρασκευασμένα προϊόντα (μ.ό. όγκου 208 χιλ. τόνοι, αξίας 522 εκατ. ευρώ).

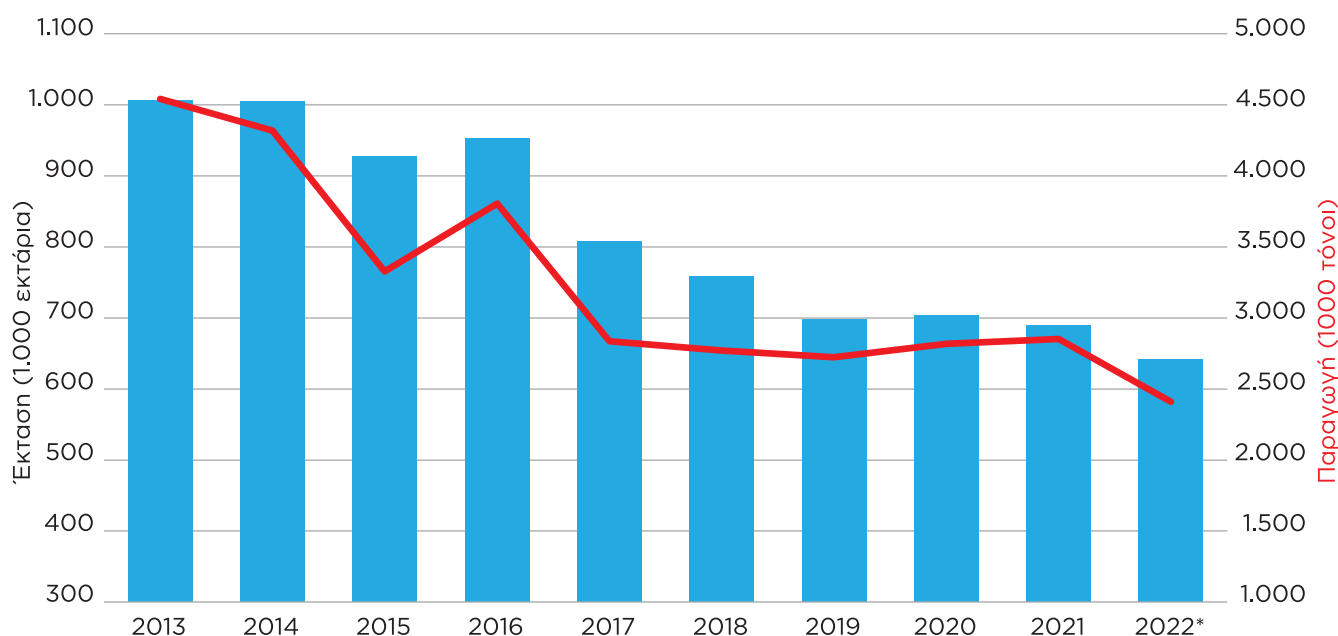
Στις εξαγωγές παρασκευασμένων προϊόντων επιτραπέζιας ελιάς της χώρας οι ΗΠΑ εξακολουθούν να αποτελούν τη σημαντικότερη αγορά, ο όγκος των οποίων εκτιμάται το 2022 σε 46 χιλ. τόνους, αξίας 188 εκατ. ευρώ, μέγεθος μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του προηγούμενου έτους (+38%), λόγω της σημαντικής ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής, η οποία υπερέβη το επίπεδο των 4 ευρώ/κιλό (+32%). Καλύτερες αγορές από άποψη υψηλότερης εξαγωγικής τιμής παραμένουν, μετά τις ΗΠΑ, η Σουηδία και η Ρωσία, ενώ πολύ χαμηλότερες ήταν οι τιμές εξαγωγής προς την Ιταλία και τις Βαλκανικές χώρες (κάτω από 2 ευρώ/κιλό). Να σημειωθεί ότι η εγχώρια μέση τιμή εξαγωγής στα προϊόντα αυτά εξακολουθεί το 2022 να παραμένει πολύ υψηλότερη της αντίστοιχης της Ισπανίας (1,66 ευρώ/κιλό), επιβεβαιώνοντας τον δυναμισμό και την εξωστρέφεια που έχουν αποκτήσει τα ελληνικά προϊόντα επιτραπέζιας ελιάς στην ευρωπαϊκή και τη διεθνή αγορά.

1.3 ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ

Τα δημητριακά, παρά τη μείωση της έκτασης και της παραγωγής σιτηρών, εξακολουθούν να αποτελούν κατηγορία με σημαντική βαρύτητα στην εγχώρια φυτική παραγωγή. Σημειώνεται ότι στο διάστημα της δεκαετίας 2013-2022 η έκταση της καλλιέργειας σιτηρών περιορίστηκε, εκτιμώμενη το 2022 σε 642 χιλ. εκτάρια έναντι του 1 εκατ. εκταρίων του 2013 (-36%), με συνέπεια την πτώση της παραγωγής σε 2,4 εκατ. τόνους, έναντι των 4,5 εκατ. τόνων του 2013 (-47%). Στο διάστημα αυτό η παραγωγή αραβόσιτου μειώθηκε σε 1,1 εκατ. τόνους έναντι των 2,2 εκατ. τόνων του 2013, ενώ έντονη ήταν η μείωση του όγκου στο σκληρό σιτάρι (-49%), στο μαλακό σιτάρι (-54%) και στη βρώμη (-37%). Εξαίρεση αποτέλεσε το κριθάρι που παρουσίασε σταθερότητα. Η πτώση αυτή συνδέεται, μεταξύ άλλων, με τις χαμηλές τιμές παραγωγού στην πενταετία 2015-2020, σε συνδυασμό με την επικράτηση δυσμενών καιρικών συνθηκών, ιδιαίτερα το 2015 και το 2017¹⁷.

¹⁷ Τσιφόρος Ι., «Εξελιξείς και προβλέψεις στην αγορά σιτηρών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 18.6.2020

Γράφημα 7. Έκταση και εγχώρια παραγωγή σιτηρών (2013-2022, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat, Crop production, 17.11.2022, (*) Εκτιμήσεις

Η έκταση της καλλιέργειας σιτηρών στην Ελλάδα, σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, 9.11.2023), περιορίστηκε το 2023 σε 629 χιλ. εκτάρια, μέγεθος σημαντικά μειωμένο ως προς το προηγούμενο έτος (-16%), ενώ η επικράτηση εξαιρετικά δυσμενών καιρικών συνθηκών περιορίσε την απόδοση των καλλιεργειών, με συνέπεια τη μεγάλη μείωση της εγχώριας παραγωγής σε 2 εκατ. τόνους (-33%) που αποτελεί ιστορικό αρνητικό ρεκόρ¹⁸. Με εξαίρεση τη βρώμη, η παραγωγή της οποίας αυξήθηκε (+13%), στις υπόλοιπες κατηγορίες σημειώνεται έντονη μείωση, ιδιαίτερα αισθητή στο σκληρό σιτάρι (-54%) και σε μικρότερο βαθμό στο κριθάρι (-28%), στον αραβόσιτο (-27%) και στο μαλακό σιτάρι (-12%).

Πίνακας 12. Έκταση και εγχώρια παραγωγή σιτηρών (2021-2023, χιλ. εκτάρια, χιλ. τόνοι)

	2023*		2022		2021		Μεταβολή 2023/22 (%)	
	Έκταση	Όγκος	Έκταση	Όγκος	Έκταση	Όγκος	Έκτασης	Όγκου
Αραβόσιτος	113	984	127	1.341	120	1.350	-10,5	-26,6
Σκληρό σιτάρι	218	434	318	941	314	881	-31,4	-53,9
Κριθάρι	119	233	117	323	113	330	1,9	-27,8
Μαλακό σιτάρι	93	232	95	263	97	278	-2,0	-11,9
Βρώμη	63	70	63	62	65	87	-0,1	12,9
Λοιπά σιτηρά	24	51	26	59	27	62	-8,4	-13,6
Σύνολο	629	2.003	744	2.989	736	2.988	-15,5	-33,0

Πηγή: Eurostat (Crop production, 9.11.2023), (*) Προσωρινά στοιχεία

¹⁸ Τσιφόρος Ι., «Ανακάμπτει η παγκόσμια αγορά σιτηρών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 24.11.2023

Η καλλιέργεια **αραβόσιτου**, αν και καλύπτει μικρό μέρος της έκτασης σιτηρών (17%), παραμένει σημαντική, με θετική συμβολή στην απασχόληση (30.000 παραγωγοί) και στην παραγωγή, καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος του όγκου των σιτηρών κατά την τριετία 2021-2023 (μ.ό. 1.225 χιλ. τόνοι).

Στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο μέρος της προσφοράς αραβόσιτου χρησιμοποιείται ως ζωοτροφή (90% και πλέον) και η αναμενόμενη έλλειψη λόγω της πτώσης της εγχώριας παραγωγής αναμένεται να περιορίσει την αυτάρκεια του προϊόντος (70% το 2022). Επιπλέον, σημαντική παραμένει η εξάρτηση από εισαγωγές, το μέγεθος των οποίων καλύπτει μεγάλο μέρος των αναγκών (566 χιλ. τόνοι το 2022) με κυριότερους προμηθευτές τέσσερις κατά σειρά χώρες (Βουλγαρία, Ουκρανία, Ρωσία και Ρουμανία). Ο εφοδιασμός από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα, μια και στις δύο αυτές χώρες την περίοδο 2023/24 αναμένεται άνοδος της παραγωγής του προϊόντος. Ωστόσο, αβεβαιότητα υφίσταται στην προμήθεια αραβόσιτου από την Ουκρανία λόγω της σημαντικής μείωσης του όγκου εξαγωγών, αλλά και εν μέρει από τη Ρωσία λόγω της μειωμένης παραγωγής. Στο διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, 17.10.2023), οι εισαγωγές αραβόσιτου περιορίστηκαν σε 318 χιλ. τόνους, μέγεθος αισθητά μειωμένο σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-16%), παρά την πτώση της μέσης τιμής εισαγωγής που περιορίστηκε σε 266 ευρώ/τόνο (-18%). Όπως φαίνεται, το έλλειμμα προσφοράς στον αραβόσιτο στη διάρκεια της περιόδου 2023/2024 θα αποτελέσει κρίσιμη πρόκληση για την κάλυψη των αναγκών της χώρας σε ζωοτροφές.

Η καλλιέργεια **σκληρού σίτου** καταλαμβάνει το 40% της έκτασης σιτηρών στην τριετία 2021-2023, συμβάλλει σημαντικά στην απασχόληση (27.000 παραγωγοί) και διατηρεί τον δυναμισμό της στις εξαγωγές. Το 2022, παρά την άνοδο της εγχώριας παραγωγής, ο όγκος εξαγωγών περιορίστηκε σε 388 χιλ. τόνους, μέγεθος σημαντικά μειωμένο ως προς το προηγούμενο έτος (-27%) εξαιτίας των δυσμενών καιρικών συνθηκών στην καλλιέργεια του προϊόντος που υποβάθμισαν την ποιότητα των σπερμάτων. Ωστόσο, η σημαντική άνοδος της μέσης εξαγωγικής τιμής (491 ευρώ/τόνο το 2022), είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της αξίας που ανήλθε σε 190 εκατ. ευρώ (+9%). Η Ιταλία, εξακολουθεί να αποτελεί τον κυριότερο προορισμό των ελληνικών εξαγωγών σκληρού σίτου (73% το 2022).

Η μεγάλη μείωση της εγχώριας παραγωγής σκληρού σίτου το 2023 είχε ως συνέπεια την περαιτέρω μείωση του όγκου εξαγωγών. Ήδη, στο διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2023 ο όγκος εξαγωγών του προϊόντος περιορίστηκε σε 300 χιλ. τόνους, μέγεθος αισθητά μειωμένο σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-7%). Επιπλέον, στο ίδιο συγκρινόμενο διάστημα, καταγράφεται σημαντική μείωση στην αξία εξαγωγών, η οποία περιορίστηκε σε 104,8 εκατ. ευρώ (-35%) λόγω της πτώσης της μέσης τιμής εξαγωγής σε 348 ευρώ/τόνο (-30%).

Να σημειωθεί, πάντως, ότι η καλλιέργεια σκληρού σίτου στην ΕΕ δοκιμάστηκε στη διάρκεια του 2023 από δυσμενείς καιρικές συνθήκες και σε άλλες παραγωγικές χώρες, ιδιαίτερα στην Ισπανία (-38%) και σε μικρότερο βαθμό στη Γαλλία (-5%), με συνέπεια τη μείωση της παραγωγής. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, 9.11.2023), ο όγκος παραγωγής σκληρού σίτου στην ΕΕ θα περιοριστεί το 2023 σε περίπου 7 εκατ. τόνους, μέγεθος αισθητά μειωμένο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (-8%), ενώ πτωτικά κινήθηκαν και οι τιμές. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σημαντικό μέρος των αναγκών της ΕΕ σε σκληρό σιτάρι θα καλυφθεί με εισαγωγές από τρίτες χώρες, ο όγκος των οποίων προβλέπεται την περίοδο 2023/24 να ανέλθει σε 2,8 εκατ. τόνους (+37%). Η Τουρκία αναδεικνύεται μεταξύ των κορυφαίων προμηθευτών της ΕΕ, καλύπτοντας, προς το παρόν, το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών (45%).

Στο **κριθάρι**, η εγχώρια παραγωγή κατά την τριετία 2021-2023 (μ.ό. 295 χιλ. τόνοι) καλύπτει μέρος των αναγκών, ενώ οι εισαγωγές του προϊόντος προέρχονται κυρίως από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Μικρότερο μέρος προμηθεύεται από τη Μολδαβία και την Ουκρανία, που αθροιστικά καλύπτουν το 27% του όγκου εισαγωγών. Το μεγαλύτερο μέρος της προσφοράς του προϊόντος χρησιμοποιείται ως ζωοτροφή (75%), ενώ ζήτημα για την κτηνοτροφία αποτέλεσε η μεγάλη άνοδος των τιμών στο ζωοτροφικό κριθάρι, η τιμή του οποίου, σύμφωνα με εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανήλθε τον Ιούλιο του 2022 σε 312 ευρώ/τόνο, παρουσιάζοντας έντονη άνοδο ως προς τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους (+62%).

Το 2022 η παραγωγή κριθαριού μειώθηκε ελαφρά ως προς το προηγούμενο έτος (-2%). Επιπλέον, κρίσιμο ζήτημα αποτέλεσε ο εφοδιασμός της χώρας σε εισαγωγές κριθαριού. Σημειώνεται ότι στο διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2022 οι εισαγωγές της χώρας σε κριθάρι περιορίστηκαν σε 74 χιλ. τόνους, έναντι των 95,5 χιλ. τόνων στο αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση (-22%). Να σημειωθεί, επίσης, ότι η μέση τιμή εισαγωγής του προϊόντος στο εννεάμηνο του 2022 ανήλθε σε 327 ευρώ/τόνο, έναντι των 218 ευρώ/τόνο στο αντίστοιχο διάστημα του 2021, καταγράφοντας μεγάλη αύξηση (+50%).

Η παραγωγή **βρώμης**, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας καταναλώνεται ως ζωοτροφή (80%), παρουσίασε ικανοποιητικό βαθμό αυτάρκειας στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 (92%). Το 2022 η εγχώρια παραγωγή του προϊόντος περιορίστηκε σε 62 χιλ. τόνους, σημειώνοντας πτώση ως προς το προηγούμενο έτος (-29%), συνοδευόμενη από σημαντική άνοδο του όγκου εισαγωγών με αποτέλεσμα τον περιορισμό του βαθμού αυτάρκειας.

Στο **μαλακό σιτάρι**, κατά το διάστημα της τριετίας 2021-2023 η εγχώρια παραγωγή (μ.ό. 258 χιλ. τόνοι) καλύπτει μικρό μέρος των αναγκών, ενώ μεγάλη παραμένει η εξάρτηση από εισαγωγές, με συνέπεια η μείωση της παραγωγής την περίοδο 2023/24 να οδηγεί στην άνοδο των εισαγωγών και στον περιορισμό της αυτάρκειας του προϊόντος (26% το 2022). Επιπλέον, εάν ληφθεί υπόψη ότι σημαντικό μέρος της προσφοράς μαλακού σίτου χρησιμοποιείται ως ζωοτροφή, το έλλειμμα στην κάλυψη των αναγκών της χώρας σε μαλακό σιτάρι αρτοποιίας μεγεθύνεται. Σημειώνεται ότι οι εισαγωγές μαλακού σίτου στην Ελλάδα εκτιμήθηκαν το 2022 σε 838 χιλ. τόνους, με κυριότερους προμηθευτές πέντε κατά σειρά χώρες (Βουλγαρία, Ουκρανία, Ρωσία, Καζακστάν και Γαλλία) που κάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος (85%). Οι εξελίξεις αυτές, προβλέπεται το 2023 να περιορίσουν τον βαθμό αυτάρκειας του προϊόντος σε επίπεδο χαμηλότερο του 20%.

Οι δυσκολίες εφοδιασμού της εγχώριας αγοράς με μαλακό σιτάρι συνέβαλαν στη σημαντική άνοδο των εισαγωγών σε **άλευρα μαλακού σίτου**. Σημειώνεται ότι στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας σε αλεύρα μαλακού σίτου ήταν πλεονασματικό, με τις εξαγωγές (μ.ό. 32 χιλ. τόνοι) να υπερτερούν των εισαγωγών (20 χιλ. τόνοι), το μεγαλύτερο μέρος των οποίων προέρχονταν από τη Βουλγαρία (73%). Ωστόσο, στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2022, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (στοιχεία Eurostat, EU trade, 13.10.2022), καταγράφηκε σημαντική άνοδος του όγκου εισαγωγών που ανήλθαν σε 15 χιλ. τόνους (+33%), με έντονη αύξηση της αξίας (+79%) λόγω της σημαντικής ανόδου της μέσης τιμής εισαγωγής που ανήλθε σε 502 ευρώ/τόνο. Από την άλλη πλευρά, ο όγκος εξαγωγών περιορίστηκε σε 15,2 χιλ. τόνους (-31%) με οριακή μεταβολή στην αξία, με αποτέλεσμα την ισοσκέλιση του εμπορικού ισοζυγίου του προϊόντος. Οι εξελίξεις αυτές, πέραν των επιπτώσεών τους στην αλευροβιομηχανία της χώρας, επέδρασαν στην έντονη άνοδο των τιμών στα αρτοσκευάσματα επηρεάζοντας αρνητικά τη δραστηριότητα των πολυάριθμων μικρομεσαίων βιοτεχνικών επιχειρήσεων αρτοποιίας που αντιμετώπισαν μειωμένη ζήτηση, η οποία, σε συνδυασμό με τη μεγάλη άνοδο του κόστους της ενέργειας, έθεσε σε κρίση τη βιωσιμότητά τους¹⁹.

Το **ρύζι** θεωρείται μεσογειακό προϊόν και η καλλιέργειά του προϊόντος εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική γεωργική δραστηριότητα στη χώρα μας, με θετική συνεισφορά στην απασχόληση (4.750 παραγωγοί) και πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο επί σειρά ετών. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή, εκφραζόμενη σε ισοδύναμο λευκασμένου ρυζιού, παρουσίασε άνοδο (μ.ό. 142 χιλ. τόνοι), υπερκαλύπτοντας την κατανάλωση με εξαιρετικά υψηλό επίπεδο βαθμού αυτάρκειας (303%).

Σύμφωνα με νεότερα δεδομένα²⁰, η εγχώρια παραγωγή ρυζιού, σε όρους ισοδύναμου λευκασμένου προϊόντος, περιορίστηκε την περίοδο 2022/23 λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών σε 125 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας πτώση ως προς την προηγούμενη περίοδο (-21%), όπως άλλωστε συνέβη στην Ιταλία (-19%) και στην Ισπανία (-41%). Η Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει πλεονασματική σε ρύζι, με καθα-

¹⁹ Δελτίο Τύπου-Ανάρτηση Ομοσπονδίας Αρτοποιών Ελλάδος (ΟΑΕ), 24.10.2022 (www.oae.gr)

²⁰ Τσιφόρος Ι., «Εντείνεται η άνοδος των τιμών ρυζιού στην παγκόσμια αγορά», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 22.9.2023

ρά εξαγωγικό προσανατολισμό. Σε ετήσια βάση και απόλυτο μέγεθος, ο όγκος εξαγωγών της χώρας, στο σύνολο των κατηγοριών του προϊόντος, περιορίστηκε το 2022, ως προς το προηγούμενο έτος, σε 121 χιλ. τόνους (-3,2%), αλλά με σημαντική άνοδο της αξίας που υπερέβη το επίπεδο των 78 εκατ. ευρώ (+24%). Μεγαλύτερος, όμως, ήταν ο ρυθμός ανόδου των εισαγωγών που ανήλθαν το 2022 σε 29 χιλ. τόνους (+59%), αξίας περίπου 27 εκατ. ευρώ (+69%).

Το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών εξακολουθεί να αποτελεί το λευκασμένο ρύζι, ο όγκος του οποίου περιορίστηκε το 2022 σε 58,5 χιλ. τόνους (-11%), αλλά με σημαντική αύξηση της αξίας (44,4 εκατ. ευρώ, +26%) λόγω της έντονης ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής που ανήλθε σε 759 ευρώ/τόνο (+41%). Τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνονται σε έξι κυρίως χώρες (Ιορδανία, Πολωνία, Ισπανία, Ιταλία, Ουγγαρία και Ρουμανία) που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος, ενώ καλύτερες αγορές, από άποψη υψηλότερης μέσης τιμής εξαγωγής, παραμένουν η Φινλανδία, η Κύπρος και η Ιορδανία, η οποία αποτέλεσε την κυριότερη χώρα προορισμού.

Μειονέκτημα, ωστόσο, της εγχώριας εξαγωγικής δραστηριότητας παραμένει η σημαντική αναλογία εξαγωγών σε υποδεέστερα προϊόντα, όπως τα θραύσματα ρυζιού (17% του συνολικού όγκου) που διατίθενται σε πολύ χαμηλότερες τιμές (534 ευρώ/τόνο το 2022) και ακόμα μεγαλύτερη στις εξαγωγές ρυζιού με φλοιό (24%, με 486 ευρώ/τόνο). Από την άλλη πλευρά, κυριότεροι προμηθευτές λευκασμένου ρυζιού στην Ελλάδα παραμένουν πέντε κατά σειρά χώρες (Μιανμάρ, Ισπανία, Πακιστάν, Ιταλία και Καμπότζη) που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του όγκου και της αξίας εισαγωγών του προϊόντος (74% και 67% αντίστοιχα), ενώ περιορισμένες θεωρούνται οι εισαγωγές της χώρας από την Ινδία. Να σημειωθεί ότι οι εισαγωγές λευκασμένου ρυζιού στην Ελλάδα ανήλθαν το 2022 σε 26 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας ιδιαίτερα έντονη άνοδο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (+89%) με σχεδόν ανάλογη αύξηση της αξίας (+83%), τάση που αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω στη διάρκεια του 2023.

Σημειώνεται ότι το 2023 οι προβλέψεις στην εγχώρια παραγωγή, αν και πρόωρες, εκτιμούν μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (-5%), συνοδευόμενη όμως από μεγάλη άνοδο των τιμών στο εξωτερικό εμπόριο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, EU monthly trade, 17.8.2023), στο 1ο εξάμηνο του 2023 ο όγκος των ελληνικών εξαγωγών λευκασμένου ρυζιού ανήλθε σε 39 χιλ. τόνους, μέγεθος μειωμένο ως προς το αντίστοιχο διάστημα του 2021 (-4,7%). Ωστόσο, η αξία εξαγωγών του προϊόντος ανήλθε σε 38.931 χιλ. ευρώ, παρουσιάζοντας μεγάλη αύξηση (+51%) λόγω της έντονης ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγών (996 ευρώ/τόνο) σε σύγκριση με την αντίστοιχη του 2022 (691 ευρώ/τόνο).

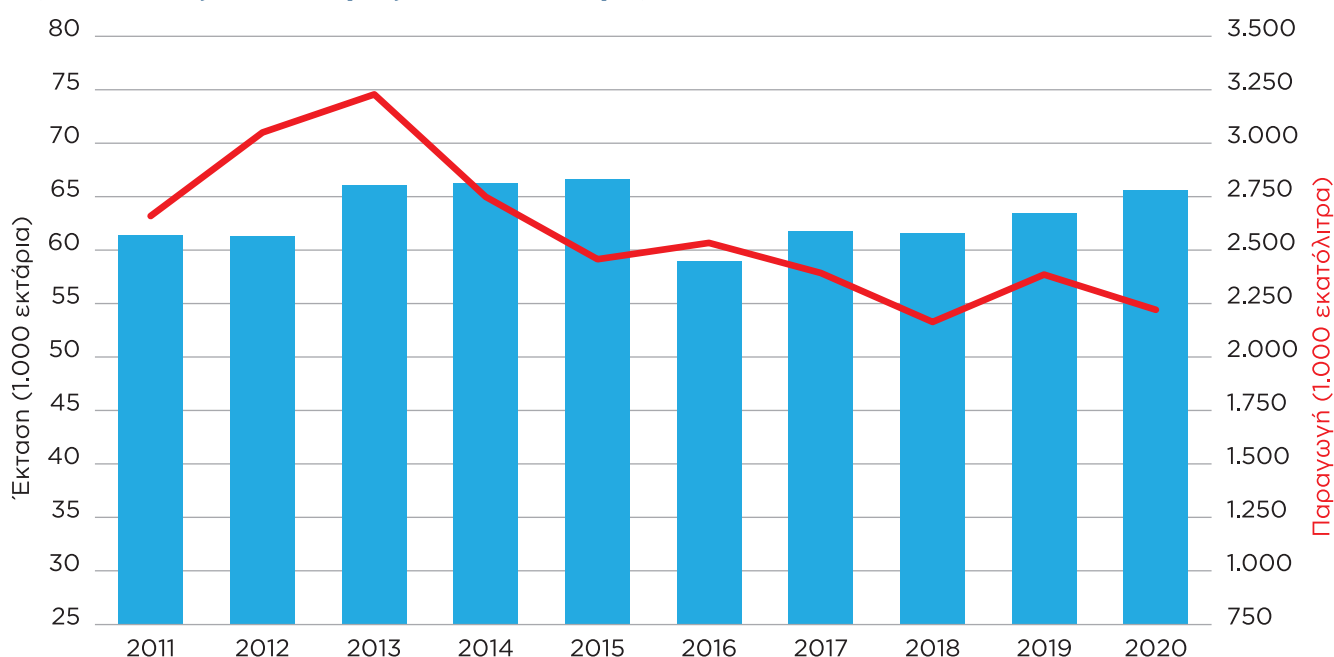
Συμπερασματικά, η αξία εξαγωγών ρυζιού της χώρας αναμένεται να ενισχυθεί σημαντικά στη διάρκεια του 2023. Προβληματίζει, ωστόσο, η έντονη άνοδος των εισαγωγών με ρυθμό πολλαπλάσιο εκείνου των εξαγωγών, αλλά και η μεγάλη άνοδος των τιμών που αναμένεται να περιορίσει την κατανάλωση του προϊόντος στην εγχώρια αγορά. Ζήτημα, επίσης, αποτελεί η διάρθρωση των εξαγωγών μια και σημαντικό μέρος του όγκου αφορά υποβαθμισμένα και μη-επεξεργασμένα προϊόντα (θραύσματα ρυζιού, αναποφλοιωτό ρύζι), η αναλογία των οποίων στο σύνολο των εξαγωγών παραμένει ιδιαίτερα υψηλή (41% το 2022), βρισκόμενη σε μεγάλη απόσταση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (8%). Επιπλέον, οι πολύ χαμηλότερες τιμές διάθεσης των προϊόντων αυτών στερούν πολύτιμους πόρους, απόλυτα αναγκαίους για την στήριξη του τομέα σε επίπεδο παραγωγής και επεξεργασίας.

1.4 ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η αμπελοκαλλιέργεια αποτελεί γεωργική δραστηριότητα ιδιαίτερης σημασίας στην Ελλάδα, εκτιμώντας τη σημαντική έκταση που καλύπτει (1 εκατ. στρέμματα το 2020), την απασχόληση μεγάλου αριθμού καλλιεργητών (380.000 παραγωγοί) και την παραγωγή σημαντικού όγκου σταφυλιών (816 χιλ. τόνοι) που αξιοποιούνται από πολυάριθμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με θετική συμβολή στις εξαγωγές των κυριότερων προϊόντων (επιτραπέζια σταφύλια, κρασί, σταφίδα), η αξία των οποίων το 2020 υπερέβη το ύψος των 206 εκατ. ευρώ.

Η καλλιέργεια αμπελώνων για την παραγωγή **κρασιού** εξακολουθεί να καλύπτει σημαντικό μέρος της έκτασης (65,6 χιλ. εκτάρια το 2020), αλλά η παραγωγή κρασιού παρουσίασε μείωση στη διάρκεια της δεκαετίας 2011-2020, ιδιαίτερα από το 2013 και έπειτα, με εξαίρεση την ανάκαμψη του 2019.

Γράφημα 8. Έκταση αμπελώνων και εγχώρια οινοποιήσιμη παραγωγή (2011-2020, χιλ. εκτάρια, χιλ. εκατόλιτρα)

Πηγή: Eurostat (area of grapes for wines, 5.5.2022) | Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Short-term Outlook, Spring 2022)

Σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις²¹, η εγχώρια οινοποιήσιμη παραγωγή περιορίστηκε περαιτέρω την περίοδο 2022/23 σε 2.084 χιλ. εκατόλιτρα, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση ως προς την προηγούμενη περίοδο (-13,7%). Η πτώση ήταν ιδιαίτερα σημαντική στα ΠΟΠ κρασιά (-20,5%), η αναλογία των οποίων παραμένει χαμηλή στο σύνολο της παραγωγής (7,6%). Αντίθετα, αισθητή ήταν η άνοδος στα ΠΓΕ κρασιά (+11%) και μικρότερη στους ποικιλιακούς οίνους. Μείωση, επίσης, καταγράφεται στους άλλους οίνους (-22%), αλλά η αναλογία τους στο σύνολο της παραγωγής εξακολουθεί να διατηρείται σε υψηλό επίπεδο (59%).

Πίνακας 13. Όγκος εγχώριας οινοποιήσιμης παραγωγής ανά περίοδο και κατηγορία (χιλ. εκατόλιτρα)

	2022/23		2021/22	2020/21	Μεταβολή όγκου (%)	
	Όγκος	Ποσοστό (%)	Όγκος	Όγκος	2022/23-2021/22	2021/22-2020/21
ΠΟΠ	159	7,6	200	187	-20,5	7,0
ΠΓΕ	463	22,2	416	387	11,3	7,5
Ποικιλιακοί	227	10,9	222	180	2,3	23,3
Άλλοι οίνοι	1.235	59,3	1.578	1.467	-21,7	7,6
Σύνολο	2.084	100	2.416	2.221	-13,7	8,8

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Agri-food markets, online data, 26.9.2023)

²¹ Τσιφόρος Ι., «Δυσκολίες αντιμετωπίζει η αγορά κρασιού», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 13.10.2023

Πέραν όμως των μεταβολών αυτών, ζήτημα αποτελεί η χαμηλή αναλογία κρασιών με γεωγραφικές ενδείξεις (ΠΟΠ, ΠΓΕ) που εξακολουθούν να καλύπτουν μικρό μέρος στο σύνολο της οινοποιήσιμης παραγωγής (29,8% την περίοδο 2022/23), παρά το γεγονός ότι τα οινοστάφυλα των ποιοτικών αυτών κρασιών καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της καλλιεργούμενης έκτασης της χώρας (53% το 2022). Σημειώνεται επιπλέον ότι το μερίδιο των ΠΟΠ και ΠΓΕ κρασιών της χώρας, απέχει σημαντικά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (69% στην ΕΕ-27), αλλά και από τον αντίστοιχο άλλων παραγωγικών χωρών όπως η Πορτογαλία (93%), η Ιταλία (72%), η Γαλλία (71%) και η Ισπανία (52%), θέτοντας τον τομέα σε μειονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών του.

Οι εξαγωγές κρασιού της χώρας περιορίστηκαν την περίοδο 2022/23 σε 77.778 εκατόλιτρα, παρουσιάζοντας μείωση σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο (-2%), αλλά με αισθητή βελτίωση της αξίας που ανήλθε σε 43,4 εκατ. ευρώ (+4,5%) λόγω της ενίσχυσης της μέσης τιμής εξαγωγής. Το μεγαλύτερο μέρος του όγκου και της αξίας των ελληνικών εξαγωγών συγκεντρώνεται στα ΠΓΕ κρασιά (44% και 47% αντίστοιχα) και δευτερευόντως στα ΠΟΠ (26% και 33% αντίστοιχα) που διατίθενται σε σημαντικά υψηλότερες τιμές (5,9 και 7,1 ευρώ/λίτρο αντίστοιχα). Σημειώνεται, επίσης, η σημαντική ενίσχυση του όγκου και της αξίας εξαγωγών στους ποικιλιακούς οίνους (+16% και +21% αντίστοιχα), αλλά με πολύ χαμηλότερη μέση τιμή εξαγωγής (3,7 ευρώ/λίτρο).

Πίνακας 14. Αξία και όγκος εγχώριων εξαγωγών κρασιού ανά περίοδο και κατηγορία (2022/23-2021/22, χιλ. ευρώ, χιλ. εκατόλιτρα, ευρώ/λίτρο)

	2022/23			2021/22			Μεταβολή (%) 2022/23-2021/22	
	Αξία	Όγκος	Μ. τιμή	Αξία	Όγκος	Μ. τιμή	Αξίας	Όγκου
ΠΓΕ	20.429	35	5,9	20.101	36	5,6	1,6	-3,8
ΠΟΠ	14.486	20	7,1	13.572	21	6,5	6,7	-1,9
Ποικιλιακοί	2.316	6	3,7	1.920	5	3,5	20,6	15,7
Άλλοι οίνοι	6.160	17	3,7	5.943	17	3,4	3,7	-4,3
Σύνολο	43.391	78	5,6	41.536	79	5,2	4,5	-2,1

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Agri-food markets, online data, 26.9.2023)

Σε ετήσια βάση, οι ελληνικές εξαγωγές κρασιού ανήλθαν το 2022 σε 30 χιλ. τόνους, αξίας περίπου 99 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας άνοδο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος ως προς τον όγκο (+6,6%) και μεγαλύτερη ως προς την αξία (+16,8%) λόγω της βελτίωσης της μέσης τιμής εξαγωγής. Η Γερμανία, εξακολουθεί να αποτελεί την κυριότερη χώρα προορισμού, καλύπτοντας το 2022 το μεγαλύτερο μέρος του όγκου και της αξίας εξαγωγών (40% και 31% αντίστοιχα), αλλά με μέση τιμή εξαγωγής σημαντικά χαμηλότερη του μέσου όρου της χώρας (2,5 ευρώ/λίτρο). Ιδιαίτερη σημασία, ωστόσο, αποκτούν οι εξαγωγές προς τις ΗΠΑ που αποτελούν τον δεύτερο σημαντικότερο προορισμό, με σημαντική αύξηση ως προς τον όγκο (+10%) και μεγαλύτερη ως προς την αξία (+26%), παρουσιάζοντας παράλληλα την υψηλότερη μέση τιμή εξαγωγής (6,4 ευρώ/λίτρο). Άνοδο, εξάλλου, σημείωσαν οι εξαγωγές προς τον Καναδά, την τρίτη σημαντικότερη χώρα προορισμού, με σχετικά υψηλή μέση τιμή εξαγωγής (5,2 ευρώ/λίτρο).

Στη διάρκεια του 2023 επικράτησαν εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες στην καλλιέργεια οινοστάφυλων της χώρας (άκαιρες βροχοπτώσεις, ξηρασία, καύσωνες, πλημμύρες) αλλά και εκτεταμένες προσβολές που αναμένεται να επιδράσουν αρνητικά στην απόδοση, πλήττοντας σημαντικά τον όγκο παραγωγής στις περισσότερες αμπελοργικές ζώνες. Πάντως θετικά εξελίσσονται οι ελληνικές εξαγωγές

στο πρώτο εξάμηνο του 2023, ο όγκος των οποίων, σύμφωνα με εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, monthly trade, 15.9.2023), ανήλθε σε 14.812 τόνους, αξίας 53,2 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας άνοδο σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους ως προς τον όγκο (+3%) και μεγαλύτερη ως προς την αξία (+4,8%) λόγω της βελτίωσης της μέσης εξαγωγικής τιμής (3,6 ευρώ/κιλό).

Δυσοίωνες, εξάλλου, παραμένουν οι βραχυπρόθεσμες προοπτικές στην παραγωγή κρασιού της ΕΕ κατά την περίοδο 2023/24. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Short-term Outlook, 9.10.2023), την περίοδο 2023/2024, σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο, η οινοποιήσιμη παραγωγή της ΕΕ αναμένεται να περιοριστεί σε 150 εκατ. εκατόλιτρα (-6%), μέγεθος αισθητά μειωμένο ως προς τον μέσο όρο των τελευταίων 5 ετών (-4,5%). Η πτώση αυτή αποδίδεται κυρίως στη μείωση της παραγωγής κρασιού στην Ιταλία και στην Ισπανία λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών (-12% και -14% αντίστοιχα). Επιπλέον, η μείωση της κατανάλωσης κρασιού στην ΕΕ, ιδιαίτερα αισθητή στα κόκκινα κρασιά, αναμένεται να συνεχίσει την πτωτική της τάση (-1,5%), συνδεδεμένη και με τη στροφή των προτιμήσεων των καταναλωτών προς διαφορετικούς τύπους ποτών (π.χ. προς τη μπύρα). Σημειώνεται, ωστόσο, η πρόβλεψη περιορισμού των εισαγωγών κρασιού στην ΕΕ που αναμένεται να μειωθούν σε 6 εκατ. εκατόλιτρα (-4,3%), αλλά και ο περιορισμός των αποθεμάτων στο τέλος της περιόδου 2023/24 στα 161 εκατ. εκατόλιτρα (5% κάτω από τον μέσο όρο της τελευταίας 5ετίας). Αντίθετα, σταθερές αναμένεται να παραμείνουν οι εξαγωγές κρασιού της ΕΕ προς τρίτες χώρες.

Η έκταση της καλλιέργειας αμπελώνων για την παραγωγή **επιτραπέζιων σταφυλιών** καλύπτει μικρότερο μέγεθος (15,6 χιλ. εκτάρια το 2020) και η Ελλάδα με παραγωγή 273 χιλ. τόνων το 2020 βρίσκεται, μετά την Ιταλία και την Ισπανία, στην 3η θέση μεταξύ των παραγωγικών χωρών της ΕΕ, πραγματοποιώντας σημαντικές εξαγωγές (68 χιλ. τόνοι), αξίας 92,6 εκατ. ευρώ. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή επιτραπέζιων σταφυλιών (μ.ό. 280 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτάρκειας 130%). Τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνθηκαν κυρίως στη Γερμανία (36% του όγκου) και δευτερευόντως στο Ην. Βασίλειο, τη Ρουμανία, την Ολλανδία, τη Βουλγαρία και την Πολωνία. Οι εισαγωγές παρέμειναν σε χαμηλό επίπεδο, προερχόμενες κυρίως από την Ολλανδία, την Ιταλία και τη Χιλή.

Πίνακας 15. Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια σταφυλιών και σταφίδας (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)

	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Κατανάλωση	Αυτάρκεια (%)
Επιτραπέζια σταφύλια	280	1	67	215	130,3
Σταφίδες	21	6	18	9	234,1

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

Το 2021 η εγχώρια παραγωγή επιτραπέζιων σταφυλιών παρουσίασε οριακή μεταβολή ως προς το προηγούμενο έτος, ενώ ο όγκος εξαγωγών επιτραπέζιων σταφυλιών περιορίστηκε σε 54,7 χιλ. τόνους (-18%), κυρίως εξαιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών που επηρέασαν την ποιότητα των προϊόντων. Μείωση, επίσης, παρουσίασαν και οι εισαγωγές (-15%) προερχόμενες κυρίως από την Ολλανδία, την Ιταλία και την Ισπανία. Να σημειωθεί ότι στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2022, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους, οι εξαγωγές επιτραπέζιων σταφυλιών παρουσίασαν σημαντική μείωση ως προς τον όγκο (-39%) και την αξία (-35%).

Η καλλιέργεια αμπελώνων για την παραγωγή **σταφίδας** καλύπτει μικρή έκταση (23 χιλ. εκτάρια το 2020), αλλά απασχολεί αξιόλογο αριθμό καλλιεργητών (24.000 παραγωγοί) για την παραγωγή επώνυμων και ποιοτικών προϊόντων (Κορινθιακή Σταφίδα Βοστίτσα ΠΟΠ, Σταφίδα Ζακύνθου ΠΟΠ,

Σταφίδα Ηλείας ΠΓΕ, Σταφίδα Σουλτανίνας Κρήτης ΠΓΕ) το μεγαλύτερο μέρος των οποίων εξάγεται (86% του όγκου, αξίας 43 εκατ. ευρώ το 2020), με ευρύτατη αποδοχή στην ευρωπαϊκή και τη διεθνή αγορά λόγω της υψηλής διατροφικής τους αξίας. Η εγχώρια παραγωγή, αποτελούμενη κυρίως από την Κορινθιακή (μαύρη) σταφίδα που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του όγκου (90%), παρουσίασε διακυμάνσεις στη διάρκεια των προηγούμενων ετών, κυρίως εξαιτίας δυσμενών καιρικών συνθηκών. Την περίοδο 2020/21 η παραγωγή του προϊόντος περιορίστηκε, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις²², σε 20,8 χιλ. τόνους, μέγεθος σημαντικά μειωμένο ως προς την προηγούμενη περίοδο (-17%) και με μείωση της ζήτησης λόγω των μέτρων της πανδημίας, με συνέπεια τη διόγκωση των αποθεμάτων και την κατάρρευση των τιμών παραγωγού, προκαλώντας κρίση στην αγορά του προϊόντος.

Στο διάστημα, πάντως, της τριετίας 2018-2020, η εγχώρια παραγωγή σταφίδας (μ.ό. 21,3 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτάρκειας 234%). Οι εξαγωγές (17,8 χιλ. τόνοι) απευθύνθηκαν κυρίως στο Ην. Βασίλειο που παραδοσιακά αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά του προϊόντος (38,6% του όγκου) και ακολούθησαν η Ολλανδία, η Αυστραλία, η Γερμανία και η Τουρκία. Τα εισαγόμενα προϊόντα προέρχονται κυρίως από την Κίνα, την Τουρκία και το Πακιστάν που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του όγκου (84%). Το 2021 οι εξαγωγές σταφίδας περιορίστηκαν ως προς τον όγκο (-11%) και την αξία (-25%), ενώ στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2022, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2021, καταγράφεται αύξηση του όγκου εξαγωγών (+29%), αλλά με μείωση της αξίας (-4%) λόγω της πτώσης της μέσης τιμής εξαγωγής.

1.5 ΤΟΜΕΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η εγχώρια παραγωγή γάλακτος αυξήθηκε στο διάστημα της πενταετίας 2017-2021 (+3,8%) λόγω της ανόδου του όγκου στο πρόβειο γάλα (+6,3%) και με οριακή μεταβολή στο αίγαιο (+0,4%), ενώ μικρότερη ήταν η αύξηση στο αγελαδινό (+2,3%). Ωστόσο, το 2022 καταγράφεται μείωση της παραγωγής γάλακτος σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, συνοδευόμενη από σημαντική μείωση στο γάλα κατανάλωσης και ειδικότερα στο πλήρες παστεριωμένο αγελαδινό γάλα (-6,3%) που αποτελεί το κυριότερο, από άποψη όγκου, προϊόν. Το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής γάλακτος εξακολουθεί να παραδίδεται στα γαλακτοκομεία και το υπόλοιπο παραμένει στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στην παρασκευή τυροκομικών και άλλων γαλακτοκομικών προϊόντων, στην τοπική κατανάλωση, ή για να διατεθεί απευθείας στην αγορά. Καταγράφεται, ωστόσο, περιορισμός του γάλακτος που παραμένει στις εκμεταλλεύσεις (-1,9% το 2022), αλλά και μείωση του όγκου των παραδόσεων, κυρίως στο αγελαδινό και το αίγαιο γάλα (-3,4% και -2,2% αντίστοιχα) και με μικρή αύξηση στο πρόβειο (+1%). Σημαντική, όμως, ήταν η άνοδος του όγκου στο οξιμισμένο γάλα που προορίζεται για την παρασκευή γιαουρτιών και άλλων συναφών προϊόντων στο διάστημα της πενταετίας 2017-2021 (+30%), αν και το 2022 καταγράφεται μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (-2,3%).

²² INC, International Nut and Dried Food Council, "Statistical Yearbook 2021/22", 2022 (www.nutfruit.org)

Πίνακας 16. Εγχώρια παραγωγή γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων (2017-2022, χιλ. τόνοι)

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	Μ. όρος 2017/21	Μεταβολή (%) 2022/21 2022/ 2017-2021	
Παραγωγή γάλακτος	1.999	2.028	1.990	1.959	1.845	1.807	1.926	-1,4	3,8
Αγελαδινό	691	711	683	659	655	670	676	-2,8	2,3
Πρόβειο	956	952	945	944	852	806	900	0,5	6,3
Αίγιο	352	365	361	356	338	331	350	-3,7	0,4
Παραδόσεις σε γαλακτοκομεία	1.518	1.538	1.493	1.420	1.446	1.403	1.460	-1,3	4,0
Αγελαδινό γάλα	643	666	653	633	621	603	635	-3,4	1,3
Πρόβειο γάλα	715	708	684	643	673	651	672	1,0	6,5
Αίγιο γάλα	160	164	156	144	153	150	153	-2,2	4,7
Παραγωγή νωπών προϊόντων	785	814	811	835	784	756	800	-3,6	-1,9
Γάλα κατανάλωσης	367	392	402	428	421	411	411	-6,4	-10,7
Πλήρες παστεριωμένο	160	171	175	187	184	179	179	-6,3	-10,7
-Αποβουτυρωμένο	125	133	137	146	143	140	140	-6,4	-10,7
-Ακατέργαστο	82	88	90	96	95	92	92	-6,4	-10,7
Γάλα γεωργικών εκμεταλλεύσεων	84	86	87	94	68	69	81	-1,9	4,1
-Κατανάλωσης	56	57	58	63	45	46	54	-1,9	4,1
-Απευθείας διάθεσης	28	29	29	31	23	23	27	-1,9	4,1
Κρέμα γάλακτος κατανάλωσης	15	15	15	13	12	13	14	1,3	14,4
Οξιτισμένο γάλα (για γιαούρτι κ.ά.)	229	234	226	215	197	180	210	-2,3	8,7
Ροφήματα με γάλα	57	54	50	53	54	54	53	4,7	7,8
Άλλα νωπά προϊόντα	33	33	31	32	32	30	32	-1,0	3,6
Παραγωγή μεταποιημένων	517	512,4	491	472	451	431	472	0,8	9,6
Συμπυκνωμένο γάλα	3	1	1	6	18	10	7	202,4	-64,2
Τυρί βιομηχανίας	233	238	228	207	219	219	222	-2,1	4,7
-Αιγοπρόβειου γάλακτος*	205	210	205	187	199	195	199	-2,5	2,9
-Αγελαδινού γάλακτος	28	28	24	21	21	24	23	1,1	20,5
Τυρί γεωργικών εκμεταλλεύσεων	68	69	70	77	56	57	66	-1,9	3,2
Επεξεργασμένο τυρί	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0	55,6	85,8
Γιαούρτι	178	168	155	141	130	118	142	5,9	24,9
Βούτυρο εκμεταλλεύσεων	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0	-3,0	0,6
Βούτυρο βιομηχανίας	2,2	2,7	2,6	2,3	2,1	1,5	2	-17,4	-0,2
Άλλα προϊόντα εκμεταλλεύσεων	33	33	34	38	26	26	31	-1,9	4,4

Πηγή: Eurostat, Milk and dairy products obtained (apro_mk_pobta, apro_mk_farm, apro_mk_cola, 13.10.2023),
(*) Εκτίμηση

Στα μεταποιημένα προϊόντα ξεχωρίζει το 2022 η σημαντική άνοδος του όγκου παραγωγής στο γιαούρτι σε σύγκριση με το 2021 (+5,9%) και ακόμη μεγαλύτερη από τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (+24,9%), ωθούμενη από την αύξηση των εξαγωγών στο στραγγιστό γιαούρτι από αγελαδινό γάλα. Η παραγωγή τυροκομικών προϊόντων περιορίστηκε το 2022 (-2%), αλλά παραμένει μεγαλύτερη από τον μέσο όρο της προηγούμενης πενταετίας (+4,7%). Όπως φαίνεται, τα τυριά από αιγοπρόβειο γάλα εξακολουθούν να καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος (90%) εξέλιξη που κυρίως συνδέεται με την αύξηση των εξαγωγών της φέτας. Μεγάλη μείωση, όμως, κατέγραψε η παραγωγή στο βούτυρο βιομηχανίας (-17,4%), ενώ αντίθετα απότομη ήταν η άνοδος στο συμπυκνωμένο γάλα.

Η Ελλάδα εξακολουθεί να ηγείται στην παραγωγή **πρόβειου γάλακτος** μεταξύ των χωρών της ΕΕ, ενώ σύμφωνα με στοιχεία του FAO το 2021 βρίσκεται στην 3η θέση σε παγκόσμιο επίπεδο (945 χιλ. τόνοι), μετά την Κίνα (1.212 χιλ. τόνοι) και την Τουρκία (1.207 χιλ. τόνοι)²³. Το μεγαλύτερο μέρος του παραγόμενου πρόβειου γάλακτος (μ.ό. 74% στην πενταετία 2016-2020) παραδίδεται στα γαλακτοκομεία με κύριο σκοπό την τυροκόμηση, ιδίως για την παραγωγή φέτας. Σημειώνεται ότι το μερίδιο της Ελλάδος στην ΕΕ με βάση τον όγκο των παραδόσεων πρόβειου γάλακτος διατηρήθηκε στο υψηλότερο επίπεδο το 2020 (32%), με δεύτερη στη σειρά την Ισπανία και τρίτη την Ιταλία. Ωστόσο, στο αίγιο γάλα ο όγκος των παραδόσεων εξακολουθεί να αποτελεί μικρό μέρος, θέτοντας τη χώρα στην 4η θέση, με χαμηλό ποσοστό (8,4%) και σε απόσταση από τη Γαλλία, την Ισπανία και την Ολλανδία.

Η απόκλιση αυτή αποτελεί σημαντική πρόκληση για τη γαλακτοπαραγωγό αιγοπροβατοτροφία της χώρας, συνδεδεμένη στενά με την πολύ χαμηλότερη μέση τιμή παραγωγού στο αίγιο γάλα που υπολείπεται σημαντικά εκείνης του πρόβειου (-35% το 2020), κυρίως εξαιτίας της δεσμευτικής αναλογίας πρόβειου/αίγιου γάλακτος που απαιτείται για την παρασκευή φέτας (70/30), η οποία εξακολουθεί να καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του όγκου των παραγόμενων ΠΟΠ τυριών της χώρας (90%). Ωστόσο, η χώρα, πέραν της φέτας, διαθέτει πολυάριθμα εξαιρετικής ποιότητας τυροκομικά προϊόντα (συνολικά αναγνωρισμένα επιπλέον 22 προϊόντα ΠΟΠ και 1 προϊόν ΠΓΕ) με βάση το αιγοπρόβειο κυρίως γάλα, ενώ και το κατσικίσιο τυρί διακρίνεται για την άνοδο της ζήτησής του στην ευρωπαϊκή και τη διεθνή αγορά ως αποτέλεσμα της αναγνώρισης της υψηλής διατροφικής του αξίας.

Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 ο όγκος των παραδόσεων αιγοπρόβειου γάλακτος εκτιμήθηκε, κατά μέσο όρο, σε 819 χιλ. τόνους καλύπτοντας πλήρως την κατανάλωση (βαθμός αυτάρκειας 100%). Οι εισαγωγές, εκφραζόμενες σε ισοδύναμο νωπού προϊόντος, ήταν περιορισμένες (μ.ό. 2,6 χιλ. τόνοι) και προήλθαν στο σύνολό τους από χώρες της ΕΕ. Μεγαλύτερος, ωστόσο, ήταν ο όγκος των εξαγωγών (μ.ό. 5,5 χιλ. τόνοι).

Πίνακας 17. Παραδόσεις εγχώριου αιγοπρόβειου γάλακτος και αυτάρκεια (2018-2020, χιλ. τόνοι)

	2020	2019	2018	Μεταβολή (%) 2020/19 2019/18	
Παραδόσεις στα γαλακτοκομεία	846	787	825	7,5	-4,7
Πρόβειο γάλα	688	643	673	7,0	-4,4
Αίγιο γάλα	158	144	152	9,8	-5,9
Εισαγωγές (ισοδύναμο νωπού προϊόντος)	1,5	5,8	2,7	-73,8	98,4
Νωπό πρόβειο γάλα ΕΕ	0,75	3,7	2,4	-79,5	54,3
Μπασκί πρόβειου γάλακτος ΕΕ	0,75	0	0,3	1.262,5	-82,7
Νωπό αίγιο γάλα ΕΕ	0	2	0	..	9.685,7
Μπασκί αίγιου γάλακτος ΕΕ	0	0	0	..	..
Εξαγωγές	4	6,8	6	-43,6	14,6
Νωπό πρόβειο γάλα ΕΕ	2,5	2,8	3	-14,2	-4,4
Νωπό αίγιο γάλα ΕΕ	1,5	4	3	-64,4	33,2
Κατανάλωση	843	786	822	7,4	-4,5
Αυτάρκεια	100,3	100,1	100,4		

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ από τον Σύνδεσμο Ελληνικής Κτηνοτροφίας (ΣΕΚ), 16.6.2022

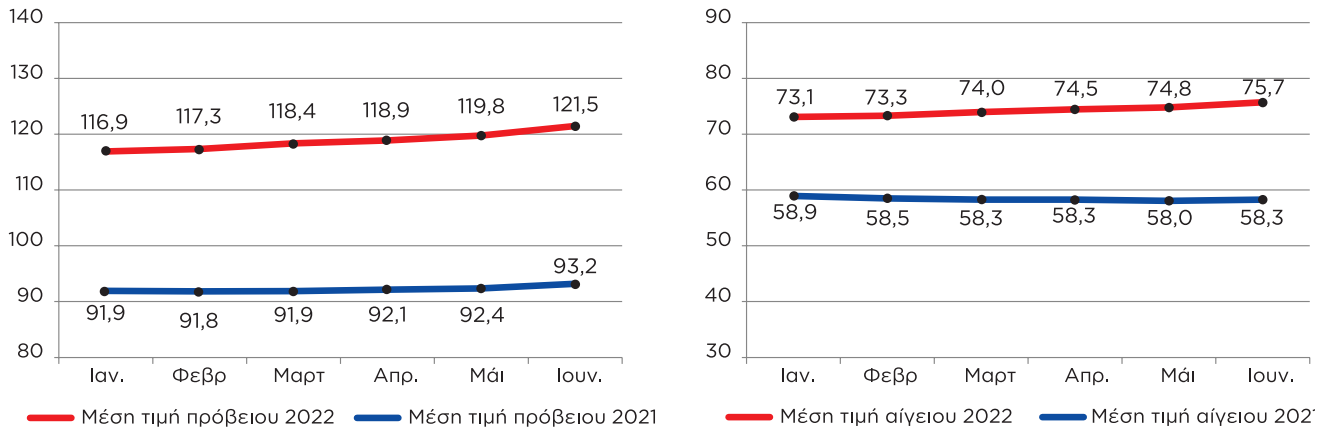
²³ www.fao.org/faostat/en/#data

Το 2021 ο όγκος των παραδόσεων αιγοπρόβειου γάλακτος, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις (στοιχεία ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 17.8.2022), ανήλθε σε 874,2 χιλ. τόνους παρουσιάζοντας άνοδο ως προς το προηγούμενο έτος (+3,4%). Οι εισαγωγές, σε όρους ισοδύναμου νωπού προϊόντος, αυξήθηκαν το 2021 σε 3.818 τόνους παρουσιάζοντας σημαντική άνοδο (+152%) κυρίως λόγω των εισαγωγών συμπυκνωμένου κατσικίσιου γάλακτος (1.953 τόνοι), αλλά και της αύξησής τους στο πρόβειο (+71%). Πρόκειται βέβαια για μικρές ποσότητες που αντιπροσωπεύουν πολύ μικρή αναλογία σε σχέση με τον όγκο των παραδόσεων. Ωστόσο, η στροφή σε εισαγωγές συμπυκνωμένου κατσικίσιου γάλακτος αντί της αξιοποίησης του εγχώριου νωπού προϊόντος, μικρό μέρος του οποίου οδηγείται στη μεταποίηση, δεν αποτελεί θετική εξέλιξη για τις προοπτικές του τομέα. Σημαντική, επίσης, ήταν η άνοδος των εξαγωγών που ανήλθαν σε 6,4 χιλ. τόνους (+67%) κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης τους στο πρόβειο γάλα (+147%).

Στο πεδίο των τιμών, το 2021 σημειώνεται αύξηση της μέσης τιμής παραγωγού σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, κυρίως στο πρόβειο γάλα (99,7 ευρώ/100 κιλά, +15%), με αποτέλεσμα τη βελτίωση του όγκου των παραδόσεων ως προς το προηγούμενο έτος (στοιχεία ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 18.4.2022). Σύμφωνα εξάλλου με νεότερες εκτιμήσεις, η μέση τιμή παραγωγού στο πρόβειο γάλα ενισχύθηκε περαιτέρω στο πρώτο εξάμηνο του 2022, ανερχόμενη τον Ιούνιο του 2022 σε 121,5 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας αύξηση ως προς τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους (+24%). Επίσης, στο αίγιο γάλα η μέση τιμή παραγωγού ανήλθε τον Ιούνιο του 2022 σε 75,7 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας αύξηση ως προς τον αντίστοιχο μήνα του 2021 (+30%).

Γράφημα 9. Μέση μηνιαία τιμή παραγωγού στο αιγοπρόβειο γάλα (2022/21, ευρώ/100 κιλά)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 27.8.2022

Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι αυξήσεις αυτές δεν ήταν δυνατό να καλύψουν τη μεγάλη άνοδο του κόστους εκτροφής λόγω της εκτίναξης των τιμών των ζωοτροφών, αποθαρρύνοντας τη συλλογή του προϊόντος από τους κτηνοτρόφους. Ήδη, στο πρώτο εξάμηνο του 2022 καταγράφεται σημαντική μείωση του αριθμού των παραγωγών και του όγκου των παραδόσεων, ιδιαίτερα στο αίγιο γάλα, ενώ η κατάσταση αυτή αναμένεται να επιδεινωθεί στη συνέχεια.

Πίνακας 18. Παραγωγοί, παραδόσεις και εγχώριες τιμές παραγωγού στο αιγοπρόβειο γάλα (2022/21, χιλ. τόνοι, ευρώ/100 κιλά)

	Πρόβειο γάλα			Αίγιο γάλα		
	Παραγωγοί	Παραδόσεις	Μέση τιμή	Παραγωγοί	Παραδόσεις	Μέση τιμή
1ο εξάμηνο 2021	31.742	528	76,90	10.887	120	58,39
1ο εξάμηνο 2022	30.407	524	118,74	8.412	115	74,20
Μεταβολή (%)	-4,2	-0,7	54,4	-22,7	-4,3	27,1

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 16.9.2022

Ανοδικά κινήθηκε η εγχώρια παραγωγή τυροκομικών προϊόντων στο διάστημα των τελευταίων ετών²⁴. Σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, 26.10.2023), η εγχώρια παραγωγή τυριών ανήλθε το 2022 σε 243 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας αύξηση ως προς το προηγούμενο έτος (+2,1%), αν και σημαντικά μικρότερη από την αντίστοιχη του 2021 (+4,2%).

²⁴ Τσιφόρος Ι., «Ευνοϊκές οι προβλέψεις στην αγορά τυροκομικών προϊόντων», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 10.11.2023

Πίνακας 19. Εγχώρια παραγωγή, εμπόριο και κατανάλωση τυριών (2018-2022, χιλ. τόνοι)

	2022	2021	2020	2019	2018	Μεταβολή (%)	
						2022/21	2021/20
Παραγωγή	242,9	237,8	228,2	207,4	219,3	2,1	4,2
-Από αιγοπρόβειο γάλα	214,7	209,9	204,6	186,7	198,6	2,3	2,6
-Από αγελαδινό γάλα	28,2	27,9	23,6	20,8	20,7	1,1	18,3
Εισαγωγές	140,2	137,3	126,3	134,5	133,3	2,1	8,7
Εξαγωγές	111,7	111,6	100,8	89,0	82,5	0,1	10,7
Κατανάλωση	271,4	263,6	253,7	252,9	270,1	3,0	3,9

Πηγές: Eurostat (Dairy collection, 26.10.2023) | Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Access2Markets, 16.10.2023)

Στο εξωτερικό εμπόριο, το ισοζύγιο της χώρας στα τυροκομικά προϊόντα παραμένει αρνητικό, μια και ο όγκος εισαγωγών υπερτερεί των εξαγωγών επί σειρά ετών. Το 2022 οι εισαγωγές τυριών στην Ελλάδα ανήλθαν σε 140 χιλ. τόνους, αξίας 684 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μικρή αύξηση ως προς τον όγκο (+2%), αλλά μεγάλη ως προς την αξία (+39%) λόγω της έντονης ανόδου της μέσης τιμής εισαγωγής. Από την άλλη πλευρά, οι ελληνικές εξαγωγές τυριών παρουσίασαν στασιμότητα το 2022 ως προς τον όγκο (112 χιλ. τόνοι), αλλά σημαντική ήταν η άνοδος της αξίας που υπερέβη το επίπεδο των 764 εκατ. ευρώ με αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο να παραμείνει θετικό ως προς την αξία.

Στην Ελλάδα κυριαρχεί η παραγωγή τυριών από αιγοπρόβειο γάλα (περίπου 88% το 2022), μεταξύ των οποίων η **φέτα** εξακολουθεί να αποτελεί το δημοφιλέστερο παραδοσιακό τυρί ΠΟΠ με συνεχή άνοδο της παραγωγής και των εξαγωγών. Η παραγωγή του προϊόντος ανήλθε το 2022 σε 144 χιλ. τόνους, μέγεθος αισθητά αυξημένο ως προς το προηγούμενο έτος (+7,4%), ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει η άνοδος στη φέτα βιολογικής παραγωγής, ο όγκος της οποίας κατέγραψε σημαντική αύξηση στο διάστημα της διετίας 2021-2022 (+14,6% και +20,7% αντίστοιχα). Παράλληλα, οι εξαγωγές φέτας το 2022 παρουσίασαν αύξηση ως προς το προηγούμενο έτος (+3,7%), ενώ αισθητή ήταν και η άνοδος της κατανάλωσης (+13%).

Πίνακας 20. Παραγωγή, εξωτερικό εμπόριο και κατανάλωση φέτας (2019-2022, χιλ. τόνοι)

	2022	2021	2020	2019	Μεταβολή (%)	
					2022/21	2021/20
Παραγωγή	144	134	128	119	7,4	5,1
-Κοινή φέτα	127	120	116	113	5,9	4,1
-Βιολογική φέτα	17	14	12	6	20,7	14,6
Εισαγωγές	0,1	0,2	0,1	0,1	-41,8	131,6
Εξαγωγές	87	84	81	73	3,7	3,6
Κατανάλωση	57	51	47	46	13,3	7,9

Πηγές: ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, Παραγωγή τυριών ΠΟΠ, 2.11.2023 | Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Access2Markets, 16.10.2023)

Οι εξαγωγές φέτας ανήλθαν το 2022 σε 86,8 χιλ. τόνους, αξίας 605,5 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση σε σύγκριση με το 2021 ως προς τον όγκο (+3,7%) και πολύ μεγαλύτερη ως προς την αξία (+30%) λόγω της σημαντικής ανόδου της μέσης τιμής εξαγωγής του προϊόντος που ανήλθε σε σχεδόν 7 ευρώ/κιλό (+26%). Πέντε κατά σειρά χώρες (Γερμανία, Ην. Βασίλειο, Ιταλία, Γαλλία και ΗΠΑ) εξακολουθούν να αποτελούν τον κυριότερο προορισμό, καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος του όγκου (71%). Σημειώνεται, επίσης, η σημαντική αύξηση του όγκου εξαγωγών σε ορισμένες χώρες (Αυστραλία, Ελβετία, Ισπανία, Γαλλία), ενώ σε λίγες περιπτώσεις καταγράφεται μείωση (Ουγγαρία, Καναδάς, Φινλανδία). Ωστόσο, καλύτερες αγορές, από άποψη υψηλότερης μέσης εξαγωγικής τιμής, παραμένουν η Ελβετία, ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Φινλανδία και το Βέλγιο.

Οι ελληνικές εξαγωγές φέτας απευθύνονται κυρίως στην αγορά της ΕΕ (70 χιλ. τόνοι, αξίας 445 εκατ. ευρώ το 2022), καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών (77% του όγκου και 74% της αξίας), ενώ το υπόλοιπο (25 χιλ. τόνοι, αξίας 133 εκατ. ευρώ) προμηθεύεται από άλλα Κράτη Μέλη. Επιπλέον, σημαντικές παραμένουν οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Κρατών Μελών, αλλά και προς τρίτες χώρες, όπως προκύπτει από πρόσφατες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, EU trade, 17.10.2023) που αναφέρονται στον 8ψηφιο κωδικό στατιστικής ονοματολογίας του προϊόντος (CN8: 04069032). Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η Ολλανδία, η οποία εξάγει σημαντικές ποσότητες «φέτας» στη Γερμανία (29,3 χιλ. τόνοι, αξίας 95 εκατ. ευρώ το 2022), με πολύ χαμηλή μέση τιμή εξαγωγής (3,2 ευρώ/κιλό). Από την άλλη πλευρά, οι εξαγωγές φέτας της ΕΕ προς τρίτες χώρες, πέραν εκείνων που προέρχονται από την Ελλάδα, αντιστοιχούν το 2022 σε 4 χιλ. τόνους, αξίας 29,3 εκατ. ευρώ. Όπως φαίνεται, εξακολουθεί να υφίσταται ζήτημα στην ευρωπαϊκή και τη διεθνή αγορά σε σχέση με την κατοχύρωση (και τον έλεγχο) της προέλευσης και της ονομασίας του προϊόντος ως παραδοσιακού ελληνικού τυριού ΠΟΠ.

Στο διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2023 ο όγκος εξαγωγών φέτας, σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις (στοιχεία Eurostat, EU monthly trade, 17.10.2023), περιορίστηκε σε 63 χιλ. τόνους, μέγεθος μειωμένο σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-2,8%). Ωστόσο, η αξία ανήλθε σε 522,7 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας άνοδο (+21%) λόγω της σημαντικής αύξησης της μέσης τιμής εξαγωγής που ανήλθε σε 8,4 ευρώ/κιλό. Πάντως, η μείωση του όγκου εξαγωγών του προϊόντος αναμένεται να συνεχιστεί με εντονότερο ρυθμό, κυρίως εξαιτίας της πτώσης της παραγωγής ως συνέπεια των καταστροφών από τις πλημμύρες στο ζωικό κεφάλαιο, στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και σε τυροκομεία της Θεσσαλίας, η οποία καλύπτει τη μεγαλύτερη αναλογία παραδόσεων αιγοπρόβειου γάλακτος μεταξύ των περιφερειών της χώρας (190 χιλ. τόνοι το 2022, ποσοστό 22%). Σύμφωνα, εξάλλου, με ορισμένες αρχικές εκτιμήσεις των φορέων του τομέα (ΣΕΚ, ΣΕΒΓΑΠ), οι καταστροφές αυτές προβλέπεται το 2023 να περιορίσουν σημαντικά την παραγωγή φέτας, με πώση κυμαινόμενη από 10 έως 15%. Πέραν αυτών όμως, αναμένεται περαιτέρω μείωση της κατανάλωσης λόγω της μεγάλης ανόδου των τιμών στην εγχώρια αγορά λιανικής, η οποία στο πρώτο εξάμηνο του 2023 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους, ήδη καταγράφει αισθητή μείωση στην ποσότητα της φέτας και των λευκών τυριών (-5,5%).

Πίνακας 21. Εγχώρια παραγωγή και αυτάρκεια τυροκομικών προϊόντων (μ.ό. 2018-2020, χιλ. τόνοι)

	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Κατανάλωση	Αυτάρκεια (%)
Φέτα	122	0,1	74	49	252,0
Κεφαλογραβιέρα, κασέρι	6	2	1	7	88,3
Κεφαλοτύρι	3	3	0,5	6	50,8

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA EΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

Ωστόσο, το παραγωγικό δυναμικό στα υπόλοιπα 23 τυριά ΠΟΠ/ΠΓΕ της χώρας, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων παράγεται από αιγοπρόβριο γάλα, παρουσιάζει πολύ μεγάλη υστέρηση και μάλιστα με πτώση κατά το 2022. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν ορισμένα σκληρά και ημίσκληρα τυριά ΠΟΠ, όπως η **γραβιέρα**, ο όγκος παραγωγής της οποίας περιορίστηκε το 2022 σε 4,3 χιλ. τόνους, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση ως προς το προηγούμενο έτος (-11%), ενώ ακόμα μεγαλύτερη ήταν η πτώση στο κασέρι (2,2 χιλ. τόνοι το 2022, με μείωση κατά 24%) και στην **κεφαλογραβιέρα** (2,1 χιλ. τόνοι, με μείωση κατά 20%). Πτώση εξάλλου παρουσίασε η παραγωγή στα κυριότερα μαλακά τυριά ΠΟΠ, όπως το **μανούρι** (1,7 χιλ. τόνοι το 2022, -4%), το **κατίκι Δομοκού** (0,8 χιλ. τόνοι, -9%) και το **καλαθάκι Λήμνου** (0,4 χιλ. τόνοι, -3%). Η αρνητική αυτή εξέλιξη συνδέεται με τη μείωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών λόγω της σημαντικής ανόδου των τιμών των προϊόντων αυτών στην εγχώρια λιανική αγορά.

Η **κεφαλογραβιέρα** και το **κασέρι** αποτελούν ΠΟΠ προϊόντα από αιγοπρόβριο γάλα με παραγωγή, κατά μέσο όρο 6 χιλ. τόνων, καλύπτοντας στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 μέρος της κατανάλωσης (βαθμός αυτάρκειας 88%), αλλά με αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο μια και οι εισαγωγές, προερχόμενες κυρίως από τη Βουλγαρία και την Ιταλία, υπερτερούν των εξαγωγών. Μικρότερος, εξάλλου, παρέμεινε ο όγκος παραγωγής, κατά το ίδιο διάστημα, στο **κεφαλοτύρι** (μ.ό. 3 χιλ. τόνοι) που καλύπτει μέρος της κατανάλωσης (βαθμός αυτάρκειας 51%) με εισαγόμενα προϊόντα προερχόμενα κυρίως από τη Δανία και τη Βουλγαρία.

Στο **αγελαδινό γάλα**, ο όγκος των παραδόσεων στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 εκτιμήθηκε, κατά μέσο όρο, σε 636 χιλ. τόνους, καλύπτοντας μέρος της κατανάλωσης (βαθμός αυτάρκειας 63%) μια και σημαντικό μέρος των αναγκών καλύφθηκε από εισαγωγές, εκτιμώμενες, σε όρους ισοδύναμου νωπού προϊόντος, κατά μέσο όρο, σε 372 χιλ. τόνους. Οι εισαγωγές αφορούσαν κυρίως συμπυκνωμένα προϊόντα γάλακτος και σε μικρότερο βαθμό σε νωπό γάλα, προερχόμενα σχεδόν στο σύνολό τους από χώρες της ΕΕ. Πολύ περιορισμένες παρέμειναν οι εξαγωγές νωπών προϊόντων.

Πίνακας 22. Παραδόσεις και αυτάρκεια αγελαδινού γάλακτος Ελλάδος (2018-2020, χιλ. τόνοι)

	2020	2019	2018	Μεταβολή (%)	
				2020/19	2019/18
Παραδόσεις στα γαλακτοκομεία	653	633	621	3,1	1,9
Εισαγωγές (ισοδύναμο νωπού προϊόντος)	381	348	387	9,5	-10,1
Εξαγωγές (νωπά προϊόντα)	0,5	0	0,2	1.716	-83,3
Κατανάλωση (ισοδύναμο νωπού προϊόντος)	1.033	981	1.007	5,3	-2,6
Αυτάρκεια	63,2	64,5	61,6	-2,1	4,7

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

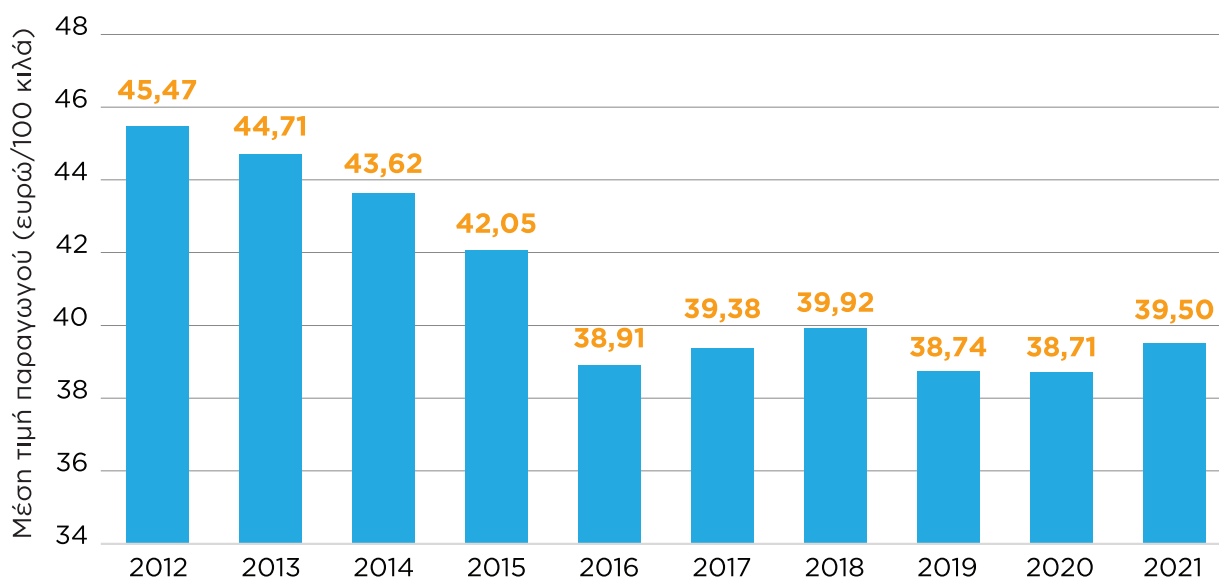
Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις (στοιχεία ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 17.8.2022) οι παραδόσεις αγελαδινού γάλακτος αυξήθηκαν το 2021 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος ανερχόμενες σε 668 χιλ. τόνους (+2,4%). Ωστόσο, με εντονότερο ρυθμό αυξήθηκαν οι εισαγωγές του προϊόντος, ο όγκος των οποίων σε όρους ισοδύναμου νωπού προϊόντος ανήλθε σε 412 χιλ. τόνους σημειώνοντας άνοδο ως προς το προηγούμενο έτος (+8%). Η αύξηση αυτή προήλθε κυρίως από την άνοδο του όγκου στο συμπυκνωμένο άπαχο γάλα με συνέπεια την κάμψη της αυτάρκειας του προϊόντος (62%).

**Πίνακας 23. Εισαγωγές αγελαδινού γάλακτος σε ισοδύναμο νωπού προϊόντος
 (2018-2021, χιλ. τόνοι)**

	2021	2020	2019	2018	Μεταβολή (%)	
					2021/20	2020/19
Νωπό γάλα ΕΕ	28	24	24	27	14,2	-0,5
Γάλα υψηλής παστερίωσης	0,1	0	0	10		
Γάλα αποβουτυρωμένο ΕΕ	0	0,4	1	3		-53,0
Συμπυκνωμένο γάλα ΕΕ	23	28	26	17	-18,2	6,2
Συμπυκνωμένο άπαχο γάλα ΕΕ	284	252	225	262	12,6	12,2
Μπασκί αγελαδινό ΕΕ	61	61	60	67	-0,2	2,6
Μπασκί αγελαδινό light ΕΕ	17	15	12	11	14,7	24,9
Σύνολο	412	381	348	387	8,3	9,5

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ από τον Σύνδεσμο Ελληνικής Κτηνοτροφίας (ΣΕΚ), 16.6.2022

Ανοδικά, επίσης, κινήθηκε η μέση τιμή παραγωγού που ανήλθε το 2021 σε 39,5 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας βελτίωση ως προς το προηγούμενο έτος (+2%). Να σημειωθεί, ωστόσο, ότι οι τιμές παραγωγού στο αγελαδινό γάλα κατέγραφαν πτωτική πορεία επί σειρά ετών, ενώ το 2021 η μέση τιμή παραγωγού ήταν σημαντικά μικρότερη εκείνης στις αρχές της δεκαετίας (-13%), σε αντίθεση με τον μέσο όρο στην ΕΕ-27 που στο ίδιο διάστημα παρουσίασε αισθητή άνοδο (+14%)²⁵. Η εξέλιξη αυτή εξηγεί, ως έναν βαθμό, τη μεγάλη μείωση των παραγωγών αγελαδινού γάλακτος της χώρας, ο αριθμός των οποίων από 3.749 το 2012 περιορίστηκε το 2021 σε 2.125 παραγωγούς (-43%).

**Γράφημα 10. Εξέλιξη μέσης τιμής παραγωγού στο αγελαδινό γάλα
 (2012-2021, ευρώ/100 κιλά)**

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 18.4.2022

²⁵ European Commission, DG-Agri, "Historical EU price serie of raw cow's milk in Euro/100 kg", last update 2.6.2022

Επισημαίνεται ότι στη γαλακτοπαραγωγό αγελαδοτροφία της χώρας καταγράφονται, στο διάστημα των προηγούμενων ετών, βελτιώσεις στο μέγεθος των αγελαδοτροφικών εκμεταλλεύσεων που επέτρεψαν τη συλλογή μεγαλύτερης ποσότητας αγελαδινού γάλακτος από έναν μικρότερο αριθμό παραγωγών, με σημαντική αύξηση των αποδόσεων του προϊόντος λόγω των γενετικών βελτιώσεων και των βελτιώσεων στα σιτηρέσια διατροφής των ζώων, οι οποίες, σε συνδυασμό με την εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, συνέβαλαν στη βελτίωση της διαχείρισης των παραδόσεων και στον περιορισμό των απωλειών στην παραγωγή.

Στο πρώτο εξάμηνο του 2022 η εγχώρια μέση τιμή παραγωγού στο αγελαδινό γάλα αυξήθηκε, ανερχόμενη τον Ιούνιο του 2022 σε 51,2 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2021 (+31,5%).

Πίνακας 24. Παραγωγοί, παραδόσεις και εγχώριες τιμές παραγωγού στο αγελαδινό γάλα (2021-2022, χιλ. τόνοι, ευρώ/100 κιλά)

	Παραγωγοί			Παραδόσεις			Μ. τιμή		
	2022	2021	2022/21 (%)	2022	2021	2022/21 (%)	2022	2021	2022/21 (%)
Ιανουάριος	2.030	2.166	-6,3	56	57	-2,2	43,8	38,8	12,8
Φεβρουάριος	2.008	2.171	-7,5	53	53	-0,6	45,0	38,9	15,7
Μάρτιος	2.001	2.166	-7,6	58	60	-2,9	46,2	38,8	19,2
Απρίλιος	1.979	2.151	-8,0	56	59	-4,0	47,3	38,8	22,1
Μάιος	1.964	2.158	-9,0	57	61	-5,7	48,9	38,7	26,5
Ιούνιος	1.958	2.147	-8,8	52	57	-7,4	51,2	38,9	31,5
1ο εξάμηνο	1.990	2.160	-7,9	333	347	-3,9	47,1	38,8	21,3

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 16.9.2022

Ωστόσο, η αύξηση αυτή δεν ήταν δυνατό να καλύψει τη μεγάλη αύξηση του κόστους εκτροφής στη γαλακτοπαραγωγό αγελαδοτροφία λόγω της εκρηκτικής ανόδου των τιμών των ζωοτροφών με συνέπεια τη συνεχή αποχώρηση των κτηνοτρόφων από την παραγωγική διαδικασία. Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις (στοιχεία ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 16.9.2022) στο πρώτο εξάμηνο του 2022 το πλήθος των παραγωγών του προϊόντος περιορίστηκε σε 1.990 κτηνοτρόφους, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση ως προς το αντίστοιχο διάστημα του 2021 (-8%). Επίσης, ο όγκος των παραδόσεων στο αγελαδινό γάλα περιορίστηκε στο πρώτο εξάμηνο του 2022 σε 333 χιλ. τόνους, μέγεθος αισθητά μειωμένο ως προς το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-4%). Πέραν αυτών όμως, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις (στοιχεία IRI Hellas, Ιούνιος 2022), η άνοδος των τιμών στη λιανική αγορά νωπού αγελαδινού γάλακτος έχει ήδη περιορίσει σημαντικά την κατανάλωση με συνέπεια τη μείωση των πωλήσεων του προϊόντος στο διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου του 2022 σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2021 (-7,4%). Οι ανησυχητικές αυτές εξελίξεις στο επίπεδο της παραγωγής και της κατανάλωσης προκάλεσαν κρίση στη γαλακτοπαραγωγό αγελαδοτροφία της χώρας, στο σύνολό της.

Ανάλογες, πάντως, εξελίξεις σημειώθηκαν στην αγορά γαλακτοκομικών προϊόντων της ΕΕ, όπου οι παραδόσεις αγελαδινού γάλακτος περιορίστηκαν, παρά τη σημαντική άνοδο των τιμών, ενώ ισχυρή πίεση δέχτηκαν οι παραγωγοί από το αυξανόμενο κόστος των εισροών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG-Agri, Milk market situation, September 2022) η μέση τιμή

παραγωγού αγελαδινού γάλακτος στην ΕΕ ανήλθε τον Ιούλιο του 2022 σε 51 ευρώ/100 κιλά, παρουσιάζοντας σημαντική άνοδο ως προς τον αντίστοιχο μήνα του 2021 (+43%). Εντούτοις, ο όγκος των παραδόσεων του προϊόντος περιορίστηκε στο πρώτο εξάμηνο του 2022 (-0,5%) λόγω της αισθητής μείωσής του στα περισσότερα Κράτη Μέλη, με εξαίρεση εννέα μόνο περιπτώσεις που παρουσίασαν βελτίωση (η Ελλάδα δεν συμπεριλαμβάνεται σε αυτές). Επιπλέον, στο ίδιο συγκρινόμενο διάστημα καταγράφεται μείωση της παραγωγής στο σύνολο σχεδόν των γαλακτοκομικών προϊόντων της ΕΕ (βούτυρο, αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, πλήρες γάλα σε σκόνη, συμπυκνωμένο γάλα, γάλα κατανάλωσης, τυροκομικά προϊόντα) με εξαίρεση την κρέμα γάλακτος που σημείωσε θετική μεταβολή.

Η εγχώρια παραγωγή **γιαουρτιού** παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη στη διάρκεια των προηγούμενων ετών, ωθούμενη από την άνοδο των εξαγωγών, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αποτελείται από στραγγιστό γιαούρτι αγελαδινού γάλακτος (70%), ενώ μικρότερο μέρος αφορά στο λεγόμενο παραδοσιακό γιαούρτι. Στο διάστημα της τριετίας 2018-2020 η εγχώρια παραγωγή γιαουρτιού (μ.ό. 142 χιλ. τόνοι) υπερκάλυψε την κατανάλωση (βαθμός αυτάρκειας 230%), με σημαντική άνοδο του όγκου εξαγωγών (μ.ό. 90 χιλ. τόνοι).

Πίνακας 25. Εγχώρια παραγωγή, κατανάλωση και αυτάρκεια γιαουρτιού (2018-2020, χιλ. τόνοι)

	2020	2019	2018	Μεταβολή (%)	
				2020/19	2019/18
Παραγωγή	155	141	130	9,5	8,3
Εισαγωγές	6	10	14	-32,5	-29,9
Εξαγωγές	104	91	75	14,3	20,8
Κατανάλωση	57	60	69	-4,5	-13,0
Αυτάρκεια (%)	270,8	236,2	189,7	9,5	8,3

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

Τα εξαγόμενα προϊόντα απευθύνονται κυρίως στην Ιταλία (μ.ό. 38% του όγκου) και στο Ην. Βασίλειο (27%). Το 2021 η εγχώρια παραγωγή γιαουρτιού αυξήθηκε αισθητά ως προς το προηγούμενο έτος με όγκο 168 χιλ. τόνων (+9%) και με σημαντική άνοδο των εξαγωγών που ανήλθαν σε 118 χιλ. τόνους (+14%), αξίας 230 εκατ. ευρώ (+13%). Επισημαίνεται εξάλλου ότι μεταξύ των παραγωγικών χωρών της ΕΕ η Ελλάδα εξακολουθεί το 2021 να διατηρεί την 3η θέση στις εξαγωγές του προϊόντος σε όρους όγκου και αξίας, μετά τη Γερμανία και τη Γαλλία.

Η εγχώρια παραγωγή **βουτύρου** αυξήθηκε στη διάρκεια της πενταετίας 2016-2020, εκτιμώμενη την τριετία 2018-2020, κατά μέσο όρο, σε 2,3 χιλ. τόνους, αποτελώντας πολύ μικρό μέρος της κατανάλωσης (βαθμός αυτάρκειας 23%) μια και το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών καλύπτεται από εισαγωγές (μ.ό. 8,1 χιλ. τόνοι, αξίας 34 εκατ. ευρώ). Σημειώνεται, επίσης, η αισθητή μείωση της κατανάλωσης του προϊόντος το 2020 κυρίως εξαιτίας των δυσμενών συνεπειών της πανδημίας.

Πίνακας 26. Εγχώρια παραγωγή, κατανάλωση και αυτάρκεια βουτύρου (2018-2020, χιλ. τόνοι)

	2020	2019	2018	Μεταβολή (%)	
				2020/19	2019/18
Παραγωγή	3	2	2	12,7	9,0
Εισαγωγές	8	9	8	-9,5	12,3
Εξαγωγές	0,3	0,3	0,3	29,4	-15,2
Κατανάλωση	10	11	10	-5,6	12,5
Αυτάρκεια (%)	25,5	21,3	22,0		

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», 2022

Ωστόσο, η κατανάλωση βουτύρου βελτιώθηκε το 2021 με περαιτέρω άνοδο των εισαγωγών που ανήλθαν σε 8,2 χιλ. τόνους, ενώ η παραγωγή του προϊόντος περιορίστηκε σε 2,5 χιλ. τόνους παρουσιάζοντας κάμψη ως προς το προηγούμενο έτος.

Το παρόν κεφάλαιο βασίζεται στην έκδοση της ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ (2022) «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία»²⁶

2.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

Προκειμένου να ενισχυθεί η θέση τους στην εφοδιαστική αλυσίδα τροφίμων, οι παραγωγοί μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους και να συνεργαστούν στο πλαίσιο συλλογικών σχημάτων, τα οποία εξασφαλίζουν την εκπλήρωση των στόχων και την κάλυψη των αναγκών τους. Μία πληθώρα τέτοιων σχημάτων υφίστανται σήμερα στον πρωτογενή τομέα της ΕΕ, τα οποία αποτελούν, σε πολλές περιπτώσεις, προϊόν εθνικών και τοπικών ιδιομορφιών και αναγκών (ιστορικών, πολιτισμικών, γεωγραφικών κ.ά.), ενώ λειτουργούν κάτω από ένα μεγάλο εύρος νομικών μορφών, έχοντας λάβει, ή όχι, θεσμική αναγνώριση σε εθνικό επίπεδο.

Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (ΑΣ)

Η συλλογική δραστηριότητα στην οργάνωση της γεωργικής παραγωγής εκφράζεται κυρίως από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, θεσμό με μακρά παράδοση στην Ελλάδα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και σε πολλές άλλες χώρες. Επιπλέον, ανάλογα με τη συγκεκριμένη γεωργική αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί ενδέχεται να έχουν διαφορετικό επίπεδο διεξόδου. Θα πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί ότι συνολικά στην ΕΕ οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν ιδιαίτερα ισχυρή παρουσία, τόσο ως βασική έκφραση της συνεργασίας μεταξύ παραγωγών (περισσότερες από 22.000 επιχειρήσεις το 2014²⁷) αλλά και ως προς το εύρος των δραστηριοτήτων και τον κύκλο εργασιών τους.

Σε αρκετές περιπτώσεις οι δραστηριότητες των συνεταιρισμών επεκτείνονται σε περισσότερους τομείς, με παραγωγικές εγκαταστάσεις που συνδυάζουν αξιοποίηση διαφορετικών προϊόντων (π.χ. επιτραπέζιες ελιές και γάλα, ελαιόλαδο και τυροκομικά προϊόντα, κρασί και ελαιόλαδο, φρούτα και σιτηρά, οινοποίηση και κηπευτικά κ.ά.), με συνέπεια να καθίσταται δυσδιάκριτη η εξειδίκευσή τους ανά προϊόν, ή κατηγορία προϊόντων. Επιπλέον, οι περισσότεροι συνεταιρισμοί, πέραν των παραγωγικών τους δραστηριοτήτων καλύπτουν ένα ευρύτερο πεδίο αναγκών των παραγωγών-μελών τους που συνδέεται με την προμήθεια γεωργικών εφοδίων και ζωοτροφών, παρέχοντας παράλληλα μια σειρά υπηρεσιών στους παραγωγούς, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις διαθέτουν καταστήματα λιανικής πώλησης στα οποία τοποθετούν προϊόντα τοπικής παραγωγής και τρόφιμα.

Οργανώσεις Παραγωγών (ΟΠ)

Στην ελληνική γεωργία δραστηριοποιούνται οι Οργανώσεις Παραγωγών (ΟΠ) και οι Ενώσεις Οργανώσεων Παραγωγών (ΕΟΠ), που αποτελούν νεότερη εξέλιξη συλλογικής δραστηριότητας, η ενδυνάμωση των οποίων επιδιώχθηκε σε κοινοτικό επίπεδο με τη χορήγηση κινήτρων ίδρυσης και λειτουργίας για την καλύτερη οργάνωση της παραγωγής, με αφετηρία τον τομέα των οπωροκηπευτικών. Σημειώνεται, επιπλέον, ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν τη δημοφιλέστερη νομική μορφή μεταξύ των αναγνωρισμένων Οργανώσεων Παραγωγών τόσο στην ΕΕ όσο και στη χώρα μας.

²⁶ Η έκδοση είναι διαθέσιμη στο <https://www.c-gaia.gr/product/oi-organoseis-paragogon-stin-elliniki-georgia/>

²⁷ Cogeca, "Development of Agricultural Cooperatives in the EU 2014", Brussels, 5.2.2015

Πίνακας 27. Αναγνωρισμένες Οργανώσεις (ΟΠ και ΕΟΠ) στην Ελλάδα ανά τομέα και νομική μορφή (2019/20)

	Πλήθος	Μέλη	Αγροτικοί Συνεταιρισμοί		Άλλη νομική μορφή	
			Πλήθος	Μέλη	Πλήθος	Μέλη
Οπωροκηπευτικά	124	16.873	112	15.528	12	1.345
Ελαιόλαδο και ελιά	82	11.608	76	10.755	6	853
Γάλα, γαλακτοκομικά	20	1.026	19	988	1	38
Σιτηρά	2	319	2	319	0	0
Ρύζι	2	49	2	49	0	0
Λοιποί τομείς	12	3.046	12	3.046	0	0
Σύνολο	242	32.921	222	30.650	19	2.236

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022

Ομάδες Παραγωγών (Ομπ)

Μία ακόμα μορφή συλλογικής δραστηριότητας που συναντάται στη γεωργία της χώρας είναι οι Ομάδες Παραγωγών (Ομπ) οι οποίες αποτελούν «προσωρινά» οργανωτικές δομές, που λαμβάνουν αναγνώριση και στήριξη προκειμένου να είναι σε θέση να σχηματίσουν την πιο ολοκληρωμένη μορφή συνεργασίας που είναι οι Οργανώσεις Παραγωγών και να λάβουν αναγνώριση και στήριξη ως τέτοιες. Οι περισσότερες από τις αναγνωρισμένες Ομπ συστήθηκαν με νομική μορφή άλλη από εκείνη των αγροτικών συνεταιρισμών, κυρίως ως ΙΚΕ, καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος του πλήθους των οργανώσεων (68%), αλλά με μικρότερο αριθμό μελών (1,4 χιλ. μέλη) σε σχέση με εκείνον των αγροτικών συνεταιρισμών (2,6 χιλ. μέλη).

Πίνακας 28. Αναγνωρισμένες Ομάδες Παραγωγών (Ομπ) στην Ελλάδα ανά τομέα και νομική μορφή (2019/20)

	Πλήθος	Μέλη	Αγροτικοί Συνεταιρισμοί		Άλλη νομική μορφή	
			Πλήθος	Μέλη	Πλήθος	Μέλη
Σιτηρά	69	840	14	522	55	318
Οπωροκηπευτικά	40	944	31	863	9	81
Γάλα, γαλακτοκομικά	40	321	9	165	31	161
Ρύζι	29	219	1	14	28	205
Ελαιόλαδο και ελιά	13	204	7	137	6	67
Λοιποί τομείς	96	1.444	30	894	66	550
Σύνολο	287	3.972	92	2.595	195	1.382

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022

2.2 ΤΟΜΕΑΣ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ

Στο πεδίο των παραγωγικών δραστηριοτήτων, ο τομέας των οπωροκηπευτικών εξακολουθεί να συγκεντρώνει την κύρια δραστηριότητα των περισσότερων συνεταιρισμών. Αν και υπάρχουν πολυάριθμοι συνεταιρισμοί με μικρότερο κύκλο εργασιών, αλλά και πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις παραγωγών που δεν περιλαμβάνονται στην αναφερόμενη καταγραφή, φαίνεται ότι στον τομέα αυτό δραστηριοποιείται σημαντικός αριθμός συνεταιρισμών (75 από τους 200 μεγαλύτερους) με συνολικό κύκλο εργασιών πάνω από 350 εκατ. ευρώ και 18 χιλ. παραγωγούς-μέλη. Στα φρούτα, και ιδιαίτερα στα πυρηνόκαρπα, οι περισσότεροι συνεταιρισμοί συγκεντρώνονται στην Κεντρική Μακεδονία, ενώ στα κηπευτικά ο μεγαλύτερος αριθμός βρίσκεται στην Κρήτη. Σημειώνεται, ωστόσο, τάση συγκέντρωσης στον τομέα, μια και οι 20 σημαντικότεροι συνεταιρισμοί καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του αναφερόμενου κύκλου εργασιών (70%) και των παραγωγών-μελών (πάνω από 55%).

Πίνακας 29. Οι 20 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον τομέα των οπωροκηπευτικών (2018, χιλ. ευρώ)

	Κύκλος εργασιών	Κύρια προϊόντα	Παραγωγοί μέλη
ΑΣ Βέροιας "Venus Growers"	61.771	Κονσέρβες ροδάκινων κ.ά. φρούτων	425
ΑΕΣ ΑΛΜΜΕ ΑΕ	28.548	Κονσέρβες ροδάκινων κ.ά. φρούτων	2.000
ΑΣ Ζαγοράς Πηλίου "Ζαγορίν"	20.579	Μήλα Ζαγοράς ΠΟΠ	702
ΕΑΣ Αργολίδας "ΡΕΑ"	19.852	Χυμοί εσπεριδοειδών κ.ά. φρούτων	294
ΑΣ Πέλλας - ΕΑΣ Γιαννιτσών	12.833	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα	1.000
ΑΣ Άμμου Βέροιας "Νέος Αλιάκμων"	12.095	Ροδάκινα, ακτινίδια	597
ΑΣ Νάουσας	10.351	Κονσέρβες ροδάκινου, νωπά φρούτα	700
ΑΣ Θεσσαλών Τοματοπαραγωγών "ΘΕΣΤΟ"	10.225	Βιομηχανική Ντομάτα	600
ΑΣΕΠΟΠ Βελβεντού "Η Ένωση ΣυνΠΕ"	9.974	Ροδάκινα κ.ά. φρούτα	400
ΑΣΕΠΟΠ Οπωροκηπευτικών Νάουσας	8.914	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα	608
ΑΣ Μέσης Βέροιας	8.409	Ροδάκινα κ.ά. φρούτα	450
ΑΣ Κηπευτικών Δ. Ιεράπετρας "ΑΝΑΤΟΛΗ"	7.503	Κηπευτικά	200
ΑΣ Σπαραγγοπαραγωγών "NESPAP"	7.143	Φρούτα και κηπευτικά	40
ΑΣΕΕ Αμυκλών Λακωνίας	7.000	Χυμοί εσπεριδοειδών, πορτοκάλια	779
ΑΣ Αρκαδίας "Ένωση Αρκαδίας"	6.244	Μήλα κ.ά. φρούτα	636
ΑΣΕΠΟΠ Τυρνάβου	6.192	Πυρηνόκαρπα φρούτα	165
ΑΣ Κηπευτικών Κουντούρας Χανίων	5.349	Κηπευτικά	65
ΑΟΕΣ Τυμπακίου Ηρακλείου Κρήτης	5.225	Κηπευτικά	540
ΑΣ Μελίκης Αλεξάνδρειας Ημαθίας	3.880	Ροδάκινα κ.ά. φρούτα	500
ΑΣ Κάμπου Ανδραβίδας - ΟΠ Φρούτων	3.878	Φρούτα και κηπευτικά	96
Σύνολο	255.965		10.797

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022

Στον τομέα των οπωροκηπευτικών περιλαμβάνονται 124 αναγνωρισμένες Οργανώσεις Παραγωγών (ΟΠ) και μια Ένωση Οργανώσεων Παραγωγών (ΕΟΠ). Πρόκειται για την ΕΟΠ της Αγροτικής Εταιρικής Σύμπραξης ΑΛΜΜΕ ΑΕ στη Βέροια, αποτελούμενη από τις τρεις ΟΠ των αγροτικών συνεταιρισμών-μετόχων της, που περιλαμβάνει συνολικά 1.224 παραγωγούς-μέλη και δραστηριοποιείται στη συγκέντρωση, την επεξεργασία και την εμπορία πυρηνόκαρπων φρούτων.

Πίνακας 30. Οι 20 μεγαλύτερες* ΟΠ και ΕΟΠ στον τομέα των οπωροκηπευτικών (2019/20)

	Παραγωγοί-μέλη	Κύρια προϊόντα
ΟΠ ΑΕΣ Παναγιόγειος Ένωση (ΠΕΣ) ΑΕ	1.744	Επιτραπέζια σταφύλια
ΕΟΠ ΑΕΣ ΑΛΜΜΕ ΑΕ	1.224	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ ΚΑΣΟΑ Δαναός ΑΕΣ ΑΕ	1.141	Εσπεριδοειδή
ΟΠ ΕΑΣ Αργολίδας	695	Βερίκοκα, εσπεριδοειδή
ΟΠ Θεσσαλών Τοματοπαραγωγών “ΘΕΣΤΟ”	600	Βιομηχανική ντομάτα
ΟΠ ΑΣ Άμμου Βέροιας “Νέος Αλιάκμων”	576	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ ΑΣΕΠΟΠ Οπωροκηπευτικών Νάουσας	525	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ ΑΣ Βέροιας “Venus Growers”	576	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ ΑΣ Νάουσας	492	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ Συνεργαζόμενοι Παραγωγοί ΑΕ	433	Καρποί με κέλυφος
ΟΠ ΑΣ Μελίκης Αλεξάνδρειας Ημαθίας	404	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ ΑΕΣ Απόστολος Παύλος ΑΕ	398	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ Βιομηχανικής Τομάτας “Η Δήμητρα”	398	Βιομηχανική ντομάτα
ΟΠ ΑΕΣ ΚΟΜΕΞ ΑΕ	365	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ ΑΣ Πέλλας - ΕΑΣ Γιαννιτών	336	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ “Ζευς Ακτινίδια” ΑΕ	308	Ακτινίδια
ΟΠ ΑΣ Αμαλιάδας “Εύφορη Γη”	259	Κηπευτικά
ΟΠ ΑΣ Μέσης Βέροιας	244	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
ΟΠ ΑΣ “Αργολική Γη” Κουτσοποδίου	240	Εσπεριδοειδή
ΟΠ ΑΣΕΠΟΠ Βελβεντού “Η Ένωση ΣυνΠΕ”	233	Πυρηνόκαρπα κ.ά. φρούτα
Σύνολο	11.129	

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022, (*) με κριτήριο τον αριθμό των παραγωγών-μελών

Οι περισσότερες αναγνωρισμένες ΟΠ του τομέα βρίσκονται στις Περιφερειακές Ενότητες Ημαθίας (18), Ηλείας (16), Λάρισας (16), Ηλείας (10), Καβάλας (10) και Πέλλας (10), ενώ το μεγαλύτερο μέρος τους δραστηριοποιείται στη συγκέντρωση, την επεξεργασία και την εμπορία φρούτων, όπου κυριαρχούν τα πυρηνόκαρπα προϊόντα (ροδάκινα, νεκταρίνια, βερίκοκα, κεράσια, δαμάσκηνα κ.ά.) και σε μικρότερο βαθμό στα εσπεριδοειδή και στα επιτραπέζια σταφύλια. Στα αμιγώς κηπευτικά προϊόντα δραστηριοποιούνται λιγότερες (40 ΟΠ), ενώ ένας μικρότερος αριθμός (4 ΟΠ) έχει ως αντικείμενο την συγκέντρωση και την επεξεργασία διαφόρων καρπών (κάστανα, καρποί με κέλυφος κ.ά.). Υπάρχουν, πάντως, σημαντικά περιθώρια ενίσχυσης του αριθμού των αγροτών που εντάσσονται στις ΟΠ εκτιμώντας τον μεγάλο αριθμό των παραγωγών που δραστηριοποιούνται σε ορισμένα προϊόντα του τομέα. Για παράδειγμα, σημαντικός παραμένει ο αριθμός των παραγωγών που είναι δικαιούχοι ενιαίας ενίσχυσης στην καλλιέργεια πορτοκαλιών (30.000 παραγω-

γοί), στα ροδάκινα (20.000) και στα επιτραπέζια σταφύλια (15.000), ενώ στα βερίκοκα υπερβαίνουν τους 11.000 (στοιχεία GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, 2020).

Ανάλογη δυνατότητα ισχύει και σε ορισμένα από τα κυριότερα είδη κηπευτικών με σημαντικό αριθμό παραγωγών, όπως στην καλλιέργεια καρπουζιών (10.200 παραγωγοί) και επιτραπέζιας ντομάτας (5.600). Έλλειμμα, εξάλλου, παρουσιάζει η δομή των οργανώσεων ως προς τη συγκρότηση Ενώσεων Οργανώσεων Παραγωγών, με πλέον χαρακτηριστική την περίπτωση των κηπευτικών όπου δεν υφίσταται καμία ΕΟΠ. Ωστόσο, η δημιουργία Ενώσεων σε ομοειδή προϊόντα θεωρείται αναγκαία προκειμένου να συντονιστούν οι δραστηριότητες των μικρών και μεμονωμένων ΟΠ με σκοπό την ανάληψη κοινών δράσεων περιορισμού του κόστους παραγωγής, την αξιοποίηση σύγχρονης τεχνολογίας, τη διείσδυση σε νέες αγορές, την κοινή προβολή και προώθηση των προϊόντων, την ανάπτυξη κοινών πρωτοβουλιών και συνεργασιών στο πεδίο της εκπαίδευσης, τη σύνδεση με την έρευνα και την καινοτομία, αλλά και σε άλλες κοινές δράσεις.

2.3 ΤΟΜΕΑΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑΣ ΕΛΙΑΣ

Στον τομέα ελαιόλαδου και ελιάς περιλαμβάνονται 80 αναγνωρισμένες Οργανώσεις Παραγωγών (ΟΠ) και 2 Ενώσεις Οργανώσεων Παραγωγών (ΕΟΠ), η ΕΟΠ της Αγροτικής Εταιρικής Σύμπραξης ΚΑΣΕΛΛ ΑΕ, αποτελούμενη από τους 6 αγροτικούς συνεταιρισμούς-μετόχους της που έχουν αναγνωριστεί ως ΟΠ, με 794 παραγωγούς-μέλη και η ΕΟΠ της Αγροτικής Εταιρικής Σύμπραξης Λακωνίας ΑΕ, αποτελούμενη από τους 5 ελαιουργικούς συνεταιρισμούς-μετόχους της που έχουν αναγνωριστεί ως ΟΠ, με 612 παραγωγούς-μέλη.

Πίνακας 31. Οι 20 μεγαλύτερες* ΟΠ και ΕΟΠ στον τομέα ελαιόλαδου και ελιάς (2019/20)

	Παραγωγοί- μέλη	Κύρια προϊόντα
ΕΟΠ ΑΕΣ ΚΑΣΕΛΛ ΑΕ	794	Ελαιόλαδο
ΟΠ Ελαιόλαδου και Επιτραπέζιας ελιάς Αιγίου Αχαΐας	622	Ελαιόλαδο, ελιές
ΕΟΠ ΑΕΣ Λακωνίας ΑΕ	612	Ελαιόλαδο
ΟΠ ΑΕΣ Λιμεναρίων Θάσου	533	Ελαιόλαδο, ελιές
ΟΠ Ελαιουργικού ΑΣ Αγίων Αποστόλων Λακωνίας	483	Ελαιόλαδο
ΟΠ Ελαιουργικού ΑΣ Μολάων-Πακίων Λακωνίας	410	Ελαιόλαδο
ΟΠ Creta Green Agrofarm IKE	386	Ελαιόλαδο, ελιές
ΟΠ ΑΣ Πύργου Ηλείας “Ο Ροδίτης”	370	Ελαιόλαδο
ΟΠ ΑΣ Αμαλιάδας Ηλείας “Εύφορη Γη”	322	Ελαιόλαδο
ΟΠ ΑΣ Συκέας Λακωνίας	320	Ελαιόλαδο
ΟΠ ΑΣ Ελαιόλαδου-Ελιάς Πατρών	317	Ελαιόλαδο, ελιές
ΟΠ ΑΣ Πηλίου Β. Σποράδων	307	Ελαιόλαδο, ελιές
ΟΠ Ελαιουργικού ΑΣ Ασωπού Λακωνίας	283	Ελαιόλαδο
ΟΠ Ελαιουργικού ΑΣ Κροκεών Λακωνίας	263	Ελαιόλαδο
ΟΠ Ελαιουργικού ΑΣ Παπαδιάνικων Λακωνίας	253	Ελαιόλαδο
ΟΠ ΑΣ Ελαιοπαραγωγών Παλαιοπαναγιάς Λακωνίας	216	Ελαιόλαδο
ΟΠ Συνεργαζόμενοι Παραγωγοί “ΣΥΝΕΠΑ ΑΕ” Κορινθίας	196	Ελαιόλαδο
ΟΠ ΑΟΕΣ Τυμπακίου Ηρακλείου Κρήτης	193	Ελαιόλαδο, ελιές
ΟΠ ΑΣ Κρουσώνα Ηρακλείου Κρήτης	185	Ελαιόλαδο, ελιές
ΟΠ ΑΣ Ελαιοπαραγωγών Ανωγείων Λακωνίας	172	Ελαιόλαδο
Σύνολο	7.237	

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022, (*) με κριτήριο τον αριθμό των παραγωγών-μελών

Με κριτήριο εξάλλου τον αριθμό των παραγωγών-μελών σημαντικές θεωρούνται ορισμένες ΟΠ του τομέα, όπως η ΟΠ Ελαιόλαδου και Επιτραπέζιας ελιάς στο Αίγιο της Αχαΐας με 622 παραγωγούς-μέλη, η ΟΠ της Αγροτικής Εταιρικής Σύμπραξης Λιμεναρίων Θάσου με 533 παραγωγούς-μέλη και η ΟΠ του Ελαιουργικού Αγροτικού Συνεταιρισμού Αγίων Αποστόλων Λακωνίας με 483 παραγωγούς-μέλη. Σημειώνεται ότι από άποψη αριθμού μελών, οι 20 σημαντικότερες οργανώσεις τομέα περιλαμβάνουν αθροιστικά 7.237 παραγωγούς-μέλη, μέγεθος που καλύπτει το 60% του συνολικού αριθμού (11.960 παραγωγοί-μέλη).

Οι περισσότερες αναγνωρισμένες ΟΠ/ΕΟΠ στον ελαιοκομικό τομέα βρίσκονται στις Περιφερειακές Ενότητες Ηρακλείου (29), Λακωνίας (26), Ηλείας (4) και Λέσβου (4), δραστηριοποιούμενες κυρίως στην παραγωγή και την εμπορία ελαιόλαδου και δευτερευόντως στις ελιές. Υπάρχουν, ωστόσο, σημαντικά περιθώρια ενίσχυσης του αριθμού των αγροτών που συμμετέχουν στις ΟΠ του τομέα, εάν ληφθεί υπόψη η μεγάλη σημασία της καλλιέργειας ελιάς για ελαιοποίηση (6,2 εκατ. στρέμματα δηλωθείσας έκτασης το 2020), αλλά και ο σημαντικός αριθμός των καλλιεργητών που είναι δικαιούχοι ενιαίας ενίσχυσης, περιλαμβάνοντας περισσότερους από 357.000 παραγωγούς (στοιχεία GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, 2020). Εξάλλου, η λειτουργία μονάδων παραγωγής ελαιόλαδου πλεονάζει, μια και οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, που αποτελούν τη βάση των οργανώσεων παραγωγών του τομέα, εξακολουθούν να κατέχουν σημαντικό αριθμό ελαιοτριβείων, με 157 παραγωγικές μονάδες, μέγεθος που καλύπτει το 33% του συνολικού αριθμού των πιστοποιημένων ελαιοτριβείων της χώρας που παράγουν ελαιόλαδο ΠΟΠ και ΠΓΕ (στοιχεία ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 2018). Από την άλλη πλευρά, στην επιτραπέζια ελιά το πλήθος των οργανώσεων και κυρίως ο αριθμός των παραγωγών που συμμετέχουν παραμένει πολύ περιορισμένος σε σχέση με τον σημαντικό αριθμό των παραγωγών που είναι δικαιούχοι ενιαίας ενίσχυσης στην καλλιέργεια του προϊόντος (39.000 παραγωγοί το 2020). Έλλειμμα, επίσης, συνιστά η απουσία ΕΟΠ βρώσιμης ελιάς με κύριο σκοπό την ανάπτυξη κοινών δράσεων, ιδιαίτερα στην προβολή και την προώθηση διατηρημένων και παρασκευασμένων προϊόντων, που καταλαμβάνουν πρωτεύουσα θέση μεταξύ των εξαγόμενων προϊόντων της χώρας.

2.4 ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ

Εξαιρετικά περιορισμένη παραμένει η παρουσία Οργανώσεων Παραγωγών (ΟΠ) στα σιτηρά, όπου καταγράφονται 2 μόνο αναγνωρισμένες ΟΠ που βρίσκονται στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας και δραστηριοποιούνται στη συγκομιδή και την επεξεργασία αραβόσιτου, με μόλις 319 παραγωγούς-μέλη, παρά το γεγονός ότι η καλλιέργεια του σημαντικού αυτού προϊόντος (967 χιλ. στρ. το 2020) απασχολεί 52 χιλ. παραγωγούς δικαιούχους ενιαίας ενίσχυσης. Τονίζεται, επιπλέον, ότι η εγχώρια παραγωγή αραβόσιτου πλήττεται έντονα στη διάρκεια των τελευταίων ετών από φθηνές εισαγωγές, κυρίως εξαιτίας της αδυναμίας των παραγωγών να λειτουργήσουν συλλογικά, προκειμένου να αξιοποιήσουν σύγχρονα συστήματα που περιορίζουν τη δαπάνη των εισροών, έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί το αυξημένο κόστος παραγωγής του προϊόντος. Έλλειμμα, εξάλλου, συνιστά η ανυπαρξία ΟΠ στο σκληρό σιτάρι, που αποτελεί το σημαντικότερο προϊόν του τομέα, με καθαρά εξαγωγικό προσανατολισμό, η καλλιέργεια του οποίου (1,6 εκατ. στρ. το 2020) απασχολεί περισσότερους από 26 χιλ. παραγωγούς.

Πολύ μικρός, εξάλλου, παραμένει ο αριθμός των ΟΠ στο ρύζι, όπου καταγράφονται δύο αναγνωρισμένες ΟΠ με 49 παραγωγούς-μέλη, όταν στην καλλιέργεια του προϊόντος απασχολούνται 4.800 παραγωγοί δικαιούχοι ενιαίας ενίσχυσης.

Να σημειωθεί, ωστόσο, ότι η αναγνώριση σημαντικού αριθμού νέων Ομάδων Παραγωγών (Ομπ) στα σιτηρά (69 Ομπ) και στο ρύζι (29 Ομπ) μπορεί να αποτελέσει, υπό προϋποθέσεις, τη βάση για τη δημιουργία περισσότερων Οργανώσεων Παραγωγών, διευρύνοντας τη συμμετοχή των παραγωγών στον σημαντικό αυτό τομέα.

2.5 ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ένα πεδίο σημαντικής δραστηριότητας των συνεταιρισμών στη φυτική παραγωγή αναφέρεται στον αμπελοοινικό τομέα, που περιλαμβάνει 12 επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων διακρίνεται η ΑΕΣ Παναγιγάλειος Ένωση Συνεταιρισμών ΑΕ, ο Ενιαίος Οινοποιητικός Αγροτικός Συνεταιρισμός Σάμου, ο Αγροτικός Οινοποιητικός Συνεταιρισμός Τυρνάβου, η Ένωση Συνεταιρισμών Θηραϊκών Προϊόντων ΣΑΝΤΟ και άλλοι.

Πίνακας 32. Οι 10 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον αμπελοοινικό τομέα (2018, χιλ. ευρώ)

	Κύκλος εργασιών	Κύρια προϊόντα	Παραγωγοί-μέλη
ΑΕΣ Παναιγιάλειος Ένωση “ΠΕΣ ΑΕ”	35.347	Κορινθιακή σταφίδα, ελαιόλαδο	6.000
Οινοποιητικός Σάμου “ΕΟΣ Σάμου”	10.949	Οίνοι ΠΟΠ Σάμου	2.043
ΑΣ Οινοποιητικός Τυρνάβου	9.231	Τοπικοί οίνοι, τσίπουρο, ούζο	466
Ένωση Θηραϊκών Προϊόντων “ΣΑΝΤΟ”	8.856	Οίνοι ΠΟΠ Θήρας	2.000
ΑΕΣ Οινοποιεία Ηλείου “Zoinos Winery”	4.964	Οίνοι ΠΟΠ Ζίτσας	42
ΑΣ Οινοποιητικός Λήμνου	4.855	Οίνοι ΠΟΠ Λήμνου	699
ΑΣ Οινοποιητικός Νεμέας	3.600	Οίνοι ΠΟΠ Νεμέας	500
ΑΣ Οινοποιητικός Ν. Αγχιάλου “Η Δήμητρα”	3.003	Τοπικοί οίνοι, τσίπουρο	152
ΑΣ Οινοποιητικός ΒΑΕΝΙ Νάουσας “VAENI”	2.830	Οίνοι ΠΟΠ Νάουσας, ούζο	200
ΑΣ Πήγασος Αγροδιατροφή “7 Grapes”	2.822	Επιτραπέζια σταφύλια	56
Σύνολο	86.457		12.158

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA EPIXEIRIEN «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022

2.6 ΤΟΜΕΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Καταγράφονται ορισμένοι σημαντικοί συνεταιρισμοί στο γάλα, τα γαλακτοκομικά και τα τυροκομικά προϊόντα, όπως ο Γαλακτοκομικός Συνεταιρισμός Καλαβρύτων, η ΑΕΣ Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Νάξου ΑΕ, ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Βόλου «ΕΒΟΛ», η Συνεταιριστική Γαλακτοβιομηχανία ΤΡΙΚΚΗ ΑΕ, αλλά και ορισμένοι οι νεοσύστατοι συνεταιρισμοί, όπως ο συνεταιρισμός Αγελαδοτρόφων και Προβατοτρόφων Δυτικής Θεσσαλίας, ο συνεταιρισμός αιγοπροβατοτρόφων Ελασσόνας και άλλοι.

Πίνακας 33. Οι 8 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις στα γαλακτοκομικά προϊόντα (2018, χιλ. ευρώ)

	Κύκλος εργασιών	Κύρια προϊόντα	Παραγωγοί-μέλη
ΑΣ Γαλακτοκομικός Καλαβρύτων	28.067	Τυροκομικά, γαλακτοκομικά	444
ΑΕΣ Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Νάξου ΑΕ	20.007	Τυροκομικά, γαλακτοκομικά	3.654
ΑΣ Βόλου “ΕΒΟΛ”	17.409	Γάλα, γαλακτοκομικά, τυροκομικά	249
ΑΕΣ Γαλακτοβιομηχανία Τρικάλων “ΤΡΙΚΚΗ ΑΕ”	16.793	Γάλα, γαλακτοκομικά, τυροκομικά	350
ΑΣ Αγελαδοτρ.-Προβατοτρ. Δ. Θεσσαλίας	14.606	Γάλα αγελαδινό, αιγοπρόβειο	254
ΑΣ Μυλοποτάμου	13.775	Τυροκομικά	598
ΑΣ Λαμίας	11.211	Γάλα, γαλακτοκομικά, τυροκομικά	285
ΑΣ Αιγοπροβατοτρόφων Ελασσόνας	9.239	Γάλα, αιγοπρόβειο κρέας	148
Σύνολο	131.107		5.982

Πηγή: Στοιχεία από έκδοση GAIA EPIXEIRIEN «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022

Στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων περιλαμβάνονται 20 αναγνωρισμένες Οργανώσεις Παραγωγών (ΟΠ) με 1.026 κτηνοτρόφους-μέλη, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων έχει ως υπερκείμενο νομικό πρόσωπο αγροτικούς συνεταιρισμούς (96%). Εξ αυτών, στις 10 σημαντικότερες οργανώσεις με κριτήριο των αριθμών των μελών περιλαμβάνεται ο Κτηνοτροφικός Συνεταιρισμός “Θρακών Αμνός” με 141 κτηνοτρόφους-μέλη, ο Γαλακτοκομικός Αγροτικός Συνεταιρισμός Μετεώρων Καλαμπάκας “Αγρογάλ” με 94 μέλη και ο Κτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Μεσότοπου Λέσβου με 87 μέλη.

Πίνακας 34. Οι 10 μεγαλύτερες* ΟΠ στο γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα (2019/20)

	Παραγωγοί-μέλη	Κύρια προϊόντα
ΟΠ Κτηνοτροφικού Συνεταιρισμού “Θρακών Αμνός”	141	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ ΑΣ Γαλακτοκομικού Μετεώρων Καλαμπάκας “Αγρογάλ”	94	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ ΑΣ Κτηνοτροφικού Μεσότοπου Λέσβου	87	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ ΑΣ Ελασσόνας “Γάλα Ελάς”	81	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ Κτηνοτροφικού Συνεταιρισμού Αμυνταίου	79	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ ΑΣ Γαλακτοκομικού Κάπης Λέσβου	64	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ ΑΣ Κτηνοτροφικού Σκαλοχωρίου Λέσβου	59	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ ΑΣ Κτηνοτρόφων Αιγοπροβατοτρόφων Πιερίας	59	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ Γάλακτος ΑΣ Ηγουμενίτσας	54	Αιγοπρόβειο γάλα
ΟΠ ΑΣ Άγρας Λέσβου	42	Αιγοπρόβειο γάλα
Σύνολο	760	

***Πηγή:** Στοιχεία από έκδοση GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», 2022, (*) με κριτήριο τον αριθμό των παραγωγών-μελών*

Οι περισσότερες ΟΠ του τομέα βρίσκονται συγκεντρωμένες στη Λέσβο (9) και στη Λάρισα (3) και σχεδόν στο σύνολό τους δραστηριοποιούνται στη συγκέντρωση, την επεξεργασία και την εμπορία αιγοπρόβειου γάλακτος (18). Βέβαια, πρόκειται για μια πολύ μικρή συμμετοχή των κτηνοτρόφων στις ΟΠ του τομέα, εκτιμώντας την ιδιαίτερη σημασία της γαλακτοπαραγωγού αιγοπροβατοτροφίας για την κτηνοτροφία της χώρας, αλλά και τον σημαντικό αριθμό παραγωγών που παραδίδουν αιγοπρόβειο γάλα σε επίπεδο χώρας, που περιλαμβάνει περισσότερους από 39.400 κτηνοτρόφους (στοιχεία ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, 2020).

Εντούτοις, η αναγνώριση και η λειτουργία των 20 αναφερόμενων ΟΠ αποτελεί θετική εξέλιξη, εάν ληφθεί υπόψη ότι στον τομέα αυτό το 2017 υπήρχε μία μόνο αναγνωρισμένη ΟΠ. Σε κάθε περίπτωση πάντως, κρίνεται απόλυτα αναγκαία η περαιτέρω ενίσχυση (και στήριξη) των ΟΠ στο αιγοπρόβειο και το αγελαδινό γάλα, μια και όπως είναι γνωστό οι μεμονωμένοι κτηνοτρόφοι, όσοι τουλάχιστον δεν είναι μέλη των συνεταιριστικών επιχειρήσεων του κλάδου, παραμένουν ευάλωτοι στις διαπραγματεύσεις τους με τις ιδιωτικές βιομηχανίες γάλακτος.

3.1 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΒΑΣΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΕ) 2021/2015²⁸

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΚΑΠ 2023-2027 για τον 1ο Πυλώνα, τα Κράτη Μέλη της ΕΕ έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν τομεακές παρεμβάσεις στους ακόλουθους τομείς:

- στον τομέα των **οπωροκηπευτικών**.
- στον τομέα των **μελισσοκομικών προϊόντων**.
- στον **αμπελοοινικό** τομέα.
- στον τομέα του **λυκίσκου**.
- στον τομέα του **ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών**.
- **σε άλλους τομείς**, όπως στον τομέα των σιτηρών, του ρυζιού, της ζάχαρης, του λίνου και της κάνναβης, της μπανάνας, του βόειου κρέατος, του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, του χοίρειου κρέατος, του αιγοπρόβειου κρέατος, των αυγών, του κρέατος πουλερικών, των μεταξοσκωλήκων, του βάμβακος, διαφόρων οσπρίων, της πατάτας κ.ά.

Τα είδη των παρεμβάσεων ανάλογα με τον τομέα μπορεί να είναι υποχρεωτικά ή προαιρετικά. Για τον τομέα των **οπωροκηπευτικών**, οι παρεμβάσεις είναι υποχρεωτικές για τα Κράτη Μέλη με Οργανώσεις Παραγωγών αναγνωρισμένες σε αυτόν τον τομέα βάσει του Κανονισμού (ΕΕ) 1308/2013. Τα είδη παρεμβάσεων στον τομέα της **μελισσοκομίας** είναι υποχρεωτικά για κάθε Κράτος Μέλος. Τέλος, στον **αμπελοοινικό** τομέα, τα οριζόμενα είδη παρεμβάσεων είναι υποχρεωτικά για την Ελλάδα, τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κροατία, την Ιταλία, την Κύπρο, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία. Τα Κράτη Μέλη μπορούν προαιρετικά να επιλέγουν στο στρατηγικό τους σχέδιο για την ΚΑΠ την εφαρμογή παρεμβάσεων στους τομείς του λυκίσκου, του **ελαιολάδου** και των **επιτραπέζιων ελιών** και των **άλλων τομέων** που αναφέρονται παραπάνω όπως στον τομέα των σιτηρών, του ρυζιού κλπ.

Συγκεκριμένα, για τον τομέα του **ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών**, η Ελλάδα, η Γαλλία και η Ιταλία, μπορούσαν να αξιοποιήσουν τη νέα δυνατότητα που παρέχει η ΚΑΠ για παρεμβάσεις σε άλλους τομείς, στους οποίους εντάσσεται και ο συγκεκριμένος τομέας, μόνο εάν αποφάσιζαν στα στρατηγικά τους σχέδια για την ΚΑΠ να μην εφαρμόσουν τα είδη παρέμβασης στον τομέα του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών που είναι γνωστά και από την ΚΑΠ 2014-2020 ως προγράμματα εργασιών στον τομέα του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών (προγράμματα Οργανώσεων Ελαιουργικών Φορέων - ΟΕΦ).

Σε όλους τους παραπάνω τομείς η στήριξη μπορεί να λάβει οποιαδήποτε από τις ακόλουθες μορφές, ανάλογα με την περίπτωση:

- επιστροφή επιλέξιμων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν πράγματι από δικαιούχο.
- μοναδιαίες δαπάνες.
- χρηματοδότηση με ενιαίο συντελεστή.
- κατ' αποκοπή ποσά.

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση των τομεακών παρεμβάσεων στον αμπελοοινικό τομέα και στους τομείς της μελισσοκομίας και του ελαιολάδου/επιτραπέζιων ελιών που προβλέπεται με ειδικές κατανομές στο πλαίσιο του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) 2021-2027 οι οποίες αφορούν τα μέτρα αγοράς της ΚΑΠ, αναλυτικές πληροφορίες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

²⁸ Το παρόν υποκεφάλαιο βασίζεται στην έκδοση της GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ (2022) «Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027» (διαθέσιμη εδώ: <https://www.c-gaia.gr/product/cap2023-2027-gaia-publication/>)

Πίνακας 35. Χρηματοδότηση ΠΔΠ 2021-2027 για τα μέτρα αγοράς της ΚΑΠ στην Ελλάδα (εκατ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	ΠΔΠ 21/27
Αμπελοοινικός τομέας	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	161,0
Μελισσοκομία	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	43,4
Ελαιόλαδο/Ελιές	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	74,9
Νησιά Αιγαίου	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	161,0
Σύνολο μέτρων αγοράς	62,9	62,9	62,9	62,9	62,9	62,9	62,9	440,3

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΠΔΠ 2021-2027

Η ΚΑΠ 2023-2027 δίνει τη δυνατότητα στα Κράτη Μέλη να χρησιμοποιήσουν έως 3% των πόρων του εθνικού τους φακέλου για άμεσες ενισχύσεις, ώστε να αναπτύξουν επιχειρησιακά προγράμματα και σε άλλους τομείς, πέραν εκείνου των οπωροκηπευτικών. Το ποσοστό αυτό δύναται να αυξηθεί σε 5%, ωστόσο, στην περίπτωση αυτή, το επιπλέον 2% θα πρέπει να αφαιρεθεί από τον φάκελο της συνδεδεμένης εισοδηματικής στήριξης. Πρόκειται για μία από τις πιο ρηξικέλευθες καινοτομίες της νέας ΚΑΠ, με σημαντική αναπτυξιακή διάσταση, και τοποθετείται στη συνέχεια της λογικής της διεύρυνσης της στήριξης των Οργανώσεων και Ομάδων Παραγωγών που εισήγαγε η ΚΑΠ 2014-2020, αξιοποιώντας πόρους του 2ου Πυλώνα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επέκταση των τομεακών παρεμβάσεων σε άλλους τομείς μέσω επιχειρησιακών προγραμμάτων εντάχθηκε για πρώτη φορά στο πλαίσιο στήριξης του 1ου Πυλώνα της ΚΑΠ. Πρόκειται για μία σημαντική δυνατότητα στήριξης την οποία τα Κράτη Μέλη δύνανται να αξιοποιήσουν εφόσον εφόσον υπάρξει σχετική πρόβλεψη στο εθνικό στρατηγικό τους σχέδιο. Η Ελλάδα, μέχρι στιγμής, δεν έχει επιλέξει να συμπεριλάβει αυτή τη δυνατότητα στον εθνικό σχεδιασμό της.

3.2 ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ²⁹

3.2.1 Τομεακό Πρόγραμμα Φρούτων και Λαχανικών

Τα χρηματοδοτικά κονδύλια (δαπάνη της Ένωσης) του τομεακού προγράμματος φρούτων & λαχανικών είναι ύψους 50 εκατ. ευρώ για τη προγραμματική περίοδο 2023 - 2027. Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Οργανώσεων Παραγωγών Οπωροκηπευτικών, δύναται να περιλαμβάνουν τις παρακάτω παρεμβάσεις:

- Επενδύσεις σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία, έρευνα και πειραματικές και καινοτόμες μεθόδους παραγωγής
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες
- Κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης και της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών
- Προώθηση, επικοινωνία και εμπορία

²⁹ Το παρόν υποκεφάλαιο βασίζεται στην έκδοση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (2022) «Συνοπτικό Κείμενο Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023-2027» (διαθέσιμη εδώ: https://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/KAP2023_2027/synoptiko_keimeno_egke_ss_kap_2023_2027_060323.pdf), δίνοντας έμφαση στην διαθέσιμη στήριξη αποκλειστικά για τους τομείς ενδιαφέροντος της παρούσας μελέτης.

- Συστήματα ποιότητας
- Συστήματα ικνηλασιμότητας και πιστοποίησης
- Δράση απόσυρσης από την αγορά για δωρεάν διανομή ή άλλον προορισμό

3.2.2 Τομεακό Πρόγραμμα Ελαιόλαδου και Επιτραπέζιας ελιάς

Τα χρηματοδοτικά κονδύλια (δαπάνη της Ένωσης) του τομεακού προγράμματος φρούτων & λαχανικών είναι ύψους 47,5 εκατ. ευρώ για τη προγραμματική περίοδο 2023 – 2027. Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα Εργασίας Οργανώσεων Ελαιουργικών Φορέων (ΟΕΦ), δύναται να περιλαμβάνουν τις παρακάτω παρεμβάσεις:

- Επενδύσεις σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες και Τεχνική Βοήθεια
- Κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης και της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών
- Προώθηση, επικοινωνία και εμπορία
- Συστήματα ποιότητας
- Συστήματα ικνηλασιμότητας και πιστοποίησης
- Επαναφύτευση Ελαιώνων

«Ως ΟΕΦ ορίζονται όλες οι Οργανώσεις Παραγωγών (ΟΠ) αναγνωρισμένες βάσει του άρθρου 152, ενώσεις οργανώσεων παραγωγών (ΕΟΠ) αναγνωρισμένες βάσει του άρθρου 156 που υποβάλλουν πρόγραμμα εργασίας σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις έγκρισης της παρούσας και της υπ' αριθ. 397/18235/2017 Υπουργικής Απόφασης (Β' 601) όπως ισχύει κάθε φορά και που έχουν κατ' ελάχιστον κύκλο εργασιών αξία παραγωγής ελιάς, ελαιολάδου και λοιπών σχετιζόμενων προϊόντων κατ' ελάχιστον 800.000 ευρώ. Για ΟΕΦ που δραστηριοποιούνται στις Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων Νήσων και σε νησιά των Περιφερειών Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδος, Αττικής ο κατ' ελάχιστον κύκλος εργασιών αξίας παραγωγής ελιάς, ελαιολάδου ορίζεται στο ποσό των 300.000 ευρώ.»

3.2.3 Τομεακό Πρόγραμμα Οίνου

Παρεμβάσεις του Τομεακού Προγράμματος Οίνου

Παρεμβάσεις / Δράσεις	Συνολική δαπάνη της Ένωσης
1. Αναδιάρθρωση και μετατροπή αμπελώνων Το πρόγραμμα καλύπτει μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες δράσεις: α) την ποικιλιακή μετατροπή των αμπελώνων, συμπεριλαμβανομένου και του επανεμβολιασμού β) τη μετεγκατάσταση των αμπελώνων γ) τις βελτιώσεις των τεχνικών διαχείρισης των αμπελώνων που συνδέονται με το στόχο του προγράμματος. <i>Δικαιούχοι είναι αμπελοκαλλιεργητές που κατέχουν αμπελώνες ή άδειες αναφύτευσης ή μετεγκατάστασης.</i>	33.758.000€

2. Επενδύσεις σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία στις αμπελουργικές εκμεταλλεύσεις οινοπαραγωγής

Η παρέμβαση των επενδύσεων των επιχειρήσεων αφορά επενδύσεις σε τεχνολογίες αιχμής, στη βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου οίνου και στο marketing των οινικών προϊόντων

25.362.000€

Δικαιούχοι είναι οι οινοποιητικές επιχειρήσεις ή επαγγελματικές οργανώσεις, οργανώσεις οινοπαραγωγών, ενώσεις οργανώσεων οινοπαραγωγών.

3. Πρώιμη συγκομιδή

Η παρέμβαση εφαρμόζεται στο σύνολο της χώρας, με στόχο την αποκατάσταση ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αμπελοοινική αγορά.

Δικαιούχοι είναι Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα, Ομάδες και Οργανώσεις Παραγωγών.

4.500.000€

4. Ενημέρωση για την υπεύθυνη κατανάλωση οίνων και το ενωσιακό καθεστώς των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων

Δράση 1: Ενημερωτικές εκστρατείες.

Δράση 2: Συμμετοχή σε εκδηλώσεις ιδίως παρουσιάσεις, γευσιγνωσίες, και εκθέσεις

5.500.000€

Δικαιούχοι είναι επαγγελματικές οργανώσεις, οι οργανώσεις οινοπαραγωγών, οι ενώσεις οργανώσεων οινοπαραγωγών και οργανισμοί δημοσίου δικαίου.

5. Προώθηση οίνων σε Τρίτες Χώρες

Δράση 1: Δημόσιες σχέσεις και προωθητικές ή διαφημιστικές δραστηριότητες στα μέσα ενημέρωσης

Δράση 2: Συμμετοχή σε εκδηλώσεις, ιδίως παρουσιάσεις, οινογνωσίες, επιδείξεις σε σημεία πώλησης, συναντήσεις με αγοραστές, γεύματα/δείπνα με εμπειρογνώμονες, εκπαιδευτικά ταξίδια στην Ελλάδα σε περιοχές παραγωγής των προς προώθηση οίνων και συμμετοχή σε εκθέσεις.

17.000.000€

Δράση 3: Ενημερωτικές εκστρατείες μέσω διαφημιστικού ή προωθητικού υλικού, όπως φυλλάδια, αφίσες, δελτία τύπου, ενημερωτικό υλικό, DVD, gadget.

Δράση 4: μελέτες νέων αγορών και αξιολόγησης.

Δικαιούχοι είναι επαγγελματικές οργανώσεις, οι οργανώσεις οινοπαραγωγών, οι ενώσεις οργανώσεων οινοπαραγωγών και οργανισμοί δημοσίου δικαίου.

6. Επενδύσεις σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία με στόχο την ενίσχυση της βιωσιμότητας της οινοπαραγωγής

Η παρέμβαση αφορά σε ενισχύσεις σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία με στόχο την ενίσχυση της βιωσιμότητας της οινοπαραγωγής με:

i) τη βελτίωση της χρήσης και της διαχείρισης των υδάτων,

ii) τη μείωση της παραγωγής αποβλήτων και τη βελτίωση της διαχείρισης αποβλήτων.

6.000.000€

Καθώς επίσης και την εξοικονόμηση ενέργειας και την υποκατάσταση ενέργειας μέσω ΑΠΕ.

Δικαιούχοι αυτής της στήριξης είναι οι οινοποιητικές επιχειρήσεις ή επαγγελματικές οργανώσεις, οργανώσεις οινοπαραγωγών, ενώσεις οργανώσεων οινοπαραγωγών.

- Cogeca, “Development of Agricultural Cooperatives in the EU 2014”, Brussels, 5.2.2015
- European Commission, DG-Agri, “Dashboard Apples”, 18.10.2022
- European Commission, DG-Agri, “Market situation in the olive oil and table olives sectors”, 28.7.2022
- European Commission, DG-Agri, “The tomato market in the EU-Prices for fresh products”, 29.6.2022
- European Commission, DG-Agri, “Historical EU price serie of raw cow’s milk in Euro/100 kg”, last update 2.6.2022
- FAO data, Crop production and trade, 2023
- INC, International Nut and Dried Food Council, “Statistical Yearbook 2021/22”, 2022 (www.nutfruit.org)
- USDA/FAS, “Tree Nuts: World Markets and Trade”, 26.10.2023
- USDA/FAS, “European Union, Stone Fruit Annual”, 23.8.2022
- World Apple and Pear Association (WAPA), “Press release”, 4.8.2022
www.fao.org/faostat/en/#data
- Δελτίο Τύπου-Ανάρτηση Ομοσπονδίας Αρτοποιών Ελλάδος (ΟΑΕ), 24.10.2022 (www.oae.gr)
- Τσιφόρος Ι., «Μειώνεται η παραγωγή πατάτας στην ΕΕ», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 05.01.2024
- Τσιφόρος Ι., «Περιορίστηκε η παραγωγή καρπών με κέλυφος στην ΕΕ», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 29.12.2023
- Τσιφόρος Ι., «Μειώνεται η παραγωγή και η κατανάλωση μήλων στην ΕΕ», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 8.12.2023
- Τσιφόρος Ι., «Ανακάμπτει η παγκόσμια αγορά σιτηρών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 24.11.2023
- Τσιφόρος Ι., “Ευνοϊκές οι προβλέψεις στην αγορά τυροκομικών προϊόντων», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 10.11.2023
- Τσιφόρος Ι., «Πτώση κατέγραψε η αγορά πορτοκαλιών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 26.10.2023
- Τσιφόρος Ι., «Το έλλειμμα προσφοράς εκτοξεύει τις τιμές στο ελαιόλαδο», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 20.10.2023
- Τσιφόρος Ι., «Δυσκολίες αντιμετωπίζει η αγορά κρασιού», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 13.10.2023
- Τσιφόρος Ι., «Εντείνεται η άνοδος των τιμών ρυζιού στην παγκόσμια αγορά», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 22.9.2023

- Τσιφόρος Ι., «Ανακάμπτει η παραγωγή ροδάκινων και νεκταρινιών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 9.6.2023
- Τσιφόρος Ι., «Σημαντική η άνοδος των εξαγωγών στα ακτινίδια», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 12.5.2023
- Τσιφόρος Ι., «Άνοδο καταγράφουν οι εξαγωγές της χώρας στις φράουλες», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 5.5.2023
- Τσιφόρος Ι., «Άνοδο καταγράφει η αγορά μήλων σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 11.1.2022
- Τσιφόρος Ι., «Αντιμέτωπα με μειωμένα εγχώρια ζήτηση και χαμηλές τιμές εξαγωγής τα κηπευτικά το 2020», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 25.6.2021
- Τσιφόρος Ι., «Εσπασαν το φράγμα του 1 δισ. ευρώ οι εξαγωγές ελαιοκομικών προϊόντων το 2020», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 14.5.2021
- Τσιφόρος Ι., «Εξελίξεις και προβλέψεις στην αγορά σιτηρών», άρθρο στην εφημερίδα «Υπαιθρος Χώρα», 18.6.2020
- Τσιφόρου Ε., «Προκλήσεις στην παραγωγή, το εμπόριο και την αυτάρκεια των γεωργικών προϊόντων της χώρας», έκδοση ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Δεκέμβριος 2022
- Τσιφόρου Ε., «Η Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027», έκδοση ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Μάρτιος 2022
- Τσιφόρου Ε., «Οι Οργανώσεις Παραγωγών στην Ελληνική Γεωργία», έκδοση ΓΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, Απρίλιος 2022
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, «Συνοπτικό κείμενο Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ 2023 -2027», Νοέμβριος 2022

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ (Μεμονωμένες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις)

Επωνυμία εταιρείας	Κάπα Research (Αρ. Μητρ.: 5)
Επωνυμία εντολέα της έρευνας	GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ
Είδος έρευνας	Έρευνα για βασικούς τομείς παραγωγής της ελληνικής γεωργίας
Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά δείγματος	Αγρότες - Κτηνοτρόφοι
Μέγεθος δείγματος/ γεωγραφική κάλυψη	328 άτομα στις 13 περιφέρειες της χώρας
Χρονικό διάστημα συλλογής στοιχείων	01 Δεκεμβρίου 2023 έως 10 Ιανουαρίου 2024
Μέθοδος δειγματοληψίας	Τυχαία δειγματοληψία από βάση δεδομένων αγροτών σε όλη την επικράτεια
Μέθοδος συλλογής στοιχείων	Η συλλογή των στοιχείων έγινε με τη μέθοδο των τηλεφωνικών (CATI) συνεντεύξεων. Για την τηλεφωνική έρευνα εργάστηκαν 32 ερευνητές και 2 επόπτες. Η τηλεφωνική έρευνα ελέγχθηκε με τη μέθοδο της συνακρόασης, σε ποσοστό 25%.
Σφάλμα / στρογγυλοποίηση	Μέγιστο σφάλμα 5% σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Τα αποτελέσματα (%) παρουσιάζονται με στρογγυλοποίηση στη μονάδα και ορισμένες απαντήσεις ενδέχεται να μην αθροίζουν στο 100%.
Η Κάπα Research	Είναι μέλος του ΣΕΔΕΑ και τηρεί τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR για τη διεξαγωγή και δημοσιοποίηση ερευνών κοινής γνώμης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ (Συλλογικά Σχήματα)

Επωνυμία εταιρείας	Κάπα Research (Αρ. Μητρ.: 5)
Επωνυμία εντολέα της έρευνας	GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ
Είδος έρευνας	Έρευνα για βασικούς τομείς παραγωγής της ελληνικής γεωργίας
Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά δείγματος	Συλλογικά σχήματα αγροτών - κτηνοτρόφων
Μέγεθος δείγματος/ γεωγραφική κάλυψη	165 σχήματα στις 13 περιφέρειες της χώρας
Χρονικό διάστημα συλλογής στοιχείων	01 Δεκεμβρίου 2023 έως 12 Ιανουαρίου 2024
Μέθοδος δειγματοληψίας	Τυχαία δειγματοληψία από βάση δεδομένων λίστα συλλογικών σχημάτων
Μέθοδος συλλογής στοιχείων	Η συλλογή των στοιχείων έγινε με τη μέθοδο των τηλεφωνικών (CATI) συνεντεύξεων. Για την τηλεφωνική έρευνα εργάστηκαν 32 ερευνητές και 2 επόπτες. Η τηλεφωνική έρευνα ελέγχθηκε με τη μέθοδο της συνακρόασης, σε ποσοστό 25%.
Σφάλμα / στρογγυλοποίηση	Μέγιστο σφάλμα 5% σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Τα αποτελέσματα (%) παρουσιάζονται με στρογγυλοποίηση στη μονάδα και ορισμένες απαντήσεις ενδέχεται να μην αθροίζουν στο 100%.
Η Κάπα Research	Είναι μέλος του ΣΕΔΕΑ και τηρεί τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR για τη διεξαγωγή και δημοσιοποίηση ερευνών κοινής γνώμης

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

Πολυδεύκουσ 42 & Ασκληπιού, 185 45, Πειραιάς
T 213 018 7300 **F** 213 018 7399 **E** info@c-gaia.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

PHOENIX CENTER, Λεωφόρος Γεωργικής Σχολής 27, 570 01, Θεσσαλονίκη
T 2316 004800 **E** info@c-gaia.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ

19 Rue Guimard, 1040, Brussels
T +32 (0) 25134173 **E** gaiabrussels@c-gaia.gr

www.c-gaia.gr

Με τη
συγχρηματοδότηση της
Ευρωπαϊκής Ένωσης

